سەلیم بەرەکات

لە ڕۆژئاوای کوردستانەوە خۆرێک هەڵهات!

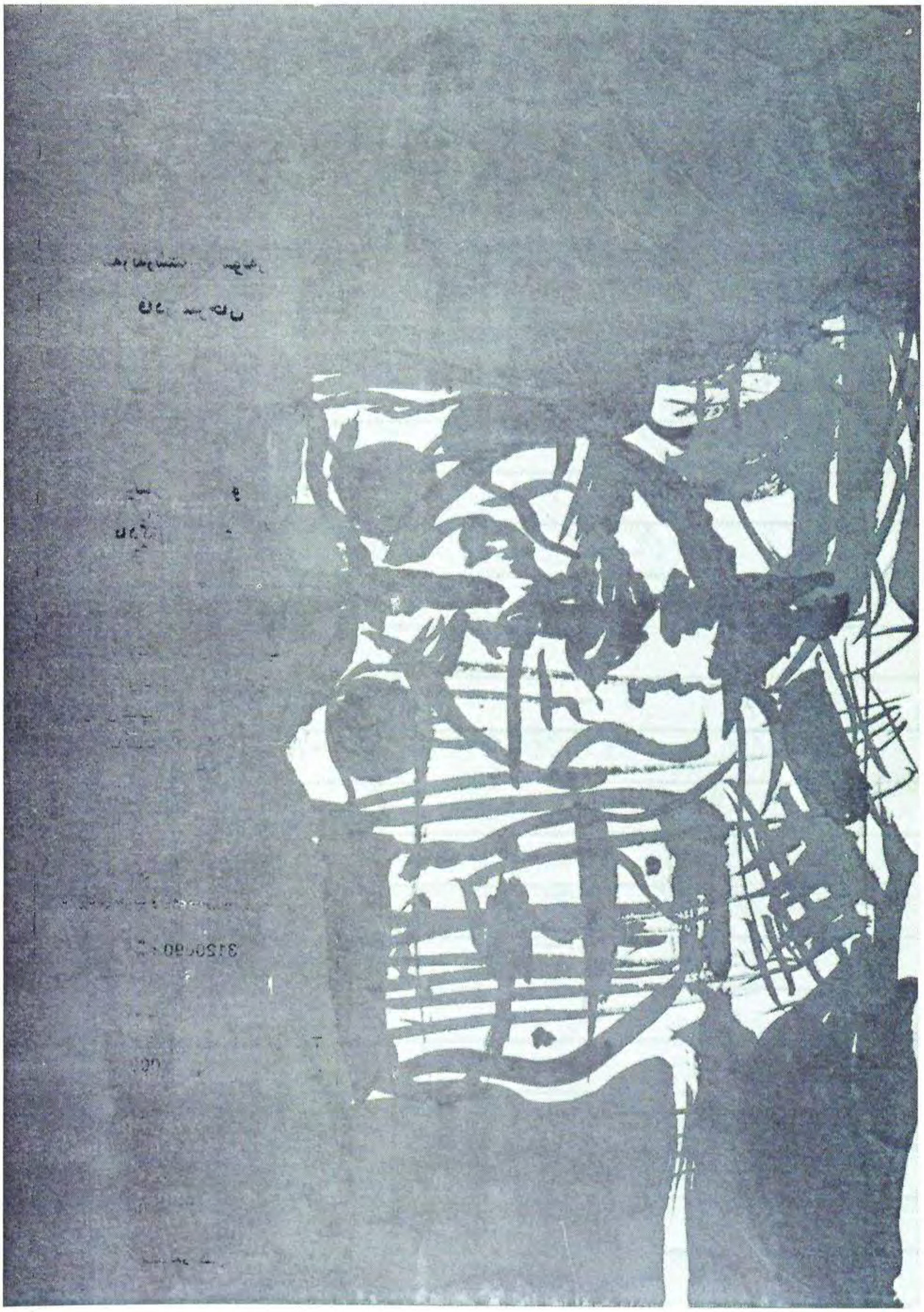

نیگاری: مەدحەت کاکەیی

ڕۆڤار 31

بڵاوکراوەیەکی ڕۆشنبیرییەو هەر ژمارەی تایبەتە بە داهێنەرێک
دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم دوو مانگ جارێک دەریدەکات

سەرپەرشتی گشتی
شێرکۆ بێکەس

ڕاوێژکار
ئەکرەم قەرەداخی

سکرتێری ڕۆڤار
یاسین عومەر

سەرپەرشتیاری هونەری
قادر میرخان

مۆنتاژی کۆمپیوتەر
یادگار ئەوڕەحمان

(ڕۆڤار) بڵاوکراوەیەکی ڕۆشنبیرییە هەر ژمارەی تایبەتە بە داهێنەرێک، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم دوو مانگ جارێک دەریدەکات

ناونیشان
سلێمانی فولکەی یەکگرتن
دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم ڕۆڤار

ت: 3120690

لە دەرەوەی وڵات
Tel: 00441628477660
Fax: 00441628486008

Web Site
www.sardam.info

Email
rovar@sardam.info

چاپخانەی (شڤان)

مەدحەد کاکەیی

ساڵی 1954 لە کەرکوک لە دایکبووە، ساڵی 1976 بەشی پەیمانگەی هونەرەجوانەکانی بەغدای تەواو کردووە. ساڵی 1979–1980 ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی سان فرناندۆ مەدریدی لە ئیسپانیا تەواوکردووە. چەندین پێشانگەی تایبەتی سازکردووە. بەشداری چەندین پێشانگەی هاوبەشی کردووە. دوایین پێشانگەی بە هاوبەشی لەگەڵ وەلید ستی لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی سازکرد.

ژمارەکانی ڕابردوو

ئیبراهیم ئەحمەد، محەمەد مەولود (مەم)، کەمال مەزهەر، لەتیف حامید، سوارەی ئیلخانی زادە، محێدین زەنگەنە، ئەحمەد هەردی، یەڵماز گۆنای، موحەڕەم محەمەد ئەمین، دڵدار، مەستوورەی ئەردەڵانی، مەولانا خالیدی نەقشبەندی، جەمال عیرفان، مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس، جەلالی میرزا کەریم، عەبدولخالق مەعروف، هێمن، حسێن حوزنی موکریانی، ئەمین فەیزی، کامەران موکری، جەلال تەقی، حەمە ساڵح دیلان، هەژار، شاکیر فەتاح، عەلائەدین سەجادی، ڕەفیق چالاک.

بۆ هەرکەسێ کەمەسەلەکەی مەبەستەو بۆ ئەو کەسەشی کەمەبەستی نییە

سەلیم بەرەکات
نووسیوویەتی
جەمال غەمبار
کردوویەتی بەکوردی
و ئامادەی کردووە

چەند پەیڤێك پێش وەرگێڕان

زمانی سەلیم بەرەکات وەك تۆو وەشاندنی نێو زەوییەکی کێڵراو وەهایە، لەنێو ئاپوردی زەمەن و لەنێو شەپۆلی رەنگی شوێندا. زمانی ئەولەو گورزە تیشکانە دەچێت کاتێ دەتەوێ راویان کەیت(بەدەست ناگیرێن و، کاتێکیش دەتەوێ رەمایان کەیت لەلەپی دەست نابنەوە...) ئەوەی مایەی سەرنجە، نووسەرێکی بەرەچەڵەك کورد، بەئاکار و ئەدگار و زمان کورد، بەمەمووشتێ کورد کەچی کە بەعەرەبی دەنووسێ، وەك ئەوە وایە بەووردە چەوی سپی چەندین بازنەی گەورەو بچووك لەسەر رووی ئاوی زمان دروست بکات و، لەپشت هەر پەیڤ و رستەو دەستەواژەیەکیشەوە. گوڵی چەندین مانات پێ دەبەخشێ. نووسینی سەلیم بەرەکات بۆ تەرجەمەکردن هێندە سانا و خۆش دەست نییەو. وابەئاسانی خۆبەدەستەوە نادات، بۆیە لەتەرجەمەدا، بەتایبەتی بۆ ئەم نووسینەی، دەبێ وەرگێر جارێکی دیکە هەویری پەیڤەکانی وی هەڵشێلێ و خۆماندوو بکات و بەئەمانەتەوە رونیای ئەو بگوێزێتەوە نێو پانتایی ئەو زمانەی کەبۆی وەردەگێرێ.

ئەم نووسینەی سەلیم بەرەکات، وەڵامدانەوەیەکی(مەحوی) یانەیە لەشابەیتی(لەپاداشتی قسەی سەرداهەمە ئاهو هەناسەی گەرم، کەسێ شێتانە بەردم تێگرێ من بەرقی تێ دەگرم) بۆ ئەو نووسەرانەی کە گوایا بەرەکاتیان تۆمەتبار کردووە بەوەی سواڵی تەرجەمەی بەرهەمەکانی خۆی دەکات بۆ سەر زمانەکانی رۆژئاوا... وێرای داکۆکی کردن لە تۆکمەلی بەرهەمەکانی، داکۆکی یەکی جوان و شاعیرانەش لە کوردبوونی خۆی دەکات.. لەتەرجەمەکردنی دا، هێندەی چوارچێوەی فیکریی و رونیای دەوڵەمەندی سەلیم بەرەکات رێگەیان دابێ، هەوڵی جارێکی دیکە دارشتنەوەی نووسینەکەیم داوە بەزمانی کوردی بەڵام بەئەمانەتەوە... هیوادارم چێژی نووسینەکەو، ئەو مانایەی کەلەپشت دێرەکانیەوەیەتی بگاتە خوێنەر.

وەرگێڕ

لەم سالانەی دواییدا، کەسالانێك بوون تووڕدرابوونە نێوقیامەت وتالووکەی شەرێکەوە کە ئەو هەندە مێژووەشی بۆ عەرەب مابۆوە، کردیە پەند و عیبرەتی زەمانە. ئالەم سالانەدا، واتەواتێك کەوتە بەرگوێم- منی نووسەری ئەم چەند دێرەی کەبەو مەرەیە برام- لاسەرەتادا گومانی ئەوەم کرد کە ئەو واتە واتە جۆرێکە لەگەمەی پولبەندکردن، کەچی لەگەڵ هەڵکشانیا، لەگەڵ تەشەنە سەندنیا، ئەو گەمەیە بەرگی رەگەزپەرستی لەپۆلێن کردن، لەبەر کرد.

ئەو دەزگاو نێوەندانەی کە(بنووس)انی رەخنەی "ئەکادیمیی" لەخۆ دەگرن، ئەوانەی، کەلە قوتابخانانەی ریالیزمی سۆشیالیزمدا لە قوتابخانە هاوشێوەکانی ئەودا، بەهەتیویی ماونەتەوە، هەروەها گروپێك لەو کەسانەی کەپاش گومڕابوونیان لە نێو ئومەمیەت و هاوشێوەکانی ئومەمیەتدا، ئەمێستا گەڕاونەتەوە نێو قاوغی "ئەوپەڕی بەعەرەب بوونی خۆیان" ئەو جۆرە بنووس و گروپانە، ماوەیەکە کەوتوونەتە تاووتوێ کردنی، یان خستنە بەرباسی "شەرعیەتی" کارکردنم لە نێو سیستمی نووسینی عەرەبیدا... هۆی ئەمەش، بەسانایی بریتیە لەوەی من بەرگ و پانتۆڵێکی وەهام بۆ باوکی خۆم دەست دروو نەکردووە کەلەتەك جل و بەرگی عەرەبیدا تەماهی بکات و، وازم لەدایکیشم هێناوە هەر لەو پۆشاکەی خۆیدا بمێنێتەوە کەلەو جل و پۆشاکە ئەچێ ژنانی پایتەختەکان دەیپۆشن.. دواتر لەهەردووکیشیان گەڕاوم تاکو بەزمانی کوردی

قسە بۆ دراوسێکانیان بکەن بێ ئەوەی چ پێشوازییەك لە پلانەکانی(نەهێشتنی نەخوێندەواری) بکەن. ئەو پلانانەی کەنەك بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری نەبوون، بەڵکو بۆ نەهێشتن و سڕینەوەی ئەو زمانە کوردییە بوو، کەلەوێنەی حەرفی عەرەبییدا بەمەعریفەی گشتگیریی و ئەزەلی، هێنراوەتە قسە

ماوەیەکی کەمیش بەر لە ئێستا، وەك نموونەیەکی ناجۆری بڵاوبوونەوەی ئەو گومان و واتە واتە کەسێکی بەناو رەخنەنووس دەزگایەکی چاپ و بڵاوکردنەوەی(لەوتارێکی ئاشکرایدا بەزمانی ئینگلیزی) بەوە راسپاردە کرد نەکەوێتە ئەو(داو)ەی، کەباقی‌ی دەزگاکانی دیکەی چاپ و بڵاوکردنەوەی رۆژئاوایی تێ‌ی کەوتبوون... چونکە گوایا من- بەپێ‌ی قسەو هەڵبەستە ناجۆرەکانی ئەو رەخنەنووسە- نووسینەکانم بەمەبەستەوە، ئاراستە گیری رۆژئاوان و، وەکی دیش گوایا بەمەبەست دەچمە پای بەکارهێنانی "ئاسانیی" بونیات و، ئاسانیی زمانەوە، بۆ ئەوەی دەربڕینی "میحنەت"ی گەیشتنی تاکی کوردی لەنێوەی رێ‌ی سەفەرەکەیدا بەرۆحی خۆی، بەمەرگی خۆی، بۆ کاری وەرگێران مەیسەر بکەم.

من ئەو نووسەرە نیم، لەدوای شەڕی کەنداوەوە بارودۆخی "کەمەنەتەوەیی خۆی- اقلیتە" بکاتە هۆکارێك بۆ هەڵکشانی خۆی و بۆ ئەوەی بیخاتە بەردەم "بەزەیی" رۆژئاواوە، بەزەیی بەرامبەر "شوناسەکەی خۆی"

ئەو نووسەرە نیم کەلەدوای شەڕی مەرگ ئاوەری کەنداوەوە سواڵی پەرچڤەی بەرهەمەکانم بکەم... کورد بوونی من لەو کاتەوە دەستی پێ نەکردووە کە(جۆرج بوش) ئیعترافی بەو قەتڵو عامە کرد کەلەسەرەتادا گوێ‌ی خۆی لێ خەواندبوو، لە سۆنگەی ئەوەشەوە من بێم و بڕیاری قۆستنەوەی هەلی ئەو ئیعتراف پێکردنە بدەم و لە پشت وەناگاهاتنەوەی ویژدانی ئەوەوە پەلە قاژەی ئەوەبکەم بەرچڤەکاران بەرهەمەکانم تەرجەمەی زمانی یانکی‌یەکان بکەن... یانکی‌یەکان قەبیلەیەکی دێرینی ئەمریکان- وەرگێڕ" بەش بە حاڵی خۆم بەشێوازو زمانێکی هەڵایساوی وانووسیومە، کەمیتاڵی مسینی کورد هەڵبکۆڵێ و، هەتا سەر

ئێسقانی بە خەڵووزبووی کورددا، ڕۆبچێ... لەکاتێکدا هەر بۆ ئەوەی کارەکانی منیش بەتەرجەمەکردن شاد بن، خۆ دەمتوانی تەگبیرێکی سانا بۆ بەجێ هینانی ئەو مەبەستە بکەم وەك بەکاربردنی یان خستنەگەڕی شێوازێکی نارەوانی ئینشا نامێزی تێکەڵ و پێکەڵ... ئەوسا بەرهەمەکانی منیش وەك هیی هەندێ کەس، بەهۆی ئەو خەبیرانەی کە وەك(کیلی) عەقڵی دەزگاکانی چاپ و بلاوکردنەوەن و لە ژێر کاریگەریی دۆستایەتیدا هەموو شتێکت بۆ ڕایی دەکەن، دەکرا بەهەمان دەستوور بەرچڤە بکرێن. وەك چۆن چەندین کاری تەرجەمەکراو هەن لەسەر جزوەیەك قاوە پامال دەکرێن. من ئاراستەگیری زمانێکی دیکە نەبووم لەپێناوی تەرجەمەدا، بەڵکو هەمیشە ئاراستەگیری تەرجەمەکردنی گیانی کوردبووم بۆ ئەو زمانە عەرەبییەی کەهیی خەڵکی عەرەبی شەریکمە، ئەو خەڵکە عەرەبەی کە پێویستە پاش نامۆبوونی بەصەحوەتی نەتەوەیی خۆی، من"بناسیٚ"... منی کورد... ئەو صەحوەتەی کەناچاری کردم شارەزای کون و قوژبن و، ورد و درشتی زمانی خاوەنەکەی ببم. ئەو زمانەی کەتوانای دابینکردنی ئازادیی خۆمی لەرووی بەلاغەتەوە بۆ فەراهەم کردم، توانای ئەوەی پێبەخشیم کەلەفەزای فراوان و بەخششی بەپیتی خودی ئەو زمانە خۆیدا. تەدارەکێ بۆ دۆزینەوەی شوناسی خۆم ساز بکەم ئەو زمانە، عاشقانە هاتە ئاخمەوە هەر بۆ ئەوەی ... ئەو مانایە بسازێنم کەهەر کوردێك شایانە بەوەی ئەو مانایە بناسێتەوە وەك چۆن ئەو مریشکانە دەناسێتەوە کەدایکی بەخێویان دەکات و، ئەو تووتنەشی کەباوکی بەکاری دێنێ.

لەڕاستیدا ئەوەی مایەی سەرنج لێدانی ئەو"واتەواتە" یە کەئەنجامو بەرهەمی" گومانکردنە" لەخواستە راستەقینەکانی ئەدەبەکەی من، ئەوەیە کەوەها(واتە واتێك) لەو نێوەندو دەزگاو کەسانەوە چرپ و هوڕی لەسەر دەکرێ و بلاودەکرێتەو و ڕەواجی پێ دەدرێ کەهەمان ئەو نێوەندو دەزگاو کەسانەن ڕۆژانێ چرپ و هوڕ یان هەڵلای بانگەشەکردنیان بوو بۆ پیرۆزکردنی"صەدام حسێن" و خۆڕاگریی و قارەمانێتی ئەو!! ئەو خۆڕاگرییە وەهمیەی کەلەسەر داروپەردووی شەڕەکان کەڵەکە کرابوو، ئەو پیرۆزکردنەش خۆی لەخۆیدا گریانێکی تیمساحییانە بوو بۆ بنەماو پادگاکانی ئەو بەعەرەب بوونەی کەوردوخاش کرا!

لێرەدا دەکرێ دەست تێکەڵاوکردن یاخود ڕێککەوتنی ژێر بەژێری صدام و ڕۆژئاوا وەبیر بهێنینەوە، ئەو ڕێککەوتنەی بۆ ماوەیەکی زەمەنیی درێژخایان. دەنگ و سەدای زەرەرو زیانەکانی دەنگی دەدایەوە... چونکە هەمان ئەو نێوەندەی باسمان کردو لە ئێستادا بانگەشەی ئەوە دەکات کە نێوەندێکە خۆی"تەیاروپرچەك کردووە" بەباس و خواستەکانی بەپیرۆز ڕاگرتنی دیموکراسی و بایەخدان بەمەسەلەی جیاگەرایی(الاختلاف). هەمان ئەو نێوەندو گروپە دەیانەوێ بەتەنێ دەروازەکانی ماناو دیاریکردنی خەسڵەتەکانی مانا بۆ خۆیان قۆرخ و پاوان بکەن. بەمجۆرە"ئوسولیەت"ێکی نوێ بۆ خوێندنەوە بەدی دەکەین، ئەو "ئوسولیەت"ەی کەتەعبیری یان دەستەواژەی"کەمە نەتەوەی برا-الاقلیة الشقیقة- بەجۆرێك لەدەست درێژیی ئەداتە قەڵەم بۆ سەر ئامانج و خواستەکانی خۆی... ئەو ئامانج و خواستانەی کە بریتین لە قۆرخ کردنی ڕا دەربڕین بەو ئاراستەیەدا کەبەتەنێ خۆی باوەڕی پێیەتی... دیارە سەنگ و تەرازووی ئەم تێڕوانینەش، سەنگ و تەرازوویەکی شکاوەو، واقعێکی خراپ و، جۆرێك لەستەم و ڕەتاندن فەراهەم دەکات و ڕەتکردنەوە یان سڕینەوەی شوناسەو پێویستی بەرەخنە لێگرتن هەیە... ئەم"ئوسوڵیەتە" لەگەڵ ئوسوڵیەتی ئیسلامیی هاوزای خۆیدا یەك دەگرێتەوە، ئەویش بەوەی کە ئەگەر دەسەلاتی بۆ بڕەخسێ دەبێتە ئەو هێزەی کە دیموکراسی بێ ئەرزش دەکات و دواتر ناوەڕۆکەکەی بەتاڵ دەکاتەوە و بەرەو مەشروعیەتی سڕینەوەی ئەوی دی(الغاء الآخر)ی دەبات.

ئەم نێوەندە، نێوەندێکی هێندە فەساد زەدەیە، بەهۆی تێشکانەکانی زمانی خۆیەوە لەبەرەی ئومەمبەتدا"دەشێ سەلیم بەرەکات مەبەستی فاسیدبوونی خودی نێوەندەکەیە نەك مەسەلەی ئومەمیەت وەك بیروباوەڕێ کەهەر کەس ئازادبێ لەپیادەکردنیا- وەرگێڕ) دەتوانێ صدام حسێن لەگەمەیەکی ئابڕوو بەرانەی سۆز نامێز بهێنێتە دەرێ و بیکاتە قارەمانی ئەو ڕووبەڕوونەوانەی کە بەدروشمێکی درۆزنانە ڕووپۆش کراوە، ئەو دروشمەش: کۆبوونەوە و کۆك بوونی"ئیمپریالیزم"ی جیهانی‌یە لەدژی عێراق.!!

هەرچی حیکایەت و ورد و درشتی مەسەلەی ڕەفتاری سەدامیشە بۆ ڕاکێشان و داوەتکردنی(ئاگا مەمنون) بەرەو لای قاشە سێوەکانی کەنداوو، هەروەها ڕەتاندن و لەبن هێنانی وزەی عیراقە لەشەڕی بێ هوودەی دژ بە بەرەی فارس و، دواتریش بەزۆر هەڵتۆقاندنی ژیانی"فرە حزبی" لەسەر دەستی هەردوو ئامۆزا جوانەمەرگەکەی و! هەردوو کوڕەکەی خۆی و، پاشان هەڵپەڕاندنی دیموکراسی لەسەر خوانی"ئەنجومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش" و ماکیاژکردنی گەڕان لەدووی ئەڵغازی بریقەداری جیهادکردن و، پاشانیش ناونانی مەهزەلەیەك بەناوی"ام المعارك" دایکی شەڕان کە خۆی لەخۆیدا ناونانێکە دەلالەت لەسووکایەتی کردن دەکات بەمێینە نەخوازەلا لەشەڕێکی دۆڕاودا کەهەرچی مەرگەسات و خوێن ڕشتن هەیە بەسەر مرۆڤدا هات، کەچی ئەو دێت و ئەو شەڕە بەناوی دیکەوە ناو دەنێ(ام المعارك) کەنەك هەردایکی شەڕان نەبوو، بەڵکو دایکی سەرکەوتنی، بەدۆڕاندن تالانفرۆش کرد!

دیارە سەرجەمی ئەو شتانەش، هەر لەسەرەتاوە هەتا کۆتایی، لەدەوری ئاکامێك یان لەمەداری ئەنجامێکدا خەریکی خول خواردن و سووڕانەوە بون کەئەویش گوایا دوا"حەصانەت"ی نەتەوە بوو لەتاقە ڕەمزی"ڕەتکردنەوە-رفض" ی ملکەچکردندا کە بەحساب هەر ئەم ڕەتکردنەوەش بوو. پێشتر ئەوەی بەسەر سەدام حسێن-دا سەپاند ئەو ئاگری یاخیبوونە دابمرکێنێتەوە کەلەدژی ئەو(حەصانەت)ی نەتەوەیە لە کوردستانی عیراقدا هەڵایسابوو، ئەویش بەجاڕدانی"غەزاکانی" ئەنفال و، بەخشینی جۆرێك لەبەرەکەت و پیرۆزیی ناوەکەی-واتا ئەنفال- بۆ ئەوەی سەربازێ کەماڵ و خانەی هاوڵاتیەکی دیکە تالان دەکات. جارێکی‌تر ماناکانی دەوڵەت- ئەو دەوڵەتەی کە قەلای سەختی عەرەبە- بگێڕێتەوە سەر ئەسڵ و خەسڵەتە سروشتی‌یەکەی خۆی کەسروشتی جەنگەڵە پاشان زمانی تالانکردن ببەخشێتەوە یان بگێڕێتەوە بۆ گوتاری دەوڵەت!

دواجار ئەسڵ و ئەسەبی(ئەنفال) لەسەمتە دینی‌یەکەیدا وەك دەلالەتێك بخوازێ و بیکاتە ڕەمزی گەورەیی هێزێك کەپێی دەوترێ هێزی ڕەهای خێر کەگوایا لەخانەوادەی حزبی بەعسدا خۆ دەنوێنێ، بۆ ڕووبەڕووبونەوەی هێزێك کە گوایا هێزی ڕەهای خراپەیەو جەستەی ئەو

هێزە شەرواڵی کوردی لەبەردایەو، جامانەی کوردی لەسەردایە.. لێرەوە من دەپرسم، بڵێی واتەواتی ئەو دەزگاو نێوەندانەش لەبارەی ئەوەی کەگوایا ئاراستەی ئەدەبی کوردیش، ئاراستەیەکە بەرەو(رۆژئاوای شەڕانگێزو خراپەکار) کاردەکات، دەپرسم، بڵێی ئەو واتە واتەش بۆ خۆی هەڵگیرسانی فتیلی(ئەنفال)ێکی دیکە نەبێ لەبەرەیەکی دیکەوە؟! من نازانم، ئەوانە چۆن لەئاستەکانی تەعبیرکردنی هەتا سەر ئێسك کوردانەی من بۆ چارەنووس و بوون و توانای کوردەوە تێدەگەن... یان بۆچی وەهای تێدەگەن کە گوایا بانگەشەیەکە بۆ سازدانی چەترێکی پاراستن لە جۆری(پرۆڤاید کۆمفۆرت-Comforta Provide).(پرۆڤاید کۆمفۆرت- مەبەست لە دابینکردنی هێزی چەکوشی ئامادەو پشتێنەی ئەمنی‌یە بۆ کورد- وەرگێڕ)، ئەوەش بەڕای ئەوان گوایا بانگەشەیەکە بۆ ئەوەی رۆژئاوا دەست وەرداتە سەروەریی دەقی عەرەبی‌یەوەو بێ ئەرزش کردنی یان کاڵکردنەوی رووە گەشەکانێتی؟!

ئەو کاتەی رۆژئاوا هاتە سەر ئەو قەناعەتەی کە دەستی یارمەتی لەشێوەی پارێزگاری کردن لە کوردان درێژبکات، ئەو قەناعەتە لە خۆڕانەبوو، بەڵکو لە کاتێکدا بوو کوردەکانی عێراق بەنیوە مردوویی رچەی توولەڕێو، ڕێ وبانە بەفراوییەکانیان دەشکاندو بە هەزارانیان خۆیان ئاودیوی (تورکیای نەرم ونیان!)دەکرد هەر بۆ ئەوەی لەو مەرگە حەتمی‌یە دەربازبن کەکۆپتەرە سەمتیەکانی سەرۆکی فەرماندە! وادەو بەڵێنی بەسەردا بارینی پێدابوون.

بڵێی کوردان، غەدرێکیان لەرۆحی عەرەب کردبێ ئەو کاتەی چەتری کەسێکی غەریبی غەیرە عەرەبیان قەبووڵ کرد بۆ ئەوەی لە بارانی مەرگیان بپارێزێ، ئەو مەرگەی کە گازی بەرەحم و شەفەقەتداری"خەردەل" لەکارگەکانی دروستکردنی پەینی کیمیاوییەوە دەیگواستەوەبۆ نێو ئێسك و پروسکی بەشەر؟!

کەواتە، دەکرێ بڵێین، کوردان، ماڵویران خۆیان! کوردان، خۆیان دەزانن کەرۆژئاوا، ئەو سەروەختەی بێ دەنگ بوو لە میحنەتەکانی وان، چ غەدرێکی لێکردن... ئەو کاتەی کەگوێی خۆیان لەسەرجەمی ئەو ماڵوێرانکردن و کاولکارییانە خەواندبوو کە صدام بەسەری هێنان.. ئەو کات، ئەم ناوچەیە باشترین یان بەپیت ترین کێڵگەبوو بۆ تێدا وەشاندنی تۆوی وەبەرهێنانە ئابوورییەکانی رۆژئاوا خۆی... بەڵام کوردان چی‌بکەن... چی... لەوە زیاتر کۆڵی قورسی عەزابێ هەڵبگرن و لەنێوان دوو جۆر هەراو زەنادا گێژو کاس بێن. لەملا هەراو زەنای هاڕین و لە ناوبردن و، لەو لاشەوە هەراو زەنای وادەو بەڵێنەکان...!

ئاواتی کوردان، رزگاربوون بوو لەکۆت و پێوەندی کۆیلایەتی‌ی خانەوادەی بەعسییان و، ئەوانەی بەدەست و پلی کیمیاوییەوە، تیربارانیان دەکردن... کەچی رۆژئاوا وادەو بەڵێنەکانی بەجددی نەبردە سەرو لێیان پەژیوان بۆوەو، هێندەی لەلابەس بوو کەلەو تخووبەدا راوەستێ بەتەنێ پرۆسەی چاودێری بخاتە سەر عێراقێکی داوەشاو بۆ ئەوەی زامنی کۆنترۆڵکردنی خۆی بکات بەسەرکانی و شادەمارەکانی خوێنێکی جیهانیدا کەئەو خوێنەش نەوتە!

لێرەوە بەو بنووسانە دەڵێم ئەدی بۆ ئەو بەرهەمە ئەدەبییە عەرەبییانەی کەتەعبیر لەئیستبدادی دەسەڵاتە عەرەبیەکان خۆیان دەکەن، ناچنە خانەی پاڕانەوە لەرۆژئاواو بزاواندنی بەزەیی ئەوان و، سواڵکردنی تەرجەمەی ئەو بەرهەمانە بۆ زمانی خۆیان؟! ئەوە من نیم، پەنام بۆ بزواندنی ئەو بەزەیی و شەفەقەتە بردبێ لە پێناوی تەرجەمەکردنی بەرهەمەکانمدا... ئەو جەمعە کوردەی کەمن لەبارەیانەوە شتم نووسیوە، جەمعێکی هەمە چیزەن... جۆرەها کەسێتی‌ی سەیریان تێدایە دز، جاهیل، بەهێز، رەتێندراو، کەللەشەق، رووخاو، پیاوکوژ، چاونەترس، زاناو، نەخوێندەوار... من نەهاتووم گوندەکانی کوردان بکەمە چەند یاریگاو گەمەخانەیەك بۆ هەڵتۆقاندن یان سازدانی وێنەو هۆشمەندییەکی درۆزنانەو دەمامکێکی ساختەی حەتمیەتی رزگاربوونی مێژوویی!!"

ئەز، بۆیە لەبارەی کوردانەوەم نووسیوە، چونکە خۆم کوردم... دەروجیرانەکەم کوردن، کەس و کارم دابەش بوونەتە سەرگوندە کوردییەکان و ژیان و گوزەرانی تێدا دەقەتێنن، بەکوردیی دەئاخڤن و، نوێژەکانیان بەزوبانی عەرەبی ئەدا دەکەن و، تەنانەت لە زمانی کوردانـدا لە فزێکی تایبەت بە(اللەی جل جلالە) هەیە و،(خوا)یەکەی ئەمانیش هەمان ئەو (اللە)یەیە کە عەرەبان دەیپەرستن... ئیدی بۆ دەبێ لەبارەی بوونەوەرێکەوە نەنووسم کە زمان دەخاتە سەر ژانی لە دایك بوونی حەقیقەتی خۆی چ وەك ئەدگار و دیمەن و، چ وەك ئەوەی زمان لەلای ئەویش سیستمی کۆمەڵێك پەیوەندییە؟! بڵێی ئەو من بم کەدەست وەرئەدەمە "کاروباری ناوخۆ"ی ئەم هەرێمانەوە؟! بڵێی خودی کورد بەشێك بێ لەو"کاروبارە ناوخۆیی"یەی کەبەر لەدەست بردن بۆ باسکردنی، دەبێ نووسەر روخسەت یان مۆڵەت لەسانسۆری عەرەبی وەربگرێ بۆ ئەوەی بەپێی بنەماو رێساکانی رۆنانی کردارەکانی نێو زمانی عەرەبی(تصریف افعال اللغە) کوردانیش وەها بخرێنە خانەکانی رۆنانەوەو خاڵ و نیشانەکانی ئیعراب کردنی ئەو زمانە بخرێنەسەر پاش پرتکی ناوەکانیان؟!

بڵێی کوشت و کوشتار بەشێك بێ لەکاروباری ناوخۆو دەست بردن بۆی قەدەغەبێ؟ ئەی سەربڕین و لەت وپەتکردن کاروباری ناوخۆن... رژێم وسیستمی حوکمڕانیی کاروباری ناوخۆیە... ئەی بڵێی زیندانیی کردنی بێ موحاکەمە کارێکی ناوخۆبێت؟ گرتن و فڕاندن و بێ‌سەرو شوێنکردنی ئینسان کاروباری ناوخۆن... پاداشت و سزادان هەردووکیان کاروباری ناوخۆن... ئەی بەکوردیی ئاخاوتن و، بەکوردیی نووسین و، بەکارهێنانی حەرفە کوردییەکان، بڵێی ئەمانە هەموویان بەشێك بن لەکاروباری بڤڤەی ناوخۆ؟ ئەی خودی کورد خۆی لە هەرێم و دەڤەری شەریك و برا بەشەکانی خۆیدا، بۆ دەبێ بەشێك بێ لە کاروباری ناوخۆ؟

ئەگەر سەرجەمی ئەوانە، کاروباری ناوخۆن و دەست بردن بۆیان وباسکرنیان بەشلوێ‌کردنی کاروباری ناوخۆ بدرێتە قەڵەم، ئەدی بۆچی کەسانێك هەن دەست وەرئەدەنە باسکردنی میحنەت و ئازاری چینی‌یەکان، ئەفریقایی‌یەکان، لاتینیەکان؟! ئەدی بۆچی سەرکۆنەو لاقرتێ بەبینوشێت و چاوچیسکۆو عیدی ئەمین وسیسی سیکۆو مارکۆس دەکرێ؟! ئەی مەگەر ئەوانەش وڵاتەکانیان نەکردۆتە تەویلەیەکی تەلبەندکراوو رەعیەتەکانی خۆشیان بەکۆمەڵێ ئاژەڵی دەست و دەم شەتەك دراو؟!

ئەو فیشەکە گڕدارانە ناو دەنێن چی کە(علی حسن المجید) لە جەستەی قوربانییەکدا پاش تێراو کردنی ئەو جەستەیە بەبەنزین، تەقاندۆتەوە؟! ئەی رەفتاری برای سەرۆکی وڵاتێکی دیکەی عەرەبان ناو

دەنێن چی کەکەیفی بەوە دێ لەسیناریۆیەکی ساختەدا ڕێگا بۆ نەیارە زیندانی کراوەکانی دەسەلات خۆش دەکات لەزیندان هەڵێن بۆ ئەوەی پاشتر بەتاپرو تفەنگی راو، راویان بکات؟!

یان فڕاندن و لەناوبردنی کەسانی نەیاری ڕژێمێك کەلەوڵاتێکی دیکە بەپەناهەندەیی دەژی، چی ناو دەنێن؟ بەرێزینە! دیارە ئەوانە هەموو"کاروباری ناوخۆن"! بەڵێ کاروباری ناوخۆ... بلادەی وەعزی دانی ناشرینی خۆتان لەمەڕ-کاروباری ناوخۆ- وەتەواوکەن... خۆتان لەگلەیی و گازاندەی دنیا ببوێرن...! هەرگیز بەکارێکی ترسناك نادرێتە قەڵەم و، بگرە خیانەتزەدەییش نییە ئەگەر مرۆ، نوێژو نزای ئەوە بکات کەلەهەر لایەکی دەرەوەی خۆیەوە بێ، دەستی فریاد ڕەسی بۆ درێژبکرێ، فریاد ڕەسییەك ئازادیی بۆ بگێڕێتەوە مەداری خۆی، ئەو ئازادییەی لە ئاکامی شەق شەقێن پێکردن و ژێر پێ خستندا دووچاری لە هۆش خۆچوون و بێ نموودیی هاتووە... ئەو نێوەندەی کە هەڵوێستە ئینسانییەکان، بەدەست تێوەردانی کاروباری ناوخۆ ئەداتە قەڵەم و تۆقیوە لەوەی کەستراتیژیەتی نەتەوەیی عەرەب دووچاری هەرەس پێهێنان دەبێ، ئەوانە هەمیشە پێیان وایە کەدەبێ چاوەڕوانی ئەوە بین کە گۆڕانکارییەکان لەناوەوە ڕووبدەن، پێیان وایە لێگەڕێین با هۆکاری ناوخۆیی گۆڕانکاریی بەرپا بکات نەك دەستێوەردانی دەرەکی، پێیان وایە تەنها تەنها هاوکاری پوخت و عەیارە بیست وچواری ناوخۆ! وەك زللەکەی کێم ئیل سۆنگ" ئەو زللەیەی کە زنجیرە شاخێکی سەخت لەبن دینێ" لە توانایدایە ئاگرو ئاسنی رژێمەکانی ناوخۆ رابماڵێ... مەسەلەی"کاروباری ناوخۆ" ئێستاکە بۆ تەسکەی لێدراوی ئەودراوە هاوبەشە نەخلاقییەی کەرژێمەکان خۆیان دروستی دەکەن و، بۆتە جۆرێك لە"پەیماننامە یان ڕێککەوتننامە"ی جاڕدراوی نێوان ئەو رژێمانە بۆ ئەوەی هیچ کامیان ڕێگا بەفاکتەرێکی دەرەکی نەدات تاکو نەیارانیان رام و تەیار بکات دژی ئەوەی دی و ئەوسا کارەکە ببێتە جۆرە عورفێك و ئەوەی دژ بە(س) ئەنجام دەدرێ، هەمان شت دژ بە(ص)یش بکرێ.

ئەمێستاکە(فاکتەری ناوەکی) وتەزایەکی هێندە بەرەواجە بۆ خۆ پاراستن و بەتۆکمە راگرتنی عەرشەکان، نرخ و رەواجی زۆرترە لەگەنجەکانی قاروون. بەلام نەز دەپرسم. دەبێ خاڵی جیاکەرەوە و خەسلەتی"هەلاوێریی کورد- التمییز الکردی" لەچیدابێ کەمن بێم و بەناراستەگیریی رۆژئاوادا کاری تێدا بکەم بۆ ئەوەی وا لە ڕۆژئاوا بکەم بەهەلەداوان بێت بەپیرمەوە و وەك فاکتەرێکی دەرەکی ببێتە پاڵپشتێ بۆ ڕێنیشاندان و چۆنێتی وەبەرهێنانی واقیعێکی"ئاڵتوونیی!" پڕ لە گومڕاکردن؟ ئەگەر نووسینەکانی من لەبارەی کوردانەوە بینەمایەی خراپ هاندانی"تحریض" تەرجەمە کاران بەمەبەستی (خرۆشاندن)ێکی غەرەزدار لەوەها بابەتێکدا، ئەوا کارەکە مانای ئەوە دەبەخشی کەواقیعی عەرەبی، بەحسابی ئەوان واقیعێکی پاك و پوختەو بێ غەل و غەشەو، ئەمن دروستەو ئەو واقیعە گولزاری دەروونەکان بە ئاوی ئارامیی ئاوپرژێن دەکات و، ئیرادەیەکی عادیلانەی هەیە(!!!).

من لە ماڵێکداگەورە نەبووم، فێری ئەوە کرابێتم کەئەو قورەی منی لێ شێلراوم جیاوازە لە قورەکانی دیکەی ئەم دنیایە. باوکم کەبەنازناوە ئایینیە بچووکەکەی خۆی بە(مەلا) ناسرابوو، وای لە عەرەب دەنۆڕی کەئەوانە خزمانی نزیکی حەقیقەتن چونکە شالقی دەرەختی پێغەمبەرایەتین، ئەو شالقەی کە سەوزترینی لقەکانی خەلیقەتەو، ئەوان خیتابی خواوەندن بۆ دنیای فانی... کەچی منی کوڕی ئەو باوکە، ئەو ڕۆژەی کە بەراگوزارییی لە قوتابخانەدا زارم هەڵچڕیی و ویستم لەبارەی رەگ و ریشەو بنەچەی کوردانەی خۆمەوە بدوێم، ئیدی ئیدارەی قوتابخانەکەم دۆزەخی موحاکەمەیەکی وای بۆ داخستم وەختەبوو ئێسك و پروسکمی تێدا ببێتە قەرەبرووت... سەرجەمی مامۆستاکانی قۆناغی خوێندنی ئەو دەمەم کە قۆناغی سێی ناوەندی بوو بەپەلە کۆبوونەوەیەکیان سازدا بۆ ئەوەی جەرەیانی موحاکەمەکە ببەنبەڕێوە، جگە لە دوو مامۆستا کەیەکەمیان کۆمۆنیست بوو دەرسی کیمیای پێدەوتینەوەو، دووەمیشیان مامۆستایەکی فەلەستینی بووە دەرسی جیۆگرافیای پێ دەوتینەوە، باقی مامۆستایان لەسەر ئەوە کۆك بوون کەعەقڵ بهێنمەوە بەرخۆم و مەسلەکی حەقیقەت بەرنەدەم.. مامۆستای ئەدەبی عەرەبی کەپیرە مامۆستایەکبوو، بەرستەیەکی درشت پێی گوتم:"ئەگەر بانگەشەی ئەوە دەکەیت کەبەبنەچە کوردیت، ئەوا بگەڕێوە بۆ تورکیا....!" کەواتە، بەنەزەری وی، کوردان بەتەنێ لە تورکیادا هەنو!! شەقی زەمانە تووڕی هەڵداونەتە ئێرە... بەلام هەرچی خۆمم، پێشتر ئەوەم دەزانی کەباوکی باپیرەم لەدەڤەرەکانی کەناری قەزوینەوە بەرەو خاکێك هاتووە کە چەندین نەتەوەو رەگەزی دیکەی تێدا نیشتەنیی بووە، خاکێك لەو دەم و زەمانەدا، خەریتەکان وێنەیان نەکێشا بوو، هێشتاکە هێڵ و تخووبە شین و سوور و رەشەکان، خانە خانەیان نەکردبوو...(بەواتا نەتەوەیەکی سەردەستی دیاریکراو نەبووە خاوەنی ئەو خاکە بێت- وەرگێر). باپیرە گەورەی بابم لەوێوە هاتبووە خاکێکەوە هاو زمان و هاوبەرگ و کالای وخۆیی پێشتر لێبوون... کەسانێك لەو خاکەدا نیشتەنیی بوون کەوەك باپیرە گەورەی بابم خاوەنی داستانی ئازایەتیی و شکست و، خاوەنی داستانی بەژن و سوێی عیشق بوون، خودانی ئەو داستانانەش هەر لە کوردان بوون ... ئەو خاکە چەندین هەرێم و دەڤەری تێدابوو، هەر دەڤەرەی گوندێك بوو، ناوێکی کوردی هەبوو، دەساڵ بەر لە دایك بوونی من، سێ لەسەر چواری ئەم وڵاتە، هێشتا بەرەسمیی نەبووە وڵات... کەچی ئەوێ ڕۆژێ لە قوتابخانە مامۆستای عەرەبی داوای لێکردم"بگەڕێمەوە" تورکیا!! کەچی من، لەبەرامبەری قسەکەی ئەودا، داوام لەو نەکرد کەبگەڕێتەوە بۆ دوورگەی عەرەبی... بەڵکو پاش ئەوەی فەسڵیان کردم، سەرسەختانە کۆڵم نەداو"ئمتیحانی خارجی"م دایەوە و بەسەرکەوتوویی پۆلەکانی خوێندنی ئامادەییم تەواو کرد... ئەمێستاش، پێم خۆشە بۆ ئەو مامۆستایە بنووسم و پێی بڵێم، ئەوەتانێ پاش ئەوەی کەمێ لە ئاستەکانی ئەو(عروبەتە) دوورکەوتمەوە کە بەشەهامەتەوە چامە شیعرییەکانی شانازیی(اشعار الفخر بەرێوەی دەبەن، ئەوەتانێ هاوزمانەکانی) هەمان ئەو مامۆستایە شوێن پێی من لەبەکارهێنانی زمانی عەرەبیدا هەڵدەگرن و وەکی تریش ئێرەییم پێ دەبەن و خوفیەکاریم بەسەرەوە دەکەن بۆ ئەوەی ئەو زمانە لە(ئیحتیلال) کردن لەلایەن کوردێکەوە رزگاربکەن، چونکە ئەوان پێیان وایە من ئەو زمانە دەکەمە هۆیەك یان پردێ بۆ تەرجەمەکردنی بەرهەمەکانم بۆ زمانی ڕۆژئاوا...!

من نەهاتووم، میللەتێك لەسەر پێوەری خەیاڵی ڕۆژئاوا بخوڵقێنم. لەهیچ دەقێکدا بێ حورمەتیم بەکەسێتیی عەرەبەوە نەکردووە... بلێ هۆی ئەم واتە واتە ئەوە نەبێ کەموزاحەمەی هەندێ کەس، لەسەر بەشێ

لە خەیاڵی شوێنداریی(خيال المكان) دەکەم؟!... ئەگەر وایە، با ئەوانە بزانن کەئەو شوێنە شوێنی منیشە، وەکی دی بەشی منیشی پێوەیەو، ئەزیش وەك ئەوان مافی لەنوێ ڕێکخستنەوەی ئەو شوێنەم هەیە، مافی ئەوەم هەیە ئیزافەم هەبێت بۆی و، جارێکیدی لەپانتاییەکانی خەیاڵدا دای بڕێژمەوە، یان وەك خۆی وێنەی بگرم... ئەگەر ئەوان دەیانەوێ بەزۆر پۆلبەندیی من بکەن کەنووسەرێکی کوردم و لەدەرەوەی مەملەکەتەکەی خۆیاندام، ئەوا من هەرگیز بانگەشەی ئەوەم نەکردووە کە کورد نیم... بەواتایەکی تر، من نەهاتووم، کتوپڕ یان شەبەیخوونانە ئەوان"بخەڵەتێنم" بۆ ئەوەی"راوەسوز"ی ڕۆژئاوا بکەم و وخەریکی"خراپ هاندان"ی تەرجەمەکارانی ڕۆژئاوابم.

من هەر لەسەرەوەختی نووسینی"دینۆکا بریڤا" وە لە ساڵی(1973)ەوە، سەرقاڵ و وەدووکەوتووی دەستگیرکردنی "زەمەنی کوردی"م .... با ئەوان بەئینسافەوە "زەمەنی کوردی" بخوێننەوە، وەك چۆن بەرهەمی تەرجەمەکراوی نووسەرێکی یابانی بەعەرەبی دەخوێننەوە و خۆشنوود دەبن یان گەشکە دەیانگرێ بەوەی کەشتێکیان خستۆتە سەر مەعریفەی خۆیان بۆ دنیا لەبواری خوێندنەوەی دەقێکی ئەدەبییەوە... ئەگەر وا نییە، بۆ دەبێ لەپشت دووکەڵی قسەو واتە واتی ئەوانەوە دژ بەمن، ئاگرێك هەبێ؟!

من سەنگ و سووکییم لەزماندا نەکردووە. سەنگ و سووکییم لەوەدا نەکردووە کەدەق بکەمە ڕووبەرێکی مەعریفیی و بارگرانی بکەم بەشەڕی مانا لە پێناوی مانادا... سەنگ و سووکییم لەسەر ئەوە نەکردووە کەخۆم و، خوێنەری بەرهەمەکانم ڕاپێچ بکەمە نێو ئیمتیحانێکی قورسی واوە کە بگاتە سنوورەکانی بەلوغزکردن، بەو پێیەی ئەو بەلوغزکردنە دەروازەیەکە لەدەروازەکانی حەقیقەتی گەیشتن بەگومڕاکردنی هەمووان... منێك کەباوەڕم وایە لە نووسینەکانمدا پەنا ببەمە بەر بونیادێکی هەڵایساوو، بەر بەکاربردنی زمانێك کەلەڕووی پێکهاتەوە لەتەرجەمەکردن عاسێ دەبێ، دەبێ ئەو ڕۆژئاوایە کامە بێت کەبەم هەموو بارو بارگە قورسەوە ڕووی لێ بنێم بۆ تەرجەمەکردن؟! جارێکیان دوو وەرگێڕ، یەك لەدوای یەك دەستیان دابووە تەرجەمەکردنی یەکێك لە ڕۆمانەکانم بۆ تاقە یەك زمان... هەردوو وەرگێڕەکە هەشت دانە ساڵی ڕەبەق پێوەی خەریك بوون، کە لەو هەشت ساڵەدا دەشێ سەدان ڕۆمانی عەرەبی تەرجەمەی زمانەکانی دیکە کرابن.

جارێکیان ژنە بەرپرسێکی تەرجەمەکردنی دەقە عەرەبییەکان بۆ زمانە ڕۆژئاواییەکان بۆی نووسیبووم، وتبووی:"بەرچڤەکاران بەدەم چاوەڕوانیی هاتنی میترۆکانەوە هەر لەسەر کورسی چاوەڕوانی دەتوانن بەرهەمی گەورەترین نووسەری ئێوە تەرجەمە بکەن، کەچی تۆ، نووسینەکانی تۆ زۆر سەختن... لەرادەبەدەر سەختن...)

من پێم وایە، ئەم حاڵەتەش، حاڵەتی هاسانیی تەرجەمەی ئەو بەرهەمە سادانە ڕەنگە لەوەوە بێ ئەو بەرهەمانە بەجۆرێك باوەش بە ئایدۆلۆژیادا دەکەن و"ئاوێزانی فیکر" دەبن کە بۆشاییەکی گەورە لەبواری داهێنانی هونەریی و پانتاییەکانی دیکەی دەقدا، وەك ئەو بۆشاییەی ئێستا هەیە، دەخوڵقێنن... سەرەڕاش، ئەوانەی کە گوتاری خۆیان لەسەر مەسەلەکانی دیموکراسی و جیاگەرایی پابەند دەکەن، خاتیمەی دەقەکانیان دەبەنەوە سەر نوختەیەك لەو چەندەها نوختە"ناوازانەی" کەلەبەیاننامەیەکی صدام و بەلاغەتی ئەو بەیاننامەیەدا هاتوە... ڕەنگە ئەوان بەوە، جۆرە گەمەیەکی تەسەللا بەخش ساز بدەن، بەڵام گەمەکە، گەمەیەکی خوێناوییەو بەدەم چاوەڕوانیی ڕزگارکردنی بیرۆکەی خۆیانەوە لە تۆفانی ئەو قەیرانەی گەمارۆی داون، سازی دەدەن.

سەرچاوە:

ڕۆژنامەی(الحياة)- ژمارە12893

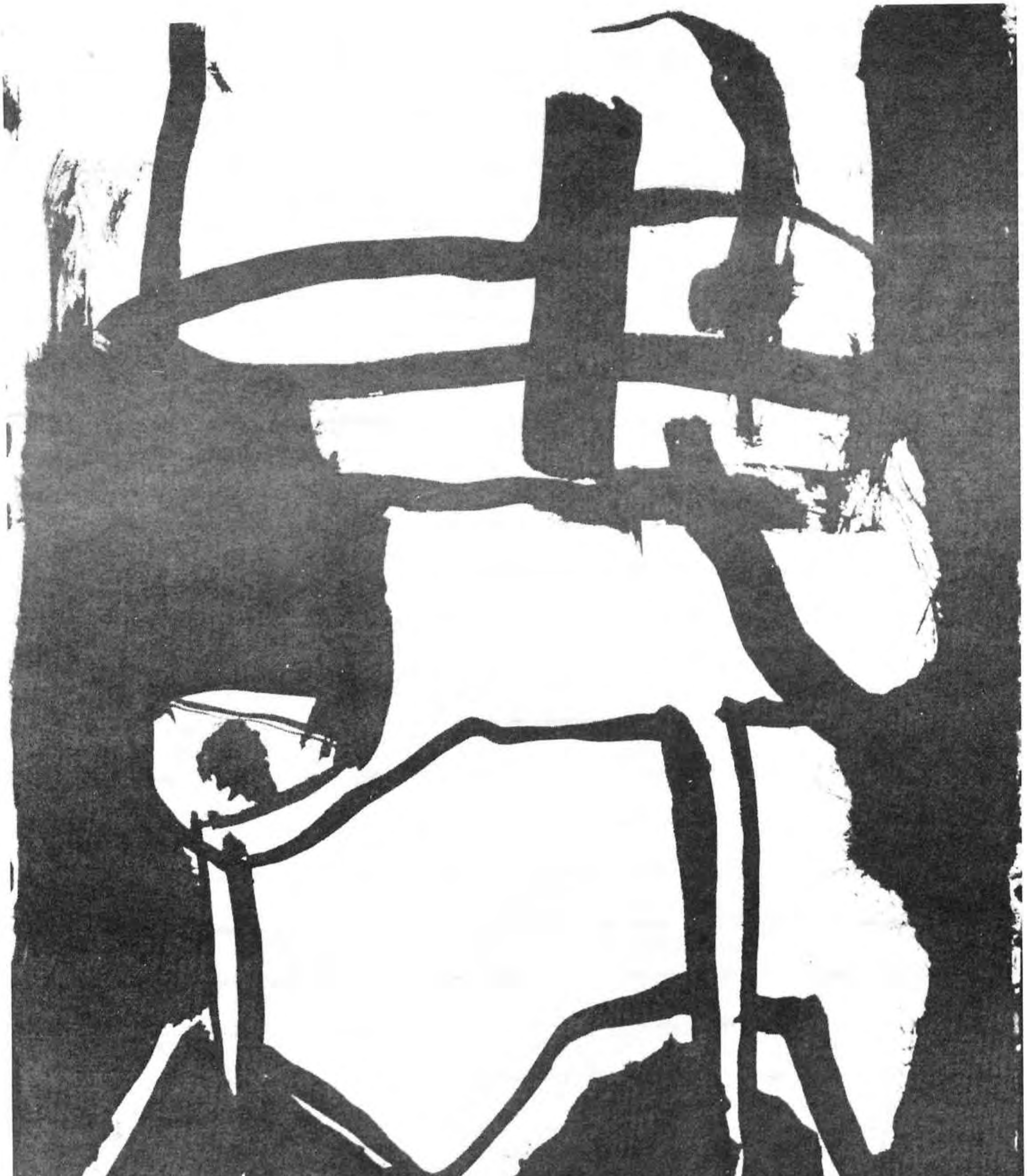

بەشێك لە

شێرەكوللەی ئاسنین

سەلیم بەرەکات

وەرگێڕانی: عیسا چیایی

(یاداشتی نیــوە چڵــی منــاڵێك کــە هیــچ شتێکی نەبینی جگە لە خاکێکی هەڵهاتوو. بۆیە هاواریکرد. ئەوە تەلەکانمە ئەی قەتیکان)

1 ٭وەرگێڕان و تێگەیشتن لە نووسینی سەلیم بەرەکات، کارێکی ئاسان نییە، تەنانەت بۆ عەرەبەکانیش کە بە زمانی ئەوان نووسراوە.

وەکو خۆی دەڵێ: (پاش یاریکردن بە ئاسن دەست دەکەم بە نووسین) ئەو سەرچاوەیەی سەرەوە لە شێوەی یاداشتدا نووسراوە، بەڵام خاڵی نییە لە ڕۆحی شیعریێتی. لەم وەرگێڕانەدا پتر لە هەموو ڕەهەندەکانی تری ئەم نووسینە پاراستنی ئەو ڕۆحەم لەلا مەبەست بووە.

2 ٭ژێدەر/ سلیم برکات- الجندب الحدیدي- دار الطلیعة للطباعة والنشر- بیروت- الطبعة الاولی (یولیو) 1980.

دەروازە:

(هەیداد.. ئەی. مناڵەکە.. هەیداد..)

1- مەحاڵە ئەی مناڵەکە مەحاڵ..

چی دەبینی؟ ئەی مندالّ تۆ چی دەبینی.؟ دوو تەپۆڵکە لە ئاسۆداو بۆڵە گوندێك و خاکێك کە لە نێوان هاوینێکی هەڵەشەو زستانێکی گەمژەدا هەڵدەلەرزێ.. و ژووانی تۆش ئەی مندالّ ژووانی ڕووەکێ یان باڵندەیەکە.. چاوانت بەسەر کازیوەیەکدا دادەخەی کە لە زنجیرەی دەمامکەوە هەڵدەوەرێ و بەو مشتانەت لەغاوێکی تەم و مژاوی دەگریت. هەروەکو، تۆ خۆتت بۆ پیریی یان پیریی خۆی بۆ تۆ ئامادەکردبێت.. ئاوا پێکەوە ئەو سیحرە کورت بکەنەوە کە تەنیا جارێك لێدەدات و ئیتر ژیانیش لە حەیبەت لێدانێکی تریدا خۆی دەکوژێت..

مەحاڵە ئیتر ئەی مندالّ هیچ شتێکی تر ببینی جگە لەوانەی کە بینیوتن، ئەی چیت بینی؟! پێم بڵێ، جگە لەو گالیسکانەی کە دەنکێنن و ئەو سەرچاوانەی کە لە لێدانەکانی تۆز هەڵاتبوون؟ واز بێنە لەوەرگرتنی شێوەکان. بۆ ئەوەی شێوەکان لێت دڵنیابن، وازبێنەو مەمکە بەو پەشیمان بووانەی کە ڕەگ و ڕیشەیان لە باوەش گرت و نووستن. بەڵام توخوا قورسایی هەورو قورسایی بەفرم لەسەرکەم مەکەرەوە. ئەوکاتەی لەنێوانیاندا ئەتبینم چۆلەکەو (کات) سەر دەبڕی و بەو گریانەت منالّیی ئەڕێژێتە سەر زەمین و تۆڕی خوێنە سەر خۆشەکەت هەڵدەدەی بۆ گرتنی ئەفسانە..

تۆ منالّییت و ئەی من چیم لە منالّێك ئەوێ جگە لەوەی کە باکوور، مالّ بەمالّ و دار بەدار و چەم بەچەم و گەڕەك بە گەڕەك و گوڵەگەنم بە گوڵە گەنم و هەور بە هەور، لە جلەکانی بتەکێنێ و باستۆقەی ئاسۆ بشکێنێ تا پۆل پۆل پەرەسێلکە و قەتێی لێ بڕژێ..؟!

.. غاربدە، هێندەی پێیەکانت هەڵیدەگرێ غاربدە، لە گەردەلوولەوە بۆ گەردەلوول و بە نزاوە ئەو دڵە بچکۆلەیەت هەڵبڕە بۆ و دەشتانەی کە پیت و ڕیشۆڵە بە دەووریا ئاپۆرەیان داوە.. ئەرێ دەنگی چەقەڵ لە دەنگی تۆدا نییە؟ ئەرێ دەنگی درز لە دەنگتدا نییە؟ ئەرێ پۆشتەییەکی بەزیو کە لە هەموو پیاهەڵدانەکاندا هەیە لە تۆشدا نییە؟

تۆ منالّییت و (با) چی لە تۆدا دیل دەکات، لە پانتاییەکی پڕ لە (با) زیاتر؟ لێم گەڕێ با وەکو ڕاکشانی کارەسات لە بەردەم قەڵغانەکەتدا ڕاکشێم و قۆڵەکانم بۆ پاقلە و ڕێوی بکەمەوە. هەر وەکو ئەوەی من مەیلی لەناوچوون بکەم یان مەیلی ڕۆیشتنی تەورهەڵکێشێك بەسەر بوونەوەرەکاندا.. و تۆ منالّێت، پێم بڵێ چیت لە منالّیی بینیووە؟

بڵێ تۆ دەنگی خۆتت بە ڕووتی لەنێو دەنگەکاندا بینیوە؟ بە هەناسە بڕکێوە وەکو گەروویەکی شکاو لەنێو درزە ژەنگبردووەکانیەوە هەڵدەچێ و تەورەکان هەڵدەقوڵێن

.. ئای ئەی مندالّ، چەندم دەبیستی بە بیداری دڵە بچکۆلەکەت بۆ مەتەلّ دەگێڕایەوەو گەمەی گوڵت بۆ مەتەلّ دەگێڕایەوە. بیرت دەچۆوە کە چۆن چۆنی مالّەکانی "پریڤا" و "مۆسسیانا" و "عامودا" و "کیتسك" و "بهارنك" و "مۆزان" و "سمیل" و "حلکۆ" و "کوچك" و "عەنتەریە" و "تریسبی" و "عاکولە" و "هرم ڕەش" و "هرم شێخۆ" و تد.. تد.. ت-دەدایەبەر خەنجەری ئاورینگ..

تۆ مندالّییت.. و واگیرفانەکانت پڕ دەکەیت لە پاقلە کێوی و گوڵی کێوی.

بە ئانقەست خۆت پیشانی پاسەوانی دەغڵەکان دەدەیت تا هەڵیانخەڵەتێنی. ئەوە گاڵتەجاڕی تۆیە، گاڵتە جاڕی تەمەنێکی سەرخۆشە وەکو خوێنە سەرخۆشەکەت. ئەوە گاڵتە جاڕیەی کە لە نێو تەڵەکانتدا بۆ هەموو کێڵگەکانت ناوەتەوەو هەر کاتێکیش کێڵگەیەکی پێوەبوو پێدەکەنیت، تا "با"ی دەوروبەریشت دەهێنایە پێکەنین تۆ و "با" درێژایی خۆتان پێکەوە گرێدابوو.. و فووتان دەکرد بەیەك بوقدا، تا ڕقی بوونەوەرەکان بوروژێنن

لەپاش ئەو هەموو گەڕانە وا ئێستا بە دڵنیاییەوە زانیمان کە تۆ ئەو کەسەی کە چاڵێکت لەو ڕێگایەدا هەڵکەند کە عەرەبانەکانیان بەسەردا تێدەپەڕی تا پێی ئەسپەکەی "سمعان" بشکێ تۆ تەلی کارەبات گەیاندە فڕنەکەی "مرادۆ"و دەستی هەرکێی بەردەکەوت دەیگرت. تۆ باگردێنە بەردینەکەت لەسەربانەوە گلۆرکردەوەو بەسەر سەگەکەی "فلمز"دا کەوت و لایەکی تووشی شەلەل بوو. تۆ کەڵەشێرەکەی "هیلان"ت کوشت. ئەو کەڵەشێرە مل ڕووتەی کە پۆپنەی بەبەرد بڕابوو و تۆ ئاڵەتت ڕۆکردە نێو گۆماوی قازەکاندا و قازەکانی "سمقور"شێت و هاربوون و تۆ دارەکەی "کتام"ە کوێرت دزی و تۆ شاخێکی بەرانەکەی "میرت"ت شکاند و تۆ لە کۆتاییدا نووستیت و خەونەکانت پڕبوون لەو ئارەزووەی کە گۆڕبەگۆڕی گۆڕستانی "هلالیە" هەڵدەیتەوەو بڕوانیت لەو حەشارگە تەسك و تروسکانەدا چۆن چۆنی گەمەوگاڵتە دەکەن. بەڵام تۆ مندالّییت. کێش گلەیی لە منالّێك دەکات کە هەورە بروسکەی گولّ لێیدابێت و چرۆچرۆ بەنێو درەختی ئاسن و هەوری ئاسندا پەرش و بڵاوبووبێتەوە؟!

ئای چەندمان پێ وتی ئەی مندالّ نزیك مەکەوەرەوە لەسەرەنوێلکەکان. بەڵام تۆ نزیك بوویتەوە و لەسەرەنوێلکەکاندا پاشماوەی زیوت کۆدەکردەوە تا ماتەمی پێبڕازێنیتەوە..

سوور زانیمان تۆ بە درێژایی ئەم متبوونەی کە ڕەگی لە هەنگاوەکانماندا داکوتاوە بیداربووی ئەو متبوونەی کە وەکو مۆرێك بەسەر ئەو فتوحاتانەوە وێناکرابوو کە هی ئێمە نەبوون. بەڵام بیداری نەکردینەوەو سپاردینی بە گاڵتەجاڕیی

ئێمە گەورەین، ئەی منداڵ، ئەو گەورانەی کە لەبەردەم دەرگای کاتدا گاڵتە بەتەقەتەقی ئاسن دەکەین و ئاسنی سارد هەڵدەوەرێنین. گەورەین ئێمە قەدەرمان بۆ پەرەسێلکەیەکی تێپەڕیوو، یان گاڵتەیەك ناکەینەوەو حیکمەتی زۆرداریی نەبێت هیچ شتێك ناپۆشین.

ئەگەر جارێکی تر جموجوڵت تێکەوتەوەو ویستت لە پشت پەپوولەیەکەوە خۆت لە زەمین بشاریتەوە چاوەڕوانی ئێمە مەکە. چونکە ئێمە لە ژێر ئەم حیلە بێدەنگانەوە بۆ یاریکردنی ڕۆڵە بێدەنگەکان وەستاوین و لە هەڵکردنی گاڵتەجاڕییەوە شاخی بزن هەڵدەبڕین..

تۆ بیدارییت و بیدارت کردینەوە تا سەرێی بتبینین کە دەروازەیەکی بۆ ڕووەك و لە پشتیشتەوە نەیزەکێك لە ئاووپەڕ. تا لەنێو چەکەکانی کازیوەدا بتبینین دەشتاییەکانی "کیتسك" پاڵدەنێی بەرەو "نصیبین" بێ ئەوەی گوێ بدەیتە پاسەوانەکانی شار، ئەوانەی تیری مێژوویەکیکەریان دەگرتە گاڵتەو گەپەکانت

ئەوکاتە تۆ وەکو دڵە سەرخۆشەکەت ڕاکشابوویت و هەر وەکو دڵێکی سەرخۆش مایتەوە. وا تۆ دەمانبینی ئێمە ئەوانەی کە (ئێمە ئەوانەی کە هاتینەوەیەك) و غاردەدەین لە چەمەوە بۆ چەم بۆ ڕاگرتنی بەیەکا هاتنی ڕووگاکان بەرەو ئێمە. لە ترسی بینینی ئەو ئێستایەی کە هیچ ڕووگایەکی نییە ئای هەر بە ڕاکشاوی بمێنەوە. ئەی بچکۆلە و بە بچووکی بمێنەوە چۆن ڕەگەکان ئارەزووت دەکەن هەر مەسینەو کوپەیەکت بەردەست دەکەوێ بیانشکێنە چونکە تۆ لە تووڕەبووندا جوانیت.. لە دەسەڵاتە پرووکێنەرەکاندا جوانیت، جوانیت ئەوکاتەی حەسارەکانی گوڵ هەڵدەکەنی و گاڵتە بە گوڵ دەکەیت. جوانیت ئەوکاتەی دەچیتە سەر پشتی بەران و هار دەبیت. جوانیت ئەو کاتەی کانیاوەکان بەردباران دەکەیت و مانگا ئاو خۆرەکە واقی وڕدەمێنێ. جوانیت ئەو کاتەی مارمێلکە کەوڵ دەکەیت و هێلانە تێکدەدەیت. جوانیت ئەوکاتەی پاقلە دەدزیت و تەڵە بۆ کۆتر دەنێیتەوە. جوانیت ئەوکاتەی کە پشیلەو ماڵەکان دەسووتێنی. جوانیت ئەوکاتەی کە گاکان لە گەورەکان دەردەکەیت و گاکان تار دەبن.. جوانیت ئەوکاتەی دەنووکی عەلەشیشەکان لێك دەئاڵێنی.

جوانیت ئەو کاتەی بە وڕێنەوە باسی ئەو ئەستێرە کشاوانەو ئەو ئاوانە دەکەیت کە باڵی مەلیان پێوەیە.

جوانیت ئەو کاتەی باس لەو "سوارە" دەکەیت کە بە قەمچیەکەی هەور لێ دەخوڕێ و ئەو گالیسکانەی کە لە بنی زەریادان جوانیت ئەو کاتەی بەوڕێنەوە باسی ڕێویەکانی تاریکیی و لەرینەوەکانی دەکەیت و ئەو ئەسپانەی کە قژیان هەیە هەروەکو قژی ژنان. تۆ جوانیت.. جوان دە توخوا لێمانگەڕێ..

بەڵام تۆ بیدارییت و بیدارماندەکەیتەوە تا گاڵتەجاڕیی بگێڕینەوە

یەکەم:

توندو تیژی ئەندازەیی

2-توندوتیژیی ئەندازەیی

ئێمە منداڵ بووین، هاوڕێم زۆر منداڵ وەکو بێچووەقاز. بەهەردوو لای شەقامەکەدا وەکو دێڕی نووسین ڕادەوەستاین و هەرایەك هەبوو هەرایەکی تۆقێنەر. مامۆستاکان لە پشیلەی تۆقیوو دەچوون کە بەنێو پۆلەکاندا بازیان ئەداو دارەکانیان ڕادەوەشاند و دەیانقیژاند: (بە ئاگابن کە سەرۆك تێپەڕدەبێ.. دەستەکانتان هەڵبڕن و سڵاوی بۆ بکەن) و سەرۆك بەدەم دەست هەڵبڕینەوە بەنێوانماندا تێپەڕی و بەدوای کەژاوەکەیدا ڕیزە ئەندازەییەکان تێکەڵ دەبوون و دەبوون بە چەند بارستاییەکی ڕەش و گلۆرەوەبوو.. کە دەمویست لەو زەریا بەشەریە دەربچم چەندین جار دەکەوتم و چەندین پێ و جەستەم بەردەکەوت، ئەوکاتەش کە گەیشتمە ماڵەوە ڕوومەتم لە خۆڵەوە نزیکتر بوو تا لەدەم و چاوی منداڵێك..

ئەوە سەرەتای توندوتیژی بوو. هاوڕێم. سەرەتایەك، سەرەتای خۆشیەکی ڕەسمی "توندوتیژ". لە شارۆچکەیەکی پەنای چیای تۆڕۆسدا دوو هەفتەی خایاند.

دەبووایە بە درێژایی کات لە دەرەوەو ناوەوەی پۆلەکانی خوێندندا هوتافمان بکێشایە و لەکاتی پێویست و نا پێویستدا چەندین جار دیوارەکانمان بڕازاندایەتەوەو لەکاتی پێویست و نا پێویستدا ئاڵای بچکۆلەمان بە سینەماندا هەڵواسیبایە بەبێ ئەوەی ئاوڕ لە ناخمان بدەینەوە وێنەی خۆشیەکی تەم و مژاویمان لەسەر ڕوومەتمان بکێشایە. توندوتیژی خۆشیەکی (ڕەسمی) توندوتیژتر بوو لەوەی کە منداڵێکی (ناڕەسمی) بتوانێ هەڵیبگرێ، لەگەڵ ئەوەشدا دەبووایە لە ملکەچیەکی پلیشێنەردا هەڵیبگرم و منیش لەلای خۆمەوە توند و تیژیم، توندوتیژیەکی زیاتر لە توانای منداڵێك.

ئەوە سەرەتای توندوتیژی بوو، هاوڕێم، سەرەتایەك کەوای لێکردم کە لە قوتابخانە تەباشیری ڕەنگاوڕەنگ بدزم و چوار گۆشە بەردینەکانی دیواری باخچەی گشتی پێ پڕبکەمەوە لە پیت، پیتی ناوی خۆم بوون و پیتی تریش وەك پیتی ئەو جۆرە قەڵەم ڕەساسانەی کە پێم دەنووسین (H.B) ئەو دوو ناوەش دەروازەیەك بوون بۆ شکاندنی (ڕەوشتی گشتی) ڕەوشتی (پاکەکان) و ڕەوشتی سووربوون لەسەر (پاکێتی) گشتی. بەڵام ئەو توندو تیژییەی کەوام مەزەندە دەکرد کە تایبەتە بە خۆم لەو تێپەڕینە توندوتیژەی سەرۆکەوە دزەی کردە ماڵی ئێمەوەو پاشان لەنێو خێزانێکی یازدە کەسیدا لە چەند شێوەیەکی ڕێژەییدا دەردەکەوت.

حەوشەی ماڵەکمان، هاوڕێم حەوشەیەکی زۆر فراوان و بەشوورایەکی بەرز دەووردرابوو..

وورد، وورد تەنیاییەکی لەخۆ دەگرت کە پێشتر خوی پێوە نەگرتبوو. میوانە (ناسراو و نامۆ)کانیش ئەوانەی کە هیچ هۆیەك نەبوو، بۆ هاتن و ڕۆیشتنیان، دەهاتن و دەڕۆیشتن، ئەوانەی لەگەڵ کەم بوونەوەی موڵکەکانماندا ئەوانیش کەمیان دەکرد و باوکیشم زیاتر مۆن و بێ میزاج دەبوو.

ئەو توندوتیژییە بێدەنگەش کە تەنیا لەنێو بازاڕە بازرگانیەکانی شاردا هۆکەی دەرکەوت لە زیادبووندابوو. ئەوکاتەی کە بازرگانە تێکشکاوەکان لە موزایەدەی دەغڵ و داندا پێکدا هەڵدەپژان، زیاتر لە سەد دەستی گورز بە دەست بەرز دەبوونەوەو گۆشتی ڕووت بەو ناوەدا پەرش و بڵاودەبووەوە.

ئەوە سەرەتای خۆشیەکی (ڕەسمی)بوو. سەرەتای هەژارییەکی میللی توندوتیژ.

سەرەتایەك کە لە قوتابخانەوە چووە بازاڕەکانەوەو چووە ماڵەکانەوە و لێی نەهاتە دەرەوە. منیش منداڵ بووم هاوڕێکەم سبەینیان پاش دەرچوونی باوکم دەبووایە نەدەهاتمەدەرەوە، تا بۆم بلوێ بەڕووی دایکمدا بقیژێنم "من چام ناوێ چاااام ناوێ" و پاشان شەقێك هەڵبدەم لە کتریەکەو بە تەواوی بیڕێژم و تا هێزم تیایە پیاڵەکە بدەم بە دیوارەکەدا و هەڵبێم بەرەو گۆماوی "قاسمبۆ" بۆ سەیرکردنی مارماسی. لەوکاتەوەی کە ماڵەکانمان پڕبوو لە تارمایی گورز بەدەست، ئەو تارماییە وڕێنەکەرانەی سەریان بەو جامانانە دەبەستەوە کە پڕبوون لە پەڵە خوێنی وشکەوەبوو ئیتر ئەوە کاری هەموو بەیانییەکم بوو کاری براکانیشم بوو..

سەرەتاش فراوانتر بوویەوە وەك فراوانی بازنەی نێوگۆمێك كە بەردێكیان تێ فڕێدابێ. ئیتر ئەو باستۆقە خەزەفیانەی كە بەڕیز لەسەر ڕەفە دارینەكانی ناو ماڵ دانرابوون، یەك بەیەك دەكەوتنە خوارەوەو پرش و بڵاودەبوون. لەوێشەوە ئیتر ئێمەی براكان زانیمان ئەوە تینوێتیمان ناشكێنێ، شووشەی پەنجەرەكانمان بەرد باران دەكرد و پاش ئەوە ڕۆژێك دوو ڕۆژ لەماڵ وون دەبوویـن.، دەهاتینەوە گۆزەیەكمان دەشكاند یان دارگوڵێكمان لە ڕەگەوە دەردەهێناو دووبارە هەڵدەهاتینەوە.

سەرەتا ورق فراوانتر بوونەوەو دوژمنایەتیەك لەنێوان ئێمەو دایكماندا دروست بوو، زۆر لەماڵ هەڵدەهاتین و هەر كاتێكیش هەر كامانی بەردەست بكەوتایە دەبوورایـنەوە. دایكم تەنیا بە داركاریەك وازی لێ نەدەهێناین، هەرچییەكی بەردەست بكەوتایە لە ئاسن و بەرد تێی دەگرتین و ئێمەی منالیش خوێنمان لێ دەڕژا.

هاوڕێكەم.، جارێكیان هەر بەڕێككەوت لە دەستی دەربازبووم و بەرەو گۆشەیەكی حەوشەی ماڵەوە هەڵهاتم كە كۆمەڵێ كەروێشكی تێدابوو. پەرژینە تەلینەكەی دەرەوەیم لە بنەوە دەرهێناو مەسینەیەكی مسی كە بنكەكەی بازنەیی وتیژبوو گرتمە كەروێشكەكان. ئەوانیش بە ناویەكدا شپرزەبوون، دانەیەكیان كە مەسینەكەی بەركەوتبوو، هەردوو پێی دواوەی بەدەم هەڵلەرزینەوە درێژكردەوە و پاش هێمنیەكی بێ سنوور هێمن بوویەوە.

دووازدە كەروێشك ئەنجامی ئەو قەسابخانەیەبوو. بۆ منیش بیست ڕۆژ سووڕانەوە بوو بەدەورماڵدا بەبێ ئەوەی بوێرم بێمە ژوورەوە، لەنێوان كێڵگە پەمووەكەی تەنیشت ماڵدا دەنووستم و خواردنیشم تەنیا ئەوەبوو كە براكانم بۆیان دەدزیم

ئیتر لەوێوە سەرتا هاتەوەیەك، تەسك بوویەوە وەك ڕەشمە. ئەو شارە بچكۆلەیەی بنار چیایی تۆرۆس هاتەوەیەك خەڵك بەچپە شتێك بۆ یەكتری دەڵێن و باوكیشم زیاتر پیر دەبێ و تەنیا ئەو حەمالانە هەندێك ورەی دەدەنێ كە لە ڕۆژانی شكۆدا باوكم بەگەنم یارمەتی دەدان. ئەوان نەزان بوون و لەپێناوی ناندا توونـد و تیژبوون دەیانگووت: "هەرچی دەبێ بابێ هیچ نابێت ئەگەر بەشێكی تۆی تیا نەبێت" و هەڕەشەیان لە شۆفێری بارهەڵگرەكان دەكرد. بەڵام حكومەت ناردنەدەرەوەی هەموو شتێكی بۆ خۆی مسۆگەر كرد. حەماڵەكان لە نێوان خۆیاندا دابەش بوون و بەتاكڕەوی ئیشیان دەكرد. هەریەكەیان بەو گورزە ئاسنینەی كە بە دەستیەوەبوو پارووی لە دەمی ئەوی تر دەردەهێنا..

ئێمەی منداڵیش ئەوەمان دەبینی و توونـدو تیژیمان لەگەڵیاندا دابەش دەكرد. هەڵمان دەپروسكاندن و دەمانفڕاند هەروەكو چۆن شیرینی لە دەستی چڵكندا دەفڕێندرێ و مەملەكەتی ئێمەش مەملەكەتێكی لە ئاسمان دوورتر بوو مەملەكەتێك بوو لە تەپوتۆز و لە خۆشی مەلەوانێ لە گۆماوی "قاسمبۆ" یان غاردان بە نێو ئەو گوڵە گەنمانەدا كە لەپاش خۆمان وەكو پەڕی خوراو جێی دێڵین. پێشبڕكێ دەكەین لە گرتنی مریشكە هەڵاتووەكانی نێو كێڵگەكاندا بەدارلاستیكەكانمان، دەپەشۆكان، دەكەوتن، ڕایان دەكرد، و دەكەوتن، باڵەكانیان لەگەڵ زەویدا جووت دەكرد و دەنووكیان دەكردەوەو پڕدەبوو لە خۆڵ و پاشان دادەمركانەوە..

منالبووین، ئێمە، هاوڕێكەم، منالگەلێك كە ئارەزووی باسكردنی ئەو گیانلەبەرانە دەكەین كە بە هێواشی دەمرن پێمان خۆشە گەڵای ڕووەك بخەینە لووتمانەوە تا خوێنی بەردەبێ و خۆمانی پێوە هەڵدەكێشین. خۆ بەوەوە هەڵدەكێشین كە زیاتر خوێنی بەردەبێ و بەوەی كە لێدانی زۆرتری بەركەوتووە. بەوەی كە زۆرترین برینی قووڵی كەوتۆتە دەست و ڕوومەتیەوە. ئای چەندین شەو لە ژێر گلۆپە سیسەكانی شەقامەكاندا چاوەڕوانی گالیسكەی سەوزەمەنی و كاڵەكی سەوزمان دەكرد كە لە گوندەكان یان لە كێڵگەكانی دەوروبەرەوە بەرەو شار دەهاتن، شاگەشكە دەبووین ئەو كاتەی كە گوێمان لە سمی ئەسپ و جیڕەی تایەدارینەكانیان دەبوو، لە ئێمە تێپەڕدەبوون، بەپێی پەتی دوای دەكەوتین، هەمیشەش چەقۆیەكی تیژ، یان موسێكمان لەگەڵ خۆماندا هەڵدەگرت و حەبلی بارەكانمان پێدەبڕی و بارەكان گلۆر دەبوونەوە. چەندمان پی هەڵبگیردرایە دەمان بردو هەڵدەهاتین. هیچ كەسێك نامانگرێتەوە كە پێمان پەتی بێت. تۆزێكمان لێدەخوارد لەوانەی كە هەڵمانگرتبوو و پاشماوەكەیمان فڕێدەدا..

منالێتیەكی بێ منالیی منال بووین و گەورەكان بە دڕەندەیی ئێمەوە خۆیان هەڵدەكێشا. ئەوان منالی دڵڕەق و دڕندەیان خۆشدەویست و ئێمەش پیاوانی دڵڕەقمان خۆشدەویست. وەرزشەوانەكان شەیدامان بووبوون. بۆكسخەنجەرمان هەڵدەگرت، هیچ منالێك نەبوو چەقۆیەكی لە گیرفاندا نەبێت، یان زنجیرێكی نەبەستبێتە كەمەریەوە. و هەموو منالێكیش دەیزانی قۆچەقانی یەك لە گوڵ دروست بكات، یان قامچیەك لە تەلی كارەبا دروست بكات و هەموانیش لە دەڵغەی كۆكردنەوەی پاشماوەی مسدابوون چونكە دەفرۆشرا، لە توانای هەموانیشدابوو كە سەیارەیەك تێكبشكێنێ تا پارچە مسێكی لێ دەربهێنێ و نرخەكەی دەیباتە سینەما..

ئێمە (كیفۆرك)مان خۆشدەوێ چونكە بەسەر شەش پیاوی چەكداردا زاڵدەبێت. (كنعان)مان خۆشدەوێ چونكە بە خۆڕایی دەچێتە هەموو سینەمایەكەوە، (شەرۆ)ی حەماڵمان خۆشدەوێ چونكە كرێی ماندووبوونی لە هەموو بازرگانەكانی دەغەڵ و دان وەردەگرێ بەبێ ئەوەی تەنیا فەردەیەكیش هەڵبگرێ. ئەو زۆر كەلەڕەق و خێرایە لە هەڵكێشانی خەنجەرەكەیدا. حەڤدەجار چۆتە بەندیخانەوە، ئەمانە نموونەكانی ئێمەن.

منالی و سەرەتاش دێنەوە یەك. هەستم بە شتێكی تازەدەكرد كە پێشتر دەركم پێی نەكردبوو. شتێكی توونـد و تیژ و زەق: تۆ كوردیت، كوردەكان ترسناكن. بە كوردی قسەكردن لە قوتابخانەدا قەدەغەیە. ئەمە شتێكی تازەیە، چونكە تۆ دەزانیت كەسێ چارەكی ئەو شارانەی كە بەتخووبی چیای تۆرۆسەوەن كوردن. وا تۆ بەرەو ڕووی كێشەكە دەبیتەوە: مامۆستاكان زیادەڕۆیی لە لێدان و زەلیلكردنی قوتابیەكاندا دەكەن و بەدووەكانیش ئەوانەی كەچەپڵە بۆ هەموو ڕژێمێكی تازە لێدەدەن، دێنە شارەوەو چاودێری ڕوومەتەكان دەكەن.

..تۆ منالیت. بەڵام كوێر نیت. ئەوان پێشوەخت ڕقیان لێتە و نازانیت بۆچی مامۆستا ڕقی لە تۆیە.

فەرمانبەری دەوڵەت و پۆلیس ڕقیان لێتە. ئەمە مەرجێكی تازەیە. ***كەواتە باتووندو تیژبم منیش.*** زیاد لە پێویست لە بەرامبەر ئەم دایگركردنە شەیتانیەدا توونـد و تیژبم. تۆش لەلای خۆتەوە بە ڕقەوە دەڕووانیتە منالانی بەدو لە قوتابخانەدا و گاڵتە بەو سەرتاشینە نامۆیەو بەو خاڵەشینانە دەكەیت كە لووت و گۆنا و دەستەكانی داپۆشیون، بە زیادەڕۆییان ساویلكەییدا. بەڵام ناشزانی بۆچی ئەوانیان پێ باشترە لەتۆ. بۆیە پاش گەڕانەوە لە قوتابخانە لەڕێگایاندا دەوەستی هۆیەك دەدۆزینەوە بۆ ئەوەی شەڕیان بكەیت.

بۆ ڕۆژی دواتر چاودێرەكە سزات دەدات، بەڵام تۆ ڕۆژ لەدوای ڕۆژ بەردەوامیت لە شەڕكردنیان و چاودێرەكە داوا دەكات كە باوكت بێنی بۆ قوتابخانە و باوكیشت دێت. چاودێرەكە گاڵتە بە لەنگی زمانی باوكت دەكات، بەڵام باوكت توونـدوتیژ و بە

هەیبەتەوە بەچاودێرەکە دەڵێ (تۆ کێیت ! ئاوا قسەم لەگەڵدا دەکەیت؟) چاودێرەکە دەڵێ: (خودای خودات)..

باوکم توورە دەبێت و لە هەمان ڕۆژدا دوو حەماڵ لەو شەقامەدا دەوستن کە ماڵی چاودێرەکەی لێیە هەردوو قاچی دەگرن و بەزەوییداکێشی دەکەن. چاودێرەکە لەلای پۆلیس شکات دەکات.

پۆلیس دێت و باوکم لەگەڵیاندا ناڕوات. هەموو خزم کەسوکارەکانمان لە تووڕەییەکی پلیشێنەردا کۆدەبنەوە. کاردەگاتە بەڕێوەبەری ناوچەکە. کەلەپایەی سەر هەنگدایە.

سەرهەنگ لە ئۆتۆمبیلێکی قۆزدا دێت. "حسین ئاغا" بۆی دەردەچێ و دەقیڕێنێ: "کڵاوەکەت دەخەمە ژێرپێم ئەگەر ئەو پیاوە ببەیت" و کارەکە بەهێمنی دادەمرکێتەوە و بە هێمنی چاودێرەکە واز لە ڕقبەرایەتیەکەی دەهێنێ. بەڵام کێشەکە تەواونابێ و منداڵێتی و ئەو سەرەتایەش کە لێیەوە دەستە بچکۆڵەکانت بۆ سەرۆک هەڵبڕی. دەبێتە دۆزەخێك.

شتەکان بەسەریەکدا کۆمەڵ دەبن. لەوێدا ڕوون دەبێتەوە کە بۆچی شەوانە دەڕۆی بۆ کێڵگەی پەموو و قۆزاخە سەوزە نەگەییوەکەی کۆدەکەیتەوە و داری پیرو درەختی بایەنجان هەڵدەکەنیت ڕوون دەبێتەوە کە سەردەکەویتە سەربان بۆ تێکدانی هێلانەی چۆلەکە وشکاندنی هێلکەکانیان تا کار دەگاتە ئەوەی فرسەت لە پاسەوانی گەڕەك بهێنی، ئەو پاسەوانەی کە هەمیشە نووستوە تا دەمانچەکەی لێ بدزیت. پاشان خۆت و هاوەڵەکانت بە دەستیەوە دادەمێنن و فڕێی دەدەنە ڕووباری (جغجغ)ەوە، پاسەوانەکە سێ مانگ دەخرێتە بەندیخانەوە، لە کاتێکدا تۆ پێی پێدەکەنی و گاڵتەی پێدەکەیت. بەڵام باوکت لەگەمەیەکی تازەدا نوقوم دەبێت، ئەویش گەمەی ڕاوکردنە.

فیشەکێکی (12) ملم دەنێتە باڵندەیەکەوەو بە تەواوی دایدەڕزێنێ. تۆ دەزانیت ئەمە ڕاوکردن نییە، ئیتر تۆ لە نێو ئەو منداڵێتییەی کە منداڵێتی تیا نەماوە دەست دەکەی بەڕاوکردنی تایبەتی خۆت، لێرەو لەوێ تەڵە دەنێیتەوە بۆ چۆلەکەو ڕیشۆڵەو تیتی ڕاو دەکەیت، و هەرکاتێکیش باڵندەیەکت گرت هەموو پەڕەکانت لێدەکردەوەو زیندەبەچاڵت دەکرد، بەڵام وەختە شێت دەبیت بۆ گرتنی کلك هەڵتەکێنە ئەو باڵندەیەی کە قەت دەستت نەکەوتووە چونکە زۆر فێڵبازەو لە جێگایەکدا ئۆقرە ناگرێت، ئەوەش بەگژاچوونەوەیەك بوو کە تەحەمول نەدەکرا و سوێندت خوارد کە ئەگەر بیگریت بە زیندویی کەوڵی بکەیت.

تۆ منداڵێکی بێ منداڵییت، سەرەتاش دێتەوەیەك و لەگەڵ سەرەتاشدا بەفردێت، بەفری هەمان ئەو ساڵەی کە تۆ دەستەکانت بۆ هاتنە تووندو تیژەکەی سەرۆك هەڵبڕی.. بە درێژایی پێنج ڕۆژ تۆ سەر دەکەوتیتە سەربانی دراوسێکان تا لوولەی دووکەڵکێشەکانیان بگریت. هەندێجار ڕاویان دەنایت و هەندێ جاریش ئازا دەبوویت و ڕزگارت دەبوو. هەروەکو لێزانیت لە دروستکردنی ساردەمەنیە تایبەتیەکانتدا، ئەوەی کە تێکەڵیەك بوو لە بەفرو دۆشاو و مێوژ.

تۆ بەفرت خۆش دەوێ، ئەم ڕەنگە زاڵەت خۆش دەوێ کە دەست دەگرێ بەسەر هەموو ڕەنگەکاندا، درێژبوونەوەیت خۆش دەوێ و درێژبوونەوەی هەنگاوەکانیشت لەودا، بەڵام هەندێجار تۆزێك شتەکان دەئاڵۆسکێنێ، چونکە کە دەچیتە ماڵەوە پێڵاوەکانت پڕن لە بەفر و گۆرەویەکانت تەڕبوون. بەدزی دایکتەوە گۆرەوییەکانت بە تەواوی دەخەیتە سەر سۆپاکە، زۆر ناخایەنێ و دەسووتێ و لێرەدا جارێکیتر تۆ لە ترسی لێدان لە ماڵەوە هەڵدێی و هەڵدێی بەرەو بەفری سارد و هەڵدەلەرزی و هەڵدەلەرزیت و هەڵدەلەرزی، تا ڕەنگت شینێکی تۆخ دادەگەڕێ. بۆنی بەفر دەکەیت و خۆشت دەوێت، بۆنی ماڵ دەکەیت و خۆشت ناوێت. بەردەبیتە براکانت چونکە گاڵتە بەو بەفرە سپیە خزەی ناو حەوشەی ماڵەوە دەکەن و تێکی دەدەن. لە کۆتاییدا لە گۆشەیەکدا گۆشەگیر و زۆر دڵتەنگ دەبیت، ئەو کاتەش کە هۆیەك نادۆزیتەوە بۆ دڵتەنگیت بە زەلیلی دەگەڕێیتەوە بۆ ماڵ. لە هەموولایەکەوە دەستەکان تێت بەردەبن و خوێنی لووتت بەردەبێ. تۆ منداڵیت..

تۆزێك هێمن دەبیتەوەو چاوەکانت سوور داگەڕاوە بیر لە کارێك دەکەیتەوە کە بیکەیت، کارێکی پڕ لە ژاوەژاو و ڕوخێنەر. لە سۆپاکە نزیك دەبیتەوەو پێوەری سووتەمەنیەکەی تا دوا ڕادە بەرز دەکەیتەوە سۆپاکە هەڵدەچێ و وەکو جامانەکەی سەری باوکت سوور هەڵدەگەڕێ. تۆ لێرەدا دوعا دەکەیت کە گڕەکەی زیاتر ببێت. سۆپاکە بتەقێتەوەو ماڵ بسووتێنێ، بەڵام هیچ ڕوونادات. بەڵکو تۆ دەتەقیتەوە. منداڵیت لە شێوەی قوڕ و باڵندەی ڕووت و مردارەوەبوودا دەتەقێتەوە. منداڵیت لە شێوەی چەقۆ و گۆزەی شکاو و جلی خەڵتان بوو بە خوێن و تەڵە و تفەنگی ڕاوی و کاڵەکی سووری بەسەر شۆستەدا پەرش و بڵاوەبوو دەتەقێتەوە..

دووەم:

لە پێکدانی لایەنەکاندا

وا ئێمە لە کۆڵانەکانماندایین، بە دەور دوو عەلەشیشدا ئەڵقەمان بەستووە، ئایا عەلەشیش دەناسن، ئەو عەلەشیشەی کە کلکی وەکو پەنکەیەکی گەورە فش دەکاتەوەو ئەو زیادە گۆشتانەش بەخوارووسەروی دەنووکیدا شۆڕدەبنەوە؟ ئایا میری عەلەشیش دەناسن؟ میری ڕەشی گەورە.

ئەوەی کە مێینەکەی هێلکەیەك دەکات بە قەدسێ هێلکەی مریشك؟ هێلکەی عەلەشیشان بینیوە ئەو هێلکە خاڵخاڵەی کە تەنیا دانەیەکی بەشی ژەمی منداڵێکی وەکو من دەکات؟

ئای لە جوانی عەلەشیش و مێینەکەی. ئای لە جوانیی ئەو شەڕەگرانەی نێوان دوو عەلەشیش.. وا ئێمە گوێمان لە پێکدادانی باڵ و دەنووکە. دەنگی گڕاوی دوو نێری پڕ لە نێرێتی دەبیستین؟. یەکێکیان دەزانێت کە بردنەوەی تێکشکانە. بەڵام ململانێکە وا لە یاریەکە دەکات کە زیاتر بێت لە یاری. بەڵکو دەیکاتە دووانەی ژیانێك کە بە یاریەك نەبێت ڕاست نەبێتەوە. ئەو گۆشتە شۆڕبووانەی سەروژێر دەنووك زیاتر سوور هەڵدەگەڕێن. شوێنە فودراوەکان و وەسوەسەکان تونتر دەبن و هاواری ئێمەش بەرزتر دەبێتەوە.

عەلەشیشێکیان لەویتر نزیك دەبێتەوە و پێش ئەوەی دەنوکێ بدات لەسەری بەرزتر خۆی ڕادەگرێ پەروچاو پەرش و بڵاودەبنەوە.. دەنوکێك لەم و دەنوکێك لەویتر، کلك تاکۆتایی فش بۆتەوە باڵەکانیش وەك دەستی دووباریکەری بۆکسێن پێش پیاهەڵپژان لەزەوی دەخشێن و هاوار دەکەین: "دەی هەی کەڵ هەی کوڕی سەگ".

عەلەشیشەکان لێکتر دوور دەکەونەوە لێی دەوەستن هەروەکو خۆیان بۆ دەست وەشاندن ئامادەبکەن ئێمەش چاوەچاومانە: دەی هەی کوڕی سەگ. ئەوکاتەش کە تۆزێ هێمن دەبنەوە، یەکێکیان بەرەو ئەوی تر پاڵ دەنێن. بەڵکو هەر بەکێشکردن کێشی دەکەین و سەر لەنوێ شەڕ دەستپێدەکاتەوە.. لێرەدا، پێش ئەوەی یەکێك لەو دوو دوژمنە بکەون دایکمان ڕادەکات و دەقیژێنێت:

"ئێوە دڕندەن"، پێش ئەوەی بەردێك یان دارێكمان بەركەوێ لە حەوشەی ماڵ دەچینە دەر..

بەڵی هاوڕێكەم. ئەوسا منداڵبووین.. منداڵگەلێك بە شەڕی عەلەشیشەوە ڕامان دەبوارد یان هێلكەمان لە ژێر مریشكەكان دەردەهێنا پێش هەڵهێنانی و چەندین جار هێلكەمان دەشكاند و جوجەڵەی ڕووت و قووتمان تیا دەبینی و ئەو جوجەڵە لینجەتەڕانەی كە هێشتا كامڵ نەبووبوون، یان زەردێنەی بە خوێن داپۆشراو، یان وردیلە لە شێوەی بێچوە بۆقدا..

ئێمە شتەكانمان خۆشدەوێ پێش كامڵ بوون. شەڕی كەڵەشێرمان خۆش دەوێ كە سەركەوتنی تیا نییە ئەو هێلكانەمان خۆش دەوێ كە هێشتا تۆوەكانی تیا كامڵ نەبووە. دەنووكی بەهێزو ئاپۆرەی پەڕمان خۆش دەوێ. هاوڕێكەم ئێمە واین. ژیانیشمان ئاوایە. ئێمە هۆیەك نەبووین بۆ شەڕی گیانلەبەرەكان ئەوان هەر بە غەریزە بۆ شەڕكێش دەبن، بەڵام ئێمە شتەكانمان دەوروژاند ئەو كاتەی زۆرانبازیەكانمان دەكردە زۆرانبازیەك كە هەردەبوو ببوایە، هاوڕێكەم دەزانی چۆن؟ واپێت دەڵێم، ئێمە بەرانەكانمان ڕووبەڕووی یەكتر پاڵ دەنا شاخەكانیانمان دەگرت شتەكە هەوڵێكی گەورەی نەدەویست، هێندەمان بەس بوو كە بەرانێك لە بەرانێك نزیك بكەینەوەو ئیتر شەڕ هەڵدەبوو و شەڕی بەران لە شەڕی عەلەشیش نەدەچوو. ئەمەی یەكەم توندوتیژتر بوو. سینەیان مەترێك لە زەوی بەرز دەبۆوە و كەللەیان دەیدا بە یەكدا، بەرز دەبوونەوەو لە یەكتریان دەدا و لە نێوان خوریەكەیاندا تۆزێكی سۆزدار دەوروژا.. شاخەكانیان تێكەڵ دەبوون و هێمن دەبوونەوە. هەروەكو ئیتر پاش ئەوە شەڕنەكەن، بەڵام كەشاخەكانیان دەكرایەوە دیسانەوە تێهەڵدەچوونەوە نێوچەوان بە نێوچەوان و دەنگی شەڕەقۆچیش هەروەكو دەنگی تەپڵ وابوو..

تۆزێك دەگەڕانەوەو دووبارە لە یەكیان دەدایەوە.. دەگەڕانەوەو دووبارە لە یەكتریان دەدا

بەرانێك دەكەوتە سەر زەوی و پاشان هەڵدەسایەوە. دووبارە دەكەوت و هەڵدەسایەوە و پاشان هەڵدەهات بۆ دوور. و چەندین بەرانی شاخ شكاوی هەلاتوومان دەبینی چەندین ڕۆژ وەكو سەگ دەیلوراند تا برینەكەی خۆش دەبۆوە..

بە عادەت خەڵك تەنیا بەرانێكیان هەبوو بەرانێكی سەركەوتوو كە بەدەور ژنەكانیدا دەسووڕایەوە. سەركەوتووش هەمیشە ناز پێدراوە. شتێكی ڕەنگاڵەییان دەخستە سەر سینەی تا بزانن چەند مێینە بەژێریا تێپەڕیوون. گەردنیشی بەزەنگ و چەند زەنگیانەیەك دەپێچنەوە، لە جووڵەیەكی سەیردا لە كاوڕ نزیك دەبێتەوەو خۆی بەسەریدا بەرز دەكاتەوە، كاوڕ یەكەمجار ڕادەكات پاشان لە هێمنیەكدا خۆی بە دەستەوەدەدات،

هێمنیەك كە تەنیا هەناسەبڕكێ و تەكانی نەرمی ڕاست و چەپی بەرانەكەی تیا دەبیسترێ: "دەی هەی سەگباب" هەریەكەمان. لە خێسەیەكی سەیردا سەیری یەكتریمان دەكرد.. هەموو گیانلەبەرەكان سەگن.. یان لە سەگ دەچن مریشك و كاوڕ و چۆلەكە. ئێمەی منداڵ وای لێدەگەین و ئاواش جوێنیان پێدەدەین. بەڵام زۆر سەرسام بووم بە هەردوو ئەسپەكەی (پاڤی كازمۆ) و شۆفێری عەرەبانەكەی عەرەبانەی نەفەرهەڵگر كە دوو ئەسپ ڕایان دەكێشاو ڕێبوارانی لەسەرەتای (قامیشلی)ەوە دەگواستەوە بۆ كۆتایی شارەكە (پاڤی كازمۆ) تەلبەندێكی بچكۆلەی بە تەلی دڕكاوی بەدوای عەرەبانەكەیدا دروست كردبوو تا كۆتایی هەردووتایەی دواوە

ئێمە بۆ كورتكردنەوەی ڕێگاكان لە سەری دادەنیشتین..

ئەوەش خووی ئێمە بوو لەگەڵ هەموو عەرەبانە نەفەر هەڵگرەكاندا. بەڵام هەندێك لە هاروهاجەكانی ئێمە ئەو كاتە كە نەیدەتوانی بە دوای عەرەبانەكەدا غار بدات، دەیقیژاند: (قامچی.. قامچی) ئەوەش ئاماژەیەك بوو كە ئەسپەوانەكان تێیدەگەن و "پاڤی كازمۆ"ش تێیدەگەیشت و بە قامچیەكەی ئاگری بەردەدا لە پشتی هەردوو ئەسپەكەی. پاشان ئاوڕی دەدایەوەو دەیگوت (بیخۆن).

پشتی ئاگر دەداین بە لێدانی قامچیەكەی ئیتر خۆمان هەڵدەدایە سەر شۆستەكەو گلۆر دەبووینەوە و بە هیوابووین كە ڕۆژێك ئەو دووئەسپە كەوڵ بكەین، بەڵام من زۆر سەرسام بووم پێیان، سەرسام بووم بە لاملیان كە زەنگیانەو گوڵەنگی پیاشۆرەوەبووبوو..

هاوڕێكەم لە ڕاستیدا ئێمە دەمانتوانی گیانلەبەر كەوڵبكەین. دەزانی ئێمە گیانلەبەری مردارەبوومان كەوڵدەكرد؟ لێگەڕێ با ئەوەت بۆ بگێڕمەوە كە نایزانیت.. منداڵانی گەڕەكەكەمان هەژاربووین تاسەر ئێسك هەژاربووین، هەندێكیان قوڕی سەر دیواری دەخوارد و ئەگەر ئەو قوڕخواردنەیان زیادی بكردایە دەبران بۆ سەر دوكتۆر، دوكتۆرەكانیش دەیانگوت "ئەوە خوویەكی پیسە" لە مەیاندا هیچ زیادە ڕەویەك ناكەم، بڕۆن لە دوكتۆرەكان بپرسن دەربارەی ئەو قوڕخۆرانە. ئەو منداڵانەی كە ئامادەبوون لە پێناوی پەیداكردنی پارەیەكی كەمدا هەموو شتێك بكەن.. و هەمیشەش ئەوكاتانەی كە مەیتارەكان دەبوون بە دكتۆری مرۆڤ گیانلەبەری مردارەوەبوو و مرۆڤی مردارەوەبوو زیادیان دەكرد،

بە تەنیشت گوندەكەوە دۆڵێك هەبوو. خەڵك گیانلەبەرە مردارەوەبووەكانیان تێ فڕی دەدا و ئەو جێگایەش كە گیانلەبەری مردارەوەبووی تیابێت منداڵیشی تیایە. لەوێشدا چەقۆی دزراوی موبەقەكان كاری خۆیان دەكرد چەرمی سەر گۆشتە گەنیوەكەیان لادەبرد. بەڵام بۆنی پارە پەیداكردن لە هەموو بۆنەكانی تر بەهێزتربوو ئاوا ئیتر منداڵێك یان دوو منداڵ بە دەسكەوتێكی چەورەوە دەهاتنەدەرێ. كە یەك بەرگن خوری یەكسان بوو بە لیرەیەك یان دوو لیرە ئەو دوو لیرەیەش یەكسان بوو بە چوارجار چوونەژوورەوەی مەلەوانگەیەكی میللی یان سینەمایەك.. ئێمەی منداڵ مردووانمان بەلاوە گرنگ بوو و بە مردووانیش دەژیاین، ئەوە خووی ئێمە بوو.. بەڵام ئێمە بێجگە لەنان بەشتی تریش دەژیاین ئێمە بە هەلاتنیش دەژیاین ئەوە كێشەیەكی ئاڵۆزە بەلام لێم گەڕێ بابۆتی بگێڕمەوە؟

شارەكەمان بە تخووبی توركیاوەیە. لەنێوان ئێمەو ئەواندا هێڵێك لە تەلی دڕكاوی ڕاكێشراو هەیە بەڵام ئەوە بێ هوودەمان ناكات لەوەی بڕۆینە وولاتانێكەوە كە نایانناسین. دەڕۆینە توركیاوە بە لێرێكی دارینەدا ڕێپیشاندەرەكەمان كە هەروەكو ئێمە تەمەنی "12 ساڵ" دەبێت شوێنی لوغمەكانمان بۆ دیاری دەكات. كە توركەكان نازانن بە باشی دایبنێن. دەلیلە بچكۆلەكەمان دەڵێ: ئەگەر پێتان نا بەجێگایەكی نەرمدا و گوێتان لە تەقەیەكی لاوازبوو ئەوە لوغمە و ئەگەر پێتان نا بە لوغمدا قەت مەجوڵێنەوە كە نەجوڵانەوە من كەفالەتی مانەوەتان دەكەم و دەچینە شاری (ماردین)ەوە شاری مرەبا و ترێ. لەوێ لەگەڵ خەڵكەكەیدا خورما دەگۆڕینەوە بە توتن "توركیا دار خورمایەكی تیا نییە" و كیلۆیەك خورما یەكسانە بە پێنج پاكەت لە باشترین جۆری توتن". كە دەشگەڕێینەوە توتنەكە بە پێنج بەرامبەری خۆی دەفرۆشینەوە بە بەقاڵەكان..

منداڵ بووین ئێمە هاوڕێكەم. نەماندەزانی ڕاڕەوی لێرەكان ئەو ڕاڕەوانەیە كە وولاتان پێكەوە دەبەستێتەوە. بەڵكو وامان هەست دەكرد كە زەمین بە تەواوی ڕاستە و ئەو سنوورانەش كە گەوەكان دەیكێشن تەنها سنووری گەورەكان خۆیانە بۆیە بە دیاریكراوی لەژێر سیمە دڕكاویەكاندا تەڵەمان

دەنایەوە ئیتر ئەو کۆترە کێویلانەمان دەگرت کە لەوڵاتی خۆماندا نەمان دیبوون، هەر کاتێکیش یەکێك لەو کۆترانەمان بگرتایە بە ترس و دڵخۆشیەوە غارمان دەدا بۆی. لە ترسی ئەوەی نەك سەربازە تورکەکان تەقەمان لێبکەن "هیچ شەوێك تێنا پەڕێ گوێمان لە تەقە نەبووایە دەیانگرتە قاچاخچیەکان"

بەڵام تورکیا زۆر نزیکە نزیکە تا سنووری تێکەڵ بوون و هێشتا "ئەستانە"مان خۆشدەوێ "باوکەکانیشمان خۆشیان دەوێ" بەڵام ئەتاتورکمان خۆشناوێ ئەگەرچی ئێمە بە سادەیی و هەریەکە لە باب و باپیرییەوە بێ مەبەست ئەمە دەڵێینەوە: "پاشا پاشا/ جمال غورسیل غول پاشا"

نا لەم کاتەدا، لەو ساڵانەدا کە تەڕن وەکو ڕانی مانگا.. ئێمە گوێمان بەشتی تریش دەدا و بەدڵخۆشییەکی وەسف نەکراوەوە چاوەڕوانیمان دەکرد. یەکێکیان وەرزی دروێنە بوو، دووەمیشیان وەرزی کوتانی گەنم تابێتە ساوەر. ئەو دوو ڕێککەوتە تەڕبوون وەکو تەڕی تەمەنمان. لە دروێنەدا چاوەڕوانی ئامادەکردنی دەڕاسەکانمان دەکرد ئەوانەی کە پانکەی دارین و هەڕەی ئاسنینیان هەبوو.. بۆ ئەوەی کاربکات کاتی دەویست بۆ چاککردنەوەی ئەو کاتەش پڕپڕبوو لە خۆشی. هەڕەئاسنینەکانیان دەگۆڕی، پانکەکانیان.. پارچە. پارچە دەکردەوە، هەروەها ئەو دەڕاسانەش کە گەنم و جۆی لە یەکتر جیادەکردەوە "هەموو ئەمانە لە دەشت دەکران، خەیمەیەکی گەورەیان هەڵدەدا و ژمارەیەکی زۆر لە کرێکارەکان کۆدەبوونەوە"

حەزمان لەو کەرەستە بچکۆلانەبوو، چەکوش، سپانە، پلایس، هەڕەی ئاسنینی بچووك. هەندێ جار دەمان دزین خۆمان بەوەوە دەخڵەفان کە دنیا سەر لەنوێ لەسەر دیواری قوڕین دروست دەکەینەوە بەو کەرەستانە درزمان دەخستە دیوارەکانەوە پانتاییەکی گەورەمان هەڵدەکەند تاوای لێ دەهات دەبوو بە قاڵبی قوڕین کە لە ژێرەوە پتەوییەکگرتوو دەردەکەوت، کەرەستەکانمان دەخستە چاڵەوەو بە خۆڵ سەریمان دادەپۆشی جارێکی تر لە کرێکارەکان نزیك دەبوینەوە.. بە دزیانەوە دەستمان دەخستە ڕۆن و چەوریەکانەوە، دەستەکانمان لە یەك دەسوو، تا هەستمان دەکرد کە کرێکاری ڕاستەقینەین..

پاش ئەوە، درەویش تامی خۆی هەبوو: دەڕاسەکان زەمینیان لەو ڕووەکە فشۆڵە ڕووت دەکردەوە. تەواو هەروەکو ئێمە لە گەڕەکەکاندا چۆن ڕووت دەبووینەوە پێش ئەوەی بخزێینە چەمەکانەوە..

دەڕاسەش لە مانگای دەستەمۆ دەچێت بەدوایدا غاردەکەین، پوش بەلێدانی پانکەکانی بەملاونەولادا پەرش و بڵاودەبنەوە، پاش ئەوەی گەنم لە گوڵەکانیان جیادەبنەوە بەدوایدا ڕادەکەین تا گەردەلوولی پوش دامان دەپۆشێ تێکی دەدەین و پەرش و بڵاوی دەکەینەوە تا دەم و لووت و جلەکانمان پڕ دەبێت لە پوش. گەورەکانیش بە ژن و پیاوەوە بەدوای دەڕاسەدا ڕادەکەن ئەوان لە مەڵۆی گەورەدا پوش کۆدەکەنەوە. بەپشتی گوێ درێژ دەیگوێزنەوە تاپاشتر دەبێتە ئاڵف.. یان لە قوڕی سووردا تێکەڵی دەکەن و خشتی خانووی لێدروست دەکەن.

لێرەدا هەموو شتێك لە قوڕە تەنانەت ڕێگاکانیش. لە هەر کوێ مناڵ هەبێ، پووشیش هەیە. دوای ئەوە بڕوا دێنین کە ئێمەش لە پوش لە دایکبووین و دەبینەوە بە پووش و سنووری زەینیش سنووری ئەو بایانەیە کە ئێمە لەگەڵ خۆیدا هەڵدەگرێ. بەڵام وەرزی گەنم کولاندن ئەوا میهرەجانێکە بۆ خۆی ئێمە سنووقی دارینیبەتاڵ و تایەی لاستیك دەکڕین.

مەنجەڵێکی گەورە دەخەینە سەر چەند بەردێکی گەورە و ئاگر دەکەینەوە..

بەدرێژایی ڕۆژ ئاوەکە وورد، وورد دەکوڵێ. دەنکە گەنمەکان نەرم دەبن و با دەکەن.. با دەکەن و لەبەر زۆر کولاندن دەتەقنەوە.. ئیتر ئەوکاتە لەسەر حەسیر ڕادەخرێن.. دۆڵکەی پڕ سەردەکەوێ و بە بەتاڵی دادەبەزێت.. سەردەکەوێ و دادەبەزێت

دانوولەی زەرد سەتڵ لە پاڵ سەتڵدا هەڵدەخرێت..

منالانی گەڕەك هەموویان نزیك مەنجەڵێکی گەورە کۆدەبنەوە. هەریەکە و تاوەیەك یان قاپێکی گەورەیان هەڵگرتووە، لە بەیانییەوە چاوەڕوانن هەندێك دێ و هەندێك دەردەچن..

لە خوانێکی دوور و درێژدا هەروەکو لە دەستیان بچێت، ئەو کاتەش کە گەنمەکە دەکوڵێ ژەمی بچکۆلەی خۆیان دەبەن. هەندێك شەکر دەپرژێنن بەسەر گەنمەکەدا یان تێکەڵی دەکەن بە خوێ و ڕۆن بە خۆشیەکی ڕاستەقینەوە دەیخۆن..

هاوڕێکەم ئەوە خوانی بچکۆلەی ئێمەیە، بەڵام خوانی گەورە، ئەو خوانەی کە تیایدا خوێن بەر دەرگای ماڵەکان دادەپۆشێ. ئەویش وەرزی خۆی هەیە. لە کۆتایی هاویندا پاش دووەم تاوە باران کە هەر وەکو قوڕە سوورە دەبارێ. قەسابخانەکان دەست پێدەکات، ئیتر قەسابەکان تەور و چەقۆکانیان تیژ دەکەن (هەسان دەکەن) ئیتر گیانلەبەرە بچوك و گەورەکان.. گەل، گەل سەردەبڕدرێن و ئیتر گۆشت. و تێگووشە زیاد دەکات..

هەموو ماڵێك بەرخ یان مانگایەك ئامادە دەکات بۆ سەربڕین، بە درێژایی چەند مانگێك دابەستەیان دەکەن، تا جەستەیان پڕ دەبێتەوە قەڵەودەبن "گۆشت دەگرن"، تا بەدرێژایی پایز و زستان بەش بکات. هەموو ماڵێك لەگەڵ قەسابێکدا ڕێك دەکەوێت، قەسابەکان کرێ بەپارە وەرناگرن.. بەڵکو تۆڵەی خۆی بە کەوڵی گیانلەبەرە سەربڕاوەکە دەکاتەوە.. ئەمە کرێی ماندووبوونیەتی.

ئێمە منالْ بووین هاوڕێکەم، مۆڕەمان لەو کابرایە دەکرد. ئەو پیاوە بێدەنگەی کە ملی مانگایەکی بەشاخەکانی دەگرت و بایدەدا تا دەکەوتە سەر زەوی. پاشان بە جووڵەیەکی سادەو لێزانی دەستی خوێن بازرەقەی دەبەست، لە دەرویەکی باریك و بەهێزدا. ئەو کاتەش کە ماوەی برینەکە درێژ دەبۆوە جۆگەلەی گەرم و سوورەکان هەڵدەقولان، دەڕژانە سەر خۆڵەکەو چەند درزێکی تەسکیان لێدروست دەبوون یان دەڕژانە سەر زەویەکەو چەند گۆمێکیان جێ دەهێشت کە هەڵمێکی سووك سەری گرتبوون..

خوێنی ئاژەڵیش جوانە، ئاڵ.. ئاڵ، یان تۆخەو بۆنێکی هەیە کە پشیلەو سەگ کێش دەکات و دەمی تێدەخەن و ئەوکاتەش کە خۆڵ دەخەنە سەر خوێنەکە، قەسابەکە کێردێکی بچوکی تیژ وەکو موسی تەراش دێنێ بەووردەکاری و هێمنی پێستەکە هەروەکو جل لە گۆشتەکە دەکاتەوە و قەساب زۆر لێزانانە ئەوە دەکات، یان هەر بە ئانقەست دەستی دەخاتە نێوان پێست و گۆشتەکە، پاش ئەوە کێردە خوێناویەکە بەدەم هەڵدەگرێ و لەلێدانێکی لەسەرخۆدا پێستەکە هەڵدەکەنێ..

دەنگی هەڵکەندنی پێستەکە لە دەنگی هەڵکەندنی ئەو مەجلەمانە دەچێ کەلەسەر پشتی باوکمە..! ئاوەها پارچە.. پارچە گۆشتەکان دەڕۆن بۆ ئەو جێگایانەی کە پێویستە بۆی بچن.. پەراسوەکان لەسەر تەنافی جلشتن هەڵدەخرێن.. گۆشتە سوورەکان قەد دەکرێن.. چەوریەکان

دەتوێنرێنەوە.. هەمووشیان دەخرێنە تەنەکەیەکەوە. هەندێك یان لە ناواخنەکانی دەخورێن، ئەو بەشەکەی تری بە قورقوشم دەبەسترێ و بۆ ڕۆژانی زستان هەڵدەگیردرێت..

.. هەر لەم وەرزەدا، پاشماوەی ئێسقان لەناو کێڵگەکاندا فڕێدەدران. ئیتر داڵە کەرخۆری گەورە وبچووك زۆر دەبوون گەورەکانیان کە لە عەلەشیش دەچوون، لە دوورەوە تێمان دەڕوانی و لێی دەترساین.. دەمانبینی ئەوکاتەی کەلە کەلاکەکان نزیك دەبوونەوە. بە دەنووك بەردەبوون لە یەك هەرکاتێکیش بە جوڵەیەکی تووڕەدا سەرنجمان ڕادەکێشا، باڵەکانی لە باوەڕبەخۆبوونێکی سەیردا لێکدەدا و بەرزدەبوویەوە.

لەبەر ئەوەی کە کێڵگەکان لە ماڵەکانەوە نزیکبوون و پێکەوە تێکەڵبوون. تەقسێکی تایبەتی شەوان دەستیپێدەکرد، تەقسی چەقەڵ بوو. تەقسێکی ئاپوورە بوو، ئێمەی منداڵ لێی دەترساین..بەڵام دەنگدانەوەی ژیانی بەسەر ئەو خاکە بێدەنگە تەنیایەدا پەخش دەکرد..!

چەقەڵیش قەت ترسنۆك نییە وەکو باسی دەکەن بەڵکو دڕندەیە لەوکاتانەدا کە پێویستبوو دڕندەبێت.

تۆ دەزانی هاوڕێکەم ؟

لە "حەسەن سۆفی" بپرسە، ئەو کەسەی کە بەڕۆژ پەلاماری گیانلەبەرێکی لەمانەیدا! چەقەڵ بە تەنیا لە شەودا ئەمیرە.. "حەسەن سۆفی" بە ئەسپ و دار حەیزەرانە درێژەکەی ڕاوی دەکرد. هەر کاتێك نزیك دەبێتەوە، دارێکی لێدەدا، ئیتر چەقەڵەکە بازێکی دەدا کە قەپاڵەکانی دەگەیشتە چاوی ئەسپەکەی.. و.. "حەسەن" دەیگووت: شەڕی چەقەڵ دوو سەعاتی خایاند.. تا پرووکا.. و کەوت ئیتر تا مردار بووەوە ئەسپەکەی دەیشێلا..!

"حەسەن سۆفی" ئەو کاتەی کە باسی لە ئازایی چەقەڵ دەکات، زیاد ڕەویی ناکات. دەزانی بۆ.؟ چونکە "حەسەن سۆفی" دەموچاوی بە خودرەکەی دادەپۆشیو (پەلاماری دوا مردن) پەلاماری گوندەکانی "ابن عباس البدوی"ی دەدا، لە ڕووتاییەکی بینراوەوەو بە تفەنگەکەی تەقەی لە ماڵەکان و خۆ حەشاردراوانی پشت ماڵەکان دەکرد.. و پاشان ڕزگاریشی دەبوو لەوسەرەوە ڕانەمەڕێکیشی لەگەڵ خۆیدا دەهێنا..

"حەسەن" مێگەلەکەی زۆر دوور نەدەخستەوە، لە ترسی ئەوەی نەوەك دوژمنەکانی بیگرنەوە. بەڵکو وای بە باش دەزانی پاش هەر فرسەخێ بەشێکیان جێ بهێڵێ. تا لە دواییدا کاوڕێ یان دوو کاوڕی بۆ خۆی دەهێشتەوەو ئەوەشی بەسبوو..

هاوڕێکەم. لە کۆتایی ئەم سەدەیەدا..

زەمەن زەمەنی چەردەیی بوو

لە کۆتایی ئەم سەدەیە و یان کەمتر ئێمەی منالیش بارمتەیەك بووین.. بۆ چەردەیی

سێیەم:

لە ئاگرکەوتنەوەو.. لەڕاودا..

بەغاردان لەنێوان ڕووبارو کونی مشکە کوێرەدا لەتەنەکەیەکی ژەنگاویدا ئاومان دەگواستەوە، ئاوەکەمان ڕۆدەکردە کونەکەوە دەگەڕاینەوە، تەنەکەکەمان پڕدەکردەوە لە ئاو و دەشمانزانی کە چاوەڕوانیمان زۆر ناخایەنێ

پاش ماوەیەك کونەکە پڕپڕ دەبوولە ئاو، چەند بڵقێکی بچکۆلە بەرزدەبوونەوە ورد ورد "مشکە"کە بە تەڕی دەهاتە دەرێ و "مشکە کوێرە" لە ڕاستیدا کوێرە بەڵام هەستی بە هێزی بۆنکردن لەلای ئەو چاوێکی وای پێ دەبەخشێ کە بە هیچ شتێکدا هەڵنەپژێ بەڵام ئێمە لەکۆتاییدا دەیگرین، بە کلکی دەیگرین و دەیخەینە تەنەکەکەوە.

ئەمە ئەو ڕێگایەی ئێمەیە بۆ گرتنی مشکە کوێرەو جربۆعی کێڵگەکانیش و یاریەکەش لەم سنوورەدا تەواو نابێت. مشکەکە لە ترساندا هەناسە بڕکێی پێدەکەوێت و ئێمەش سەرسامین بەو ترسەی، چاڵێکی فراوان هەڵدەکەنین و پڕی دەکەین لە ئاو پاشان مشکەکەی تێفڕێ دەدەین بە هەموو لاکاندا مەلەی تیا دەکات و هەر کاتێکیش بیەوێ دەربچێت بە دارێك پاڵمان پێوەدەنایەوە بۆ ناو ئاوەکە سەعاتێکی پێ ناچێت وەکو کونە بادەکات و لە جموجوڵ دەکەوێت لە بێ ئومێدیدا دەیەوێ دەربچێت و ئەو کاتەی ڕێگای لێ دەگیردرێت هەرەس دێنێ ئیتر ئەوکاتە بەرد بارانی دەکەین گەروی دەکاتەوە وقووت دەخواتەوە و جەستەیەکی لە کارکەوتوو سەر ئاودەکەوێت. هەر ئەمە بە جربۆعیش دەکەین بەڵام کونی جرۆبۆع چەندین کونی هەیە بۆ دەرچوون. هەریەکەیان درێژایی دوو مەترێك لەیەکەوە دوورن هەمووشیان لە ژێر زەمینەوە پێکەوە بەستراون بۆیە ئێمە هەموو کونەکان دەگرین بە تەنها یەکێکیان نەبێت ئەوەی کە ئاوی تیا ڕۆدەکەین. ئیتر ئەوانیش بە باکردوویی دێنەدەر هێندەیان ئاو قووت داوە ئەوکات بچکۆلەبووین. بچکۆلەگەلێك کە بە چاودێریکردنی جربۆعەوە ڕامان دەبوارد ئەو دەمەی کە دەهاتە دەری و پێیەکانی پێشەوەی بەرزدەکردەوەو ئاوڕی خێرای دەدایەوەو لە جووڵەیەکی پێکەنیناویدا لوتی دەخوراند هەوڵی ئەوەمان بووکە ڕاویان بکەین و تامردنیان گاڵتە بەئازارەکانیان بکەین بەڵام گوندنشینەکان گۆشتەکەیان دەخوارد هەروەکو چۆن گۆشتی قەتێ و ژیژکیان دەخوارد ناواش گۆشتی جربۆعیان دەخوارد. ژیژکیش لای ئێمەی منداڵ چەند کاتژمێرێکی گاڵتەو گەپی هەیە کە بە کەوڵکراوی نەبێت لێی ڕزگار نابێت. ئێمە پاش خۆرئاوا بوون دەڕۆیشتین بۆ دەشت و دەر بۆ ڕووتایی چاوەڕوانی شەو دەکەین تا مانگ هەڵدێت هەر کە مانگ دەردەکەوێ، ژیژکیش دەردەکەوێ، ژیژك بە گشتی جووڵەیەکی خاویان هەیە، بەڵام ئەو قەڵغانە دڕکاویەی وا دەکات کە گرتنی کێشەیەکی سەخت بێت بەڵام ئێمە دەورمان دەگرتن و لەگەڵ خۆماندا قاپ قاپمان دەهێنا دەمانکردە پێمان و پێمان پیا دەنان و هەرکاتێکیش بە توندی قورساییمان خست سەر ژیژکە سەری لە قەڵغانەکە دەردەهێنا ئەو کاتەش، تەنیا پێویستیمان بە چەقۆی تیژ دەبێت، بەرگە دڕکاویەکەی پاش سەربڕین خاو دەبێتەوە، لە سکەوە هەر وەکو مۆزتوێکڵی دەگرینەوەو هەڵیدەدڕین.. بەڵام ژیژك و جربۆعی کەوڵکراو بە زیندوییێتی دێنەوە خەونمان، دێنەوە باڵیان لێڕواوە و کلکی مارمێلکەیان پێوەیە و شەوانە وڕێنە دەکەین، وڕێنەدەکەین و ماڵەوە خەبەرمان دەکەنەوەو ئیتر چاومان ناچێتەوە خەو تا ئەوکاتەی خۆر هەڵدێت، بەڵام ژیانی ئێمە، ئێمەی منالانی باکووری ڕووت هیچ خۆشیەکی تیا نییە جگە لە زیکەزیکی زیکزیکەو خشەخشی گیانلەبەرە خشۆکەکان نەبێت بە نێو گژوگیا وشکەکاندا لەبەر ئەوەی کە ئاوا دروستبووین ئیتر ئێمەش لەلای خۆمانەوە لەو وشکانیەدا هەوڵمان دەدا سەرقاپێك بۆ

خەونەکانمان دروست بکەین لە وێرانەی "فەڕەنسییەکان"دا کۆدەبووینەوە کە ئەویش پاشماوەی ماڵ و سەربازگەی سەردەمی داگیرکردن بوون بە تەنیشت ڕووباری "جعجع"و بەتەنیشت تەنیا ئاشەکەوە ئەوەی کە تەنیا بە کاری کوێرانەی دوو ئەسپەوەمابوون کە لە سووڕانەوەکانیاندا ژیان و دەغڵودانیشی دەهاڕی هەر لەوێ چایی سیلانمان دەدزی‌و لە لاپەڕەی دەفتەردا دەمان پێچایەوە و ئاگرمان تێبەردەدا، بەوەش لاسایی گەورەکانمان دەکردەوە، بەڵام قومارچییە سالووکەکان بەسەرماندا دەهاتن و ئەو هێلانەیەیان لێ تێک دەدایـن، قومارچییەکان ئەوانەی کە گەنجگەلێك بوون و هەمیشە جەردەیەك سەرۆکایەتی دەکردن لەو وێرانەیەدا، ئەو دەسکەوتانەیان لە نێوان دابەشدەکرد کە بەیاریەکانیان لە گوندنشینە ساوێلکەکان بردبوویانەوە. قومارچییەکان بوون کە دەهاتن ئێمەیان دەردەکرد.. ڕۆژی دابەشکردنەکەیان تەواو نەدەبوو ئەگەر یەکێکیان بەرگورزێکی چەقۆ نەکەوتبایە لە پشتەوەی یان لە کەمەرەی. بەڵام هەمیشەش ڕزگاریان دەبوو تەنها (ڕەشادەخێل) نەبێت ئەوەی کە هاوڕێکەی بە تەنها لێدانێك وازی لێ نەهێنا بەڵکو لە کەمەرەوە بۆ کەمەر و بە درێژایی لە سینەوە بۆ سکی هەمووی هەڵدڕی، هاواری دەکرد پاڵکەوتبوو هەموو ناوسکی هەڵهێنابووە دەرەوە پاش پێنج سەعات کە کەس نەهاتە هاواریەوە تا تووشی نەزیف بوون بوو دوا دڵۆپە خوێنی ڕژاو مرد. ئێمە منداڵانییش بە درێژایی یەك مانگ لە خەونەکانماندا قیژەو هاواریمان دەبیست و تەنانەت بێزاریشی دەکردینەوە وەکو دیوارێك ئا لەو خاکە بێ چرایەدا.

ئێمە سەرەڕای ترس لەوێرانگە بەڵکو ترسمان لە بوونەوەرەکانی سەیرانگە ئەوانەی بوونەوەر گەلێکن هەمیشە وا هەست دەکەین بە دەوروبەرماندا وێڵن. هەندێجار هەناسەکانیانمان بەردەکەوێ یان هەندێ جار وەختە گوێمان لە چپەچپەکانیان دەبێ ئەوانەی نەبینراون ئەوان ڕامالکراوێکی ڕابوردون گەورەکان نەبێ کەس نایان ناسێت.

ڕەواڵ سپین و چاوەکانیان هەڵ قڵیشاوەیەکن تا گوێچکەکانیان ئامادن هەر شێوەیەك وەرگرن کە هەڵیدەبژێرن، بەڵام (ئوسمانو) دەڵێ مادام دەمبوسێکی میتاڵ یان دەرزییەکی دورمانتان پێیە مەترسن.. و ئێمەش دەڵێین چۆن؟ ئوسمانۆ دەڵێ. ئەوان لە دەرزی دەترسن داپیرەم یەکێك لەم دێوە نەبینراوانەی بەدیلگرت کاتێ دەرزییەکی درومانی پیا چەقاندن ئیتر دێوەکە کەوتە ژێر ڕکێفی داپیرەم ئوسمانو گونجێکی تێکشکاوە داوای کچی مامەکەی خۆی کرد مامیشی ڕەدیکردەوە چونکە ئەو جەردەیەو بە ماڵی حەرام دەژی لە بەرامبەر ئەم ڕەتکردنەوەدا بڕیاریدا ئیش بکات و بە عارەقی نێوچەوانی بژێت و کاری پێلاو بۆیاخکردنی دەکرد. ئوسمانو سەر بە تایەفەیەکی کورد بە (کولی) دەناسرێنەوە، (کولی)ەکان توندوتیژن هەندێکیان بۆ سەرکەوتنی هەندێکی تریان تا مردن شەڕدەکەن (کولی)ەکان حەماڵبوون و لە تورکیاوە هاتن هەندێکیان دەوڵەمەند بوون هەندێکی تریان وەکو خۆیان مانەوە دەستیان بە خێر و چاکەوەیەو هیچ نرخێك بۆ پارەوپول دانانێن ئوسمانو لەبەر هەژارێتیەکەی تێکشکاو نییە بەڵکو بەڕابووردووی تێکشکاوە. ئوسمانو ئێمەی منالانی، لە دەوروبەری خۆی کۆدەکردەوە چیرۆك و هەقایەتی وای بۆ دەگێڕاینەوە کە هەندێکیان ڕوویدا بوو و هەندێکیان قەت ڕووی نەدەدا..، کاتی کە کۆی دەکردینەوە ئێمە لەسەر سوڕماندا لە حەکایەتەکانی دەممان دەکردەوە: ئەوبوونەوەرە نەبینراوانە لە جێگایەکی چۆڵی نێوان گوندەکانی (عامودا)دا بە پاسکیلەکەیدا خۆیان هەڵواسیبوون پاشان دەیگوت: تەنیا جورئەت و خۆگرتن چەکی مرۆڤن لە ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو بوونەوەرە نەبینراوانەدا و خەڵکی ترسنۆك لە ترساندا تێی دەکەوێت. ئوسمانۆ دەڵێت کاتێ کە داپیرەی بەدەرزیەکی دروومان یەکێك لەو بوونەوەرانەی بە دیلگرت، ئیتر ئەو بوونەوەرە نەبینراوە بوو بە بوونەوەرێکی بینراوی (ئاسایی) دەستی دەخستە سەر گۆزەی ڕۆن ئیتر گۆزەکە لێی هەڵدەقولا و لێی دەڕژا تا داپیرە فەرمانی دەدا بە وەستانی و ئیتر دەوەستا پاشان دەیگوت پاش چەند ساڵێك داپیرە بوونەوەرەکەی ڕزگارکرد پاش ئەوەی سوێندی خوارد کە واز لە ترساندنی مرۆڤ بهێنێت.

بەڵێ، ئازادیکرد، دەرزیەکەی لێدەرهێناو بەرەڵای کرد (قەت لێمان نەپرسی کە کەی و بە کوێدا دەرزیەکەی چەقاندبوو) لەنێوان هەقایەتێك و هەقایەتێکی تردا ئوسمانو دەستی دەکرد بە گیرفانی چاکەتەکەیدا و وێنەیەك ی تەمومژاوی دەردەهێنا: کچێکی کاڵ لەسەر ئەژنۆی ئوسمانو دانیشتبوو و لە پێشیانیشدا مێزێك دانرابوو کە هەندێ شووشە و گلاسێکی لەسەر بوو. بەڵێ وێنەیەکی تەمومژاوی بو لای ئێمەی منالْ. بەڵام (ئوسمانو) شتەکەی ڕوون دەکردەوە: "من لە ئەستەمبووڵ بووم و ئەوەش کچە هاوڕێکەمە.." هاوارمان دەکرد: (ئەڵڵا. تۆ زیرەکیت ئوسمانو) (کچێکی کاڵ) هەندێکمان سەیری یەکتریمان دەکرد یان لێمان دەپرسی (ئایا کچە هاوڕێکەت زمانی کوردی دەزانێت؟ (ئوسمانو) بەسووکایەتییەوە تێمانی دەڕوانێ و دەیگوت ئەو زۆر زۆر شارستانییە..! شارستانییەتیش لەلای ئوسمانو جلی کورت و شێوەیەکی ڕووت و زمانێکی بیانی بوو هەقیشی بوو چونکە جلی دایکەکانمان زۆر ئالۆز و درێژ بوو و میکیاجی ئاڵکردنی لێویان بەکار نەدەهێنا، هیچ زمانێکی سەر زەمینیان نەدەزانی هەمووان لە دڵی خۆماندا هاوارمان دەکرد ئای لە ئوسمانۆی مەزن! ئیتر (ئوسمانۆ) مان بیر دەچوویەوەو مامی ئەویشمان بیر دەچوویەوە ئەو مامەیەی کە بە هەڵهاتووی لە تورکیاوە هات کاتێ کە ئێوارەیەك لە بەردەم ماڵی (ئەحمەد سالو) دا ڕاوەستاو خەنجەرە خوارەکەی هەڵکێشا لەسەر دەستی ئەو دووانزە تەرم لەوناوەدا کەوتن تەرمی دە پیاوو و دووژن. منالان لە هۆی قەسابخانە ناپرسن بەڵکو سەرسامن بەو دەستە بوێرانەی کە خاوەنەکانیان ڕوو زەردناکەن لەوەشاندنی تەورو خەنجەردا.لەبەر ئەوەش کە ئێمە سەرسامین بە شتی لە ڕادەبەدەر (خارق) و بە پیاوی بەجەرگ و ڕۆنمان دەدزی و لە کەنار ڕووبارەکەدا جەستە لاوازەکانمان پێ چەور دەکرد لە مانۆڕێکی پێکەنیناویدا هەندێ جموجوڵمان دەنواند.. مانۆڕی وەرزشی کە (ماسولکە)ی تیا نەبوو بەڵکو ئێسکی تیابوو، پاش ئەو مانۆڕانە خۆمان دەخستە ئاوەوەو بەڵام ڕۆنەکە نەدەڕۆیشت دەگەڕاینەوە بۆ ماڵ جلەکانی ژێرەوەمان بووبوو بە بەشێك کە لە پێستی ڕەشی سوتێنراو دەچوو لە شوێنێکی تەریکدا دامان دەماڵین وتا دووردوور فڕێی بدەین. پاشان بە دزی ماڵەوە جلی ژێرەوەی پاکمان لەبەر دەکرد کاتێکی دوورو درێژی دەبرد تا ئەو کەمکردنەیان درك پێدەکرد لە جل و

بەرگەکانماندا بەڵام ئێمە لەوێ لە کەنارەکانی خاپوور هیچ ناچار نەبووین بە پراکتیزەکردنی ئەو دزینەوەیە چونکە هەر کاتێك دووربووین لە ماڵ و گەورەکانەوە دوور دەبووین لە ترسیشەوە، دوور دەبووین لەو تاریکە سەلاتەی منالێتی دەترساندین.. ئەو وەرزە لێوان لێوەش بەسەربەستی تەنها لە هاویندا هەبوو، ئەو دەمەی کە مامی گەورەمان بانگی دەکردین بۆ پاسەوانی عەمباری دەغڵ و دانەکانیی خۆی بە تەنیشت زێی خاپوورەوە بەشداریکردنی ئێمەش بەشداری کردنێکی بچکۆلانە بوو تەنیا کۆکردنەوەی ئەو دەغڵە ڕژاوانەبوو کە لە گونیەکانەوەڕژابوون پاش ئەوەی کە گەلابە گەورەکان چەندین تەنیان لەسەر زەویی لێ هەڵگرتبوو ڕۆژ بە ڕۆژ هەستمان بەوە دەکرد ئەوەی کە ئێمە کۆمان کردبۆوە بەشی مەسروفی درێژایی ساڵێکی تەواوی خێزانێکی تەواوی دەکرد، سەیارە بارهەڵگرەکان بە پڕی دەهاتن.. و بارەکانیان خاڵی دەکردەوە، یان بە بەتاڵی دەهاتن و پڕدەبوون لە نێوان هاتن و چونیاندا ئاوی زێی خاپوور بە گەشتێك دەیبردین. خاپوریش میرە (قەراڵ)ە لە نێوان ڕووبارەکاندا.. فراوانە و وەکو ڕەشەبا هەڵدەقوڵێ.. دار کالیپتۆز بە کەنارەکانیدا ئاپوورەیان کردوەو بەستراونەتە تۆڕی عەلیقەوە. ئەوانەی توویەکی سووری کێویلە دەگرن، یان داری خۆرئاوا بوون کە جلەکانی خاو دەکردەوەو وەکو قژێکی داهێنراو بە ئاوەکەدا دەینارد ئێمە بۆ گەشتەکانمان ئەو جێگایانەمان هەڵدەبژارد کە نزیك بوون لە ناعوورەکانەوە، جلەکانمان دادەکەندو خۆمان دەخستە ئاوەکەوە و کاڵەکی سوورمان لەگەل خۆمان دەبرد، کاتێکیش ساردەبوویەوە دابەشمان دەکرد، ئێمە لە نیوەڕۆ گەرمەکانی باکوردا کە لە ڕۆژدا شۆستەی شەقامەکانی تیا دەتوایەوە.. و لەوێ بە تەنیشت ناعورەکان و هەناسە برکێ نەبڕاوەکانیەوە، کچە لادێییەکان وەکو پۆلە قەتێ هەڵدەنیشتن، لەگەرمای نیوەڕوان هەڵاتبوون و دەهاتن بۆ لای ئاوەکە.. کچە لادێییەکان لە کێڵگەکاندا کاریان دەکرد بەروبومی باینجان و بیبەرو کولەکەو خەیاریان دەچنی بەرامبەر هەندێك لەوانەی کە چنیبوویان.. هەموو ڕۆژێك و پۆلێکی تازە دێن.. هەموو پۆلێکیش لەنیوەڕواندا هەڵدەهاتن بەرەو ئاوەکە.. ئەوەش خووی ئەوانە..

ئەوان بە جلە شۆڕەکانیانەوە خۆیان دەخستە ئاوەکەوە، پاش ئەوەی کە لە جلەکانی ژێرەوە ڕزگاریان دەبوو کچە لادێییەکان هەمیشە پێیان پەتیەو جلی ژێرەوەش لە پێ ناکەن.. ئەو کاتە ئێمەش منال بووین، بە لامانەوە گرنگ نەبوو کە جلە تەڕەکانیان دەنووسا بە گیانیانەوەو لە هەموو نوشتانەوەیەکدا خزانێکی بەلەززەتیان دروست دەکرد.. گوێمان نەدەدایە دەستبازی هەندێکیان بۆ هەندێکی تریان یان هەندێکیان لەگەڵ ئێمەدا.. ئێمەی بە تەواوەتی ڕووت. جلەکانیان سەر ئاو دەکەوت و کاتێکیش ڕۆدەچوونە ئاوەکەوە جلەکانیان تا گەردنیان بەرزدەبوویەوەو کاتێکیش هەڵدەستان، لەسەر خۆخاویان دەکردەوەو ئێمەش زۆرمان بەلاوە سەیر بوو کە جەستەی ئافرەت تووکی لێ دەڕوێ، وامان دەزانی کە ئەوە تایبەتە بە پیاوان، بەڵام سەیر ئەوەبوو. ئەوان هەرکاتێ بێزار دەبوون لەگاڵتە و گەپی نێو ئاوەکە. جلەکانیان لەبەر دادەکەندو هەڵیاندەخستە سەر چڵەکان تا وشك دەبوونەوە.. و بەڕووتی دەمانەوەهەندێجار خۆیان لە پشتی دارەکان دەشاردەوەو هەندێ جاریش بێ گوێدان بە ئەو چاوانەی کە دەیخوێندنەوە خۆیان هەڵدەخست.. ئەو کاتانەش ئێمە لەوهۆیانەمان دەپرسی کە بۆ بەجلەکانیانەوە خۆیان دەخەنە ئاوەکەوە مادامێك کە ئەوان پاش ئەوە بەڕوتی وشکیان دەکەنەوە..؟ بەڵام دوژمنایەتیەك لە نێوان ئێمەو ئەواندا دروست دەبوو کاتێ کە دەستەسڕ یان جلی یەکێکیان ون بایە، ئەوان یەکێکی خۆیانیان تاوانبار دەکرد کە ماندوودەبوون لەمشت و مڕو شەڕە قسە ئێمەیان تاوانبار دەکرد و ڕایاندەکێشاینە پەنایەکەوەو ئێمەش گازێکمان لێ دەگرتن و ئیتر ئێمە لێیان هەڵدەهاتین و دوور دەکەوتینەوە- و هێشتا هەر ڕووتبووین کە مەرمان لە جوڵەیەکی سەیردا دەجولاند، کە ئەوەش لە جوێن بە ئازارترو ناخۆشتر بوو لەلای ئەوان و درێژەمان دەدا بەو جوڵە سەیرە کە ئەوەش تووڕەی دەکردن. چڵێکی وشکمان دەگرت و دەمانخستە نێوان هەردوو ڕانمانەوەو هاوارمان دەکرد (یەڵە کچینە!؟) ئیتر ئەوان بەردبارانیان دەکردین.. پاش زەمەنێك لەم گاڵتە و گەپە، کە زەمەنێکی کورت بوو..! ڕقمان لە خاپور دەهاتەوە چونکە "عبدالمجید جاجان"ی لێ فڕاندین چوار ڕۆژ کەس و کارەکەی بەدوای جەستەکەیدا گەڕان.. و کاتێکیش کە دۆزیانەوە وەکو تەپڵ بای کردبوو و ماسی چاوێکی خواردبوو.. بەڵام ڕقی ئێمە خاپووری نەوەستاند هەر بە قەراڵی مایەوە لە نێوان ڕووبارەکاندا، قەراڵێکی بە ئاپوورە کۆمەڵە گوندێکی قەرەباڵغی بە دەورخۆیدا کۆکردبۆوە گوند گەلێك کەجوگرافیا و داب و نەریت و میوەهاتیان دەگۆڕیەوە هەر لە ئاشووریەکانەوەتا دەگاتە کوردو یەزیدیەکان.. گوندە ئاشورییەکان ناسرابوون بە چاندنی هەنجیر و گوندە کوردو یەزیدی نشینەکانیش بە شوانکارەیی و مریشك بەخێوکردن و چاندنی هەندێ کشوکاڵ وەکو لفکەو پەموو.. ئەمانەش بە پێوانە لەگەڵ نامۆیی یەزیدییەکاندا هێندە سەرنج ڕاکێش نەبوون ئەوکاتە ئێمە منداڵبووین ئەو مێژووەمان هێندە لا مەبەست نەبوو کە یەزیدیەکانی پۆلێن دەکرد بۆ چەند تیپێکی ناوەکی بنەڕەتیانمان لا مەبەست نەبوو، یان ڕۆڵی بەریتانیا لەوەی کە کەمایەتیەکیان لێ دروست بکات وەکو کەمایەتیەکانی ڕۆژهەڵات، هەر وەکو ڕاهاتبوو وا لەو جیهانەمان بکات کە تا خنکان لە ڕابردوودا ڕۆچووبوو، یان لە ڕازیبوندا تا خنکاندن گۆشەگیر بووبوو ئێمە لەنێوان سەرسوڕماو و سەرسام بووندابووین ئەو دەم بەو پیاوانەی کە پرچەکانیان وەکو ژنان کردبووە پەلك یان سمێڵە چڕەکانیان و لێوەکانیان دیار نەبوون پیس بوون خۆیان نەدەشوشت مەلیك تاوسیان پیرۆز ڕادەگرت یان شەیتانی گەورە وەك دەڵێن مامم کە خاوەن عەمبارەکانی نزیك خاپووربوو شەریکێکی یەزیدی هەبوو ناوی (حاجی) بوو کە قەت بۆ ماڵی خودا نەڕۆیشتبوو بەڵام بە (حاجی) ناوبانگی دەرکردبوو لەوەمان نەدەپرسی بۆچی؟؟ حاجی بازرگانێکی لێزان بوو.. ئێمە هەستمان پێدەکرد کە هەموو شەوێ هەڵدەستێ و نوێژێکی نامۆی لەبەر خۆیەوە دەووتەوە. ئەو کاتەی هەموومان لە هۆڵێکی لە سەنگەر چووودا ڕادەکشاین.. بەڵام بەڕۆژ بە ئەنقەست دەگەڕاینەوە بۆ یاریەکانمان لەگەڵ ئەو پیرەدا جوێنمان بە شەیتان دەدا یان هەرکاتێك بەلایدا تێپەڕین نەفرەتمان لێدەکرد ئەویش ڕوومەتی سوور هەڵدەگەڕا و نەفرەتی لێدەکردین لە ڕقەبەرایەتیەکی دیاردا تفمان دەخستە سەر زەوی. چونکە شەیتان لە چڕیدایە: لە زەمەن و لە تاریکیدایە.. ئیتر نەفرەتی لێدەکردین و لە

کۆتاییدا بـه دەوریـا لەسـەر زەویـە خۆڵینەکـەدا بازنەیەکمان دەکێشا و ئیتر یـەزیدی تـامردن لـەو بازنەیـــە نایەتـــە دەرێ.. یـــان لەوێنەکـــەیدا دەیسـڕێتەوە "حـاجی" لـە ترسـێکی ئاشـکرادا هـاوار دەکات:بەچکە سەگینە بازنەکە بسـڕنەوە ئێمەش هاوارمان دەکرد تۆ لە نەوەی شـەیتانیت و بەچکـە سـەگیت. تـا لـە کۆتـاییدا یـەکێك لـە گـەورەکان دێتـە فریـای "حـاجی"ەوەو بازنەکـە دەسڕێتەوەو ئێمە ڕاودەنێ. ئیتر ئەو ڕۆژە مـامم قەساسمان دەکات.لە توند وتیژیەکدا قەساسمان دەکات تا هـەندێ جار دەگاتـە ئەو ڕادەیەی کـە یـــەکێکمان بگەڕێتـــەوە لـــەبری ئێمـــە داوای لێبووردن لە "حاجی" بە هەیبەت بکات..

.. و گەڕانـــەوەمان لـــەو سەربەســـتیە، لـــە سەربەستیخاپووری قەڕاڵ و ئەو کەنارانەی کە بەرامبـــەر چیـــای "عبدالعزیـــز"ن ئـــەوەی کـــە هێلانـەی کۆتـرە کێویلـەی زۆر لێیـە، گەڕانەوەیـە کە بۆ ترسی عادەتی، گەڕانەوەیەکە بۆ تەپوتۆزو قەسـاس بـوون، گەڕانەوەیەکـە بـۆ منالێتیـەکی خـەڵتان بـە پـایزی شـارو قوتابخانـەکانی، بـەو بارانەی کە تۆزی هاوین لە بەرزاییەوە ڕادەماڵێت و جگـە لـە قوڕ هیچ نابـارێنێت.. بـەڵام ئێمـە لـە گەڕانەوەماندا بۆ قەفەسی گەورەکان و دەسـەڵاتە کۆنەکـەیان ڕاڕەوێـك بـۆ حـەز و خولیاکانمـان دەکەینـەوە، ڕاڕەوێـك لـە وێرانـەو ئازارەکـان، پاشمـاوەی منـاڵێتی تێـك و پێـك دەشـکێنین و خـەونی گـەورەکانیش بـە منـاڵێتی ئێمـە، ئـەو کاتـەی گـاز ڕۆدەکەینـە سـەر پشـیلەیەکدا و لـە کلکەوە گڕی تێبەردەدەین.

پشیلکە شـێت و هـار دەبێـت و غـار دەدات، دەکێشێ بە دیواری ماڵەکاندا و چەند مەترێك لە زەمـین بـەرز دەبێتـەوە ئاگرەکـە لـە کلکیـەوە بەردەبێتە گشت جەستەی. غاردەدات و ئێمەش بەدوایدا غار دەدەین دەگاتە ئەو کۆردەریەی کە بە تەنیشت ماڵەکانەوەیـە پێش ئـەوەی کەلـەی سەری وەکو فوودانکەیەك (میزڵدان) بتەقێتـەوە. ســوتانی کــۆردەرش لــەلای خۆیــەوە چــەند ســـووکە.. بـــاوەش، بـــاوەش ئاگرەکـــە درێژدەبێتەوەو مەتر گڕەکە بەرزدەبێتەوە..

دێینـەوە لـە گـەورەکان دەپاڕێینـەوە هـەر وەکـو ئـەوەی ڕوویـداوە هیـچ پـەیوەندی بـە ئێمـەوە نـەبێت.. گـەورەکان بـە دۆڵەکـەی ئـاوەوە دێنـە دەرەوە ئـەو کاتـــەش ئـــاو ســـوودی نامێنـــێ خاکەنازدێنن و خۆڵ دەڕژێنن بەسەر ئاگرەکەدا، ئەوکاتـەش گەورەکان بە خاکـەنازو ژنـانیش بـە چاوەچاوکردنـەوە سـەرقاڵن ئێمـەی منـاڵ دزە دەکەینـە حەوشـەی مـاڵی "عڤـداڵ"ەوە بـاروت دەبەسـتین بـە کلکـی گوێرەکەکانـەوەو دەرگـا دارینـە گـەورەکان دەکەینـەوە فتیلـەکان ئـاگر دەدەین خێرا دەڕۆینە دەرەوە دەژمێرین یەك دوو سـێ تـەواو ناکـەین لـە حەوشـەدا ئاژاوەیـەك ڕوویـــداوە گوێرەکـــەکان بـــە دەوری خۆیـــاندا دەسووڕێنەوەو مێخەکانیان لـەبن دەردەهێنـن و شێتانە لە دەروازەوە بۆی دەردەچن

خێڵـی "عڤدال" ئـەو ڕۆژەیـان بـە ڕاونـانی گوێرەکـە هەڵاتووەکانیانـەوە دەبەنەســەر بـەنێو گەڕەك و کێڵگەکاندا. کاتێ کەوەگیری دەخەن لە مـاندوێتیدا نـەفرەت لـە ڕۆژهـەڵات و ڕۆژئـاوا و لەمانگ و ئەستێرە دەکەن.. ئێمـەش نـەفرەتیان لێدەکەین. نەفرەت لە مانگ وئەستێرە دەکەین لە لوورەیـــەکی بـــێ دەنگـــدا وەکـــو گیانلەبـــەری برینداری دەشتاییەکان هاوارمان دەکرد. بەرەو ڕوی تاریکیـە سـیحراویەکە دەڕۆیشـتین، ئـەو تاریکیەی کە شارەکەی دەسڕیەوە و دەیکرد بە زەریاگـــەلێك کـــە قامیشـــەکانی کـــەنارەکانی دەشـکان. دەشـکان بـە غـاردانی شـێتانەی جەسـتەگەلێك نیوەیـان پێـی گـامێش بـوون و نیوەکـەی تریـان ڕووەکـی حەرشـوف نیوەیـان جربـۆع بـوون و نیوەکـەی تریـان پرچێکـی داهێنراو بـوون وەکـو پرچـی ژنـان.. لـە هـەمان ڕووگـا ورد دەبووینـەوە هـەر وەکـو پێکانمـان سەرچاوەی هەڵکردنی شاراوەی نێوان "عامودا" "حلکو" بێت تەپوپۆز تەپوتۆز، زەمینیش خۆی بـۆ تیرەکـانی منالێتیمـان دەرناخـات تەنـها لەشێوەی گایـەکدا نـەبێت کـە تۆپـی گـەورەی مردوانی بەشاخەکانی هەڵگرتووە..

بەشێك لە ڕۆمانی:

پەڕ

نووسینی: سەلیم بەرەكات

وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە:

جەوهەر كرمانج

ئەو كەسایەتیانەی بۆ ئەم چارەنووسە هەڵبژێردراون

1-كوردستان- وڵاتێكە حەمدێ ئازاد دەتوانێ دەس‍ انی بكات.

2-"مەم" ‍ ی كوڕی حەمدێ ئازاد" ئەو لاوەی حەقیقەت ‍ەكاتەوە"

3-حەمدێ ئازاد" كوتاڵ ‍ ن"

4-مەلا سەلیمی بەدلیسی" خاوەنی شۆڕشێكی غەدر لێكراو"

5-كونسوڵی ڕوسیایی و ژنەكەی" خانە خوێی مەلا سەلیم"

6-شێخ محەمەد سەعید نەخشبەندی" سەركردەی یەكەم ڕاپەڕینی كورد"

7-" پیاوە گەورەكە" "كەسێكە لە ڕۆمانەكە دەرناكەوێ"

8-چوار پیاو" چاو ساخی مەم بۆلای" پیاوە گەورەكە"

9-پیاوێك دەستەكانی وەكو باڵن" دراوسێی مەم"ە

10-حسێن موكریانی" خاوەنی یەكەم چاپخانەی كوردی"

11-" سێ درەختۆكەی گوڵ" تەنیا درەختۆكە"

12-بڕكە بیبەرێكی پووچ" گیایەكی ئازار كێشە"

13-دوو باڵندەی سەر بە پۆپنە "باڵندەی كێڵگەن زۆر دەردەكەون"

14-گۆڕێكی ناتەواو" گۆڕێك لە چۆڵەوانیەو بە جادەیەكەوە نووساوە"

15-ئەحمەد كەلیم" ڕاوچیەو لە ژیانیدا ئاسكێكی ڕاو نەكردووە"

16-دینۆ "جمك"ی مەمە.

17-ئەحمەدی خانی"شاعیرێكی دێرینی كوردە.. مەم و زینی داناوە"

18-هیڤین "18" ساڵانە "وڵات" "16" ساڵانە "عەیشانە" "14" ساڵانە "ڕەحیمە" "12" ساڵانە"ڕووهات" "9" ساڵانە "هێلین" "5" ساڵانە كچی حەمدێ ئازادن.

19-كەسپۆ (دایكی مەم، ژنی حەمدێ ئازاد)ە

20-قازی محمد(سەركۆماری یەكەم كۆماری كوردی)

21-مهاباد "شارێكە یەكەمین كۆماری كوردی بەناو كرا"

22-ئیسماعیل سمكۆ ئاغا "پیاوێكە سەربردەكانی گرژن"

23-"خاوەن پۆستاڵەكە" كچێكە ناوەكەی پشتگوێ خراوە.

24-شێرۆ بابان"خاوەن دەڕاسەیەو بەدبەختە"

25-قادر حەمۆ "وێنەی سمكۆ ئاغای لە گیرفانە"

26-جۆمەرد "كوڕی خوشكی كەسپۆیە"

27-جەببوور مەرقەس"دراوسێی خێزانە سریانەكەی حەمدێ"

28-بارام جور" مێرێكی داستانانە".

29-ڕادیۆیەكی تازە"شەپۆلی زۆری هەیە"

30-دوو درەختی(كینا) جیاوازییان لەگەڵ درەختەكانی دیكەی(كینیا)نیە كوتاڵ، تەختێكی نووستنی گەورەی دار.. ئەسپێكی ڕەش.. چەند دەڕاسەیەك تورگ.. زێ.. نەخۆشخانە.. كێڵگە.. ئاسمان.. با.. چارەنووس.. باران..و.. زۆربلێیی.

"بەشی یەكەم"

نەخشە كێشانێكی ناهەمواری كات
بەر لە خۆكوشتنی"مەم" وردەكاریە
ئاشكراكانیش هەر خۆیان ئاشكران.

فەسڵی یەكەم

كە هەموو جلەكانم لەجانتا چەرمیەكە دەرهێنا، لەپڕ، لە بنە بانە تاریكەكەیدا پەڕێكی بۆری گچكە بەحەوای كەوت، پاشان بەلاری لەو بنە بانەدا جێگیر بوو كە لۆچەكانی بەچاكی دیارن كە زبرن. ئەو كەسەی ئەم جانتایەی دروست كردووە هەرگیز بەخەیاڵیدا نەهاتووە كە من بەم دیقەتەوە تەماشای بنەكەی دەكەم و داوە ئەستوورەكانی دەبینم كە سەرەكانیان بەدەست قرتێندراون نەك بە مەقەست.

دەستم درێژ كردو پەڕەكەم هەڵگرتەوە، لەبەر ڕووناكیدا بۆر نەبوو، لەدەرێی جانتاكە لە سەروبنی ورد بوومەوە، سپی و بۆر بوو.. یەكجار گچكە و گەچلاو بوو.. ویستم فڕێی بدەم بەڵام هەڵوێستەیەكم كرد، پەنجەم لێبەردا دیسان كەوتەوە بنی جانتاكە.

لەخۆم نەپرسی داخوا كێ هاویشتویەتە ناو جلەكانم، یەكەمین جار خواروخێچ بوونەكەی لە بنی جانتاكەدا سەرنجی ڕاكێشام بەو ڕەنگەشیەوە كە هاتە بەرچاوم تا دوایی لەبەر ڕووناكیدا بۆم دەركەوت چۆنە، ئەوە وای لێكردم جارێكی دیكە بیهاوێمەوە بنی جانتاكە، بۆ ناو ئەو تاریكیەی لەسەر لۆچەكانی ڕاكشاوە كە دیارە گرێیەكانی داوەكە لەسەر چەرمەكە پاڵیان پێك داوە.

جا بۆ سەبارەت بە یەك پەڕ لەخۆم بپرسم..؟ چما ئەز لە بەڵگەیەك دەگەڕێم تائەوە بسەلمێنێ كە حەقیقەت قەباحەتێكە هەندێ كەس دەتوانن وەك پارچە نانێك فڕێی بدەنە سەر تەڵەی خەڵكانی دی..؟ پەڕێك.. یەك تاكە پەڕ وەك بەناو خۆكوشتنەكەی منە! كەس هەیە دوو جار خۆی بكوژێ؟ دووجار هەوڵ دەدا بەڵام دووجار خۆی ناكوژێ.. ئەگەر تەقەللا بدات ڕەنگە دەربازیش بێت، ئەگەریش خۆی بكوژێ ئەوا دەمرێ، مردنیش واتە مردو هیچ واتایەكی دیكەی نیە، منیش بڕیارم دا خۆم بكوژم، بەڵام پێش ئەوەی ئەم جانتایە بكەمەوە كە ئەم پەڕە بۆرە لەبنە بانە تاریكەكەیدا بەرز بۆوە.

كەمێك بیرم لە هێندێ بابەتی فەلسەفی كردەوە كەهەر لەو چەترەی من دەچوو كە لە سووچێكی پشت دەرگاكەوە هەڵمواسیوە، لەبەر ئەوەی باران تەڕی كردبوو.. بەخۆم گوت:- هەڵوێستەكەش پێویستی بەم جۆرە قڕوقەپیە نەبوو-"مرۆڤ بە سروشتی خۆی شەڕانگێز لە دایك دەبێ، كەچی هەموو تەمەنی خۆی لەوە بەسەر دەبا تا بیسەلمێنێ كە شەڕانگێز نیە". لە ناخەوە پێم وایە كە هەڵوێستەكە نەدەبوو ڕێ بەو هەموو تەرزە زۆر بلێیی‌یەی ناوەوە بدات، مادام كەسەكە-خۆم-م دەیەوێ خۆی بكوژێ. خۆكوشتنی بێ زەوقانە شتێكی گاڵتەجاڕیە تا ڕادەی دەربازكردنی ڕۆح لەپێكەنین، مەبەستم ئەوەیە ئێمە كاتێك خۆمان دەكوژین كە لە ڕادەی

ئەو پێکەنینە بێزار بێن کە بەسەر رۆح دا زاڵە، رووداوەکەش بە نەختێ ئاسان کردنەوە، وەك ئەو کەسە وایە لەپێکەنیناندا دڵی بتەقێ.

ئەوها.. لاسەنگیەکی کەم لە رێژە ئاساییەکانی ژیان کە پێویستە رەچاو بکرێ، پێدەکەنێ جا دەتەقێ، توورە دەبێ جا دەتەقێ دەخوا تا دەتەقێ، برسی دەبێ تا دەتەقێ، دەخەوێ تا دەتەقێ رووناك دەبێ تا دەتەقێ حوکمڕانی دەکا تا دەتەقێ، کۆیلایەتی دەکا تا دەتەقێ، هەناسە هەڵدەکێشێ تا دەتەقێ، دەخنکێ تا دەتەقێ ئەوها.. لاسەنگیەکی کەم لە رێژەکاندا وەك چێشت لێنانە.. ژیانیش خۆی چێشتە.. بۆیە ئەو رۆژەی بڕیاری خۆکوشتنم دا لە بارانم دەنۆڕی کە بەخوڕ دایکردبوو، لەو دیو پەنجەرەی ئاشپەزخانەکەم دا جووتێ باڵندەی ئاقاری"سەربەپۆپنە"م لە چۆڵەوانیەکەی پشت ماڵەکەم دا بینی، چەترەکەم هەڵگرتو لە دەرگای ئاشپەزخانەکەوە بەرەو ئەو جێگایە چووم کە هەردوو باڵندەکە لێی هەڵنیشتبوون. خۆیان لە ژێر بارانەکە کورژ کردبۆوە. بەجۆرێك کە ملیان دیار نەبوو. کە نزیك بوومەوە هەڵفڕین.. تێنەگەیشتم بۆ هەڵفڕین..! خۆ منیش وەك ئەوان بەخۆمو چەترەکەمەوە لەژێر بارانەکە بووم.ویستم وەکو خۆم بیانپارێزم، نازانم لەو چۆڵاییەی پشت ماڵەکەم دادەنیشتم یان هەر بە پێوە رادەوەستام تا بارانەکە لێی دەکردەوە..؟ ئەوەی بزانم دەمویست لەناخەوە ئەم دووباڵندەیە بپارێزم، بەڵام هەڵفڕین.

"باڵندە لە من ناگەن" لە ناخەوەو بە باوەڕێکی تاڵەوە ئەم بڕیارەم دا پاشان گەڕامەوە بۆ ماڵ.. زۆر خەمناك، هەر ئەوەش زیاتر هانی دام لەسەر خۆکوشتن. لە کاتێکدا من پێویستیم بە ئەگەری زێدە نەبوو، بەڵام هەرشتێکی زیادە مانای درێژەدانی دواخستن لە حسێبەکە ناهێڵێ: "دەبا ئێستا بمرم".

بەڵام من دەمەوێ رێ بە دەروونی خۆم بدەم کەلەبەری بڕیارەکەم بزانێ ئەویش پەیوەندی بە ئەگەری زیاد هەیە کە بێ چەندو چوون پشتم پێ ی بەستوە، بەڵکو بە وەڕسیەکی زۆریشەوە - تا رۆحی خۆم بەرکەنار- بکەم.

زیادبوونی هۆکارەکان.. مایەی سەرنجن. دانی پێدا دەنێم.. هەر درێژە پێدانێك چەندیش گچکە بێت سەرنج راکێشە، بەقەدەر ئەو سووربوونەی کە هەتە، بەو توانایەی کە هەیەتی بۆ رازی کردن، بەتەواوی وەکو سەربردەکەی من و ئەو دوو باڵندە ئاقاریەی کە هەڵفڕین- جا چ جای ئەوەی کە وەك من بیربکەیتەوە:

"هەموو هەر دەمرین.. جا جیاوازی چیە ئەگەر چەندساڵێك کەمتر بێ یان زیاتر؟". بەڵام ئەوەی وای لێکردم دابمێنم پرسیارێکی پووچ بوو: "بۆ خۆت کوشت؟.. واتا یەکێك لێم بپرسێ بۆخۆت کوشت، پرسیارەکەش لەجێی خۆیدا نیە، بە هەر حاڵ، دوای خۆکوشتنم کەس لێم ناپرسێ، تەنانەت لەدیداری کەس و کاریشیاندا، بەڵام من ناتوانم ئەو ئەگەرە ببوێرم، واتە ئەگەر یەکێك لێم بپرسێ: "بۆخۆت کوشت"؟ "خۆم کوشت"! لەوانەیە بە مالۆسی وەرام بدەمەوە "خۆم کوشت" ئەوها "خۆم کوشت" لەبەرچی..؟ ئەم لەبەر چیە چیرۆکێکی دیکەیە، ئەوە وردەکاریە.

"کەواتە خۆ کوشتنم دوورو درێژە" وا بەخۆم دەڵێم.. بۆ نموونە من هەموو بەیانیەك یەك سەعات خەریکی خۆ شووشتنم، تا وای لێهاتووە بەیانی لەکن من بۆتە ئاو و سابوون و کەف، هاوڕێکانم دەڵێن: ئەوە چی دەگەیەنێ، هەڵبەتە مەبەستم لە بەیانیانە- کۆڵهەڵگرێك کە لەناو کۆڵهەڵگرەکانی شاردا نابیندرێ، بەگوێرەی قسەی ئەوان بەیانی سفرەیەکی بەتامە، چێشتێکی خۆشە، رامانێکی خێزاندارانەیە، فاتوورەیەکی جێ وەڕس بوون دەدرێتە رۆژ، کە من ئەوە نازانم، چونکە من کە لە خەو رادەبم یەکسەر بە چاوی نووقاوەوە بەرەو گەرماوەکە دەچم، یەك سەعات خەریکی خۆشووشتن دەبم، سەعاتێکی تەواونا، بەڵکو بە هەموو کلك و گوێکانیەوە، دوای ئەوەش پەلە پەلمە بۆ لەماڵ دەرکەوتن.

درێژ دادڕیەکی بێزارئامێزە، بەڵام مکومە، لە ناوەوەی ورد دەبیەوە چونکە دیلی ئەویت، بەڵام لە هەموو شتێ سەیرتر لەناو ئەم درێژ دادڕیەدا بوونی منە، مەبەستم بوونمە لەم ماڵە گەورەیەدا، کە باخچەیەکی گچکە لە لای سەرەوەیەتی و چۆڵەوانیەکی گیاییش بە گوڵە دالیا رازاوەتەوە و دار هەنجیرو زەیتون لای رۆژهەڵاتیەوەن، زەویەکی بەیاریش کەوتۆتە لای خوارەوەی، دوو هەنگاو دوای لیتۆکەی نزیك تارمەی ژوورە نزمەکەی نووستنیش پیادە رۆیەك کە هەر جێ ی ئۆتۆمبیلێك دەبێتەوەو لەنێوان ماڵی ئێمەو ساختمانەکەی رۆژاوادایە، پونگە کێوی لێ دەڕوێ لەگەڵ گوڵە مێلاقەیەك کە زۆر نامێنێتەوە دەمرێ، کە دەڵێم "زۆر نامێنێتەوە" قسەکەم وا دەگەیەنێ کە من زۆر لەوێ دەمێنمەوە بۆیە ئەم سەرنجەم لا دروست بوە، بەڵام دیسان دێمەوە سەر درێژەی سەربردە سەیرەکە! ئەویش پرسیار لەمەڕ لێرە بوونم..!

رقم لەوە دەبێتەوە بیرۆکەم بگێڕمەوە سەر زنجیرەی سەربردەکە، بیرۆکەکەم تەمبەڵە، خۆیشم وام حەز لێیە،هەر لەبەر ئەوەیشە ئەو هەموو ساڵەیە لێرەم. لەم ماڵەدام، بێ ئەوەی هیچ سۆزێك وام لێ بکات هەست بەوە بکەم کە ئەم هەموو ماوەیەی لێرە ژیاوم درێژبووە و پێویستە وابکەم شتێکی ناخم ئاوڕ لە رابردوویەك بداتەوە.

بیرۆکەم تەمبەڵە، خۆم تەمبەڵ، سۆزم تەمبەڵ، هەر لەبەر ئەو لاسەنگیەشە هەنگاوم بەرەو خۆکوشتن تەمبەڵە. کە ئەمڕۆ جلەکانم لە ناو جانتا چەرمیەکە دەرهێنا، چەند ساڵێك دەبوو لە ناو ئەو تاریکیەدا راکشابوون چونکە بەڕاستی ویستم لەسەر قەرەوێڵەکە پەرتیان بکەم، تا ئەوانەی دوای خۆ کوشتنم تەرمەکەم لە ماڵ دەبەنە دەر بیانبینن. بەڵام ئەم پەڕەم هەر لە خەیاڵیش نەبوو، مەبەستم ئەم پەڕە بۆرەیە کە لە بنە بانە تاریکەکەی جانتاکەم دا بەرز بۆوە.

لە بیرم چوو باسی ساکەگۆڕی ئەسپ سواریەکە بکەم، کە ئەویش دەکەوێتە رۆژهەڵاتی ماڵەکەمان، کە دەتوانم لە باخچەکەی پێشەوەڕا بیبینم لەلای زەویە بەیارەکەش ڕا، پێکەوە، باسی رووناکیە نارنجیەکەشم لەبیرچوو کە بەسەر دارتێلێکەوە باخچەکە رووناك دەکاتەوە، ئەم رووناکیەیان تازە داناوە، لەجیاتی چرا کزەکەی جاران، کە بەقودرەتی خوا پێشوولە هار دەکات، دراوسێ پیرەکەشم لە بیرچوو کە هەمیشە باخچە مردوەکەی ماڵەکەی بە زەمان گرتوە کە دەکەوێتە سەرەوەی شەقامەکە، هەر ئەوەندە بوو لەبەر خۆمەوە گوتم لەوانەیە بمرێ، دەق مرد! دڵگیربووم، کە دەبینم ژنەکەشی بەهەمان شێوە لە ناو باخچەکە دادەنیشێ، بەڵام ئەو نەمردوە، چونکە دەروونی خۆم نەدواندوە کە لەوانەیە بمرێ، نەبادا ئەویش بمرێ، ئارەزوەکانیم گەلێ لا سەیر بوو، زۆری حەز لە شیرینی دەکرد، هەر ئەوەندە گوێی لە کابرا پیرە عەرەبانچیەکە بوایە کە بە بڵندگۆیەکەوە بانگی شیرینی دەکرد، پیرەژن یەکسەر دەردەپەڕی و بە

دارەدارە خۆی دەگەیاندیّ و تۆپەڵێك شیرینی ڕەنگاو ڕەنگی دەکڕی و هەڵیدەلووشی.

هیچی دیکەم لەبیر نەکردوە..؟ بەهەرحاڵ لەکاتی خۆیاندا وەبیرم دێنەوە. با بێمەوە سەر مەسەلەی ئەو هەڵبژاردنە تەمبەڵ و وەڕسەم. کە مەسەلەی خۆکوشتنمە. بەڵام ئەم پەڕە گەمژەیە لێی تێك دام. بەڕاستی لێرە چی دەکات..؟ بۆ نموونە قەتم بالیف نەخستۆتە ناو ئەم جانتایە. ئەوە چەندین ساڵە لەم ماڵەمان دایە و هەر جلەکانی خۆمم تێ هاویشتوە. دوای ئەوەش نەمکردۆتەوە. جلی زێدەم هەبوون. ڕۆژ بەڕۆژ کڕیومن و جانتاکەم نەکردۆتەوە. بەتەماش نەبووم هەرگیز بیکەمەوە. چونکە کە ئێرە بەجێ دێڵم تەنیا ئەو جانتایە دەبەم. هەموو شتێکی دی بەجێ دێڵم. مەبەستم ئەوە نیە کە سۆزێك پێیەوەم گری دەدا تا کچێنی ئەم جانتایە بپارێزم وەك دیاریەکی بچووك لە کەسێکی نادیارەوە بەڵکو لەبەر تەمبەڵی هێشتوومەتەوە. بۆ حەزێکی سەیریش کە منیش نهێنی‌یەکم هەبێ تا ئەم تە، زە قەباحەتە هەموو شتێکم لەو گۆڕە نەبێ:

ی مۆز، بێ گەمە، بێ سەربڕدنەش، ئەوەتا ئێستا جۆرێك زیرەکی لەخۆم دا دەبینم کەپێشتر لەخۆم نەدیوە. جانتاکەم دەکەمەوە. وەك دیاریەکی سەخاوەتمەند لە تەمبەڵی خۆمەوە وەك مرۆڤ بۆ مردن وەك شەریکێکی تازە.

دەمرم.. مەبەستم ئەوەیە من بڕیاری ئەم مردنە دەدەم وەك تۆڵەسەندنەوەیەك لەمەرگی ناکاو. مەسەلەکەش بە گشتی چەند چرکەیەك دەست نیشان دەکات کە هۆشیاری و بوورانەوەی دلۆڤان لێك جیا دەکاتەوە. چاوقوچسانێك، هەناسەیەك. شکستێکی گچکە کە ژیان تا ئەو ڕادەیە فێڵی لێ کردوویت. یان کەمترە لەوەی هەرکاتێ بتەوێ بۆ خۆت سنوورێك لەخشتە ببەی و ڕۆحی خۆت لغاو بکەیت تا لەگەڵ یەقینێکی ناکامڵ بەرخورد نەکات. زۆر بیر لەوە ناکەیتەوە کە دوای ئەم ماوە خێرایە چی ڕوودەدا. کە هەموو شتێك بە شێوەیەکی ڕوون و ئاشکرا ئامادە دەبێ بەحساب، تەنك یان ئەستوور، بیرناکەیتەوە لەوەی کە ڕوودەدا. پێت وایە لەو قەباحەتە ڕەت بووی کە بە-شێتانە- بەرەو کامڵ بوونی خۆی ڕایکێشای، مەبەستم مردنە. من کە دەمرم، مەبەستم ئەوەیە شڵەژانێك بخەمە ناو گەمەکە.. هەموو خۆکوشتنێك شڵەژاندنی گەمەکەیە.

بەڵام بوونم لەم ماڵە شڵەژانێك دەخاتە نێو ئەم ئاخەم کە متمانەی بە بوێری خۆی هەیە لەخۆکوشتن. منیش سەرسەخت و ڕەقەکارم خەم ناخۆم. بەڵکو خۆم دەدەمە دەست ژان وەك ئەوەی ئەمەم تایبەتمەندیەکی خۆم بێ و وام لێ بکات زۆر هاوسەنگ بم. ناششڵەژێم ناشڵەژێم چونکە زیرەکیەکم تێدایە کە بە خێراییەکەی زیرەکی و قورسایی خەڵکی دی سووکتر دەکات؛ هەروەها لە قورسایی ئەو هەڵوێستانەی کەحیسابیان بۆ ناکەم. ئەم خێرا زیرەکیەم کە شڵەژانم لێ دووردەخاتەوە خۆی هەڵچوونێکی تووڕەیە. بەمەش چەندو چوونەکان یەك لا دەکەمەوە. ئەوەتام، لەناکاو لێرەم. لەم ماڵەدا، پێویستە لەسەرم زانستیانە بیر لەچۆنیەتی لێرە بوونم بکەمەوە. بێ ئەوەی هەڵبچم. چونکە من لەگەڵ کەس لە ڕووبەڕووبوونەوەدا نیم، هیچ هەڵوێستێکیش لەئارادا نیە ئەوە بخوازێ خۆمی لێ دەرباز بکەم وەك کارێکی بوێرانە لەسەر کردەوەیەکی قەڵەباڵغ، بەکورتی من لەماڵێکدام کەپێشتر لێی نەبووم و لەسەرم پێویستە شوێنەکەی دەست نیشان بکەم، سنوورەکەی، مێژوویشی، پێش ئەوەی ئەو حەزە سەرکێشەی خۆکوشتنم جێ بەجێ بکەم، کەئەمەش حەزێکە وای کردوە کەخۆم لێرەدا ببینمەوە و ئەم جانتایە بکەمەوە کە ئەم پەڕە بۆرە زۆر گچکەیە لە بنەکەیدا بەرز بۆوە، ئەو پەڕەی کە بۆتە لەمپەر لەنێوان من و خۆکوشتنم. ئەم پەڕە، ئەم لاربوونەوە ڕێکەی کە لەگەڵ بنی جانتاکەدا گونجاوە وەك کشانی منە بۆلای دەلاڵی خانوو بەکرێ دان، کە ژنێك ئەم ماڵەی نیشان دام و قسەکانی جۆرە پۆخڵیەکی تێدا بوو.

خۆشم لێ هات، هەرکە ئەم ماڵەم دیت خۆشم لێی هات، بۆیێ پێم وایە بوونی من لێرە بەپلان بووە نەك کت وپڕی، وەك پێشتریش باسم کرد، بەڵگەش ئەوەیە ئەو باخچەیەی پشتەوە باخچەیەکی وەبیر هێنامەوە لە یادم کردبوو. چۆڵەوانیەکەی لای خوارەوەش چۆڵەوانیەکی وەبیر هێنامەوە کە هێشتا هەر لە یادمە وام لێ هاتوە خەیاڵ بکەم کە ئەوتیشکە خۆرەی لە کەلێنی دار لیمۆکەدا لە ژووری نووستنەکەم دەدا. هەرهەمان تیشکی گۆرینە کە لە ساڵانێکی دووردا کە لە ساڵانی ئێرە ناچن سبەینان بە ئاگایان دێنام. خۆیشم، بەهەرحاڵ لەوانە نیم لە جیاوازی نێوان ساڵانی ئێرەو ئەوێ بگەڕێم چونکە بابایەکم سۆز تەمبەڵ. بەتەمای خۆکوشتنم. لە ناخمدا جێی شتێك نەماوە جگە لەو پەڕەی کە لە بنە بانی جانتاکەم دا بەرز بۆوە.

نازانم بۆچی ئەم بڕیاری خۆکوشتنەم وامنی کردە ئەو پیاوە خاوو خلیچە-! زۆر هێمن، بێ ئارەزوو. کەچی لەگەڵ ئەوەشدا توانیم جلەکانم لەسەر ئەم قەرەوێڵەیە پەرت بکەم. بۆ ئەوەی کەسانێ کە تەرمەکەم هەڵدەگرن بیانبینن.

بێ ئەوەی لێی ورد ببمەوە بۆ ویستم ئەو دوو باڵندە ئاقاریە بەچەترەکەم بپارێزم کە تەفرەیان دام. بەڵام ئەم پەڕە کە دووبارە لە بنەبانی جانتاکەمدا جێگیر بۆوە هۆشی گوشاردام و بە ئاگای هێنا کە دەبێ بە سووربوونەوە بیر لەچی بکەمەوە.

سەرلەنوێ دەستم بۆ بنی جانتاکە درێژکردەوە، پەنجەم پێدا گێڕا پەڕەکە بدۆزمەوە، بەڵام لەبەر گچکەیی نەکەوتە بەردەستم، بۆیێ جانتاکەم بردە بەر ڕووناکی باخچەکەی پشتەوەو بەوردی سەرنجم دا بەهەموولایەکدا هەڵگێڕو وەرگێڕم کرد تا ڕووناکی بگاتە بنەکەی، دیتم پەڕەکە لەوێیە. بۆرە وەك چۆن دیتبووم. بەدوو پەنجە گرتم ودەرمهێنا، ورد ورد لێم نۆڕی، بەشکستەوە.

هەستم بەجۆرە شکستێك کرد. ئەوە یەکەمین جارە هەست بە شتێکی وا بکەم. ئاخر من سەرسەختم. لە تووڕەیی بەولاوە مەیلێکی دیکەم نیە، بەهێواشی تەماشام لەسەر پەڕەکە لادا بۆسەر دار لیمۆکان، کە لە پشت ژووری نووستنەوە بەرزبوونەتەوە، وەك ئەوەی بزانم ئەگەری شکستەکەم لەوێیە. لەنێوان لقە تێك ئالاوو گەلاچڕەکانیدا، لەسەرەتای ئەم بەهارەی کە هێشتا خۆی نەناساندووە جەستەم ڕاچڵەکی. لەنێوان ئەوان و لق و گەڵاکاندا هیچم بەرچاو نەکەوت، بەڵام شتێکم کەوتە بەرگوێ، یان وام بەخەیاڵدا هات- باڵندەیەك خۆی بەگەڵاکاندا دا، وەك بیەوێ هەڵبنیشێ و پارسەنگی تێك چووبێ، پاشان پەڕێك هەڵوەری، وەك ئەوەی ئێستا لەنێو لەپمدایە وابوو، لە لقێکەوە بۆ لقێکی دی دێتە خوارێ، هەتا لەسەر زەویە تەڕەکەی بن دارەکان گیرسایەوە. کە هێندێ گوڵە (خەزێم)ی کورتە بنەی لێ ڕوابوون لەگەڵ هێندێ گوڵ قەوان هێندێ دەوەنی دڕکاوی کە بەخۆڵەکەوە نووسابوون.

بەکوورە کوورِ چوومە پێش، تا لەخوارەوەڕا بنۆڕمە لقەکان، هیچ باڵندەیەکم نەدی، بەڵام پەڕەکە لەوێ بوو، چەند سەنتیمەترێك لەولای پێڵاوە سپیە بۆیاخ نەکراوەکەم بوو، هەڵمگرتەوەو بەهەمان کوورە کوورِ گەڕامەوە لای جانتاکەم نەبادا خۆم لە لقە نزمەکانی بدەم، پاشان هەردوو پەڕەکەم بەراورد کردن، لە خۆڕا، دیتم بەقەد یەکتر بوون و هیچ جیاوازیەك لە ڕەنگیشیاندا نەبوو.

شکستیەکەم زێدە بوو، تەنانەت چاوم پڕ ئاو بوو، بەزۆر لە گریانم ڕاگرتن، چونکە پێشتر من بەگریان ڕانەهاتبووم، بەڵکو بەوە ڕاهاتبووم دەوروبەرم یان خۆم وردو خاش بکەم، ئەو دەمە چی لێهات؟ داخوا کارەساتێك لە شوێنێك ڕوودەداو ناتوانم لغاوی بکەم..؟ خۆکارەسات لەهەموو جێگایەکدایە، ناچاریش نیم هەموو دەمێك وەبیرخۆمیان بێنمەوە، ئەمە حیکمەتی مانەوەیە، بەڵکو بەچاکیش دابەش کراوە کە جێی ڕەزامەندیە، بەجۆرێ دڵە لاوازەکان هەر بەلاوازی دەمێننەوە و بەهێزەکانیش هەر بەهێز.

ئەوەتا من بەهێزم.. بەڵام کەمێك شکست خوردەم، کە نابێ یەکێکی وەك من وابێ، کە تەمای خۆکوشتنی هەیە، ئەگەر هەستت بە شکست کرد ئەوە مانای ئەوەیە دڵی خۆت دەدەیتەوە، مانای ئەوەیە کە لەسەر کارێکی پڕ لە هەرای وەك خۆکوشتن نایبووری.. بۆیە بەردەوام دەبێت لەسەر دواخستنی، چاوەڕوانی تا لە هەموو هەستێك بەتاڵ ببێ.. بۆ ئەوەی پەلاماری ئازادیت بدەیت، بەمەش سەربردەکە دەکەوێتە نێو گێژەنێك ئەگەری پڕحسێب و ئەندازە، ئازادیەکەشت هۆ لەوێ، لەنزیك خۆتەوە دەمێنێتەوەو ناوێری پەلاماری بدەیت، چونکە دیلی ئەویت.

منێك.. کە بڕیارم دابوو نەبمە دیلی دەست ئازادیم، بەڵکو خۆم بهاوێمە هەرشوێنێ کە دەبێ لێی بم، ئێستا کەمێك شکست خوردەم، بێ ئەوەی تەماشام لەسەر پەڕەکان هەڵگرم، لەپڕ شێبایەك هەڵیکردو هەورە بۆرەکان بەگورگە لۆقە هاوڕێ سپیەکانی خۆیان ڕامالی، جانتا چەرمیە بەتاڵەکەم هەڵگرت و هێنامەوە ژوورێ. هەردوو پەڕەکەشم فڕێ دایە بنە بانە ئاوەڵاکە، کە وەك دەمی سیسمار کرابۆوە.

لە گۆنگەری هەراوهۆریایەك کە لە پشت باخچەکەی ماڵەوە لەبەر دەرگای حەوشەکەوە دەهات، دەرگای ئاشپەزخانەکەم لە دوای خۆمەوە داخست، لەنێو شکستی خۆم دا ختم بووم، لەناو خۆمدا، تەنانەت لەو کونە سپیەشەوە کە خۆمی تێداوێم لە ناو خۆمدا تا بە خۆیم دەگرێ بەڵام کە جانتاکەم لەو پیادە ڕۆیەی نێوان ژووری نووستن و دانیشتندا نایە سەر زەوی ئەو دەمە هەراو هۆریاکەی دەرەوەم زیاتر دەبێت، لەو پەنجەرەیە چوومە پێش کە دەنۆڕێتە باخچەکەی پێشەوە، بۆ ئەوەی لەپشت پەردە تەنکەکە بزانم ئەو-چیە، ژن و پیاوێکم بینی لەناو دووساقۆی ئەستووردا نقوم ببوون.. چەند بوخچەیەکی گرێ دراوو تەلیس و هێندێ شت و مەکی دیکەی لەپێست لول دراویان دەگواستەوە بۆ ناو خانوە چۆڵ کراوەکەی سەرووی باخچەکەی پێشەوە.

خانوویەك بوو چەند ساڵ بوو بۆکرێ داندرابوو، سێ بوو-چوار بوو؟ ئاگاداری کرێچیەکانی پێشتری نەبووم، پێم وایە خێزانێك بوون نە نیوەڕۆیان کە دەگەڕامەوەو نە سبەینانیش کە لە ماڵ دەردەچووم دەمدیتن بەڵام زۆر کەرەت گوێم لەهات و هاواریان دەبوو، چەند ئافرەتێك و یەك پیاو بوون.

هەروەك خۆ تێهەڵقورتاندن سەنەگەم لەسەر ئەو دووە هەڵنەگرت کە تازە دەهاتن، ناشزانم ژن و مێرد بوون یان خوشك و برا، کە دوای مشتومڕێکی بەچپە چپ، پارچە پارچە کەرەستەکانیان گواستەوە واش پێدەچوو ئەو ئۆتۆمبێلەی کە ئەوانی هێنابوو شت و مەکەکانی هەروا ئەڵڵا خوایی فڕێ دابێتە سەر جادە قیرەکەو شۆستە زیخەڵانەکەو ڕۆیشتبێ.

ڕۆح سووکم هاتنە بەرچاو، نەخێر جووڵانەوە، لە خۆڕازیبوونیان سەرنجی ڕاکێشام، کە قسەیان دەکرد وەك ئەوە وابوو کە بە باڵەکانیان ئەو مەودایە بپێون کە لەو دیمەنەیان جودا دەکاتەوە کە بەچپە چپ کێشابوویان، ئەدی ئەم دوو ساقۆیە..؟ بۆچی ساقۆیان لەبەردایە؟ بەهار کە هێشتا خۆی ئاشکرا نەکردوەو بەداوی ئەو گوڵە خەزێمەوە بەندە کە تازە پشکووتووە.

ژنەکە کورتە باڵایە، دوو برۆی چڕی هەن، وام سەرنج دا، بەچاوانیش بزۆز دیاربوو، کەمێك ناڕەحەت، یان دوو دڵ، پیاوەش لاواز لەو درێژتربوو، بە لچ شۆڕی و چاوە خێلەکانیەوە ڕەقەکار دیاربوو.. تەماشای ژنەکەی دەکردو نەدەکرد، ڕەنگە لەبەر ئەوە بووبێ چونکە ئەو کەل و پەلانە پێویستیان بە بازووی پیاوێك بوو ڕایانگوازێ.

پەنجەرەکەم بەجێ هێشت بەرەو ژوور، لەجلەکانم ڕوانی کەلەسەر قەرەوێڵەکە پارچە پارچە لەتەك یەك ڕیز کرابوون و چاوەڕێی دەستێکیان دەکرد تا پاش خۆکوشتنی من کۆیان بکاتەوە، ئاخر زۆر جاران مردووەکان بیانووی زیندوەکان ڕەت دەکەنەوە کاتێ کە دەیانەوێ شوێنەواری مردوەکان لەماڵێکدا بزرکەن، بەهەرحاڵ بیانوویەکی نەبیستراوە، ئەوە قسەی خەڵکانێکە کە لە پۆزش خواستن ماندوو بوون بۆ کەسانێك کە پێویستیان بەو پۆزشانە نیە. بەڵام گوێم لەو دەستانەیە کە ئەم جلانەم کۆدەکاتەوە، بەپەنجەی نەرم یا زبرەکانی پێکەوە، لەسەرخۆ قەدیان دەکا نەبادا جەستە زەرد هەڵگەڕاوەکە واگابێ کە کارمەندە تەرم شۆرەکان بردیان بۆ تەرمخانەی شار، یان ئەوانەی کە سوورن لەسەر دوور نەخستنەوەی هەر لەباخچەکەدا دەینێژن.

نازانم بۆ حەزدەکەم لە باخچەکەی پشتەوەم بنێژن..! یان دوومەتر هەورازتر لە زەویە بەیارەکە، ئەگەر ئەمڕۆ لەوێ بوومایە، لە بن ئەو توێژاڵە زیخەڵانەی ئەو دوو باڵندە ئاقاریە لێی هەڵنیشتن، لە خوارێ ڕا هەردوو دەنووکەکانیانم دەبینی کە بەچینەیەکی نەخشە کێشراو بڵندو نەوی دەبوون، دەشمتوانی شوێن پێیەکانیان بژمێرم بەدرێژایی ڕاکشانم لەو تاریکستانەی کە ناوە ناوە بە ڕەگی گوڵە کێویەکە، یان بە ڕەگی(قەلۆغان)کەی گەڵاّ زبرەکانی بەسەرم دا شۆڕبوونەتەوە ختۆکەم دەدا.

بەڵام لەوێ نەنێژراوم، کە لە جلەکانم دەنۆڕم لەسەر قەرەوێڵەکەن وێنەی دووکەسەکەم دێنە بەرچاو کە دەرگای ماڵەکەی تەنیشتمانیان لەدوای خۆیانەوە داخست و گوێم لەتەقەی بوو- ساقۆکانیان زۆر درێژ بوون، هەتا سەر پاژنەی پێیان بوو، یاخەکانیان تا بناگوێیان بەرز بوون، وەك ئەوەی ژنەکە خۆی لەپیاوەکە وەشارێ و پیاوەش لە ژنەکە، ژنەکە سەری خۆی بە داوێکی پان بەستبوو، بێ ئەوەی سەرپۆشێك پرچی داپۆشێ کەبەهەردوو لادا وەك کەزی شۆڕ ببۆوە، پیاوەکەش سەرکۆت، پرچ ئاڵۆزکاو، وەك چەند ڕۆژێك لەسەر کورسی پاس نووستبێ- لەوانەشە وابێ، بەڵام قەت دەستی ڕاستی خۆی

لەگیرفانی دەرنەدەهێنا، کەل‌و پەلەکانیشی هەر بەدەستی چەپ راگوازتن، بەلای چەپیش قسەی لەگەڵ ژنەکەی دەکرد، مەودا نادیارەکەشی لەقسەکانیدا هەربەلای چەپ دەپێوا.

زۆرم بیر لێ نەکردنەوە، چونکە پاشان گەڕامەوە سەر مەسەلەکەی خۆم، هاتمەوە سەر قازانجی بلاوکردنەوەی جلەکانم لەسەر قەرەوێڵەکە، هەر ئەوها کۆم کردنەوە، بێ ئەوەی بەدوای وەرامێکدا بگەڕێم، دەبوو کۆیان بکەمەوە ئاخر ئەو درێژ دادڕیەی وام لێ دەکا خۆم بە بیرۆکەی خەڵکانی دیوە هەڵبواسم، کوێرانەیە، ناڕەحەتکەرە، ئەوەی کە من دەیکەم قەت ناخوازێ واناکات کشانم لەناو خەڵکی دیکەدا بەهێزبێت، وەك قەرەبۆیەك بۆ ئەوشتەی کە ژیان ناتوانێ بۆم دابین بکات لە کشانێك لە ئاویا. کە بڕیار دەدەم خۆم ڕەت بکەمەوە، بەخۆکوشتن، بۆچی لەناو جلەکانمدا بوونی خۆم دەسەلمێنم..؟ ئۆی.. جلەکانم فڕێ دانە نێو جانتا هەمیشە کراوەکەم، وەك لەبیر چوونەوەیەکی کراوە، بە قاچیشم بۆ سووچێکیم پاڵ دان‌و دووبارە گەڕامەوە بۆ ئاشپەزخانەکە، دواتریش لە دەرگاکەیەوە بەرەو باخچەکەی پشتەوە چووم، کە هەواکەی نەختێ شێدارە، ئەو دەمە هەورەکان وەك دوو سەعات لەمەوپێش پاکەمتر تا دەهاتن چڕتر دەبوون، وەك ئەو کاتەی ئاخە تەڕەکەی خۆیان بەسەر هەردوو باڵندە ئاقاریەکە پەرت کرد، ئەوانەی کە وای لەم دووباڵندەیە!

لە بەیارەکەم نۆڕی، کە لە پشت باخچەکەوە ڕاکشاوە، وەك ئەوەی جارێکی دی دەیانبینمەوە، یان تاپۆیان دەبینم، بەلام بێ ئەوەی ئارەزووی چەتر هەڵگرتن بکەم تا لە بارانێکی وەکات بیانپارێزم.

دەفڕن ئەم دوو گەلحۆیە کە لێیان نزیك دەکەومەوە دەفڕن، سەرەتا دەنیشنەوە، پۆپنەکانیان بەرز دەکەنەوە تا بزانن با- ڕوو لەکام لایە وەك ئەوەی بە دەسیسە لەگەڵ ئارەزووی باڵەکان ئاڕاستەیان بکەن لە کشانێکی فەنتازی تر ئینجا دەفڕن. کە هاتمە ئەم وڵاتە پێم وانەبوو ئاوا بە شکستەوە بەرامبەر دوو باڵندە دەوەستم شەش ساڵیش دەبێ بیرم لەوە نەکردۆتەوە بەم تەرزە، یا تەرزێکی دی لەبەردەم چۆڵەوانیەکی پەڕپووتدا بوەستم، کە هاوینان تراکتۆر لە بۆتکەوە دەیکێڵێ و ئەوەی لێی ڕوابێ هەڵیدەکەنێ، بە گوێرەی ئەو تۆوەی پێی وەرکراوە، با- لەباوە:

قەلۆغان و گوڵە خەزێم و زیوان و گیاو دڕك و داڵ، پاقلە کێوی و شەیتانۆکەی بەتاڵی زەمق وشك هەڵاتوو.

ئەو چۆڵەوانیەی پشت باخچەکەی دواوە جگە لە شەیتانۆکە هیچ پێناسەیەکی سەقامگیری نەبوو، کە لە هەموو وەرزێکدا دیوارو سەوزایی پێکەوە دادەگرێ، هێندە نامێنێ بخزێتە ناو نوێنییش، بەلام ڕووەکە شەرمنەکەی دەسەلاتی لە جۆرێکەوە بۆ جۆرێکی دی دەگۆڕا، لە وەرزێکەوە بۆ وەرزێك، جار وابوو گوڵە خەزێم زێتر دەبوو، جاریش وابوو قەلۆغان بەهەرحاڵ ئەم دووە بەختیان زۆرتر بوو. لەوانەشە چەودەر کە نە جۆیەو نە گەنمە- زێتر چۆڵەوانیەکە داپۆشێ. یانیش گوڵاڵە سوورە و ترشۆکەو سیری کێویلەو هێندێ تێکەڵ و پێکەڵی دی کە دەبێ لەنزیکەوە لێیان بنۆڕی.

چۆڵەوانیەکی پەڕپووت بوو بە بوێری ئازادی خۆی، منیش دەمەوێ ئەندازەیی بێ، سەربەست بێ لە کۆیلایەتیەکەی. کە دەڵێم من مەبەستم منێکی چندراوە لە چاوەڕوانیەکی کوشندەدا. لە پایتەختی ئەم دوورگەیەی کە بە یۆنانی دەدوێن، جگە لە چەند وشەیەك کە مایەی پێکەنینە هیچی دی فێر نەبووم لەم شەش ساڵەدا. من کە پیاوی چاوەڕوانیم، خاوەن ورەیەکی بەهێزم وەك بێ هوودەیی، وە گەرنا چۆن بۆ خۆم‌و هەرکەسێکی دی ڕوون بکەمەوە ئەم تەلانەم بۆچی کڕیون..؟ کێ لە شارێکدا کە بە پایتەخت ناسراوە تەڵە دەکڕێ..؟ کە پڕیەتی لە ساختمانی گەورەو ئۆتۆمبیل و ماتۆڕو پایسکل و سەکۆی ئەسپ سواری و هێزی نەتەوە یەکگرتووەکان کە جنێو وە بازبازۆك بەسەر پەرژینە نەرمەکانیدا بازدەدات. جنێوی ئەوانەی لە مەتەرێزە بەرامبەرەکاندا کە چەند مەترێك لێك دوورن دابەشیان کردوە.

دوورگەیەك کە وەك قاقای پێکەنین دابەش کراوە، منیش هاتووم تەڵەو فاقم بۆ چۆلەکەکانی کڕیوە، بە تایبەتی دوای ئەوەی کە زانیم ڕاو مۆڵەتێکی گران بەهای دەوێ، وەك ڕوخسەتی مانەوەی من کە ئەو پیاوانە بۆ دیدەنی "پیاوە گەورە" کە بانگیان کردم. ئەوەتا من دوای وەڕسیەکی لە ڕادە بەدەر تەنانەت لە ڕاو بەهۆی تەڵەو فاقیش خەریکم ئەو دوو باڵندەیە دەپارێزم کەچی هەڵدەفڕن.

بۆ وا بزۆزن ؟ من بەدرێژایی ئەو شەش ساڵانە بزۆز نەبووم، شەش ساڵان جلەکانی خۆم لەناو جانتاکە جێ هێشت. ڕۆژ لە دوای ڕۆژ لەخۆم نۆڕی، خزامە نێو بێنەو بەردەیەکی زێدە حەکیمانەتر لەو بێدەنگیەی دەوروبەرم. زمانم گەشەی دەکرد، وەك ئەوەی بەو ڕەوانبێژیەی هەمە ئێسك و پروسکی خۆم لە بەردەم کاتدا ڕیسوا بکەم بۆ ئەوەی ئەو نائومێدیە سیحر ئامێزە پاکانە بکەم.

تا دێ گچکە دەبمەوەو قسەش گەورە دەبێ، بە تەنیا زمانە کە لە بێدەنگیدا گەشە دەکات، ساڵەکان گەشە دەکەن، یەقینیش.. باوەشێنێکە بە دەست کۆیلەیەکەوە، لەبەر ئەوەی من وەك دیلێك ئازادم، کەواتە من نائومێدتر دەبم، وەك ئەوەی نائومێدی تەواوکەری دانایی بێت، خۆم دەکەمە سەرپەرشتیاری چاوەڕوانیم، وەك چۆن داوەرێك سەرپەرشتی یارییەك دەکات.

"بۆ فێرە یۆنانی بم"؟ زۆر کەڕەتان لەخۆمم پرسی، پێویستیم بە ئاخافتن نیە، چەند وشەیەك نەبێ، ئەویش بۆ ئەوەی سەوزی و میوەی پێ بکڕم. ئاخافتن شتێکی دیکەیە، ئاخافتن ڕسکانی خۆی لە بێدەنگیدا دەبینێ نەك لە قسەکردن و دەربڕین. بەهەر حاڵ.. شتێکی ئەوتۆم نەبوو بەخەڵکی ڕابگەیەنم شتێك نەبوو بگوترێ، ئەوەندە بەسە بەدەست ئاماژە بۆ لای چیا بکەم، تا دراوسێکەت بزانێ ڕۆژت لەناو سنۆبەرەکان بەسەر بردوە، یان بۆلای دەریا، تا بزانن کە لە لۆقنتەیەکدا ماسیت خواردوە، خۆ ئەوانەش کە بە زمانەکەی تۆ داخڤن هەرگیز قسە ناکەن، ئەوان دەنگدانەوەی دەنگەکانی خۆیانن، یەك سەربردە بەیەك شێوە دەگێڕنەوە، تا قسە خۆی هیلاك دەبێ، لەبەر پێك چوونی ڕۆژەکانیان لە سەرنجی ئەو چێژەی کە لە جیاوازی بەهاراتەکان بەری دەدەنەوە. تەنانەت جاری وایە تۆ لە جیاتی ئەوەی گوێیان بۆ هەڵخەی کونی لووتیان بۆ دەکەیتەوەو قسەکانیان هەڵدەمژی.

سەخت بوو فێری زمانێکی دیکە بم، لەکاتێکدا من وردە وردە شۆڕدەبوومەوە نێو بۆشاییەکی داخراوی خودی زمانەکەی خۆم، لە گۆنگەری چاوەڕوانیدا کە تەنیا پێویستیت بە کەسێکە دەست بخاتە سەرشانت و ئاماژەت بۆ بکات کە بەبێ دەنگی دوای کەویت. سەخت بوو

بێ‌دەنگی ئەو نامۆیە بشکێنم کە منەتباری بێدەنگیەکەی خۆی بوو، لەمندا، لە زمانی یۆنانیدا گرێیەکم دەبینی وەك هەر زمانێکی زیندەی دی لە نێوان قسەکەراندا، کە پێویستی بە نەختێك گەڕان هەبوو لە دوای دەروازەیەك بۆ ئەودیوی وەحشەتناکی. بەلام من وەحشەتگەر نەبووم. بەلکو پێویستیم بە نەهێشتنی خودی هۆگری بوو، بۆ نەهێشتنی هەر شتێك هۆگرم بکات. ئەمەش تایبەتمەندێتیە کە لە گوێ گرتن لە قسەی رۆژانە فێری بووم. کە ویزە بەویزە دووبارە بوو، لە ویزەکانی ورد دەبوومەوە، جا ئەگەر وا نەبوایە، چۆن تا ئێستا خۆ نەکوشتنی خۆم راڤە بکەم؟

بەلام ئەمڕۆ خۆم دەکوژم، خۆم دەکوژم.. ئەم دوو باڵندە گێلە سەرسام و شێتگیریان کردم، ئەوە دەبوو هەر بفڕن..؟ ئەدی من بەشێك نەبووم لە جولانەوەی زەویە بەیارەکەی پشت باخچەکە؟ من با-ی زەویە بەیارەکەی پشت باخچەکەم، بەچاو کراوەیی و نووقاوی لە ئامێزی دەگرم، پێش شەپۆلی ئەو با-یە دەکەوم کە هێشتا لە بۆسەگای مالە ئاوەلاکەمەوە نەگەیشتۆتە دوا گەلا کە وا پێدەچێ زەرد هەلگەڕابێ لەنزیك دیواری سەکۆی "ئەسپ سواری"یەکە. پێشتر گرەوم لەسەر خۆم نەکردوە، لەسەر با-ش نایکەم، بەلام ئەو جوولانەوەیەی کە گیا دڕکاویەکەی پێ لار دەبێتەوەو ئەوەی کە جەستەم بۆلای ئەم دووباڵندە گێلە دەباتە پێش، هەردوو خواستی یەك با-ن، ئاخر بۆ هەلفڕین؟ لەوانەیە ئەم دوو باڵندەیە وایان بەچاك زانیبێ لە شوێنەکانی نەتەوە یەکگرتوەکان بپەڕنەوە کە لە نێوان هەردوو بەشی دوورگەکەن. لەوانەیە ئەم دووباڵندەیە راسپێردرابن فرت و فێلێك ئەنجام بدەن تا با- بکەن بەیەك، بەلام ئەوان وەك ئۆتۆمبیلە سپیەکانی نەتەوە یەکگرتوەکان بزۆز بوون، ئەوانەی کە وێنەی تابووتێکی خرۆشینی لەشێوەی گۆی زەویان لەسەرەو لەگەل هات و چۆکەراندا بەرخورد دەکەن، لەگەل باخچە، دیوارەکان، چۆلەکەکان، شۆستەکان و ئەو رۆحە شەیدایانەی کە نابیندرێن.

ئەو ئۆتۆمبیلانە هەمیشە خێرا بوون لەو دوورگەیەی کە پەنا بۆ شەر نابات، پیاوە زۆر سپیەکان، هەندێکیش لە رەشەکان ئەوانەی کە شێوەی ئاخافتنیان وەك شەپقە شینەکانیان تەفرەدەر بوون، ئەوانە وەکو لەشکرێکی خوێن شین لە شەقامەکانی شارو لە بارەکانیا هەلس و کەوتیان دەکرد، خەلکەکەش بە رێزو ستایشەوە وەریاندەگرتن، بە ناوی پاکیزەی ئەو دیو دەریاکان. ئەوانە مۆلگەکانیان وەك پێستەکانیان کە کوللە بەژێریدا دەڕوا خۆشگوزەران بوون. کەچی سەربازە تورکەکان و سەربازە یۆنانیەکان مەترێزە هەژارەکانیان لەو ساکە گۆڕەبوو، لە ناوەڕاستی گولە شەوبۆکاندا، تۆزاوی وەك بای جەزیرە. جوێنی قورس تێك دەگرن تا سامناکی شەوی پێ برەوێننەوە، بەلێ مەترێزەکان سنووری جەستەی دەکێشان و هاواریش یەکی دەخستن.

چالێك لە پشت باخچەکەم هەبوو، لە دامێنی خوارەوەی ئەو چۆلەوانیەی کە چاودێریم دەکرد- چالێکی کەمێك تەفرەدەر بوو، تاکو تەرا سەرباز رۆژانی یەکشەممە دەهاتن لێیان دەنۆڕی، ئەو چۆلەکانەی کە لە دەوری فاقەکانم بوون بە هەلەداوان رایاندەکرد، کارەکەش هێندە لێ وردبوونەوەی نەدەویست بۆ ئەوەی بزانم چیان دەوێ؛ دەیانویست بزانن ئەو چالە چەند بە کەلك دێ. جار دوای جار، دەهاتن، بزانن بە کەلکی ئەوە دێ تۆپی" هاوەن"ی گچکەی لێ دابمەزرێنن، کەمێك دایاندەنا، پاشان بە دەست یا بە دار ئاماژەیەکیان بۆ ئەم لاو ئەولا دەکردو سەر لە نوێ دەیانگوازتەوە بۆ سەر" جێب"ە سەربازیەکەو لێیان دەدا دەڕۆیشتن. بەلام چالەکە هەروەك چال دەمایەوە، لە رۆژەکانی دیکەی هەفتەش دا منداڵە وردەکە دەچوونە ناوی و لە سەر زگ لێی دەهاتنە دەر، دوای ئەوەی پڕیان دەکرد لە هەراو هۆریا.

من بەم چالە نادیارەی ئەولای باخچەکەی پشتەوەم نارەحەت دەبووم، دەتگوت بانگێشەیەکی ئاشکرایە بۆ نارەحەت کردنی فاقەکانم لە پێشدا، دواتریش هەلکوتانە سەرێکی بێ مانا بوو بۆ سەر ئەو بێدەنگیەی کە پێویستە دەوری گۆڕەکەم بدات- کە هیوا خوازم لەوێ بێت.

پێم خۆشە لە زەویە بەیارەکە بنێژرێم، دوو مەتر لەو لای باخچەکەی پشتەوە، لە ژێر ئەو توێکلە زیخەلانەی کە باڵندەی گچکە گچکە لێی دەنیشنەوە، هێ خێراو لەسەرخۆ، پیرو کەم، سەرکێش و وریا، لە کۆترو کلك تەقێنەو سۆفیلکەو جورە، پێم خۆشە ئەو تاریکایی توێکلەی زەوی بۆ من بێ، سەرەوەشی هێ فاقەکان:

من لە ژێرەوە، ئاسنە ساردە دەم کراوەکانیش بە هەموو شەهوەتێکی ئاسنینەوە لە سەرەوە بن.

چوار فاقم کڕین، دوای ئەوەی هیچ چەکێکی دیکەم دەست نەکەوت، پێم گوترا:" پیاوە گەورەکە" هەموو شتێکت بۆ دابین دەکات، تەنانەت تفەنگێکی راویش، بەلام من فاقی بێ دەنگم بە باشتر زانی چونکە مالەکانی دەورووبەری چۆلەوانیەکە هەراسان ناکات، ئەو چۆلەوانیەی کە لە لای رۆژاوا جگە لە" سەکۆی ئەسپ سواری"یە ئاوەلاکە شتێکی دیکەی لێ نیە، کە تەلبەندێکی کون کونی لە چوار دەورە.

لە بن ئەو تفرە زەویە زیخەلانە حەکیمانەتر دەبم، تەنانەت ئەگەر بە فاقەکانم هیچیش نەگرم، بە هەر حال من هیچ ناگرم، پێم وا بوو ئەو چۆلەکانە بە دەنووکەکانیان کرم و مێروولەو تۆو زیخ و بەردی وردی سەر جادە قیرەکە پێکرا هەلدەلووشن؛ سیکلدانۆچکەکانیان بە گەرمی پالیان پێوە دەنێ، بۆیە لە فێلەکەم دلنیابووم و فاقەکانم دانانەوە، بەلام کوور بوومەوە، بەلێ کوور بوومەوە.. گوێم لە جومگەکانم بوو دادەکەلان، لەسەریەك دەترازان، تەقە تەقیان دەهات، بەلام ئێسکەکانم بە ئاستەم هەناسەیان دەدا، دەمارەکانی دەورو بەری خۆیان ناتومێدانە پال دەدا تا لە دەرەوەی گۆشت هەوا هەلمژن، ئەو گالتە جاریەی چۆلەکەکان تەحەمول نەدەکرا.

ماوەیەکی زۆر فاقەکانم شاردنەوە، بەو هەموو شارەزاییەی ئەو شوێنەی کە لێیەوە هاتبووم بۆ ئەم دوورگەیەی لەسەر خۆلێکی شلدا مەلە دەکات کەپێی دەگوترێ ئاو، کەلەبەرێکم جێ نەهێشت ئاسنی فاقەکانی لێوە دیاربێ، پاشانیش گیام بەدەست ورد کردو پێم وەرکرد، بۆ ئەوەی وەك زەوی دیاربێ. بیرم لەوە کردەوە کە بۆنی شوێنەکەم بسڕمەوە تا پاکیزە بێ وا بێتە بەرچاو کە نامۆیەکی وەك من پێی لێ دانەناوە. بەلام پێکەنیم: "ئاخرچۆلەکە لە ژێر تووکەکانیاندا تووتکە سەگ خۆیان حەشارداوە" وای لەو گالتەیە، رۆژانە هەنگاوی زۆر بەسەر ئەم شوێنەدا رەت دەبن چۆلەکەکانیش گوێ نادەنە بۆنەکەی وهەلدەنیشن، بۆ بە تەنیا من بۆنەکەم بیانرەوێنێتەوە..؟ لەوانەیە خودی بیرۆکەکە بۆنی هەبێ، شایەد فاقەکان بۆنیان لێ بێ. یان ئەم ئارەزووەی داوێنی گرتووم، وەك ئەوەی بۆنێکی لێ بێ.

کوور بوومەوە، گوێم لێ بوو"شانە"کانی جەستەم وێك دەهاتنەوە کە دەمبینی چۆلەکەکان

لە فاقەکانم نزیك دەبنەوە و دواتر دەورو خولی دەدەن، بە بێزەوە تەماشای دەکەن، بەڵام خۆ من پێشبینی راوم نەدەکرد، بەهەرحاڵ وێڕای تفتی ئەم هەستەم کەپێبەندی دۆڕانێکی ئاشکراو پێشوەخت بوو، بەڕاستی ئەز لەوێ لە گۆڕەکەی خۆم ورد دەبوومەوە، نەك لە پێی چۆلەکەکان و بەو تاریکیەی کە لە ناو ئەندامی لەشمدا کۆبۆتەوە هەست بەتاریکایی ژێر تفرە زیخەڵانەکەی ئەو چۆڵەوانیە دەکەم، لەوێ، لەخودی یەقینی خۆم پتر فراوان دەبم، هەموو ئەوشتانەش کە بەسەر ئەم تفرە هەڵپڕوکاوەوەن بۆنی منیان لێ دێ. لەبەر ئەوەی هەڵمی خووی وەحشەتناکم سەردەخەم بۆ سەرەوە، دوای ئەوەی نامەی بارستایی دەدەمە بارستاییو"شانە"تواوەکانی خۆم شۆڕدەکەمەوە بۆ خوارەوە.

هۆ لەوێیە گۆڕەکەم، گوڵە بابۆنج وسەرخەس وگیای شەرمنۆکەی شەکەت بەهۆی نارەسەنی زەویە زیخەڵانەکە، بەڵام دەوروبەری من شێدارە بەهۆی ئەو نەرمە بارانەی پێناسەیەکی زبری بۆ ئەو بەهارە کرد کە یادەوەری لە دەست داوە. دەستەکانم شێدارن، چەترەکەم هەڵگرت تا ئەو دوو باڵندەیە بپارێزم کەچی هەڵفڕین، پاشان هاتمەوە ژوورەوە تا بەو بزمارەی هەڵبواسم کە لە دیواری ئاشپەزخانەکەیە. دوای ئەوە دووبارە چوومە دەرەوە، بۆ ئەوەی لەبەر خوردی ئەو باڵندەیە وێ بکەوم کە جگە لە پەڕێك هیچی دیکەم نەدیت. بۆیێ دەستەکانم تەڕن، خۆشم تەڕم لە بەر ئەو گەلحۆییەی تێم دایە بۆ بە دواچوونی کاروبارێك کە کۆتاییان نایێ، لەو ڕۆژەوە کە بڕیارم دا خۆم بکوژم، لەو سبەینەوە تا ئەم دەمی عەسرە کە خەریکە بەپەلە تاریك دادێ، دەڵێن کاتیش لەلای خۆیەوە لە بیرۆکەی بەهار رادەکات.

گۆڕەکەم لەوێیە، بەڵام -من- لە سەرمە لەگەڵ ڕۆژاوای بەکرێ گیراوی ناوەخت هاتوو بچمەوە ژوورەوە، چونکە بە تەمام رتووشی زیاتری خۆکوشتنەکەم بکەم تا جوانتربێ و دڵنەوایی بە خۆتێهەڵقورتاندنەکەم بدات وەك میوانێك لە تەرمێك نزیك دەبێتەوە کە تەرمی خۆیەتی بۆ ئەوەی لەوپەڕی کەماڵدا بیبینێ! ئارام، نەرمۆکە، لەوانەیە دەم بە خەندە لە بارو دۆخێکدا بێ ڕەقەکاری، سەرەکە پاڵی بە شانیدا دابێ، قاچەکانی درێژکرابن، پرچی شانە کرابێ و چەند داوێکی بەسەر پێشانەیدا شۆڕ بووبێتەوە، چاوەکان نیوە نووقاوبن وتەماشای کاغەزە سپیە مۆرکراوەکە دەکەن کە لەسەر قوماشە شینە خاوێنەکە، کە چەند وشەیەکی پرسە ئامێزی لە مردوێکەوە بۆ زیندووەکان تێدایە: "نارەحەت مەبن.. چارەنووس سەرگەردانە ". نا.. بەتەمای ئەوەنیم کارێکی ئەوتۆ بکەم خۆکوشتنەکەم جوانتر بکات، بەڵکو وەك خۆی چۆنە وای دەخەمە روو، توندکار بەو هەوەستەی کە تێیدایە بەرەو کامڵ بوونێکی لاڵ کە دووبست لەولای جەستەوە دێ، یان ئەو کامڵ بوونەی کە لە جەستەدا واگادێ دوای ئەوەی گەڕەلاوژەی خوێن ئارام دەبێ. خوێنەکەم لە قوژبنێکی ماڵەکەدا پەرت دەکەم، جلەکانیشم لەیاد ناکەم کەلە ناو جانتاکە نووستوون، پارچە پارچە لە خوێنیان هەڵدەکێشم، بۆ ئەوەی میراتەکەم قورس بێ و شووشتنێکی بەهێزی بوێ، یان لەناوبردن، چۆڕاوگەی خوێنەکەم لە ژووری خەوتنەوە دەبەمە ئاشپەزخانەکە، ژووری دانیشتن، ڕارەوەکەی ماڵ، لای پنجە گیا کەمەکان، دیوارەکانیش لەبیرناکەم، بەدەستم چەند پروشکێکیان پێدا دەکەم هەر جارەی کە گۆلم پڕبوو، دوایش بە دەم پف لەو پۆقژانە دەکەم بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی نارێك پەرت بن، کاتی خۆشی وامان لە مەرەکەب دەکرد کە دڵۆپێکی دەکەوتە سەر دەفتەر، پفمان لێ دەکرد، بەدەم وێنەی"شانە"مان لێ دەچنی، وێنەی جاڵجاڵۆکەو هەزارپێ ".

ئەگەر مەرەکەب بڕژابا سەر دەفتەرەکانی قوتابخانەم، نەمدەهێشت وشك بێتەوە، پفم لە دڵۆپە شینەکە دەکرد، ئەویش ناخی خۆی بەو هەموو شێوازە نەخشینەوە تەسلیم دەکردم، پێم رادەبوارد ئەویش پێی رادەبواردم، من بەهێواشی پفم لەو دەکرد، ئەویش بە ئارامی پفی لەمن دەکرد ئەگەر بەتوندیش پفم لێ کردبا ئەویش بەتوندی پفی لێ دەکردمەوە، من شێوەم لێ دروست دەکرد، ئەویش بەشێوەکانی خافڵگیری دەکردم. بەڵام جیاوازیە نارەحەتکەرەکە لەوەدا بوو کەهیچ پف کردنێکی من نەبوو لەوی دیکە ئایری بێ، "بە هێزەکان بەهێزو هێواشەکان هێواش" کەچی ئەو شێوازانەی دڵۆپە مەرەکەبەکان بەخۆیانەوە دەگرت، دوای پف لێ کردنیان، هەرگیز پێك نەدەچوون.

کەواتە خوێنی خۆم رەها دەکەم، لەوەی کە تەنیا ببێتە چەند داوە چۆڕاوگەیەك بەسەر دیوارەکاندا، یان تەنیا گۆمێکی گچکەی ئەم قوژبن وئەو قوژبن. پفی لێ دەکەم لە کاتێکدا دەخلیسکێمە نێو ئەو بوورانەوەی کە چاوساخیم بۆ دەکات بەرەو قەباحەتێکی بە زەوق تر، بەڵام پێش ئەوەی ئەم کارە ئەنجام بدەم لەو گەڕەلاوژەیە دەنۆڕم کە ئیدی لە دەوروبەری ماڵە کپەکەم ناوەشێتەوە. بە تایبەتیش لای سەرەوەی، کە ئەو ماڵەی لێیە کە هەردوو کرێچیەکە لێی دابەزیون ولە ناو ساقۆکانیاندا ختم بوون. بە تووڕەییەکی کپەوە بەرەو پەنجەرە گەورەکە چووم کە پەردە تەنکەکەی پێوەیەو رەونەقێك بە باخچەکەی پێشەوە دەبەخشێ، هەروا بە جادەکەو دار تەلی کارەباکەی کە رووناکیەکی نارنجی پێکەنین ئامێزی بە سەرەوەیە، تاقمێکی سەیری پیاوو ئاژەڵم پێکەوە بینی لە بەردەم ساکە گۆڕەکەی ئەو ماڵە راوەستاون کە ماوەیەك لەمەوبەر ئەم دوو کرێچیەی لێ دابەزیبوون پەردەکەم لادا تا باشتر بیانبینم، دواتر لاپەنجەرەیەکیشم کردەوە، کزە بایەك هەڵیکرد بۆنی خۆڵ و گوڵی لێ دەهات، بۆنی چپەی ئەو جووڵەیەی لێدەهات کە لە جەستەی پیاوەکانەوە بەدی دەکرا، نەك دەمیان.

خوێندنەوەیەك بۆ كتێبی الاقر ابازین

ناوی كتێب: الاقر ابازین
نووسەر: سەلیم بەرەكات
ساڵی چاپكردن: 1999 ستۆكهۆڵم

هاوكات لەگەڵ دەقە شیعرییەكانی سەلیم بەرەكات دەیان وتاری شیعر ئامێزی لەگۆڤار و رۆژنامەكاندا بڵاوكردۆتەوە. وتارەكانی پەراوێزن بۆ تێگەیشتن لەدنیای شیعری سەلیم، واتە ئەوەی لەشیعرەكانیدا فریای وتنیان ناكەوێ، یا بەپێویستی نازانی بیڵێ، بەوتاری پڕواتا دەریان دەبڕێ.

"الاقرابازین" كۆمەڵە وتارێكە لەزانستی بینین و ئەمساڵ دوای گەیشتنی شاعیر بۆ سوید ونیشتەجێ بوونی لەستۆكهۆڵم لەلایەن خانووی A pec چاپ كراوە . "الاخرابازین" بەوتەیەكی بەناوی "پاشماوەی دەسپێك" دەست پێدەكاو دەڵێ: خاسینەكانی ئەم جۆرە نووسینە بریتییە لەپابەندبوونی كوێرانە بەوەی كەپێناسە ناكرێ".

كتێبەكە بەسەر چوار تەوەردا بەشكراوە بەناوی" یاخی بوونی مەنتیق، مەترسییەكانی دۆزینەوەی ماقوول، زانستەكانیهەوایەك كەلەژێر لێكۆڵینەوەدایە "، هەرتەوەرەو چەند وتارێكەو هەموویان 23 وتارن. بۆئەوەی خوێنەر ئاشنای هەندێ بیروبۆچوونی كوردانەی سەلیم بەرەكات بێ، ئەم وتارەمان هەڵبژارد كەبرای چیرۆكنووس یوسف عیزەدین وەری گێڕاوە. گەلێك لەكێڵكەكانی گوللەباران كردندا ئەمجارەیان مریشكەكانیان، و مەڕەكانیان،وخاڵە كوردییەكانیان لەگەڵ خۆیان دا دەبەنە ئەوروپا. رەچەڵەكە خۆشگوزەرانەكان یەكیان ئەوی دیكە بەدوای خۆیدا دێنێ و لەزستانی جیهاندا دوای سێلاوی مرۆیانە دەكەون. دواتر چی؟ تەنها پەرتەوازەییەكی رەچەڵەكەكانی خۆرهەلاتە، كەزەبرو زەنگی سوپاكان و گوشاری نەداری، خستونیەتیە ئەو دیمەنەوە، كەدەبێت بەپاكژی بهێڵرێتەوە. لەقومەوە تا كۆشكی سپی، كەس لەوە دەربازی نابێت، و بەشەریكی غەدر دەدرێنە قەڵەم. بەڵێنیان بەكورد دا كەبرای دینیان بێت، بەڵام لەزماندا سوكایەتیان پێكرد. بەڵێنیان پێداكەلەبەردەم یاساداو پاش لەناوبردنی زەبروزەنگ سەری بخەن، بەڵام لەئابڵووقەیەكی نادیاردا هێشتیانەوە . بەڵێنیان بەدادپەروەرییەك دا، كەبیكاتە هاوكارێكی چارەنووسی ون بووی؛ دواتریش چەكیان دایە راودو نەرەكانی. روخاندنی رژێمی عێراق لەخەیاڵی داكۆكی كەرەكان لەكوێت نەبووەو ناشبێت. ئەوان هاتن تاعێراق بگەڕێننەوە بۆ نێو ئەشكەوت و خۆیان لەبەردەم دەروازەكەیدا بمێننەوە. تا خۆشگوزەران بن بەدادۆشینی كیشوەری نەوت و لەچاككردنەوەی كەشتی هەڵگرەكانیان و پارێزگاری لەجەستەی سەربازی خۆرئاوایدا سەرفی بكەن. ئەو كوردەی كەهەلهەلەی بۆ ئەو بەناوسەركەوتنە لێدا، شاباش كرا.. هەروەك عێراقییەكانی تریش شاباش كران: كوردیان گەڕاندەوە بۆ پاشەگەردانی یەكدی سەربڕین لەبۆشایداو عێراقییەكانی تریشیان گەڕاندەوە بۆ سەددام. هیواكانیان پتەوكردن بەئابڵوقەیەكی تان و پۆكراو لەبرسێتی و پەردەیەكی تەنكیش لەشوێن جێگە لەت لەت كراوەكەدا دادرایەوە. گۆڕەپانی كورد وەك راستیەكەیەتی: زەوی نۆلای هەیەو لەلایەكیەوە فریاگوزاری كیانەكەی پێدەگات و ئەوەتا گەیشتیش، بەراستی، فریاگوزاری كۆشتنە. ئێرانی تایفەگەری بەپێی دەستووری خودا، برایەتی بزووتنەوەی نەتەوەیەكی دراوسێی ناكات، كەدەماری گیانیان رەچەڵەكێكی لە ئێران دایە. بەدەستوری خۆی هەڕەشە لەهەموو سەرپێچی كارێك دەكات .

لەئیسلام بوونیشیدا، ئەوەندەی مەبەستە كەئیسلام بكاتە داردەستێك بۆ پارچە پارچەكردنی ئەوانەی كەهەر لەباوانیانەوە لەپشتەوە پێكراون. چەكێكی زۆر بۆ وێرانكاری دەنێرێت، پاشان دەڕواننە باڵای مەرگ.

توركیاش دێتە دیمەنەكەوە، لەدەروازەی "پڕكردنەوەی " ئەو بۆشاییەی كەخۆرئاوا وەك پێخەفی ژن و مێردایەتی بۆی سازكردووە، خۆرئاوایەك كە تەرازووی عەتاری بەدەستەوە گرتووەو . شاڵاو لەدوای شاڵاو شوێنەكە پەلاماردەدا پاشاگەردانیەكی بەدوادا دێنێ كە لەداهێنانەكانی كیانە ئاڵۆزەكەیەتی :

بۆتەیەكی خۆرئاوایی رۆنی ئیسلامی تێدایە، چێشت لێنەرێك دەیباتە چێشتخانە پەردە داراوەكەی كەقاپ و قاچاخی تەڵخن . توركیاش بەنمایش كردنی گیانی كورد وەك كێڵگەیەك بۆ گوللەباران كردن، داوای خەڵاتی شیاو لەخۆرئاوا دەكات بۆ ئەو رۆڵە پۆلیسییەی كە لەبەردەم دیواری خۆرهەلاتدا دەیبینێت.رۆڵ بینینی وەك پۆلیسێك كە جڵەوی ئەو كاروبارانەی بەدەستە كەخۆرئاوا پشت گوێ ی خستوون ولەئەنجامی تێكەڵە و پێكەڵەی سیاسەتەكانی لە كوردستاندا، كە باڵادەستی یەك یاسایتێدا نابینرێ.

توركیا درك بەو پارێزگارییە مەبەستدارە، پلان بۆ داڕێژراوەی خۆرئاوا دەكات، بەبەهرە داركردنی كورد بەئیدارەیەكی خۆیی، پاش نەمان و خاڵی بوونی كوردستان لەسەددام، كەخەڵاتێكی نائاشكرایە، ئەویش بەنازكردنەوە سیفەتی شكست بەخەڵاتەكە دەبەخشێت: جێماوێك لەپاشا گەردانی، توركیا دەیگرێتە خۆی، ئەمەیە كەبەئاشكرا دەیڵێیت و لە كاروبارە دیارەكانیدا وەدەری دەخات.

خەڵاتەكە تەموومژاوییە لەووریاییەكی ئاشكرادا. سەرباری ئەوەی كەخۆرئاوا هیچ پشگیرییەكی ئەزموونی كوردان ناكات، بەپێداویستی ئابووری و ئیداری و راوێژو پلانی ماقووڵ. چەكی ئەڵمانی، وەك كۆڵەكەیەكی تەرسانەی توركیایهاوپەیمانی لەناتۆدا دەمێنێتەوە، سەرباری چاوپۆشینی ئەمریكا لە پێشێل كردنی مافی مرۆڤ و پەلوپۆ دەبەنگەكانی لەباوەشی كچە بەنازەكەیداو پاڵ پێوەنانی بۆ هاوپەیمانێتی كردنێكی پتەو و دروستكراو لەگەڵ ئیسرائیلدا، بۆ سەلماندنی ناسنامەی پێكدادراوەكەی لەرۆژهەلاتی تاریك دا.

ئەگەر فیكر سەلمێنراوی زیاتر بدۆزیتەوە ئەوا توركیا لەقایل نەبوونی ئەوروپا بۆچوونە نێو یەكێتییەكەی، خۆراكێكی پاك دەدۆزێتەوە... تا جەستەی رژێمەكەی پێراست بكاتەوەو لاری یەكەی نەمێنێ، هەرچەندی بەرەو گۆشەیەكی تەریك پاڵی پێوە بنێن، لەرێچكەی وتووێژەكانی بوون بەئەندامیدا، توركیا سكاڵای زوڵم لێكراو بەرز دەكاتەوەو ژەنەراڵەكان و شەقامە تەعمیم كراوەكان پشگیری دەكەن، بەردەوامیش دەبێت لەتۆڵەسەندنەوە لەگەڵێك كەدەیەوێت بەزمانی خۆی بدوێت، كە دیارە ئەمەش لەپێداویستییەكانی هەڵگرتنی ناسنامەی ئەوروپی بوونە، لەژێر سایەی یاسادا.

"گرتنە خۆ" گوتراوێكی ئاگادار كەرەوەیە لەلایەن رەبەنی سزادانەوە بۆ رەوتی جیهان، چارەسەرێك كە لەمیانی پسپۆڕی ئەودایە، كاتێك كارەكە

پەیوەست دەبێت، بەناسنامەی مرۆڤێکی حەق خوراو. زوڵم زۆر وەخۆناگیرێت، ڕەخنە لەزوڵم دەگیرێت وەك ڕەخنەگرتن لەلادانی گلەیی لەویژدانی کەسێکی گلەیی کەردا، بەڵام وەخۆناگیرێت.

یەکێتی ئەوروپا دەتوانێت تورکیا لەگرفتە قەدەریەکەی ڕزگاربکات، بەگرتنەخۆی لەیەکێتیە کەیدا ، وجەستەی خۆشەبکات، بەمەسڵی چاودێری کردنێکی توند لەستاڤەکانی دا، بۆری و موولوولە خوێنەکانیشی لەگەڵ داواکارییەکانی هاوکاری و هاوبەشیان لەپەیماننامە سەپێندراوەکەدا رادێ، بەڵام فێڵی ئەو دواخستنی ڕزگارکردنەی، دەکەوێتە ئەستۆی مێژووی یۆنانی نا تەبا لەگەڵ بیرۆکەی لەدەست دانی قۆستەنتینەی ون بوودا، کەدیارە ماندوو بەگرێ چنین وبەهانەهێنانەوە.

لەراگەیاندنێکی بەبەرستکەردا، هیلمۆت کۆڵ دان بەنیوەی ڕاستیەکەدا دەنێت: "تورکیا موسڵمانە"... "ڤان دربرۆك"ی ڕاوێژکاری مفەوەزیەی ئەوروپا، کۆششێکی نەخلاقی دەکات، لەراستکردنەوەی ناڕاستەی واتاکە:

"یانزەملیۆن موسڵمان لەئەوروپادا هەیە".

نیوەی دیکەی ڕاستیەکە دابەشکراوە بەسەر خۆیدا لەلایەنگیری کردنی "کۆل"یان "ڤان برۆك". خۆری کورد، لەم تاریکستانە ئەتك کراوەدا، هەڵدێت ... بەهەڵگیراوی وەك دروێنەی پووش ... بەسەر سەری کچانی یەئس و دایکانیانەوە .. ئەوانەی کەرەتێنراوی بەپیت و بەرەکەتیان لێدەکەوێتەوە .. لەمیانی ملمالنێی مانەوەی چاکتردا، لەسەر زەوییەکی وێرانکراو بەبۆشاییەکی تێك شکێنەردا.

لەم ئیفلیج بوونەنەخلاقییەدا هەمووان یەکسانن و کەس لەسەر ڕاست نیەو ناتوانێت پینەو پەڕۆی شتێك لەڕاستی بکات. بەڵام نیوەی لۆمەکردنەکە دەکەوێتە ئەستۆی حزبە شەڕکەرەکانی کوردستان، ئەوە ڕاستییەو ڕاستییەکی ماندوو و بێ هیواکەرە. ئەی چی چاوەڕوان دەکرا لە کوردێك کەڕێگەی ئامادەبوون و هاوبەشی پێنەدراوە؟

بەچ ئازایەتی یەکەوە داوا لەرەتێنراوێکی وەك ئەو دەکرێت، تاببێتە نمونەیەکی پاکژوباڵا لەرێخستنەوەی دروستی بارو هەوای کوردستانی لەت لەت کراودا؟" ئەزموونی کوردان؟ لەخاکێکی بەردەڵاندا کە دروێنەی تێدا ناکرێت، بەلاوازی ڕوا...

ڕێگە بەکورد نەدرا تا بتوانێت لەپانتاییەك، لەدڵنیایی پێویستدا نیشتەجێبێت ، تا بتوانێت دەسەڵاتی خۆقایم کردنی لەباری ڕێکخستن و پەیوەندییەکانیەوە تاقی بکاتەوە.

خەیاڵ پلاوێك لەوەدەرکەوتنی خێرای هیوای ڕوخانی سەدام، زیندانی بێ دەرگای دروست کرد.. بەپشت بەستنی بەبەڵێنی خۆرئاوا بەپارێزگاری کردنی؛ کەدیارە دواتر کەلێنی تێ دەکەوێت و گاردی کۆماری خوێنرێژ دەگەڕێتەوە بۆ "خاکی ئازاد" "پارێزگاری" هەر بەقسەو لەئاست وتندا ، پارێزگارییەکی بەرژەوەند ئامێزە، لەگەڵ مانەوەی سوڵتانی هەڕەشەلێکراو، پارێزگارییەکە بەبێ ئەوەی ڕێگە بەپارێزراو بدرێت تاخۆی قایم بکات لەڕووی بەدەست هێنانی پێداویستییەکانی ژیان. .بەئیدارەکردنی کۆڵەکەکانی پیشەسازی بچووك و لابردنی ئابلووقە لەسەر ناوچەی پارێزراو، کەدیارە سوود وەرگرتنی لەکونۆچکە گومرکیەکان، پزیسکێکە بۆ وەهۆش هێنانەوەی کەسی هەڵخەڵەتاو.

لەگەڵ ئەوەشدا کەلەخودی ناوچە پارێزراوەکەدا ،کەم وکورتیەکی بنەڕەتی هەیە لەچەشنی پارێزگاری لێکردنەکەو ئەو واتایەی کەلەسەر تەنافی سەربازەکانی ئەنجەرلێك هەڵواسراوە.

ناوچەکە بەزۆرێك لەو کەم وکورتی و کەلێنانە مایەوە کەفرستادەکانی دراوسێ، لێوەی دەهاتنە ناوەوە بۆ خستنەڕووی بە لێنەکانیان، پاش" بارودۆخی کتوپری "وەك ئێران و ڕژێمی بەغدادو تورکیا . پێکەوە هەوڵ و کۆششی نەپساوەیان دا بۆ لەناوبردنی هەر جۆرە دیاردەیەکی پێکهێنانی کیانێك، کەرەنگ بێت ببێتە مایەی خۆشگوزەرانی .. وەك مافێکی مرۆیانە لەبوونێکی عادیلانە لەدەوروبەری داگیرکەر، بە ڕکوکینەوە پەل دەهاون بۆ دەرەوەی دەریاکانی جیهان.. تا سەرکوتی یاخی بووەکان بکەن. وەك ترێ ی تشرینی دووەم هۆکارەکان پێگەیشتوون ، بۆ لەناوبردنی کۆڵەکەکانی بنیادنانی کیانێکی کوردانەو جێگرتنەوەی بەکۆڵەکەکانی "پاراستنی جۆر" : تورکیا بەنەخشە بۆ کێشانێکی ئەوروپیانە، بیەوێت یان نا، لەدەرەوەی چاودێریەکەیە .. ئێران لەهەمان شوێنی ئیعرابی..هەرێمایەتی دایە بەبەرژەوەندییەکانی. سبەینێش گاردی کۆماری دەگەڕێتەوە ناوچە پارێزراوەکە.

دەبێت کورد چی بکات ، بەو حەقیقەتەی کەدەمووچاوی داپۆشیوە وەك دەمامکی ئاسنینی ئەلێکسەندەر دۆماس. لەچۆڵەوانیەکدا کەگڕەو پشکۆی ئاگر دەمووچاوی دەکوتێتەوە؟ هەر بەش و پارچەیەك و دەست و پێوەندێك خۆی دەهاوێتە باوەشی پارێزگاری لێکەرێکی درۆزنەوە، هەر لەوکاتەوە کەبوونی بووە مایەی قەیحە کردنەوەی کوڕەکانی عەرەب و عەجەم و تورك . لێرەو لەوێ، هەڵدێت.. لەبەغداوە بۆ تاران و لەتارانەوە بۆ بەغداو لەوێشەوە بۆ دیمەشق. سێگۆشەیەك کەبەکاری دێنێت، بۆ گوشار خستنە سەر ڕژێمی بەرامبەرو بگرەو بەردە لەگەڵیدا ..گەر یاخیش بێت دەستبەرداری نابن.. مەگەر سواری کەشتییەکی بێ چارۆکە ببێت و بەرەو ئۆقیانووسی ئاوەکان بکەوێتە ڕێ.

تاراوگە ڕێگا لە ئافراندن ناگرێت ...

وەرگێرانی: کاوە ئەمین

لە کتێبەکانی (سەلیم بەرەکات)دا،باڵندەکان هەمیشە لە فڕیندان،بەڵام ئەو بۆخۆی بەبێ باڵ ملی ئاوارەیی گرتووە. لە سوریاوە بۆ لوبنان، لە لوبنانەوە بۆ قوبرس و لە وێشەوە بۆ سوێد. ئەم پایزە یەکەمین دیوانی شیعری سەلیم بەرەکات بە زمانی سوێدی بڵاودەکرێتەوە. نووسینی:ئان دالین لە شارێکی تەپوتۆزاوی باکووری سوریا(مەبەست باشووری ڕۆژئاوای کوردستان)ە،کە دەکەوێتە سەر سنووری تورکیا (باکووری کوردستان)،کوڕێک گەورە دەبێت. ئەو دڵ پڕلەقینە لە خوێندنگا، کۆمەڵگا،خێزان و جادە قورپینەکان،لە هەموو شتێك. بەڵام لە بەردەم گەورەکان و دەوڵەتدا،بێ دەسەڵاتە. بۆیە داخی دڵی خۆی بە ئازاردانی گیانلەبەران و سەربزێوی منداڵانە دەردەبڕێت. بەنزین دەکات بە پشیلەیەکدا و لە کلکیەوە ئاگری تێبەردەدا.

لە ڕۆمانی "کوللەی" سەلیم بەرەکاتی کورد دا کە بیرەوەریەکانی خۆی دەگێڕێتەوە،بە بەشێك لە ژیانی ئەو کوڕە ئاشنا دەبین. سەلیم بەرەکات دەڵێت: ئێمە وەکو خانەوادەیەکی کورد،سوکایەتی و بێڕێزیمان پێدەکرا،ئەمەش دەبێتە هۆی برینداركردنی ناخی کەسێك. ئەمەش دەبێتە ئامرازێك بۆ گەورە بوونی ڕق و کینە،ڕەشوەیەك لە ناخدا. من دەمویست ڕاستییەکان نیشان بدەم،نەك منداڵییەکی گوڵاوی کە بوونی نییە.

هەروەها لە ژیانی ڕاستەقینەی سوری- کوردانەی سەلیم بەرەکاتدا، دوو برا هەبوون،ڕۆژێکیان لەلایەن پۆلیسەوە ڕاپێچ دەکرێن،ئیتر لەو کاتەوە هیچ کەسێك سۆراخی نەکردوون. باقی خێزانەکەی بە شێوەیەکی گشتی ژیانیان لە تاراوگە،لە وڵاتانی وەکو میسر،لوبنان، ئەڵمانیا و سوێد،بەسەر بردووە.

جۆرێکی تری چەوساندنەوە کە ڕووبەڕوی کوردەکان بووەتەوە ئەوەیە کە یەکێکی وەکو سەلیم بەرەکات، کە یەکێکە لە ناودارترین نووسەرەکانیان،ناتوانێت بە زمانی خۆی (کوردی) بنووسێت یان بخوێنێتەوە. هەموو کتێبەکانی سەلیم بەرەکات کە لە 23 کتێب پێکدێن،ڕومان و شیعر و کتێبی منداڵان لە خۆ دەگرن،بە زمانی عەرەبی نووسراون. کتێبێکی تری سەلیم کە وەرگێردراوەتە سەر زمانی سوێدی،ڕۆمانی "پەڕە"،کە ئەویش باس لەهەمان ئەو سروشتەی ڕۆمانی "کولله" دەکات،دەکرێت ئەویش بە شێوەیەك لە شێوەکان بەردەوامیەکی سەربەخۆ بێت.

قارەمانەکانی ناو ئەم ڕۆمانە،مەم و دینۆ کە بە سکێك لەدایکبوون،دایك و باوکیان و شەش خوشك و برا،پێك دێن. کاتێك مەم گەورە دەبێت،باوکی ڕەوانەی قوبرسی دەکات. لەوێ دەبوو لەلایەن پیاوێکی بە شەخسییەتی نادیارەوە سەرپەرشتی بکرایە. مرۆڤ لە ڕۆمانەکەدا وا تێدەگات،کاتێکیش کە وەختی خۆی هات،ئەو کوڕە ئەرکێکی پێدەسپێردرێت کە بۆ گەلی کوردی بکات.

بەڵام کابرا بەهیچ جۆرێك پەیدا نابێت،کە لە سەرەتای ڕۆمانەکەدا بە مەم دەگەین،پاش شەش ساڵ چاوەڕوانی بێ مانا،دەیەوێت خۆی بکوژێت. بەڵام بە هۆی ڕووداوی جۆراوجۆرەوە،بەرنامەی خۆکوشتنەکەی هەڵدەوەشێنێتەوە: پەڕێك لە ناو جانتایەکدا،دەیباتەوە دنیایی خەیاڵ،دوو باڵندە لە حەوشەی باخچەکەدا،هەواری لێدەخەن، جوتێکی سەیر دەبنە هاوسێی. گێڕانەوەکە لە یەك جێگادا وەقرە ناگرێت،جار بە جارێك پچڕپچڕ دەبێت، بەهۆی پەشۆکان و گفتوگۆ خەماوییەکانی نێوان مرۆچەکان،ئاژەڵەکان یانیش گژوگیایی ناو باخچەکە. کاتێکیش لە کۆتایی ڕۆمانەکەدا دەردەکەوێت کە مەم هەر لەتەمەنی لاوێتیدا لە شارەکەی خۆی خنکاوە،بەڵکو ئەوە (دینۆ)یە لە جیاتی مەم دەنێردرێت بۆ جێبەجێکردنی ڕاسپاردەکە، ئیتر بە جارێك ژێر پێی خوێنەر دەکەوێتە لەرزە. ئایا ئەمە هەمووی خەوێکە؟ سەلیم بەرەکات دەڵێت: شتە بێ واتاکان "absurd"، دەلالەت لە نائارامی پاشەڕۆژیی کورد دەکەن.ئەمە ئەو دیالۆگەیە کە مرۆچ ناتوانێت لەگەڵیدا بڕوات. دەرد و خەمەکان، وان لە هەناوی مندا،من ئا بەوشێوەیە دنیا دەبینم.

لەوماوەیەی کە ئەو بەنووسینەوەی مێژووەکەوە خەریك بووە،لێی ڕوون نەبوو کە ئاخۆ گۆڕانکارییەکان بە چ ئاقارێکدا دەڕۆن،لە ڕەوشێکی وادا هەموو کتێبەکانی نووسراون.

- من دایمە تووشی هەمان سەرسوڕمان دەبم،چونکە نەم دەزانی کە ئەو ڕووداو و مرۆچانەم لە ناخمدا هەڵگرتبێت. ئەمەش بەو مانایە دێت کە ئەو وەکو مرۆچێك سنوورێکی نییە. ئەم بێ سنووریەشی دەگەرێتەوە بۆ ئەو ئیحساسە بەهێزەی کە هەیەتی بۆ ئاژەڵەکان،بەتایبەتی بۆ باڵندە. ئەو دەڵێت: ئاژەڵەکان بەشێکن لە ڕۆحی مرۆچ.

- پەیوەندی نێوان خۆ و ئاژەڵ،پەیوەندی نێوان من و خۆمە. هەر جارێك تۆ بیر لە بنندەکان بکەیتەوە،شێوەیەکی نوێ لەخۆی دەگرێت. هەروەك ئەوە وایە کە لێکۆڵینەوە لەسەر گەردوون بکەیت- بەڵام هەمیشە لە ناخی خۆتدا.

سەلیم بەرەکات لە ڕۆمانە تازەکەیدا کە لەم هەچتانەی پێشوودا بە زمانی عەرەبی بڵاوکرایەوە،بەتەواوەتی دەست بەرداری قەفەزەکەسایەتییەکەی و، دنیا کە وەك ئێمە دەیبینین،بووە.

- لەو ڕۆمانەدا،مرۆچێك یانیش جێگایەك نییە کە پێشتر بینیبێتم. باسی (Centaurer)ە،ئەو ئاژەڵانەی کە نیوەیان مرۆچ و نیوەکەی تریشیان ئەسپە. من لەم گیانلەبەرانە کۆمەڵگایەکی گەورەم بنیاتناوە. ئەم کتێبە تا بڵێی بە زەوقە،ئەوە قسەی سەلیم بەرکات خۆیەتی. بەڵام ئەو لەوە دڵنیا نییە کە ئەم کتێبەی وەربگێڕدرێت. زمانی کتێبەکانی بە تێپەڕبوونی کات زیاتر جێگیربوون،بۆیە وەرگێرانیشیان زەحمەتترە.ئەو پێیوایە کە چاپخانەکان ئەو پارەیە نادەن بۆ ئەو کاتەی کە بۆ وەرگێرانەکە پێویستە.

بەڵام بەهەرحاڵ لە پایزی ئەمساڵدا،دیوانە شیعرێکی سەلیم بەرەکات بە زمانی سوێدی بڵاودەکرێتەوە.ئەم کۆمەڵە شیعرە کە ناوەکەی بە

ئینگلیزی "The recklessness of rubies" "یاقوتی بێ پەروا"،خەریکە لەلایەن چاپخانە بچکۆلانەکەی (Tranan) وە دەکرێت بە سوێدی.

پێدەچێت ژیانی تاراوگەی لەم لا بۆ ئەو لا،نەیتوانیبێت هێزی ئافراندنی سەلیم بەرەکات دادۆشێ. ئەو بۆ خۆی دەڵێت: ئەوە نووسینە کە توانیویەتی هاوسەنگی هەبوونی ئەو نائارامییە ڕابگرێت. ئێستا ئیتر ئەو هێندە نادڵنیا نییە،چونکە مۆڵەتی مانەوەی (ئیقامە)ی وەرگرتووە لە سوێد.ئەو لەگەڵ منداڵە سێ ساڵانەو هاوسەرەکەیدا،بە ئیسراحەت لە سکوگۆس کە دەکەوێتە خوارووی ستۆکهۆڵمەوە،پاڵیان لێداوەتەوە. لە حەوشەکەیاندا،خانوچکەیەکی دروسترتکردووە و ژنەکەشی پەنجەرەکەی بە ڕەنگی ئالاوالای ڕۆژهەلاتیانە ڕازاندۆتەوە. بەڵام هەندێك جار بیری باخچەکەیان لە نیکۆسیای قوبرس دەکات،کە شانزە ساڵ تێیدا ژیاوە.

– 225 دارم ڕواندبوو،یەکەبەیەکیانم دەناسی. وەکو جێگایەکی حەسانەوە وابوو لە بیابانێکدا.

– لە نیوە شەودا،لەخەو هەڵدەستام و ئاوم دەدان،چونکە هەفتەی دوو جار ئاومان هەبوو. لە سروشتێکی وادا،ناچاریت کاتێکی زیاتر بۆ نەمامەکانت دابنێی،مرۆچ پەیوەندییەکی زیاتری هەیە لەگەڵیان،لێرە ئەگەرخۆشت نەبیت ئەوان دەتوانن بژیین.

سەرچاوە

www.stpress.se/zino

, 10:50 2004 Jun 04

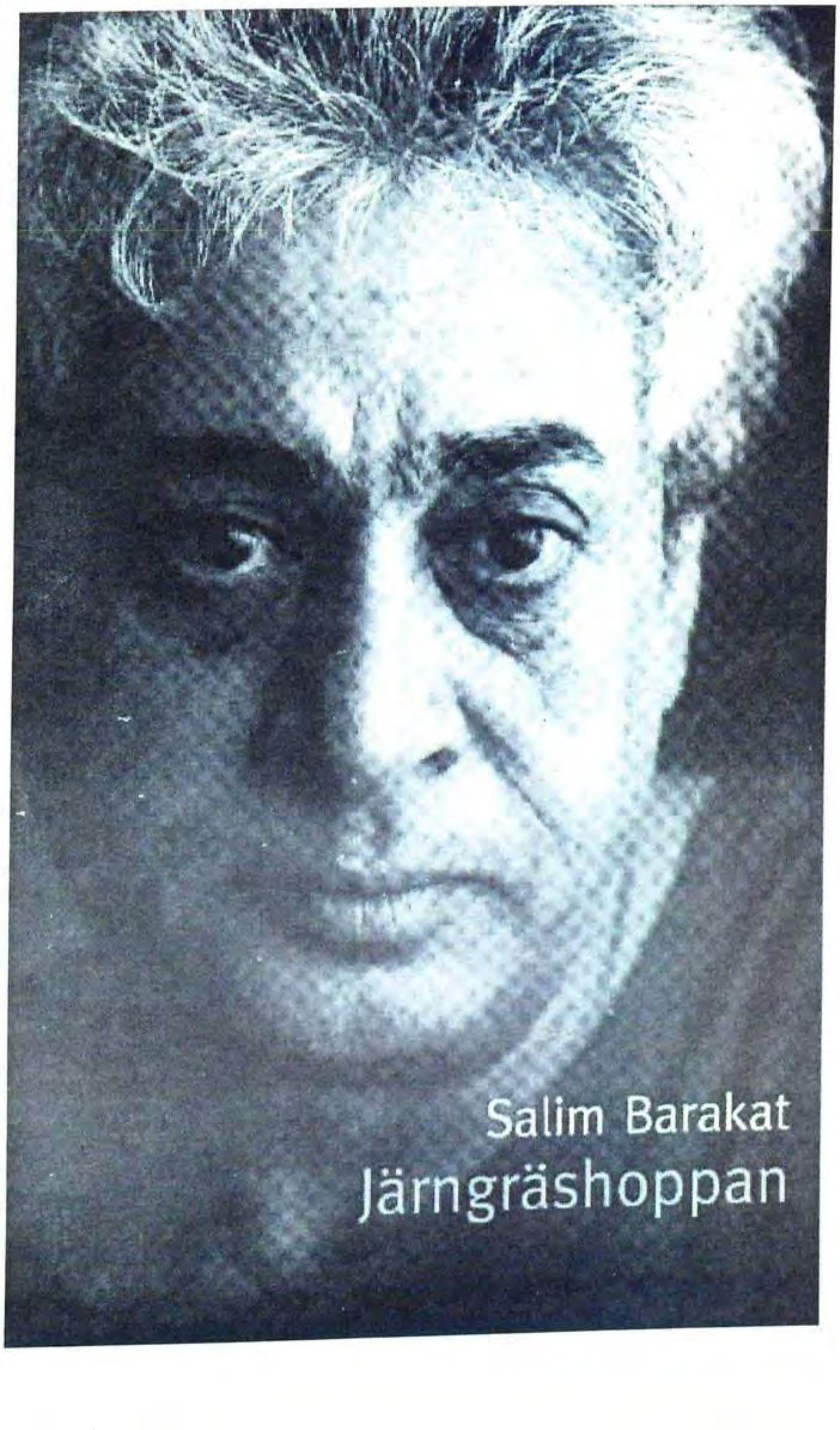

ئێمە لەبەردەم جیهانێکی جەنجاڵی پڕ ڕوداوداین

ناوی کتێب: شێرە کوللەی ئاسنین

ناوی نوسەر: سەلیم بەرەکات

خوێندنەوەی: هەورامان وریا قانع

یەکەم پرسیار کە لە دوای خوێندنەوەی ئەم کتیبەوە دێتە بەردەممان پرسیارێکە سەبارەت بە قۆناغی منداڵی و ساڵانی سەرەتای تەمەن، ئەو ساڵانەی کە دنیا و گەردون و بوون، ژیان و لەدایك بون و مردن، کۆمەڵێ پرسیاری بێ وەڵامن.

قۆناغی سەردەمی منداڵێ ئەو قۆناغەیە کە ڕۆڵێکی گەورە دەگێڕێت لە دروست بون و پێگەیاندنی کەسێتی مرۆڤدا، قۆناغێکە پڕە لە پرسیاری هەمەجۆر، منداڵ ڕۆژانە کۆمەڵێ پرسیاری جیاواز جیاواز بە مێشکیدا گوزەر دەکەن، بێنەوەی وەڵامێکی گونجاوی دەستدکەوێت، ڕۆژانە دەیان حاڵەتی سەیر دەبینێ کە نە لێیان تێدەگات و نە کەسێکیشی دەست دەکەوێت بۆی لێکداتەوە، هەر لە لەدایکبونی براکەی، خوشکەکەی، هاتنی وەرزەکان، سەرماو گەرما، تادەگاتە پرسیار سەبارەت بە خودا و مانگ و ئەستێرەکان. زۆر بەدەگمەن کەسێك هەبێت وەڵامێکی ڕاستی منداڵ بداتەوە، هەموان لەسەر ئەوە کۆکن کە نابێ بە شێوەیەکی دروست وەڵامی ئەو پرسیارانە بدرێتەوە، بگرە پرسیارکردن لەسەر هەندێ بابەتی یاساغی وەك سێکس بەجۆرێك قەدەغەیە کە باسکردنی لەلایەن منداڵەوە دەبیتە شوێنی توڕەبونی گەورەکان و هەندێ جار بە لێدانی منداڵەکە کۆتایی دێت.

نەبونی وەڵام بۆ پرسیارە بێشومارەکانی منداڵ یەکەم هەنگاوە بۆ کوشتنی ڕۆحی پرسیار و خەفەکردنی ئەو دەنگەی کە دەیەوێ لە ڕێگەی پرسیارکردنەوە لە دنیا تێبگا و پەی بە نهێنیەکانی بەرێت، یەکەم هەنگاوە بۆ ئەوەی منداڵ هەمیشە فێری ئەوە بکرێت تەنها لەسەریەتی گوێبگرێ و خۆی هەوڵی دۆزینەوەی وەڵامەکان نەدات و هەقی بەسەر ئیشی گەورەکانەوە نەبێت، وەك ئەوەی پرسیارکردن تەنها تایبەتبێت بە گەورەکان.

سەرەڕای ئەوە ئێمە لەم کتێبەدا لەوە دەگەین دنیای منداڵی دنیایەك نییە هەمووی هەر بەرائەت و سۆز و خۆشەویستی بێت، هەمووی هەر پرسیار کردن و گەڕان نییە بەشوێن نهێنیەکان، دنیایەك نییە لێوان لێوبێت لە گەمە و گاڵتەی منداڵانە، بەڵکو دنیایەکە بەشی خۆی ساتی شەڕانگێزی و شەڕوشۆڕی تێدایە، بەشی خۆی فڕوفێڵ و هەڵخڵەتاندن و فریودانی تێدایە. منداڵی زۆربەمان لە منداڵی سەلیم بەرەکات دەچێ، پڕە لە ساتی عاجزبون و توڕەبون و هەڵچون، سەرشارە لەو ساتانەی بە ڕاوەچۆلەکە و تەڵە نانەوە و گرتن و کوشتنی باڵندەکانەوە بردومانەتە سەر.

سەلیم بەرەکات لەم کتێبەدا بە ئاشکرا و بێشاردنەوە و شەرمکردن، باس لە منداڵی خۆیدەکات، منداڵییەك بە ئاسانی تەسلیمی ڕوداوەکان نەبوە و لەبەرامبەر زۆر ڕوداویاندا جۆرێك لە سەرکەشی و هەڵەشەیی نواندووە. لەگەڵ دایکدا توڕەبووە و بووە بە ناخۆشیان و لە ئەنجامدا بۆ ماوەی بیست ڕۆژماڵی بەجێهێشتوە و لە کێڵگە پەموەکەی نزیك ماڵەوەیاندا نوستووە.

سەلیم بەرەکات باس لەو توندوتیژیە دەکات کە لە قوتابخانەکانەوە سەرهەڵدەدات و تەلەبەکانی پێ گیرۆدە دەکەن، باس لە هاتنی سەرۆك بۆ قوتابخانە دەکات و باس لەو ئامادەباشییەی دەکات کە دەبێ خوێندکارەکان پێش هاتنەکە بە هەفتەیەك جێبەجێی بکەن، هەر لە هەڵواسینی پۆستەری سەرۆك بە ژورەکانی قوتابخانەکەدا و لەبەرکردنی هۆتاف و سرودی نیشتیمانی و کردنی وێنەی سەرۆك و ئاڵای بچکۆلانە بە کراسەکانیانەوە، تا دەگاتە ڕاوەستان و چەپڵە لێدان بۆ کەژاوەی قەرەباڵغی سەرۆك. سەلیم بەرەکات ئەو حاڵەتی هاتنی سەرۆك و تێپەڕینە خێراکەی بەناویاندا و ئەو هەموو خۆ ئامادەکردنەش بە سەرەتای توندوتیژی لەقەڵەم دەدات، سەرەتایەك دەچێتە پاڵ سەرەتا توندوتیژییەکانی دیکەی خێزان و گەڕە و قوتابخانە و شەقامەکانی شار، ئالەو سەرەتایانەوە منداڵ هێدی هیدی لە نێو تۆڕێکی فراوانی توندوتیژیدا گەورەدەبێ و چاودەکاتەوە، ئالەو سەرەتایانەوە تێدەگات پێویستە لەسەری خۆی بکات بە بەشێك لەو توندوتیژیە و بتوانێ لەگەڵیدا هەڵبکات. لەم کتێبە بچوکەدا ئێمە لەبەردەم دنیایەکی گەورە و فراواندا ڕادەوەستین کە دنیای منداڵییە، فراوانی ئەم دنیایە هێندە بەر بڵاوە کە جێگای هەموو شتێکی تێدا دەبێتەوە، هەر لە شەڕ و ڕق و زیزبوونەوە تا دەگاتە ئاشتبونەوە و گەمە و یاری و گاڵتەکردن پێکەوە.

سەلیم بەرەکاتی نوسەر لەم بیرەوەریانەیدا باس لەو سەردەمە دەکات کە بە چەقۆی چێشتخانەکەیانەوە لەگەڵ منداڵانی گەڕەك خۆیان گەیاندووەتە سەر ئەو سەلوێنکانەی کە پڕ بوون لە کەلاکی ئاژەڵی تۆپیو، چونەتە سەر ئەو گوفەکانەی کە بۆگەنی گیانەوەری مردارەوەبوو نەیتوانیوە هەراسانیان بکات، لەوێ بە چەقۆ و گوێزانەکانی دەستیانەوە کەوتونەتە لێکردنەوە و داماڵینی خوری و پێستی ئاژەڵەکان، ئەمەشیان لە پێناو چەند لیرەیەکدا کردووە. ئەو دڵڕەقی و حاڵەتە بێبەزەیانەی لەم کتێبەدا سەلیم بەرەکات دەیگێڕێتەوە، بەجۆرێکە لەئاستیدا سەرسام دەبین و تێدەگەین ئێمە نەك تەنها لەبەردەم منداڵییەکی هێمن و لەسەرخۆدا نین، نەك تەنها لەبەردەم جیهانێکی بێکێشە و بێ گرفتا نین، بەڵکو لەبەردەم جیهانێکی جەنجاڵی پڕ ڕوداوداین کە تا سەرئێسقان شەڕانگێزی و توندوتیژی تێدایە.

ڕوداوەکانی ناو ئەم کتیبە ئەوەمان بۆ دەردەخات کە قۆناخی منداڵی قۆناخێکی دوولایەنە، لایەنێکی جوان و سۆزئامێزە و پڕە لە تریقەی پێکەنینی منداڵانە، لایەنەکەی دیکەیان لێوان لێوە لە ساتی دزێو و ناشرین، لایەنی یەکەمیان ئاشکرایە و جێی شانازی باوك و دایکە، لایەنی دووەمیان شێوەیەك لە نهێنی لەخۆدەگرێ و جێگای گلەیی و گازەندەیە، ئەم دوولایەنە پێکەوە گەشەدەکەن و دەچنە پێشی، پێکەوە کەسێتی منداڵەکە دەنەخشێنن، ئەوەی دەمێنێتەوە ئەوەیە ئەم دوولایەنە لە ڕەوتی گەشەکردنیاندا پێویستە لایەنی یەکم هێدی هێدی شوێن بە لایەنی دووەم لەق بکا و کاڵی بکاتەوە، بەجۆرێك دواجار ئەو شەڕانگێزی و ناشرین و دزێویە ببنە بەشێك لە زاکیرە و لە یادەوەریدا هەڵبگیرێن، ببنە شوێنێك بۆ لێڕوانین و چیتر لەگەڵ گەورەبونی منداڵدا نەپەڕێنەوە بۆ قۆناخەکانی دیکەی ژیان.

بەشێك لە"کڵێسەی جەنگاوەر"

سەلیم برکات

و: حەسەن یاسین

(1)

هەرکەسە پەتوەکان و پێویستیەکانی بپێچێتەوەو، بیخاتە نێو لاندرۆڤەرەکەوە. چونکە لاندرۆڤەرەکە تەسکە، ناچارم خۆم بەپاشەکەیدا شۆربکەمەوە. پێیتەکانم دەخەمە سەر دەعامیەکانی، خۆم بەوشیشەیەدەگرم کە کەوانیەك لەسەر لەشی ئۆتۆمبیلەکە دروست دەکا.

لەرێگا بەرەو"کفارسلوان" لەگەڵ ئۆتۆمبیلەکەدا هەڵدەبەزم و دادەبەزم. لە"کفار سلوان" دا ناچار دەبم بەکێشانی نیشانەی سەرکەوتن، وەك چۆن دەبێ جەنگاوەر وێنەی بکێشێ، وەلامی منداڵەکان بدەمەوە، بێئەوەی لە چاڵەکان و خێرابیەکەی شوفێر هەراسان بم.

لەدەرەوەی"کفار سلوان"دا لە ئوتۆمبیلەکەدا دادەبەزین و چاوەڕێی ئەو هێسترە دەکەین کە پێویستیەکانمان دەگەیەنێتە سەرلوتکەکانی"جبل الکنیسە".

(2)

روخسارمان وەك روخساری کاروانێکی(بەدوو)ە کۆچەرییەکانی سەرلێواری رێگایە. منداڵەکانی دەورمان دەدەن و چەند پرسیارێکی ساویلکانەمان لەبارەی شەڕ لێدەپرسن. وەك گەورەکان بەمکوڕییەوە فەرمووی ماڵەکانیانمان دەکەن. بەو منداڵییەی خۆیان بەچەك و جلەکان تاساون... داوای لێبۆوردنیان لێدەکەین. دوای دوو کاتژمێر لە چاوەڕوانیی ئێسترەکە بەهەنگاوە بوکانیەکانی گەیشت، وەك بڵیی پێمان رابگەیەنێ ئەوەی بەسەر چیاکە سەربکەوێ سەرداره: چەند نازناوێکی جوامێرانەی لێئەنێن. پاشان کەل و پەلەکانمان دەخەین سەرپشتی،. رێگا خۆڵەکە دەگرینە بەر. لەرێگادا دارگێلاسەکان لەگەڵ هاتنی ئێوارەدا هەروەستەمان پێدەکەن و، بەرەکەی سەرنجمان رادەکێشن و دەستەکانمان پڕ دەکەین لەو دەنکە شیرینانە، بێ ئەوەەی گوێ بەتۆز و غوباری لێنیشتووی بدەین، لەپارووییەکی بێ قرەوبڕەدا هەڵی دەلوشین پەیتا پەیتا هەنا سەبرکێمان زیاتر دەبێ. ماوەکەمان بەدوو کاتژمێر یان سێ کاتژمێردانابوو، بەلأم بەرزاییە تاشەبەردەکان رازی نەبوون لەژێر هەنگاوەکانماندا پشت بدەن وەك چۆن بێدارێك پیدەنێتە سەر زین. رازیش نەبوو یاریمان لەگەڵ بکات، یارییەکی گاڵتە ئامێز.

"ئەبو كامل" چاوساغمانبوو، خەڵكی "كفارسلوان" بوو لە تاریكاییدا رێگاكەی بزر كرد، لەنێو دۆڵەكاندا هەڵبەزودابەزی پێدەكردین تا سەرەگێژەمان گرت، كەچی هێسترەكە لە هەموومان زیاتر سەری گێژببوو. ئیدی ناچاردەبووین دەستی پێوە بگرین هەتا لەگەڵ چەوو تاشەبەردە لەرزۆكەكاندا خلۆر نەبێتەوە. مەسەلەكە تووشی نیگەرانیەكی زۆری كردین. هەندێ جار وامان خەیاڵ دەكرد"ئەبو كامل"ی خاوەن پەیكەری بۆش،بەرەو خۆكوژی پەلكێشمان دەكا، جارێكیان لێمان ونبوو، لە هەڵدێرێكی سێمەتریدا دۆزیمانەوە، لەسەر پێیەكانی وەستابوو، بەڵام بێگومان لە ئێسترەكە زیاتر بەرگەی دەگرت، ویرای ئەو بارەی خستبوویە سەرشانی.... بەردەوام بوو لەسەر رێبەری كردنمان، ئێمەش لەدوایەوە دەڕۆیشتین، بێئەوەی جێپێیەكانمان ببینین.

دەڵێین: قەیدی ناكا.. لەسەر تاشەبەردەكان دادەنیشین و هەناسەمان لەگەڵ هەناسەكانی بەردو ئەستێرەكان دێتەوەبەر و دەڵێین: قەیدی ناكا... رێگاكەمان لە بۆشاییە پرەكەدا تەواو دەكەین، تا جارێكی دیكەش لە سەر تاشەبەردەكاندا دەگیرسێنەوە، بۆ ئەوەی هەناسەمان لەگەڵ هەناساكانی لێژاییەكانی رۆژئاوادا بخۆینەوە.

پاش كەمێك دەرك بەوە دەكەین كەئێسترەكە لە جیاتی ئەوەی بارمان سوك بكات، بۆتە بارگرانی بەسەرمانەوە.

لەكوێوە هاتووە بۆ ئەوێی دەگێڕینەوە كەل و پەلەكانی بەش دەكەین لێرەدا كوێرەوەری و هەناسە بڕكێمان زیاتر دەبێ.

هەندێ لە جەنگاوەرەكان بەسەركەوتن رەت دەكەنەوەو، چاوەڕێی رۆژبوونەوەن، هەندێكیش دەیانەوێ رێگا كەتەواو بكەن. دواجار بیروراكە لەسەر ئەوە دەگیرسێتەوە كە كامیان لە هەموویان شارەزاتر لە رێ وبانەكان ئەو رەوان بكەن تا یەكێكمان بۆ بنێرن كە لەسەر لەبەیانیدا بەشێكی بارەكەمان بۆ هەڵگرێ... بەراستیش"ئەبو كامل" و دوو گونجی تر بەتەواوی بەسەركەوتن، لەكاتێكدا چواركەس لە ئێمە پەتوەكانیان لەسەر چەقی تاشەبەردەكاندا رادەخست گومەزە ساردەكەی ئاسمان و ئەستێرەكان خۆی دادەپۆشیێ، بۆ یەكەمین جار دەركمان بەكوشندەیی سەرما لەهاوین و، كوشندەیی تینوێتی كرد. كەپاڵی بە"ئەمیل" و"لونەی"ەوە نا بەقامیشێكی وشك ئاوی پیسی چاڵێكی گچكە بخۆنەوە.

لەنێوان بێداری و خەوتندا كەبەدوای یەكدا دێن، شەو بەسەر دەچێ، چیا لە رۆشناییدا شێوەیەكی تر وەردگرێ، لوتكەكە بەپەیكەرە رووتەكەی خۆیەوە و، بەو تاشە بەردانەی لەسەر پێیەكانیان وەستابوون درندانەتر لەوەی ئێمە بۆی چووبووین، دێتە بەرچاو... بەسادەییەوە: لوتكە تەحەدامان دەكاو، بەزەیشی پێماندا دێتەوە.

پەتوەكانمان كە بۆشەورامان خستبوون كۆمانكردنەوە، دووبارە دەیانپێچینەوە، لەكاتێكدا"ئەبوكامل" پێدادەگرێ لەسەر ئەوەی خۆی بەتەنیا هەڵیانگرێ. بەم شێوەیە بەسەركەوتنی دووەمجار دەستی پێكرد.

(3)

پێنج جەنگاوەر چاوەڕێمان دەكەن. تاشەبەردەكانی بەرازیش چاوەڕێمان دەكەن. وەك دۆستە لەمێژینەكان تەوقە لەگەڵ یەكتر دەكەی، قۆناغی یەكترناسین لەنێوان ئێمە ولەنێوان بۆسەو رێ و بانەكان دەست پێدەكا. بەهۆی چاویلكەیەكی زەرەبین دەست دەكەم بەژماردنی سوپای سوری و، لوولەی تۆپەكانی كەرێگاكان بەرەو(ضهر البیدر) لێ هەڵە ببوو. لەبەرامبەر ئەم هەڵەیەدا بریارماندا گفتوگۆكەم لەرێی"ب7"وە بێت، چونكە عومەر غایب بوو، ئارپیجیەكەش لەلای من بوو.

(4)

دەبوو لەنێوتاشەبەردەكاندا شوێنێك هەڵكەنین بۆ ئەوەی چەند ماڵۆچكەیەك چیبكەین كەجەستەكانمان بگرێتە خۆی، پاش ئەوەش كەدەستمان لێدەبێتەوە، دەوری چاڵەكان بەبەرد دەچنین، بە پەتوەكانیش سەریان دەگرین. ئەم ماڵۆچكانەمان بەسۆزبوون، بەسەر ئێمە و ئەوبایەشدا كوور دەبوەوە كونیلەكانی بەردەوە گۆشەگیریەكەمانی دەشكاند.

بیرمە لەیەكەمین سپێیدەدا، لەوێ باڵەكانی پاساریەكان بێداریان كردینەوە، چونكە دەستەیەك دەچوون، دەستەیەك دەهاتن، نامۆیەك بەهێمنی و ترسەوە نامۆیەكی دیكەی بەسەر دەكردەوە.

(5)

هەموو رۆژێك شتێك دەخەینە سەر ماڵەكانمان كەوای لێبكات لە چاوەڕوانیە پەرۆشەكەمان بۆ كانزایەكی پەرۆش، بەسۆزتر بێت.

(6)

ئیشەكەمان لەشەوەوە بۆ شەو، لەگەڵ تەمومژ لەرۆژگاردا دەست پێدەكات: هەردووكیان پەردە پۆشكردنی ئەو پاچانەكە گۆشەگیریی چیاو بێدەنگیی بەردەكانیی بری.

هەوڵماندەدا ئەو رێ وبانانەی بەبناری چیادا رەتدەبوون، كۆنترۆڵیان بكەین.سەنگەرێك لێرەو یەكێكیشمان لەوێ هەڵكەند، پاشان گونیە بەتاڵەكان پرخۆڵ كران، كردمانن بەسوورەی سەنگەرەكانمان. ئەوەشمان بیرنەدەچوو پاش ئەوە شوێنەواری خۆمان ون كەین.

ئیشكردن لەنێو بەردی لاساردا پرئێش بوو، بەڵام ئێمەهەندێ جار شەكەتیەكەیخۆمان لەبەردەم دیمەنی لەدوورەوە سوتانی بەیروت، لەبیردەكرد.

(7)

ئەو ئاوەی بۆ خواردنەوە دەیكێشین، گران لەسەرمان دەوەستێ، چونكە ئەو تاكە لێژاییەی لەكانیەكەوەنزیكە پێویستی بەیەك كاتژمێرو نیو هەڵزنان بەشێوەیەكی نیمچە شاوڵیەوە هەیە، كە هەناسە بڕكێی پێدەخستین. لەماوەی دوازدە رۆژدا مافی ئەوەمان نەبوو دەمووچاوی خۆمان بشۆین. ئەوەی بەرەو كانیكە بۆ ئاوهێنانشۆڕبوبایەوە لەو رێسایە بەدەربوو.

(8)

بەتەنیاو بەپەشتەماڵێك و پارچە سابوونێكەوە دابەزیمە سەر كانیەكە. لەخروری بەردا خۆم شوشت،پاشان لەسەر زەویەكە لەسایەی لێشاوی تەمومژی تێكەڵ بەنیگەرانی چیادا، راكشام.

(9)

لەناكاورا چیا رۆشن دەبێتەوە. لەناكاویشرا سەنگەرەكە قوتمان دەدا.

من وهاورێ باشورییەكەم لە پاسەوانیدا دەستمان بەهەناسەی خۆمانەوە گرتبوو تا بۆمبە روناكی پژێنەكەی سەر سەرمان تەواو دەبێ.

پاشان بەتەنیا دەکشێمەوە بەرەو ئەو سەنگەرەی دەڕوانێتە سەر ڕێ و بانە خۆڵەکانی خوار بناری ڕۆژئاوای چیاکە، رادەکەم. هەستم دەکرد پێدزەیەك بۆ نێمان کراوە، یانیش ڕەنگە بۆردومان بکرێین، بۆمبێکی دیکەی ڕووناکی پژێن بەرزیوەوە. لەنێو بەردەکاندا رادەکشێم تادەکوژێتەوە. دەست بۆ دەزگای بێتەلی سەرشانم دەبەم و پێوەندی بەسەرکردارێەتیەوە دەکەم:

-هیچی تازەنیە..ئەمشەو دوو بۆمبی ڕووناکی پژێنیان بۆمان کردە دباری.

-چاودێری زیاتر بکەن. وریابن.

-وەرم گرت

-تەواو

-دەزگاکەم داخست، پاشان چاوەڕێم کرد، تا ئەو دوو کەسەی ترهاتن کەنۆرەی پاسەوانییان بوو.

(10)

راجیمەی موشەکەکان ئەمرۆ لە"ضهر البیدر"دا بێدەنگیە کانزاییەکەی خۆیان دادەماڵێ، وەك چۆن ئێمە کراس لە خۆمان دادەماڵین. ڕووی لوولەکانی لەچیا کرد، ئینجا دەستی بەلورە لورە وێرانکەرەکەی کرد. دوو خورجینم پێبوو کە حەوت گوللەی ئارپیجی"ب7"ی تێدابوو، سەرەرای تفەنگەکەی خۆم و ساجورەکەی. بەرەو سەنگەرەکەی ڕۆژئاوا گورگە لۆقەدەکەم. لە کاتتێکدا موشەکەکان ئاسمانی(الجبل)یان بە ئاراستەی(ترشیش)دا بەتاڵان دەبرد.

دووان لەئێمە بەرەو ڕەبایەك کەبەچاو دوور بوو، بەڕێکەوت. سێ نیشانشکێنی(ب7) بەتەواوی خۆیان لەنێو سەنگەرەکانیاندا قایم کرد. ئەوانی تر وەك پاڵپشت و دەستەی پاراستن بڵاوبوونەوە. مستەفا پێم دەڵێ بۆ چاودێری بچمە سەنگەری سەروو، کە راستەوخۆ دەکەوێتەبەرامبەر راجیمەکان. من و هاوڕێ باشوورییەکەم بەپشت کووریەوە، بەخێراییەکی وریایانەوە دەچین.

تاشەبەردەکان باڵیان گرت، گوێمان لەگیزە گیزی ساچمە دۆستەکان بوو. کەدەگەینە نێو سەنگەرەکە دەبینین چاڵێکی کوژراوی بێ سیمایە... دەمانزانی راجیمە سوریەکە راستەوخۆو بەسەرکەوتویی ئامانجەکەی خۆی پێکاوە. کەمێك جوێن دەدەین. پاشان بۆ یادگاری ساچمەیەکی گەورە هەڵدەگریت، لەسەنگەرەکەمان دەکشێینەوە، لەو ترسەی نەوەك گوللە راجیمەی دووەم بۆ سەنگەرێکی هەتا هەتایی بمانگوازێتەوە.

فەرمانەکەمان تاقی دووەمی ڕۆژو، هەموو شەوەکەش دەخایەنێ. بەیانیەکەی دەستمان بەبەرنامە ئاساییەکەی خۆمان، سەبارەت بەکاتەکانی وریایی وژیان کرد.

(11)

ڕووداوەکانی شەڕیەك لەدوای یەك، بەهۆی دەزگای ناردن پێمان دەگەن. ئەمرۆ پێمان رادەگەیەنن کەکشانەوەی سوری لە(صوفر)ەوە دەست پێدەکات.. بەڵام ڕووداوەکانی شەو، ڕووداوەکانی دەزگای ناردن بەدرۆ دەخەنەوە.

بەچاوی رووتی خۆمان ئەو تانکانەمان دەژمارد کەلەلای (سعد نایل)ەوە بەرەو"صهر البیدر" دەهاتن و لە وێشەوە بەرەو "صوفر" لە ماوەی دووشەودا زیاتر لە سی و شەش تانك هاتن.

داخمان بۆ ئەو سووربوونە لەسەر خیانەتکردن لە مرۆڤایەتی دەخوارد. داخمان دەخوارد کە مەرگ بەم کوێرەوریە تاقیمان دەکاتەوە، بەڵام مەرگی پڕ کوێرەوەری لە بنارەکەی تری چیاوە بوو.

(12)

جوانیی چیا جەنگاوەر رادەماڵێ، تەمومژاویی چیا چەندین چەپکی سۆز دەچنێ بۆ ئەو سەردەمانەی لەگەڵ گەردیلەکانی تۆزدا بەرەو درزو کەلێنەکان پێدزەیان کرد.

لەبارەی جیۆلۆجیاوە کەم دەزانین، کەچی چیا کتێبەکەی خۆیمان بۆ تێخوێندنەوە سادەکەی ئێمە وەلا دەکات: ناو"جبل الکنیسە"ی لەسەردەمێکدا لێوان لێوکردبوو، کەسەردەمی(میۆسینی) یان (ئەرکی)، یان ڕەنگە سەردەمێکی تر، باسەردەمی نیاندرتاڵ بێ، کەمرۆڤ بەرایی تێدا دەرکەوت کە نیوەی لەئاودابوو، نیوەشی لەوشکانی: نیوەی بزن، نیوەشی لەگیای دەریا... ڕەنگە ئەوانی تر بەم مەسەلەیان نەزانیبێ، بەڵام ئێمە دڵنیاین پەیدابوونی سەرەتا بەم شێوەیە بووە.

بەهەرحاڵ، ناو"جبل الکنیسە"ی لێوان لێوکرد، کاتێ ئەم ناوە بەری لێکیدا، زیندەوەرێکی زۆر لە زیندەوەرەکانی ئاو بەجێمان و بەفریای شەپۆلەکە نەکەوتن، تابەشێوەیەکی گیانی بەگیانی بەولاتی یەکەمی خۆیان، بەپارچەکانی بەرد، بەپێچاو پێچەکانی لمی قولاییەکانەوە نووسان.

دووجار تێبینی ئەوەمان کرد کەبەسەرکەوتنەکەمان لە کانیەوە بۆ بەرزاییەکان: گویچکەماسییە بەبەردبووەکان و، پارچۆکەی دیکەی پەیکەرەکانی ڕووەك و ماسیەکانی بزرکرد.

(ئەمیل) گەڵێ لەو زیندەوەرانەی کۆکردبوەوە، تا لە چۆڵەوانیەوە بۆ شار بیانبات، منیش بۆ تێکەڵکردنی سەردەمەکان لەگەڵیدا بەشداربووم: سەردەمانێك کۆتاییان دێت، تالەسەر بانێژەی ماڵەکانمان بەئارامی و داناییەوە شەو نخونی بکەن.

(13)

ئەمرۆ فریاکەوتنی یەکەممان پێگەیشت(ئەحمەد حەمماد)ی دۆستمان بۆ جێگۆڕکێ گەیشتە لامان. ئێمەشەکەت بووین، ئەویش شەکەت بوو.. پاش دوو ڕۆژ بۆ"حەممانا" دابەزی، تا دووبارە بەسەرکەوێتەوە بۆلامان و هەندێ جەنگاوەری نوێ بۆلامان سەرخات. ئەو جەنگاوەرە نوێنانەی بوارمان پێدان ئەوەی ئێمە لە جەنگەکەدا پەیمان پێنەبردووە، ئەوان پەی پێببەن.

*فەرمانە : مەبەست لە"نفیر"ی عەرەبیە.

سەرچاوە

سلیم برکات، کنیسە (المحارب: الیومیات الصغیرة لحرب الجبل، الطبعة الاولی، ت2-1976، ص53-67

وێنەی شیعری لای سەلیم بەرەکات

(نامەی دیبلومی خوێندی باڵا)

نووسینی: جیهاد عوسمان   وەرگێڕانی: محەمەد سالار

زانکۆی لوبنانی کولیجی ئاداب زانستی مرۆڤلیەتییەکان(لقی یەکەم) بەشی ئەدەبی عەرەبی لە بەیروت بڕوانامەی ماجیستەری لە ئادابی عەرەبیدا بەخشی بە خوێند کار سامی یە سەلوم لەسەر ئەو لێکۆڵینەیەی ئامادەی کردبوو دەربارەی

وێنەی شێعری لای سەلیم بەرەکات کە پێی هەستاوە لە ڕێگای دیوانەکەیەوە: سەرکێشی یاقوت (طیش الیاقوت)، نامەکەی بە پێشەکییەك دەست پێدەکات باسی باری مێژوویی و کۆمەلآیەتی کردووە کە دەبێتە هۆی هاتنەڕووی بەرهەمی ئەدەبی تا دەگاتە جێگا دەستی سەلیم بەرەکات لەم بەرهەمەدا تیشك دەخاتە سەربابەتی گەشەکردن لە ژێر ململانێی جیهانی(سەرمایەداری و سوشیالیستدا) هەروەها تیشکیش دەخاتەسەر ڕەنگدانەوەی ئەو ململانی یە جیهانییە لەسەر هەڵکەوتووان و بلیمەتانی کلتوور و سیاسەت و دواتر دەچێتە سەر بڕگەیەکی تر بۆ ئەوەی بە تێرو تەسەلی قسە لە بابەتی گەشەکردنی ناوچەی بکات لە گۆڕەپانی عەربیدا زۆر بەڕوونی ئاماژە بۆ ئەورووداوە گشتییانە دەکات کەشان بە شانی ڕەوتی بەرهەمی ئەدەبی هەنگاوی ناوە ئەمەیش بۆ ئەەی لە ئەنجامدا بتوانێ شوێن دەستی بەرەکات لەم بەرهەمە ئەدەبییەدا دیاری بکات لە ڕاستیدا لەنەوەتەکاندا چامەی عەرەبی گەشەیەکی چاکی بەخۆوەبینی بۆ ئەوەی لەگەڵ دوای نوێگەریدا گونجاو تەبابێت، هەر وەك جەخت لەسەر ئەوەیش دەکات کە نوێگەری لەسەر هەڵوەشاندنەوە و بلأوکردنەوە و بچڕبچڕکردن دامەزراوە لە باتی ئەوەی لەسەر یەکخستن و کاملبوون دامەزرێ، بەلأم قۆناغی دوای نوێگەری لەسەر ئەم بنەمایانە دانەمەزراوە، بەڵکو دوای نوێگەری زۆران بازی و ململانێی ڕەتکردەوە و لەسەر پێکەوە ژیانی کۆدژەکان (التناقضات) و تەبای دامەزراوە بۆ ئەوەی بکاتە مەبەست و، قسەکەی، ئەوەیش لەچامەکانی دیوانی (سەرکێشی یاقوتدا) دەبینین کە بابەتی لێکۆڵینەوەکەی ئێمەیە بە شێوەیەکی سەرەکی بەرەکات بۆ بیناکردنی هزرەکان پشت بەووینە دەبەستێ و تەواوی سنورەکانی کێش(الوزن) دەبەزێنی، لەڕاستیدا بەرەکات زمانێکی بالأو تایبەتی هەیە(لغةمتمیزة) کەشاعیرتیادا لەسەر زمانێکی نوێی وەها گرەو دەکات کە تەباو گونجاوبێت لەگەڵ ئەوباری نوێکردنەوەیەدا کە لەسەر دەوڵەمەندی دەقەکەی بە ئیحا دامەزراوە دواتر بۆ ئەوەی بگاتە خستنەڕووی چەند وێنەیەك کە لە ڕواڵەتا بچڕبچڕن و هیچ پەیوەند ییەکیان بەیەکەوەنییە، بەلأم لە قوولأوی و ناوە ڕۆکدا پەیوەندو پەیوەستن لەم نوسراوەی خوارەوەدا ئەو بابەتانەی لە نامەکەدا ووت و ووێژی لەسەرکراوە دەیخەینەڕوو:

أ- (وێنەی شیعری لە چەمك و پیادا کردندا و جێگای بەرەکات:)

سامییە سەلوم لەم یابەتەدا دەگەڕێتەوە بۆ دواوە تاکو ئاماژە بە بەشداری کردنی زانایانی پێشینبدا لە چەمکی وێنەی شیعریدا هەروەها بۆ ئەوەی تیشکیش بخاتە سەر شێواز و ڕێگاو پڕۆگرامیان بۆ تێگەیشتن لە شیعر، هەروەك ئاماژە بەو دەقە قورئانییە پیرۆزە موعجیزەیش ئەدا کە زانایانی پێشین پشتیان پێوە بەستووە و هەوڵیان داوە لە ژێرتیشکی لەبن نەهاتووی ئەودەقە موعجزەدا چارەسەری ووێنە(الصورة) بکەن و شیکاریکەن، لەم ڕووەوە دەڵێ: دۆزی ئیعجاز لە ڕووی ئەدەبییەوە لە دۆزگرنگەکانە، جا ئەو ئیعجازە بۆ تەهۆی ئەوەی قورئانی پیرۆز ببێتە بنچینە بۆ زانستییەکانی زمانی و نەحو، فەرهەنگ و ووێنەو چیرۆکەکان، بۆیە تەنها ئەوەی لە قورئانی بێپەیدا هاتووە بنەماو بنچینەی ڕاست و دروستە ئیتر هەرچی هەیە بێجگە لە قورئانی پیرۆز هەر هەمووی ملکەچی ئەو ئیعجازەیە، دواتر هەوڵئەدا بگاتە پووختەی ڕاو بۆچوونی زانایانی پێشین لەم بوارەدا بۆیە گەلێ لە دۆزە ڕخنەیەکان دەخاتە بەر توێژینەوە، وەك دۆزی هەڵسەنگاندن لە نیوان دووشاعیردا بۆ ئەوەیش وەك نموونەیەك هەڵسەنگاندنی(ئامەدی) دەکاتە بەڵگە لە نێوان(طائیین) ودۆزی کەڵەیدا لە ڕێگای شیکردنەوە و چارەسەرکردنی لەلایەن (ئەلئەسمەعی) یەوە و دابەشکردنی شاعیران بۆ کەڵە شاعیر و شاعیری تر، هەروەها دۆزی چینەکانی شیعر لە ڕوانگەی (ئیبن و سەلامە)وە لە ڕاستیدا لێکۆڵینەوەکە ئەم دۆزە ڕەخنەیانە بەکەم و کورتادەنێ بەلأم دۆزی شیعرو پەخشان کە لەلایەن تایبەتمەندان و ڕەخنەگرانی پێشین قسەی لەسەرکراوە و لێیان کۆڵیوەتەوە ئەویش کاتێکبووە کە شیعری عەرەبییان ناسیوە و بەشێوەیەکی ڕوون لە کێش و سەروادا چڕبۆتەوە لەو تایبەتمەندانەیش" ئیبن وطباطبای حاتەمی-مەرزوقی- ئیبن ئەسیرە" ئەم دۆزانە بەدۆزگەلێکی هۆکارکراو دادەنێن دواتر ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە ڕەخنەگران دووباڵی سەرکێن یەکێکیان موعتەزیلەن کە پشتیوانی ووشەن ئەوی تریان ئەشاعیرەن پشتیوانی واتان. لێکۆڵینەوەکەکێش بەباسەکەی دەدات و فراوانی دەکات بۆ ئەوەی پەل بۆ ڕاو بۆچوونی فەلاسیفەو موتەکەلمینیش بهاوێژێ لە دۆزی ئیعجازدا بۆ ئەم مەبەستەیش لە کاریگەرییەکانی مەنتیقی ئەرستۆو گرنگ ترین تیۆرگەلی بەلاغییەکانە وە دەست پێدەکات، و زۆر بەچڕی لە بابەتی ووێنەدەکۆڵێتەوە لەلای ئەوان و هەتا ئەم قۆناغەی ئەمرۆ تاکو لە کۆتاییدا دەگاتە ئەو دەرنجامەی کە ئەوەی لێبەرهەم دێنێ: کە ئەو دۆزگەلەی زانایان و تایبەتمەندانی پێشین پێشکەشیان کردووەدۆزگەلێکی کەم و کوڕ بوون لە ڕووی لێکۆڵینەوە و چارسەرکردنی دەقی شیعری نوێوە دواتر دەچێتە سەر لێکۆڵینەوەی بەرهەمەکانی ڕۆژئاوا لە ڕەخنەگەریدا ئەوەیش لەبەرئەوەی کە دیارە ڕۆژئاوا وەك سەنتەر گەلێك کاریگەری گەورەی هەیە لەسەر ڕەخنەگەری ئەدەبی و عەرەبی هەروەها باسی ڕێبازە ئەدەبییە ڕۆژئاوایەکانیش دەکات هەروەك ڕۆڵی کاریگەریشیان دیاری دەکات لەسەر ڕەخنەگەری عەرەبی هەتا دێتە سەر شیعری نوێ"لەبەر ئەوەی کە شیعری نوێ کاری گەری ئەدەبی غەرەبی لەسەرە بەلأم هێندە هەیە کە لە زمانەوە دەردەچێت ئەوەیش بەرهەمی گەشەکردنی مێژووییە بۆ شیعری عەرەبی.

شوێنی سەلیم بەرەکات لەنیوان شاعیرانی نوێگەریدا

سامییە سەلوم لە ڕێگای خستنەڕووی دیاری ترینی ئەو ناوانەدا کە لەو ماوە یەدا دەرکەوتن وەك: یوسف الخال و، خەلیل حاوی و ئەدۆنیس کە دیارە ئەدۆنیس لە یوسف الحال و خەلیل حاوی بەرهەمی زۆر ترەو

لەوانیش دیارترە نامەکەی سەلوم شوێنی سەلیم بەرەکات دیاری دەکا لە نێوان شاعیرانی نوێگەریدا دەبینین سەلیم بەرەکات لەو ناوانەیە کە زۆر دیارن و زۆر بەهێزو تواناوە لە گۆڕەپانی ئەدەبیدا دابەزیون، بەرەکات لەگەڵ ئەوەدا کە خاوەنی بەرهەمێکی زۆر زۆرە شێوازێکی باڵاو دیار و ناوازەی هەیە لە نووسیندا و توانیوێتی زمان و شیعری عەرەبی دەوڵەمەندو خەنی بکات و ئەزموونێکی نایاب و باڵای وەهایان پێببەخشێ کە جێگای سەرنج و تێڕامان بێت.

دواتر سامییە سەلوم دەچێتە سەر بڕگەیەکی تر بۆ ئەوەی شوێنی دیوانەکە(طیش الیاقوت) لە شیعری شاعیردا دیاری بکات بۆ ئەمەیش دەست دەکات بەلێکۆڵینەوەی کۆمەڵە شیعرەکانی و هەندێك لە سیما تایبەتیەکانیان جالە ڕێگای ئەو ڕوونکردنەوە و خستنە ڕوووە وە شوێنی(طیش الیاقوت) کە هەشتهەم دیوانییەتی دیاری دەکات. شاعیر لەم دیوانەدا ووتو ووێژ لەگەڵ دراوسێکەیدا دەکات کەمەرگە لە بارەی کاروباری ژیانی گشتییەو، کارەکان لەگەڵ جیوازییەکانیاندا یەکسانن لەبەردەم مەرگدا لە یەکەمیاندا تالآنکردن پۆلێن دەکات لەدووهەمیشدا لەسەر تایبەت گەلێکی ڕواڵەتی دەنوسێت کەدارێژراوی خەیاڵێتی لەسیهەمیشدا درێژە ئەدات بە سیاقێکی کورتکراوە لە داڕێژانی ئەزموونەکەیدا کە لە مەرگی ئاسایی ئەفرێنێ و ژیانێکی نوێی پێدەبەخشێ لە سیاقەزمانی یە باڵاکەیدا.

بینای گشتی چوونیەکە لەگەڵ چامەگەلی دیوانەکەدا: لێرەدا بابەتەکە چەقدەبەستێ لەسەر پێکداچوون و تێك ئالآن لە بینای گشتی سێ چامەکەو هەستانی بەجێ بەجێکردنی ڕۆڵی بەڵگەیی بەچاکترین شێوە، لە ڕاستیدا شاعیر بەرەکات ئەوەسێ دەقەی یان بڵێین: ئەوسێ چامەیەی بە شێوازی داڕێژاوە کە شیعرییەتیان لێ هەڵدەقوڵی هەروەها دووریشی خستوونەتەوە لەو ڕابوردووەی کە کەرەستەکانی لە شێوەکانی مەرگ و ژیان وەردەگرێ، لەبەر ڕەچاوکردنی سەرکەوتنی کردار گەلی فەرمان و کردار گەلی بەڵگەیی لە فەزای سێ چامەکەدا بەسەرداهاتووا دەبیبنین بەداهێنانەکانی لە ژیاندا ڕوو بەڕووی مەرگ دەبێتەوە بەڕاشکاوی گوزارشت لە نەیاری خۆی نادا بەرامبەر بە سەرمایەداری بەڵکو وێنەگەلێکی نیگا ئامێزی هێما بەخش دادەبەزێنێ و لە ڕێگای وێنە گەلێك و هەرسێ چامەکەوە کە ئەمانەن: تەصنیفی تالآنکردن- قوفڵەکان پۆلێن کراونکانی تالآنی(تصانیف النهب)،-قوفڵەکان- ووتارێکە لە تایبەت گەلێ ڕواڵەتدا، درێژەپێدان لە ڕیتمێکی کورتکراوەدا.

شاعیر سەلیم بەرەکات بەشێوەیەکی ڕوون حەزی لەبەکارهێنانی تەمومژەو (الغموض) پەیوەندیشی لەگەڵ قسەدا پەیوەندییەکی هێماییە نەك پەیوەندییەکی هێماییە نەك پەیوەندییەکی ڕوون بەرەکات خۆی لە سەرەتای چامەکەدا ئەم ڕاستییە ئاشکرادەکات پشتگیری کردنی شاعیر لە نادیار و خەیاڵ لە کۆتای چامەکەیدا ڕوون و ئاشکرایە هەروەها لە کۆتایی دیوانەکەیشیدا ئەو لەو خەیاڵە ئازادەدا دەژی کە جێگایەکی ئەدەبی دەخولقێنی و ژیانی خەستەیی لە شاعیردا دەکوژێت و ژیانێکی ساغ و دروست و خاوێنی پێدەبەخشێ لە خەیاڵێکی ئازاد دا کەتیایدا ڕووبەڕووی کوتانەوە و داپلۆسینی ژیان دەبێت.

لەکۆتای بەندی یەکەمدا نامەکەی سەلوم ناونیشانی دیوانەکە(طیش الیاقوت) تەئویل دەکات: ئەو یاقوتەی کە گوزارشت لە گەوهەرێکی گران بەها ئەدات دێتگوزارشت لە خەیاڵی خاوەنەکەی و زمانی خاوەنەکەی ئەدات ئەو یاقوتە لەگەڵ ئەو بەها باڵایەی خۆیدا دەبێتە بەردێکی ڕێکخراو وەك بەشێك لە سیستەمی سروشت، چونکە شاعیر بەشێوەیەکی تەواو لە سیستەمە تەقلیدییەکەی دەردەکات وای لیدەکات سەرکێش بێت.

هەروەها لەو بەردەدا گوزارشت لە باری ژیان دەدا بەو سەرکێشییەی هەر هەموو سیستەمە تەقلیدییەکان هەڵدەوەشێنێتەوە

وێنەکە لە ڕووبەڕووبوونەوەی مەرگدا

دەکرێ هەندێجار دوورگەیی(المنفی) یان نامۆی یەکێك بێت لەو هۆکارە ڕاستەو خۆیانەی کە تێڕوانینی بوونەوەر بۆ ژیان ڕەشبینکات جالەو ڕووانگە ڕەشبینەوە بۆ ئەم ژیانە ووت و ووێژ لەگەڵ ئەو مەرگەدا دەکات کەلێی نزیك دەبێتەوە، ئائەمە حاڵی بەرەکاتە لە چامەکەیدا کە ڕووبەڕووی مەرگ دەبێتەبەمەرگێکیداهینەر کە دەبێتە هاوبەشی لە داهێناندا دواتر ئەمە سەردەکێشێ بۆ ژیان لە ڕێگای خوڵقاندنی ئەدەبییەوە.

شاعیر کارگەلێکی واقیعی دانابەزێنێ بەڵکو لەو واقیعەی کەوا حەقیقەت و خایاڵ یەکدەخات چەند ووێنەیەکی شیعری وەهادا دەڕێژێ و دەخولقێنی کە لەڕێگای ئەووێنانەوە بەڵگە گەلێکی دیاری کراوی وەها بەرجەستە دەکات کە هەڵویستی بەرامبەر ژیان و مەرگ و سیستەمی کۆمەڵایەتی ووێنابکەن.

سەلیم بەرەکات لە کۆمەلە شیعرەکانیاو لەڕێگای ووێنە شیعرییەکانییەوە- بەگوێرەی ئەم لێکۆڵینەوەیە- پەیوەندی خۆی دیاری دەکات بەمەرگەوە و بەدوای حەقیقەتدا دەگەڕێ بۆ ئەمەیش لەدڵەڕاوکێی ژیان و مەگەوە دەست بەم گەشتەی دەکات هەروەك بەگاڵتەجارێکی داهێنراو ڕووبەڕووی خەمی ڕاستەقینە دەبێتەوە لەواقیعدا ئەمەیش وەك شێوازێکی پەیوەندی ئامێز لە نێوان ژیان و مەرگدا هەروەها بەڕاشکاوی هزرە کەیشی بەجەنگی مەرگی زمانەوانی دەشارێتەوە.

بەشی سێهەم وێنە لە نێوانی ڕواڵەت و درێژەپێدانی کورتکراوەدا

لەم بەشەدا نامەکەی سەلوم باس لە چامەی دووەم دەکات(قوفڵەکان) ووتارێکە دەربارەی تایبەتگەلی ڕواڵەت، هەروەها چامەیسیەمیش(درێژە پێدان لە سیاقێکی کورت کراوەدا) لەباسەکەیدا تیشك دەخاتە سەر ڕۆڵی ووێنە لەجێبەجێکردنی بینای گشتی هەردوو چامەکەدا. لە چامەی دووەمدا شاعیر بە زمانە شیعرییە باڵاکەیڕووبەڕووی واقیعی نەبینراو دەبێتەوە و کارەکان ڕاپێچ نەبینراو دەبێتەوە و کارەکان ڕاپێچ دەکات بەبێ ئەوەی پشت بەبەخت بەستێ دواتر پێشبینی کردن بەرەنگاڵەی تەم ومژ(الغموض) دادەڕێژێ، بەهۆی ئیلهامەکەیشییەوە بەئارەزووی خۆی قوفڵی بەختەکان هەڵدەسوڕێنێ، لەڕواڵەتدا ئەمە لەسەر ڕەمڵ لێدان و جادوبازی دامەزراوە ئەمەیش سەردەکێشی بۆ ئەوەیئەوە بگەیەنێ شاعیر ڕووی وتارەکەی بکاتە جێگایەکی ڕەهاو فراوان وەك نەبینراو(الغیب) وپیك گەیشتن لەگەڵ شوێن و ئەوەی لەسەر شوێنە سامییە سەلوم جەخت لەسەر ئەوە دەکات کاتێك شاعیر گوزارشت لەو قوفڵگەلە دەکات کە کەسی

بەرامبەر (المخاطب) لەواقیع و لە ئێستادوور دەخاتەوە بۆ ئەیە لە ڕێگای ئەو خەیاڵەوە کەڕابووردو وەك ئەلتەرناتیفێك لەئێستا بۆ داهاتوو دەخاتە پێش چاو:

ئەمانە بەڵگەگەلی سنورن تۆ بەمەرکەب بادەگری بەسەریانا و دەیان پارێزیٚ لەوەی کە یەقین (الیقین) ئابڕویان بەریٚ بەووشەکان ئیمزادەکەیت بۆ ئەوەی بەڵگەگەل لە مشت ومڕبی بە ئاگابن و بسرەون، شوێن گوللەی خەیاڵەو ئەتپێکیٚ و بۆ ئەوەی سەرفراز و ئازاد بێت، لەوێدا وویلبوون هیوایەو گەردوون بە سیپاڵەکانییەوە دەمەجەنجەڕی یەقینە(الیقین)** بڕگەیەکە لە دیوانی سەرکێشی یاقوت(طیش الیاقوت) لێکۆڵینەوەکە ئاماژە بۆ ئەەو دەکات و دەڵیٚ: بەپێچەوانەی ئەوەوە کە لە درێژەپیدانا باوبلاوە کەووشە لەسەر حسابی واتا زیاد و فراوان دەکریٚ، شاعیر لەم چامەیەدا درێ ٚژە بەواتا دەدات لەسەر حسابی ووشە، سیاقەکە کورت کراوەیە و نیگائەدا(یوحی) بەچڕییەکی بەڵگە ئامێزی بەرهەم هێنراوی بیٚ کۆتایی ئائەوەیش شیعرییەتی‌یەکی بالای ئەوتۆ کە دەرنجامی بەرجەستە بوونی ژمارەگەلێك گریمانە بۆ تێگەیشتنی واتا و مەبەست دەبڕیٚ بەبالای دەقەکەدا هەروەك دەبینی شاعیر لە پەیمانە گرەو ئامێزەکەیدا لەسەر زمان و نویٚ کردنەوەی زمان هەروەها ئەو تەم و مژەییە (الغموض) کە ڕووبە ڕووی واقیع و خەیاڵی دەبێتەوە ئەمانەی هەموو تەنها بۆ ئەوەیە کە ڕەگەزی کوردی لە زمانێکی عەرەبی بەهێزدا پێشکەش بکات، هەروەك تێبینی ئەمیش دەکریٚ کە لەچامەکەدا بینراوە (مەشهەدەکە) لە چەند ڕەگەزێکی دوورلەیەك پێکهاتووە لەو مەشهەدانەیشدا مەشهەدی یەکەم سادەیەو لە چەند ڕەگەزێکی بەیەك نامۆ پێکهاتووە و هەروەها ووێنەکەیش لەو مەشهەدەدا لەسەر ئاوێزەکردنی هەستی ڕووت دامەزراوە دواتر شاعیر ڕەگەزێکی مرۆڤی(تۆ- انت) دە بەخشیٚ بەمەشهەدە گشت گیرەکە، بەلام لە بارەی کوردییەوە وادەر دەکەویٚ شاعیر ژوانەکانی لەگەڵ کوردیدا لە دەنگی فیشەکدا دیاری بکات لەشتێکی ناماتریالیزدا وەك ئەوە وایە شاعیر لە ڕێگای دەنگ دانەوەی مەرگەوە بە کورد بگات یاقوتیش خۆی خودی شاعیرە یان خەیاڵی شاعیرە، شاعیر لە شێوازەکەیدا بەسەرکێشی گوزارشت لە چڕی بەڵگە ئامێزی دەدات دیوانەکەیشی دەخاتە ژێر ناونیشانی"سەرکێشی یاقوتەوە" "عاریفەکان لە گیرفانی چاکەتەکانیایدا(کستنانە) کەستانەی سوتانیان هەڵگرتووە بۆ ئەوەی ژیان بەلافاوی هەناوی نێرەکیسەڵدا بەرزبێتەوە

/نا ناتوانی/وەرە: یاسا وڕێنە دەکات لە هەڵوەراندنی ئاسندا/ دواتر ئازاد کراوێك لە دایك دەبێت لە هەڵهاتنی پێگەیشتنێکدا/ شەونخونیت شەونخونی شوێنە/ ئازارت بەڕەلایە وەك سۆزی پاشایان/ ئەوچپە کێشە ئامێزە تەم و مژاوییەت پێوەیە لە شتە دەرك پێکراوەکان دەکولێتەوە هەتاکو دەیان گەیەنێتەوە سەرچاوەکان.

زیافەتەکەت ئامادەکە لە تێکەڵەی جیوەو خوێنی لم/ تا نامۆی لە سەدەفی گەوهەردا ئامادە بێت/ هەرچیت پێخۆشە بیگێڕەوە/ ئێوارە باش و ئاسودەیە، شەوباش و ئاسودەیە، کازیوە باش و ئاسودەیە، بەیانی و نیوەڕۆ و بێزاری شەبەنگ ئەمانە هەر هەموو بە ئامانجە ئەزەلییەکەیەوە لە هەردوو مەمکی دایە" لە دیوانی(سەرکێشی یاقوت) دایە.

لە پاشەکی ئەو نامەیەدا کە سەلوم بەلێهانووییەوە پلەی ماجستەری تیادا وەرگرت جەخت لەسەر ئەوە دەکات کە لێکۆڵینەوەی شیعری سەلیم بەرەکات بەشێوەیەك گران و سەخت و دژوارە کەوا لە تایبەتمەند دەکات لە ڕێگای بەئاگاییەوە بەهێزبێت لە لێکۆڵینەوەی شێوازی قسەکەری بالادا، دەرنجام لە کۆتایدا هەندیٚ لایەنی تایبەتی شیعری لە چامە گەلی دیوانەکەدا دەست نیشان کرد:

1-پێکهاتەی نامۆ و نەناسراو لە قسە.

2-شاردنەوەی شوێنگەی ڕاناو کەئەمەیش دەبێتەهۆی وورژاندنی گریمان گەلیٚ بۆ تیگەیشتنی دەقەکە.

3-یەکخستنی دژیەکەکان(المتناقضات).

4-دابەزین لە مرۆڤ گەراییەوە بۆ نا مرۆڤ گەرایی بەپێچەوانەیشەوە.

5-کۆکردنەوە لە نێوان ئامادەبوون و نادیاردا(الحضور و الغیاب).

6-دیاری نەکردنی سنور بۆ وێنەکان یان بڕینی ووێنەکان.

شایانی باسە سامییە سەلوم لە پاشەکی نامە کەیدا نوسیوێتی: لەڕاستیدا سەلیم بەرەکات نوێکەرەوەیەکی بالایەو شایانی ئەوەیە کە زۆر بە قوڵی و چڕی لێکۆڵینەوەی لەسەربکریٚ لەبەر ئەوەی جێگابە پەنجەی بالاو دیاری هەیە لە زمانی نوێی ئێمەدا و جێگای هەموو ڕێز و شکۆیەکە.

زمان نیشتمانی ئەو نوسەرەیەکە لەبیٚ جیٚگایدا دەژی

ناوی کتێب: أنقاض الازل الثاني/ رواية

نووسینی: سەلیم بەرەکات

بلاڤکار: دار النهار 1999

خوێندنەوەو نمایش: صابر وزین

کتێب: ئاسەواری ئەزەلی دووهەم"ڕۆمان دانەر: سەلیم بەرەکات بلاوکراوە: دار النهار 1999" هەرکاتێك سەلیم بەرەکات بەکتێبەکەیەوە دەگەڕێتەوە لەگەڵ کتێبەکەیدا دەمانگێڕێتەوە بۆ لای ئەو زمانە دەوڵەمەندەی کە شاعیر(بەرەکات) ملکەچێتی بەئەندازەی ئەوەی کە ئەوزمانە دێنێتە ژێر بارو رامی دەکات(1- تێبینی "تەنهابۆ ڕونکردنەوە" واتە سەلیم بەرەکات فەرلامانی زمانەکە جیٚبەجیٚ دەکات و ملکەچی دەبێت بەقەدر ئەوەی کە ئەمیش زمانەکە ملکەچ دەکات و بەویستی خۆی هەڵ ی دەسوورێنیٚ و تەوزیفی دەکات.

(ای یطبع اللغة قدر ما یستیطع ان یجعلها مطیعة)" ئەوزمانەی سەردەکەویٚ بەسەر بەرەکاتدا ئەوەندەی بەرەکات سەردەکەویٚ بەسەریدا.

لەگەڵ ئەزموونە نوسینە سەختەکەی بەرەکاتدا واڕاهاتووین کە بە قولاوی کرداری نوسیندا ڕۆبچین تاکو لەناوچوون.

نوسین لەلای بەرکات کاریکە لە مەرگ دەچیٚ لە پێناوی زماندا هەتا مردن. لەبەر ئەوەیە دەبینین بەرەکات لە کارەکانیدا کامڵە، مەبەستم بە کامڵ ئەوەیە کە جیهان دەکاتە پێتگەل و وشەگەل.

گرنگ ترین بنەماکانی نوسین لای بەرەکات شوێن-زمان. ئەوە دوالیزمەی هزری- گێڕانەوەیە، دیارە هەرچی لق و پۆپێکیش کە لەمەدەبێتەوە لە واتا گەلێکی گەوهەری تر، ئەمانە هەر هەمووی لای بەرەکات بنەرەت و بنچینەی داڕشتنن. شوێن هەروەها کەمانای بێشوێنییەو ئەمە بەبەردەوامی دەگەڕێتەوە بۆ نوسینەکانی بەرەکات، بیٚ- شوێنی گەلی کوردلا لە لایەکەوە، بیٚ- شوێنی هەموو ئادەمیزاد لەلایەکی ترەوە.

کۆچکردن و نەسرەوتن لە تەنها شوێنێکدا حاڵ و نەریتی مرۆڤبوو لەسەرەتای بوونەوە. نوسەریش ئەوە دەهێنێتەوە یادمان.

گەڕان بەدوای فەزایەکی لەباردا بۆ لەش و زمان بنچینەی دڵەڕاوکێی چەسپاوبووە.

لە ڕاستیدا بوون نییە دواتر زمانیش نییە ئەگەر مرۆڤ سنورێکی دیاری کراوی‌نەبێت بە ئارەزووی خۆی هاتووچۆی تیادا بکات بۆ ئەوەی ئازادبێت لە هەڵسووراندن و بەکارهێنانی زمان و لەشدا بەو شێوە سروشتییە کە پێویستە.

بۆیە دەبینین سەلیم بەرەکاتی بێ شوێن ئەو بەرەکاتەی کە لە بوونی خۆی و زمانەکەی دەترسێ نوسینی کردووە بە نیشتمانی خۆی. ئای چەندە وورد و چوانە درێژباسی ئەو ژیانەی نوسینەکانی پشتی پێدەبەستن نوسینەکانی بە تەنها جەختکردنە لەسەر بوونی حەقیقی، بەزەوییەکەی و گەلەکەی و، دووری تەواو دوور لە خەیاڵێکی ویرانکارەوە. زمانی سەلیم بەرەکات پێویستی بەهەموو ئەو وویستگە ڕۆژانە بچووکانە هەیە بۆ پشکنین و دڵنیابوون لە خۆی و لە خاوە نەکەی زمان: زمانی بەرەکات لە لەناو چوون و گوم بوون دەترسێ، هەربۆیە بەرەکات بەکەرەستەی بژێوی ڕۆژانەو دیکوراتی ژیانی ئاسایی دەیژێنێتەوە بەڵام هێندە هەیە ئەم دیکورە کاتێك کە زمانەکە دەکاتە کارێکی هونەری باڵا دەسبەرداری ڕۆتینییەتی خۆی دەبێت، لە ڕاستیدا کاری نوسینی گەورەترین ڕۆڵی هەیە لە بەخشینی ووزەی ئیحائی و وینەی پێویستدا بەووشەگەل و ڕستەکان بۆ بەرجەستەکردنی دەقی داهێنراو. لە ڕاستیدا دەنگ بەڵگەیەکی بینایی یە(برهان بصری) لەژێر گومەزی پێدەشتە نەبینراوەکاندا، لێرەدا نموونەیەك لە نموونە زۆرەکانی بەرەکات دەخوێنینەوە، ئەوکاتە ئەو پەیوەندییە بەهێزە دەبینین کە نوسەر لە نێوان دەنگ و شوێندا دەیخوڵقێنێ. هەروەها لێرەدا ئەو گرنگییە گەورەیە دەبینین

کە شاعیر گرنگی پێدەدات، لە کاتی گێڕانەوی لە کاتێکدا کەدووڕەگەزی بنچینەیی لە نوسینەکەیدا دەگێڕێتەوە، کە ووشەو، ئەو زەوییەیە باسی دەکات. وەك ئەوە وایەکە دەنگ پێدەشتی دروستکرد بێت و پیتیش زەوی وونبوی خوڵقاندبێت. بەڵام لە واقیعییەتێکی بریندارکەردا پێمان دەڵێ: لە ڕاستیدا ئەو پێدەشتانە بەبەردەوامی نادیار دەبن هەتاکو دووربن لەوەی بیان گەینێ ئەو پێدەشتانە بەردوام خەونێکی پرژوبڵاودەبن لەسەر لاپەرەکانی ڕۆمانەکە. نوسەریش بەبەردەوامی پارێزگاری لە کەشە گشتی‌یەکە دەکات بۆ کۆچ کردن، ئەوە ئەدا بەکوێی خوێنەردا کە کەسایەتیەکانی ڕۆمانەکە بەبەردەوامی لەڕێکردندان بەرەو شوێنێك. هەڵویستەی کورت تەنها وویستگەیەکی نەرمەو لە هەموو چرکەیەکدا نزیکە لە داڕمانەوە... لەوانەیە ڕۆژچەند هێڵێکی تیشکیان بۆبەرێ وەك چەند تۆپێك تلبنەوە لە هیوای مرۆڤەوە بۆ هیوای شوێن کاتێك بەرەکات لە ڕێگای لاپەرەدەنگدارەکانییەوە نیگاری ڕەنگی هیوای مرۆڤایەتی دەکێشێ، لەمراوی و قاز و تاوڵەو کۆگای کەلوپەلی میللی دەست پیدەکات، هەروەها باسی بەروبوم و دانەوێڵەو گشت کالا و قاپ و قاچاغی بەر دەست دەکات ئەمە هەرهەمووی لەبەرئەوەیەکە ئەم تروسکە ڕووناکییە بیریسکێتەوە و ئامادەبێ لە باتی شوێنە وونبووەکە.

ئەگەر لە کاتێکدا کتێب بووبێت بەزەوی بۆ هەموو نوسەرێك، ئەو ڕۆمانەکانی بەرەکات وەك ئەونیشتیمانە وایە و ئەلتەرناتیفی کەسایەتی یەکانییەتی. بەرەکات لەڕێگای گیرانەوەوە(السرد) هەوڵئەدا پارێزگاری لە زمانە کوردییە شاراوە کە بکات هەروەها پارێزگاری لەو زمانە عەربییە دیارەیش بکات کە نوسراوەتەوە، چونکی هەر چۆنێك بێت زمان بەبەردەوامی تاکە زەوییەیە کە دەکرێ تاپۆ بکرێ وسنوری بۆبکێشرێ، بەڵکو زمان ئەو تەنها شوێنەیە کەڕێئەدات بەوپەری ئازادییەوە هاتوو چۆی تیادا بکرێ، بەڵام هێندە هەیە کە ئەویش سەخت ترین ئازادییە لەبەر ئەوەی کە زمانیش پێویستی بەگرنگی پێدانێکی ڕاست و بەردەوامە بۆ ئەوەی ئەو شوێنەیش وون نەبێت.

کۆمەڵێك لە ژنان لە بەردەم تەونەکەدان هەر لەبەردەمیشیا لە دایك دەبن و گەورەیش دەبن، ئەو ژنانە گیانە خوازراوەکانی خۆیان دەگێڕنەوە بۆ چراگەلی زەلامە نادیارەکان بەبێ ئەوەی چنگیان لەسەر تەختەکانی قەراغ هێڵەکان خاوبێتەوە مرۆڤی کورد هەر لە ڕۆژی لە دایك بوونییەوە هەتا دوا ڕۆژی ناچار کراوە کە زمانەکەی خۆی بپارێزێ لە ڕێگای بەکارهێنانییەوە بەبەردەوامی و بەیێ ماندوبوون، هەروەها لە گرنگی پێدانی لەلایەن ئەو کەسەوە کەسەرلەنوێ لە هەموو کارێکدا دای دەڕێژێتەوە، بەڵام مەرج ئەوەیە کەویست و ماندونەناسی پیادە و بەرجەستەبێت.

ئایا ووێنەی ئەو ئامێرو تەون و چنینانە ڕەنگدانەوەی ئەو زمانەنییە کە بەرەکات دەیچنێ و هەموو جارێکیش بەو پەڕی دانای و ئەوینەوە دەیچنێتەوە، کێ لە پیتووشەدا گەورەترین هیوا دەبینێ بۆ گەلێك کە هیوای وون کردووە گۆشەگیری ژنان جێگای حەوانەی مراوی و قازیشە ئەوان لەگەڵ خەیاڵی تەوندا ڕێککەوتوون ئەمانە دوو باڵندەن کە دەزانن تەونەکە بە خەیاڵی خۆی چنراوە کە بۆفیتنەی عەبەسی ڕادەکێشێ..

ڕەنگ بۆشایی‌یەکە ژنان و مراوی قاز و دیجلە خۆیانی پیادەکەن، ئەو کە نارانەی کە خۆیان مەلاسداوە پلنگ گەلێکن لە کرۆکی وونبوو نە ئاشناکاندا.

ووێنەیەکی نایاب و قەشەنگە بەرەکات ئەوهزرە بنچینەیانەی کەپەیوەندە بە زمان و وونبون و بۆشایی بوون و ووێنەتێك ئالاوەکان هەر هەمووی پێدەستەبەر دەکات.

چۆن خوێنەر لە خشتە ناچێ بەفیتنەی عەبەس، بەو ووێنە لە خشتەبەرە؟ چۆن لەخشتەناچێ بەو مراوی و قازەی(ئەمانە دووڕەگەزی واقیعین کەوەهمی زمان (چنین) حەقیقەتی دوورەپەرێزییان ڕێکخستووە؟ ئۆن خوێنەر لە خشتە ناچێ بە بۆشایی ڕەنگ؟ ئەو وێنە کۆدژانەی(المتناقضة) ئاماژە بۆ ئەو ئیشەهونەرییەدەکەن ئەگەر بەشداری کردنی کەرەستەکانی ژیانی ڕاستەقینەی هەست پێکراو نەبوایە وەك ئەو ئاژەڵانەی چەندان جارباسیان دەکرێتەوە هەروەها ئاووکەناری ڕووباری، ئەوە خاوەنی‌کەیان دەکوشت بەڵام، تێکڵکردن و لێگۆڕان(الالتباس) بەهەموو پۆشراو نادیار و نهێنییەکانییەوە بەبەردەوامی لە نێوان نوسین و ژیاندا بەرجەستەیە، ئەوەیش بۆ ئەوەی کە ڕێکەوتنی تەواو نەیەتەدی، بەتایبەتیش لە کاتی وونبونی زەوییەکی ڕوونی چەسپاوی مەعقولدا **نوسەر دەگەڕێتەوە لە هەموو شەبەنگێکدا ویڵبوونەکانی شوین دەبینێ کە به تاڵە دەزووی ووێڵگەلی زمان چنراون.**

دیلانا و دیرام

سەلیم بەرەکات

بەرانە کێوی لەسەر گردەکەیە
وەستان یان بڵێین سرەوت(سکون)
هەروەکو بەرانەکیوی
شاخەکانی بۆ ئاسمان بەرزدەکاتەوە
کاکی رێبەر(الدلیل) لەوە زیاتر نزیك
مەبەرەوە، لەوەیش زیاتر دوورمەکەوەرەوە،
شوێنەکەت ئەو شوێنەیە کە دەتوانی
رەگەکان رەگەکانی لێوەببینی،
زەوی میراتییانە.
بەرانەکیوی لەسەر گردەکەیەو،
سرەوت پتەوونەلەخشاوە
هەروەك بەرانەکێوی شاخەکانی بۆ ئاسمان
بەرز دەکاتەوە

(1)

دیراما بروانەبۆی ئەوەتا لە ژێر بریسکەی خوێنی تۆدا زەمیلە سوروسپییەکان کۆدەکاتەوە، سەیری بکە چۆن باڵی تۆی داپۆشیو، هەناسەکانی وەك پارچە ئەستێرە دەیکاتەخەو لەدامێنی پیاوەتی‌یە خاوێنەکەی تودا یەکەیەکە هەڵدەوەرێن.

دیراما ئەو کاتەت نایەتەوەیاد کە هاتی بۆ لای و دڵفرێن بویت و پێدەشتت لەبەردەکرد، ئەوکاتە هەنگاوەکانت هەنگاوی رۆژبوو، دەنگشت دەنگی گوڵەگەنم؟

دیراما ئەو ئێوارەیەت دێتەوەیاد کە ئێوارەی یەکەم لە نیو چاوەکانتا دەدروشایەوە، ئەوەبوو ماچتان داباران بەسەر گەنجینەی بوونەوەردا، سەرچاوەی ناموێتان لە ژێر بەردی رۆحدا دۆزییەوە؟

هێی بە دیلانا هێدی بە لە یاریکردنی جادوگەریتا بە هێلانەکانی دڵی دڵە هەڵواسراوەکەی دیلانا لێدانێکە(طنعة) سیخناخە لە ژیان.

(2)

دیلانا بروانە بۆی، دیرام تیرێکی سوروسپییە لە ژێر بریسکەی خوێنی تۆدایە.

دیلانا تەماشای کە چۆن بەنرکەی ئاسنینی پیاوەتی خۆی سەر لە ئێواران دەرازێنێتەوەو، پەیژەی هەناسە برکێیش بۆ دەنگی تۆ بەرزدەکاتەوە، وەك ئەوە وایە هەموو ئەو ووشانەی سرودیان پێدەچرێ سروودی پیاوە. ئەی بۆچی ئەوەی بۆ ناگێرێتەوە کە هەور بۆ کیژەکانی خۆی دەگێرێتەوە، ئەی بۆ شیرینی باڵای بەسەرا نابارێنێ و، گەمەو خۆشی لوتکەکان هەڵکیشی و بییان نوێنی بۆ ئەوەی پێدەشتی دڵی بەگەنمو سرود داپۆشی؟ وەرەدیلانا ئەوەتا ئەو-دیرام- لە نزیکی دەستتەوە شانی داداوە.

(3)

دیرام بروانە بۆ دیلانە، چەندان جار بەگزنگی لێووسەر پەنجەکانی گەمەی لەسەر سنگت کردووە. بروانە بۆ دیلانا بیست دڵ لە ژێر

دڵیادەبینی، هەموو دڵێك لەوو دڵانە ووڕێنە دەکات و وەنەوشە لەوڕێنەکەیدا بیست دڵ هەیە: ئەوەچاوگەی ئەوپیاوەیە کە بۆنی بەرەگ و ریشاڵەکان خۆش بوو بوو؟ ئەوە چاوگەی کاتژمێرەکانی دیالۆکە؟ چاوگەیەکی ترە بۆ هەموو ئازایەتی یەك یان بۆ ترس دیرام لەوە زیاتر نزیك مەبەرەوە، لەوە زیاتریش دوورمەکەوەرەوە. ئەوشوێنەی خۆتە کە دەتوانی خودی ئەو شیرینییەی لێوەببینی کەلەسەبەتە گەلێکی سوروسپی و خوێنێکی سوروسپیدا نوستووە.

دیلانا کەمێك راپەرە و گەمارۆ تەرەکەت توندبکە، تۆ ئەو دارستانەی کەنەوەکانی ئەو تیادا گەشەدەکەن و هەناو تێکەڵ بە باڵندەکان دەبێت. تۆ دەنگێکی لەنێوان دەنگەکاندا، ئەگەر دیرام دانەوییەوە بەسەر تا بەرز بەرەوە بۆدەمی مێینەی و، بۆسنگە لەرزوکەکەی کە قەڵغانە بۆسنگی خوێناویت بەهەورگەل و سەردەمەکان دیراماکەمێ راپەرە، راپەرەو راوەستە بۆ ئەوەی لەبەرزاییەکانی گەمەو خۆشی یەوە بناری پان و بەرینی مێینە لە نێوان بریسکەی دەمامك گەل و گۆرانییەکاندا ببینی، تۆ شمشێری کانیاوو سەرچاوەکانی ئەویت و راتنەکێشی ئەتدابەرووی بەیانیاندا و لە تلەتدەبیێ و لە شەقەکانی سۆز و بەرانەکێوی دێنەدەرێ. دیرام تۆ هەناسەکانی ئەویت لەنێوان هەناسەکاندا و ئەوستایشەی کە هەوا خواوەندە دەربەدەرەکانی تیادا نوقم دەکرد ئەگەر هات و چەمایەوە بەسەر تادەمی نەخشێنراو چنراوت بە سرودی پیاوان بەرز کەرەوە بۆ دەمی، سنگەلەرزۆکەکەی قەڵغانی ئەوسنگەی تۆیە کە بە ئاووستایش چنراوە.

دیلانا بروانە بۆی، بروانە چۆن باوەش دەکات بەهەورە بروسکەداو لەسەر جێگاکەت بای شەماڵ بڵاودەکاتەوە. دیلانا سەیریکە چۆن بە هەناسە سواریتا وەك بەرووبوم شۆڕبۆتەوەو، تەڵەزگە بۆ رووەك دادەنێ، وەك ئەوە وایە شمشێری ئاو شانازی بەتۆوە بکات. بروانەچۆن وەك وشکانی وەك بیابان دەووری ئاوی داوە، بۆ ئەوەی لیدانی دڵە هەڵهاتووەکەت لە ئاودا گەمارۆی کەرەو کەڵەکبدات.. بەڵام کاتێ: سەر لە ئێوارە تۆرەکەی دەکاتەوە جیاوازە لە تۆری ئەستێرەگەل و باڵندەماسی گرەکان.

دیلانا وازی لێبێنە بابێ ئاگا بێت لە صێش بینییەکانی، وویڵیکە دیلانا، ئەو هەر تەنها مشتێکی تر لەزەوی هەڵدەگرێ، بەتەنها هەرباڵی جووتەمەمکی تۆ دەبینی سێبەری ئێوارە و نێرێتی دەدا بەسەر زەویدا.

(7)

دیرام بروانە بۆ دیلانا، بروانە چۆن پۆلە قازەکان لەبەردەمی دڵی تۆدا کۆدەکاتەو، هەوردەچنێ. دیرام بروانە بۆی مێگەلەکەی پێش خۆدا وە لە کۆتایی دامێنەکانی چیاوە دەستی لە دەستی ئاسۆی شوان دایە(الافق الراعي) کراسەکەی هەڵدەکاو ئەورەگانەی بەرزەوی ناکەون دەردەکەون کاتێك کە جۆگەکان بەباز دەبڕی- بەڵام بەر ئەو ستایشە دەکەوێ کە هەموو رەگەکانی پێدادەپۆشێ.

ئەگەر هات و بینیت دەستی خستە دەستەوە تۆیش دەستی ئاسۆبگرە(الافق)، ئەگەر بینیت گرتەباوەش ئەوکاتە رەگەکان تۆ لە خۆیان دەگرن بۆ ئەوەی بە هەناسەکانت بەروبووم تیرەبارانی بەرببووم بکات، یان بۆ ئەوەی زەوی بەخێرای راکابۆلات و لافاوە بەخورەکەی لە شێرو شێوەکان هەڵکێشێ دیلانا بە ئاگای بێنە، هەڵیسێنە لەو خەوە کە

بەشیرینی هەزار دڵی مەست ڕازاوەتەوە، دیلانا بەیانیش هەڵیسێنە لە گەڵیا بۆ ئەوەی هەردووکیان پێکەوە بێن بۆلات و خۆڵاوین بە شەهوەت و بەپیت و فەرۆشادی. ئەم دوایین کەسە کەدەبیینی وڕێنە دەکاو فویش بە کەرەنا ووڕێنەکەرەکاندا دەکات پردەپێت وەك یانەبە پاڵەوانێتی کاس گەلی خنکاو، ڕاوەستە لە هەمان جێگا هاتن و هەڵکردندا لە جێگای دێرینی هاتنی ڕەگەکاندا و شادمانی کێوی بەکێوی یان درندە بەدرندە. ئەوە دوا کەسە کەتۆ دەیبینی، هاتن بەرەو لای تۆ هەروەك ئاماژیەك زریان هاویشتبێتی بەر لەوەی کڵاوە خوێناوییەکەی لەسەرکات. سەر زەنشتی ی خوانەتە توندەکاتەوە، قاپ و قاچاغ لەسەر بەردی ڕۆح بڵاودەکاتەوە، هەڵیسێنە لەخەو دیلانا هەڵیسێنە.

(9)

دیرام ئادەی دیلانا لە خەو هەڵسێنە، هەڵیسێنە پەپولەی نەبینراو(فراشه الغيب) و شاهەنگە ئاڵتونییەکەی دیلانا هەڵسێنە لەگەڵ بەرد بە بەردی ماڵەکەدا هەڵیسێنە، دواتر ئەو گۆڕەپانەی چوار دەوری ماڵەکەی داوە هەڵسێنە. ئەگەر حەز دەکەی لە هەموو ئەمانەدا بەیانی یە خەوتووەکە لەخەو هەڵسێنە. بڵێ وەر دیلانا. وەرە بۆ ئەوەی ڕووناکی سەرسورماو لە زەوی ببینین ئەو کاتەی کە زەوی ئاسان و قەشەنگی لەسەر ئەسپەری مرۆیی ئێمە هەڵدەڕژێ. هەتاکو دوای ئەوە جووتەمەمکی خۆمان بدۆزینەوە و بگینە کێڵگەکان، بلەرزین لەبەر شیرینی ڕەمەکە کاتێك ڕۆدەچێت لەوجێگەی کونجی و زەعفەرانی لێوەدێ، وەك ئەوە وایە هەوڵدەین پێکەوەبیینە برین گەلێك کە دوای ئەوان برین گەلی ترنەبێت.

دیرام وەرە دیلانا هەڵسێنە.

(10)

دیلانا دیرام لەخەو هەڵسێنە، ئەو کورە هەڵسێنە کە لە ژێر ئەو گزنگەدا بەسەرسنگی ڕووتیادا دەباری گینگڵ ئەدا، لە خەوی هەڵسێنە، دواتریش دۆڵچەکەت پڕ کە ئەو دۆڵچەیەی مێگەلەی بەیانیانی پێ ئاو ئەدەیی- دولچەکەت پڕبکە لەو قۆزاخەی ئاوریشم و تووەی لە ستایشەکان دادەبارێن، بۆ ئەوەی‌ئەوشیرینییەی بەدەوری دیرامدا هاتۆتە خواری و شۆڕبۆتەوە بە ئاوریشم و تووبدووری. دیلانا دیرام لە خەو هەڵسێنە، هەڵسێنە.

(11)

هۆدیرام دیلانا هەڵسێنە، لە ژێر برژۆڵەکانیا خەونەکەلە خەوی هەڵسێنە، دواتر برێکات بدەرە دیلانا بۆ ئەوەی وەك کانی‌شەپۆل بدات و بازنە بازنە فراوان بێت، هەمووبازنەیەکی عارەبانەیەك بێت، لە عارەبانەکانیش دانەوێڵەو ڕێگەلیان تیابێت بە ئاگابە توخودا ئائەوە پەیکی دۆڵەکانە و هێشووەکانی هەورتان بۆ دەرنێ و لەسەر پەرژینی ماڵی مندالی خەزامی بڵاویدەکاتەوە، هۆدیرام دیلانا هەڵسێنە، لە خەوی هەڵسێنە.

(12)

دیلانا دیرام هەڵسێنە، هەڵسێنە دەمامکی گاڵتەجار- ئەوکورەی چواردەوری تەنراوە بەداس گەلی خواندەکان. دیلانا لە خەوی هەڵسێنە بۆ ئەوەی شەونمی بەرەبەیانە بزێوەکەو حەزەگاڵتە جارکانیتان لەدەس نەچێت، خۆ لە وانەیە ئێوە زانیبێتان کە شەونم لە ناو گژوگیادا دەحیلێنێو، کەرەنایشی هەیە بانگەشە بۆ هەرتەقەو (الهرطقة) لەدین دەرچوون دەکا ئەم قۆناغە بۆ خۆڵی شادی ئامێزە. دیلانادەی لە خەوی هەڵسێنە، هەڵیسێنە.

(13)

هۆ دیرام دیلانا لە خەو هەڵسێنە، هەڵیسنە ئەم فیزە ئاسمانییەو، خۆشەویستی چێشتهەنگاو شتگەلێکی بەبەهای پیادا بپرژێنە. ئەگەر هاتوو دیلانا لەبەردەمتا ڕاوەستاو بە ئاگابوو داواکە بێتەڕوو و، درکەوێ وەك ئەوەی کەرووو وەك، دەردەکات پێکەوە دانیشن ماچ سێبەرتان بۆ دەکات، گۆرانییەکان لە خشتەتان دەبەن گۆرانییەکان دیرام دیلانا هەڵسێنە، هۆ دیرام هەڵیسینە دیلانا.

(14)

هەڵیسێنە دیلانا دیلانا گزنگی مرۆی هەڵسێنە-دیرام- کاتێك کە مەست لە قەشەنگی ئێردێتە خواری، ئەکەی دەستەکانت یان هەناسەبڕکی وەك پەردە بگێڕی بەسەریا، با ڕوونبێ و دیاربێ و لە تەنکێتییا (شفاته) هێشووە خونچەکان دەرکەون، دەست بەسەر هەموویابگرەو بیکەرە موڵکی خۆت، لەگەڵ هەموو ئەو شتانەیش کە تیایدا دەردەکەون، ئەتوانی ببیتە حەشارگەی مرۆی بۆ ڕوو وەك و هاوپەیمانەکانی وەك هەورو باڵەکان. هەڵیسێنە دیلانا دیرام هەڵسێنە.

(15)

هۆ دیرام دیلانا هەڵسێنە، خوێنی زیندو شێوەکانی‌هەڵسێنە، بۆ هەڵسانی دیلانا تا حەگوڵینەیەك لەسەردە لە کۆمەڵێك کویلە پێکهاتبێ، دیلانا بە ئاگاهاتنەوەی تەختە(يقظه عرش) لە ژێر دەسەڵاتیدا سەر چاوەکان نزیك دەبنەوەو جۆگەکان خۆدەشۆن کاتێك کە تیر ئەندازیدەکەیت دیلاناکەوانی تۆیە و تیری پێدەهاویژی- هەر هەمووخودی خۆت لە دوایین سرودایە، هەڵیسێنە هۆ دیرام هەڵیسێنە.

(16)

هۆ دیلانا دیرام هەڵسێنە، خۆش گوزەرانی- زیادەرەوی- و ها وریکانی هەڵسێنە، ببینە ئەو کاتەی برژۆڵەکانی لە باڵندە دەکاتەوە، ئەو بە ئاگاهاتنێکە کەتەنها بەیانییەك دەبینێ، دەستی گرتووە بە دەنگ و هارەی ئاوەوە، ئەو کەوانی تۆیەتیر ئەنازی پێدەکەیت کاتێك تیردەگریتە هەموو سۆزەکانت(رحمك كله) لە دوایین سروودا.

هەڵیسێنە دیلانا هەڵیسێنە.

(17)

هەڵیسێنە لە خەو قەلەڕەشی کەرە(غداف الزبد) دیلانا خورجەکەت والأکە ئەوکاتەی گینگڵ ئەدەی لەبەر خۆتو کەو تەزووی خوێنی بەیانانیت، تۆ بە هەووریکی ڕووتەوە پێشوازی لە خوێنی ئەودەکەیت. هۆ دیرام هەڵیسێنە لەخەو، هەڵیسێنە.

دیلانا دیرام لە خەو هەڵسێنە...

دیرام دیلانا لەخەو هەڵسێنە..

ئەم ویست لەو بەیانییەدا زەوی‌لە خەو هەڵسێنم. زەویش نەیوست من لەخەو هەڵسێنی. هەرکاتێك ئاماژەکان کامڵ بن هەموو شتێیەك تێدەپەڕێ، ئەوەی دەست بە چمکی ناڵینە بگرێ ئەوە ناڵێن دەروات لە گەڵیا بەو جۆرە دیلاناو دیرام ڕۆیشتن- ئەم ویستئەو بەیانییە زەوی لە خەو هەڵسێنم زەویش ئەویست من لەخەو هەڵسێنی.

ئەوکاتە دیەم سیخناخ بوو لە کوڕ وژن، ڕێبەری ئەوان بووم-دیلاناو دیرام- ڕێبەریکی لاڵبووم، ڕێگاکانی شەونمم بۆتیرەکانیان وازدەکرد ئەوەبوو لە نیوان دەنگ و تاری خونچەکاندا پرش وبلاوبوونەوە، خونچەکان دەکەمە ئاهەنگی ئاوارە. بەڵام ئەو ڕووگانەی لێم وون کردن بۆ ئەوی بە دڵی خۆیان گورانی بچڕن و بخوێنن. شورەم گێڕا بەدەووریاندا، کوت وپر شوێنەکە بەرز بۆوە بۆ پلەبەرزەکان کەتیادا بەردبەسەربەردا سەردەکەوت، دەمامك، دەمامك، لەپڕا دیلاناو دیرام خڵتانی خوینبوون لە پشت قەڵغانەکەیانەوە قەڵاگەلێك لە هەنگوین درزی داو شەقی بردو، ڕۆن و غەرانیق خۆیان کێشابەبەرژانگەکانیانا. نەخێر ئەو بەیانییە نەم ویست زەوی لەخەو هەڵسێنم، زەویش نەیوست من لەخەو هەڵسێنێ بەڵام من وەك چاوساغێك ڕیبەری دووعاشقم تەنها بۆ بریسکەیەکی تاڵدەکرد، ووتم بیگێڕمەوە ئەوەی کە ڕوویدا، هەروەها ووتم لە کۆستەکەوە دەست پێدەکەم بەو هیوایەی ببێتە دەرێك بۆ گەیشتن بە شیرینی، ئەها کاتێك بۆ گەیشتن بەشیرینی، ئەها کاتێك کە ڕووداوەکە دەگێرمەوە چەند ڕەگ و ڕیشاڵ خوێنی سوروسپی لەگەڵمنا دەیگێڕنەە، هەموو پێکەوە کۆبوونەوە، پرچگەلێك لە پێگەی ستایش ووتم: لەوێوە دەستپێکەم کە تەپووتۆز دەووری سەبەتەکانی دیلاناو دیرامی تەنیبوو، ئەو کاتەی لە چنینەوەی دومەلاّن دەگەڕانەوە وو پرچیان تۆزی هەلاڵەی گژوگیاو دانەویڵەیان لەسەربوو، وەك ئەبوو خۆیان بەگوڵ شۆردبێت گوڵەکانیش گڕکانی گەمەو ئارەزووی خۆیانیان پێ سپاردن، وەك ئەوەی لەناوگژوگیاکەدا ماچیان لە بیرچووبێت گژو گیاش غاری داو ئەوەی کە لە بیریان چووبوو بۆی بردنەوە ئەوان گەڕابوونەوە.

زەویش بە دوورێنەی ڕۆژانەی گەڕابۆوە بە خۆی و هەزار گوڵەگەنم و هەزار بڵێسە و هەزار داستان کە قارەمانەکان چارەنوسی خۆیان تیادا جێهێشت بوو لە ژێر شەپۆلی نەبینراودا، هەروەها هەزار قەڵغانی کونبوو هەزار هەورە تریشقەی بەماچ تەڕبوو، بیست پیاویش کە دیلا ناو دیرامیان تیرە باران کردبوو خۆڵەمێش چەمابۆوە بۆ ئەو سرەوت و بێ دەنگی‌یەی کە لەسەر ڕێگاکەیدا سەرچاوە و کانیاوەکان پرش و بلاو دەبوونەوە و زریانی گوڵەمێخەکی دەهێنا. ئابەو شێوەیە کوڕێك و ژنێك دەڕۆیشتن.

من وەك چاوساغێك ڕێبەری دوو عاشقم بۆ باتیلێکی شیرین (باطل عذب) دەکرد، من دەمزانی ئەوەی دڵدەکاتە میرات گری دەردوبەلاّ خوێنی دڵدەڕێژێ وەك نهێنییەك کە وڕێنەکەر ئەیدرکێنێ. بەڵام بەڕێمکردن- خۆیان پێچابوو لەچەخماخە گەلێکەوە کە دەمیان بەخەرمانەکانی تاڵی دەکرایەوە ڕووبەڕووی جوانییەك کە هیچ کەسێك نەیبردبوو بەمیرات، لەوێدا ووتم خورچەکەت بکەرەوە وەك ملەیەك لێوەی بڕوانی بۆئەو ووشکانییەی لە دەرگای ئاوئەدا لەسەر ئەسپەری ئاوەوە، ئێوە دووعاشقن، ئەزری کەڵەپیاوێکن بۆ جوانی. من ویستم بەرزاییەبخەمەڕوو وەك چاو ساغێك کە ڕێبەری دووعاشق تەنها بۆ شێوەنی کۆمەڵێك پرد بکات، کەوتە بەرچاوم دیرام چێشت هەنگاوێکی‌بۆ دیلانا دەگێڕایە کە ناگێڕرێتەوە چێشت هەنگاوێ کە سەدەکان(القرون) دەیڕفێنن لەهەموو لێوارێکی‌لێدانی دڵێکەیان تەورێك لە تەورەکانی سۆز. بینیم دیرام بەچۆکاهاتبوو هاواری لە ئەسپەشاراوەکان دەکرد ڕاپەڕە، ڕاپەڕە، ستایشەکان بەهاواردێنی، ستایشەکان بەدەنووك نیشانەی شیوەن لە دەستی دەقۆزەنەوە. توخوا توخوا دوای ئەمە بانگم نەکەن، باسی ڕووگەبەڕووگەی زەوی دەکەم و، هەروەها بروسکە بە بروسکەی ئاسمانیش، من درێژەی چیرۆکەکەم نانا لەمەودوا بانگم مەکەن، مەرگ بەمەرگ بگێڕمەوە، شیرنی بە بۆشایی پێپەستکەم وەك سمی هێستر، بەڵام ئێوەکە لەسەر شوورەری ئاوابوون (المخیب) دانیشتوون بڕوانن دەبینین کە بیست پیاو دیلاناو دیرام بەعاباکانیان دادەپۆشن بەرلەوەی تەنها هێڵێك خوێن چۆگەبەستی و ئەملاولاکات لە نێوان بەردو پووشداو، دواتر لە کۆتایی چۆڵە وانییەکەدا ئاوابێ.

ئابەم شێوەیە ڕۆشتن کوڕێك و ژنێك ڕۆیشتن. هیچ کەسێك شتێکی نەووت، هیچ لێوێك نەبزوا بەو قسەیەی درەختی ستایشەکانی بەخوێن نەخشان. (لەوگێژەڵوکەیەی دوایدا کە شارەکانی بەمۆری نەزان مۆرکرد، شێخەکان ڕۆحی خۆیان بە تاری قوڕدا دەپۆشن، قەڵغانی خوێنیان گەڕاندەوە لەدوای ئەوەی گێژەڵوکەسیمای منالّی لە شتەکان داڕنی شێخەکان مانەوە بەپێوە ڕاوەستان، وەك شاخێك(قرن) لەسەر جومگەی گایەکی مردو، لقوپۆپی سپی و منارەگەلی سپی بەدەووریاندا شۆڕبووبوونەوە و هاتبوونە خوارێ، لەبەر ئەوەی ئەوان دوا میرات گرن، کەشتیوان گەلێکن لە کەرەولایەك (بۆ ڕونکردنەوە: دربابنة من زبد یدیرون دفة لاتری ای انهم متکونون من زبـد) بەڕێوەدەبەن کەنابینرێ، دیلاناو دیرامیان دایە دەست بیست مشت و ڕووخساری بڵیسەی شیرینمان بەمۆری نەزانین درێژ کردەوە.)

بەم شێوەیە هەردووکیان ڕۆیشتن، لەو گێژەڵوکەیەی دوایدا کە نەزانەکان بۆ یەکەم جار شکۆی خۆیان پێکردەوە، من ئەو ڕابوردووە دەگەڕێنمەوە دواوە بۆ ئەوەی نا بیگێڕمەوە و باسی بکەم، بەڵکوبۆ ئەوەی ئەو ستایشە کە زەوی کردبومی وەك ڕێبەرێ بۆ دووعاشق بیسڕمەوە و لای دەم لەسەر خۆم.

توندرەوبووم لە تالاّن کردنی‌دڵیاندابەشمشێری هەنگوین هەرچی دەگێڕمەوە دەی‌گێڕمەوە بۆ ئەوەنی یەبیگێڕمەوە و باسی بکەم، بەڵکو بۆ ئەوەیە بگەڕێمەوە بۆ شوێنی نەزان، لەوێ نەزانەکان لە ژێر چەند ستوونێکدا دانیشتون، کۆمەڵی شێخن دێرەکانی ئاسۆو دێرەکانی خۆڵەمێشیان لایەکسانە ئاخ دیرام تۆ کوڕێك بووی لە پێدەشتەکان هەلاّتی و خۆت ئالاّ ن لە هەورەتریشقەی پێدەشتە کانەوە، ئاخ دیلاناتۆژنێك بووی هەڵهاتبوو لە مێردەکەی‌بۆ هەڵبژاردنێك(خیار) نەخێر هەڵبژاردن نییە بۆ شەماڵێك کە ژنێك و کوڕێك هەڵهاتبن تیایا وپێکەوە پەیمانی لێدانێکیان(طنعة واحدة) بەستبێ، ئاگریان بەردابێتە ووڕێنەی شوێنی‌نەزان. ئێ ئەی شوێنی نەزان ئەی شوێنگەی بەستنی پەیمان بە سوڵتانی هێزو داناى مردۆکان؟ ئەی ناڵەی هەموو تێکشکاندنەکان ئەگەر تێکشکاندنەکان بەشیوەن داپۆشرێن و بەشێوەنیش بلاّوبکرێنەوە، چۆن دوای سەرتاکە بکەوم؟ چۆن دوای ژنێك و کوڕێك بکەوم لەو شوێنەدا، تیادا دەربەدەرکرابوون هەتا چێشت هەنگاویك کە لەسەر فورمەکان هەڵنایەت، بەڵکو لەسەر ماچ هەڵدێ؟ چێشت هەنگاوێکی سووك وەك قامچی حوشترەوان و، دەخوڕی بەسەر هەڵۆگەلی شیرینیدا هەڵوگەلیش بەدەنگ دێن، دەخوڕی بەسەر ڕەگەکانداو ڕەگەکانیش غار ئەدەن بۆ لای شێتییە گەورەکە نەخێر شوێنێك نەبوو، نەتتوانی ماسی گرەکان ببینی،

دوای گاڵتــەجاری بــەناکان لەبەرزاییــەکاندا. ئەوکاتــەی ئاسـۆیەك بــە هێشــووەکانییەوە شـۆڕبووبووە لــە کۆمەڵــە کــە پرێکــی نادیــارەوە. هـەردووکیان، ژنێك وپیـاوێك ڕایـان کـرد یـەکێکیان تەختەکـەی و کوونـە ئاوێك و ئەو کولێرانەی کەسەرپەنجەی ڕەگەزەکان نەرمی کردوونەتەوە بۆ ئەوەی تریان هەڵگرتبوو ئاوەها هەردووکیان پێکگەیشتن. ئاوەهادەم تامی مێووژی ووڕێنەی چێژت و دڵڕیرەوی لەپەڕی سەرگیراو بە کۆمەڵە مستیلە پێشکەش بەدلدەکات. ئێستا ئا ئەوە زەوییە(ئاواهی دەیگێڕمەوە) ئەوە سەرچاوەکانەو چەژی بوونەوەرە بۆ ڕاوکردنی بوونەوەر: هەموو شتێك لە ژیاننامەیەکی سەرسوڕماوایە، مێوە لەسەر سوڕمانی ڕەگەکاندا لە یەکەم دەنگدا مێوە لەبەرسەرسوڕمانی ڕەگەکان شیدەبێتەوە، من ڕێبەری دیلاناو دیرام بووم ڕێبەرێك ڕووگەکان بەخۆشی دەدوورم، کلیلەکانی فڕێنەدا بۆ هەورەدیلەکە، بە تەنها هەردوو دڵی خۆیان نەبێ بە توندوتۆڵی وەك پۆەند لەسەر شیرینی هیچی تر نابینن، کاتێکیش ئاوڕئەدەنەوە بێجگە لەو عاشقەی کە بە هەناسە بڕکێی خۆی مستیلەی عاشق کۆدەکاتەوە.

(دیلانا مۆرەکەی خۆتت لەبیرە؟ ئایا دیلانا ئەو ئەومۆەت دێتەە یاد کە مشتوویەکی قورینەی دەنگداری هەبوو؟ ئایا دێتەوە یادتت وەك زار بەلارولەنجەوە لەهەوادا بەدەورتادەهات، ئەوە بوو دەسەڵاتی ئاوی دابەسەرتا.

کێڵگەکان؟

ئاخ تۆ چەندێك بچوك بوی ئەوکاتەی بۆ یەکەم جار هەردوو دەستت بەرزکردەوە و سیخناخبوون لە خەرمان و دەنگی تێکەڵ، ئایسوپاگەلی سۆز ئامێزو سەربازگەیئەرخەوان چەندێك نزیك بوونەوە لە پشت سێبەرەبچووکەکەتەوە. تۆیش ئەودەمەمێگەلەکەت بڵاوکربۆوە بۆ لەوەڕ بۆ ئەوەی ڕەدووت کەون، وەك ئەوکەسەی لە نزیك داوەکەیەوە نانەووردەبۆ ڕیشۆڵەگەل بڵاوبکاتەوە، بەڵام ئەو-دیلانا- لەسەر کڵاوخودەی ئەو کەسانەی لە غەیبەوە هاتبوون شانی دادابوو شارەکەیبەچراخانی نووسین ڕازانبۆوە، تۆیش بەدەربەدەری و ڕەهەندەی مابوویتەوە ڕەهەندی بەئاگایی لەناوەڕاستی تاریکییەکی قۆشمەدا. هۆ دیرام تۆیش کاتێك گوێبیستی دەنگی ئەو سەرچاوانە دەبیت کە بە سەبەتەکانیانەوەغار ئەدەن و هەروەها ئەوگوڵەگەنمانەیش کە کەڵێتی چۆڵەوانی (فحولة العراء) دەکوتنەوە هێدی بەو مەروخێ، ئێستاکە تۆ بە تێکشکاندنەکانت پاڵەوانی یەتی شاردا دەپۆشی، و، دواین خەنجەریش دەخەیتە کیلانەکەی، خەنجەری ڕووەکەکان و تاڵانی.

هۆدیرام هیچ مۆرێك نییە تەنها مۆرکەی تۆ نەبێت کە ڕێژگە هەوڵی پێدەدات بۆ ڕێژگە، فڕێیدە فڕێیدە مۆرەکە، بۆ ئەوەی جۆگەکان دابنێت.

بەم شێوەیە دەیگێڕمەو، ئاوەها دەم تامیمێوژی ووڕێرنە دەچێژێت ئایە دوای ئەمە کەس هەیە پێم بڵی: لەسەر خو ئەی ڕێبەر؟ نەخێر، من باسی گەنجینەیەکتان بۆ دەکەم لە جیهان گەلێك و نزیکیتان لەسەر مەودایئەوجیهانگەل بۆ دەکەمەوە باقسەی من قسەی نیزەك بێت، ئامارەکانیشم گەشتیشەپۆلێکی جوان بێت، دیرام و دیلانا بێجگە لەدڵی خۆیان هیچی ترنابینن-کاتێك دەیگێڕمەوە- کە توندەستیان گرتووە بەسەر شیرنیدا، بۆ هەر شوێنێك ئاوڕ ئەدەنەوە هیچ نابینن بێجگە لەو خوێنەی کە مۆری خوێن میوانداری بە هەناسە بڕکێی دەکا. دیلانا ئایە مستیلەکەی خۆتت دێتەوە یاد؟

ئەومستیلەت کە مشتوویەکی شەبەنگی هەبوو؟ ئایە لەرزینی دەستەکانمت دێتەوە یاد کاتێك پەیامگەلی خونچەکانیان وەردەگرت، ئەو کاتە هەردوو دەستت هێدی هێدی تەڵزگەکانی بەرووبوومیان بۆمن لێکدەترازاندو دەپژاند؟

ئایا دیلانا دێتەوە یادت کە تۆڕێبەرێکی خەمبار بووی بۆ شادی، ئایا پەلەتە بۆ ئەوەی دیرام لەو پەڕی گردۆڵکەکانەوە شۆربێتەوە و بێتەخوارێ بۆ ئەوەی درگای دەریا قوفڵ بداو سەرکڵومیدا بەکلۆمی دەشتەکی دێتەوە یادت کەدە ساڵان بوویت و، سیخناخ بوویت بەوەی ڕێگابە جەنگ دەداو، خیانەت دەکاتە یاری منداڵ، هەروەها موڵە تەکەت درێژکردەوە، ژنێکی تەواو ژن وەك هەموو ژنێك ئەوەیبەشی مێردەکەی بوو دایبەمێردەکەی؟

هەروەك هەمووژنێکیش هەندێك لە چراکانی شاردەەو بۆ ئەو قوربانییەکێویانەی کە تینون بۆ دەستێك خوێنی ڕێپێدان وەحەڵاڵکردن- بڕێژێ، ئەوکاتە دەنگە شاراوەکان ئاوێتەی پاوانەکان بکات دیرام هات،ئەوکاتەیدیلانا لێبووبۆوە لە چنینی ئەوشتەی بۆ مێردەکەی دەچنی، فەرمانی ڕەشبگیری مێینەی پشتگوێ خست وبەفەرمانی ڕەشبگیری ئەو سوڵتانەوە خەریکبوو کە بوونەڕی بە بوونەوەرەو خەریك دەکرد، دواتر هەردووکیان بە کەسیفی ڕۆیشتنبۆڤێستیاڵەکە.

کاتێك کە دیرام هات، کاتێکبوو دینا ئەوکاتەیکە دبرام هات کاتێکبوو تۆ نەنهێنیت هەبوو نەتووڕەبوون، دیرام لە قاپێکدا تاڵانی خۆی پێشکەش کردنی، نهێنی و تووڕبوونی پێشکەش کردی هەرکەس نهێنی نەبێت پیرۆزنییە، هەرکەسێك دەرگا لەسەر شتێیەکی گران بەهای خۆی کلۆم نەدا ئەوە دەست بەسەریدا دەگیرێ و تاهەتایەکویلەدەبێت..

دیلانا

ئەو کاتە نهێنی خۆت بۆ خۆت دەبێت، دیلانا کاتێك گوڵەگەنمەکان دادەبارین بەسەرتا خۆت ڕانەوشێنەو بەرۆکت هەڵمەتەکێنە، ئێستا سیخناخی لەشەهوەتو سێبەری شمشێری لە شمشێرەکانی تەپوتۆزە جەنگاوەرەکە بەدوای خۆیدا کێش دەکات، ئەو هەوڵئەدات بۆ ئەوەی ئەو مستیلەیەی تۆ ببینێ کە ڕژێنەکان بۆ ڕژێنەکان هەوڵیان پێئەدا. مستیلەکەت تووڕەدە، تووڕی دە، تووڕی دە، بۆ ئەوەی جۆگەکان دابنێت. لەسەرخۆ بەکانیاوەکە لەسەرخۆبە ئەی تۆزو گەرد، ئێویش لەسەرخۆبن ئەی گاگەل، لەسەرخۆبن ئەی دۆرگەکان، ئائەمە بنەمای بنەمای سروودە کەمە.

بەڵام من وەك چاوساغێك بەسەرەتا ڕەهاکان سرودەکە ناهۆنمەوە وەك قۆزاغەی پەموو بەڵکو شایەتەکان بانگ دەکەم ڕووەك بەڕووەك، دواتر پێکەوە دەگووشرێین، هەناسە سوار لە عارەقی تاکە گەلایەکی بەراز. ئەو گەڵایەی وێڵ کراوەو سەما دەکاو باڵی گرتووە بەسەر ماچی دوو عاشقدا، ئەمە لە کاتێکدا بیست دەست تارای ئاغریو داناي[1] بەسەرچێشت هەنگاودا داوە.

دیلانا ژنی نوسینەکەیەو دایکی دوو گیژۆڵەیشە ناوبەناو باسی هەڵهاتنی خۆی دەکرد لە شارێکەوە بۆ شارێکی تر. هەر کاتێك دانیشتایە بۆ ئەوەی کەلوپەلی کچەکانی بدوورێتەوەو پینەیان بکات لەنیوەڕۆدا، ئەوە بەدوو چاوی فرمێسکاوییەوە لە ئێستاش وورد دەبۆوەو چاکسازی تیادا دەکرد،

دیرام کوڕی گردۆڵکەیە، حەزیدەکرد بەرامبەر دیلانا دانیشێ‌و ناموٚی خۆی لەبیر بەرێتەوە کاتێك دەیبینی دیلانا بەدوو چاوی پڕ لە ئەسرینەوە سەیردەکا، دەمامکە توندەکەی دادەدایەوەو دەی پڕمان بەهەورە تریشقە.

هەردووکیان منداڵن. کوڕێك‌و ژنێك: دوو منداڵن، منیش چاوساغە لاڵەکەم لەڕێگای درخەتی دەنوکی هەورە مەستەکانەوە ڕێنماییان دەکەم.

سوێنتان ئەدەم بەخوا ئەی هەورە مەستەکان ئەی ئەو هەورانەی لەسەرچاوەیەکدا لەیەسك‌و پرووسك‌و شاخی بەرانەکێوی‌دا مەلەدەکەن، ڕاپەڕە بە لە بارچوویی لە دەمامکی سەگیکدا، تاجە تەنکەکەت بشکێنە، ئێوەیش ئەی درەختەکانی

دووربکەونەوە، با تارمای، یان ئاوارەیەك نەتانکاتە سێبەر. بەڵام من ئەو ڕێبەرەم کە گاڵتەجاریم وەك کاردێك هەڵکێشاوە من هێندەم بەسە کەلێرەدا دانیشتووم لە نزیك گایەکەوە کە چاوەکانی گیریان خواردووە بەدەست مێشوولەوەو چەرمەکەیشی زەلالەتێتی بەدەست گەنەی سەرکێشەوە کە هەڵی دەکوڵی.

هەردوکمان سەیر دەکەین سەیری سنەوبەری دەریا کاتێك جموجۆڵێتی بەخوی‌و هێلانەکانی‌یەوە.

ئافەریم دیرام ئافەریم دیلانا: من بەو شێوەیە نەبووم وەك ئەوەی کە پێویستە چاوساغ بەرجەستەیکات، بەتەنها هەر سەیری ئێوەم دەکرد، بێ ئەوەی باکم بێت لەو هەندامە بەئاسەواری زڕنگەی مۆسیقا دەروازەی مەرگ وازکات.

ئافەریم ئەی کوڕ ئافەریم ئەی ژن:

من وەك ئەوەی پێویستە چاوساغ بیکات وانەبووم. بەڵکو من هەمیشە لەنێوان برژۆڵەکانی ئێوەدا بووم، هەرچی ئێوە بتان بینیایە دەم بینی منیش وەك ئێوە ستایشی جوانی ئەو پاشایانەم دەکرد کە شارەکانیان وەك سەگەلی ڕاوی (ئانجی گەل بەرەلاّ کردبوو، خۆیشیان دەرچووبوون بەدوای گەلەکانیاندا دەگەڕان. هەروەها ستایشی باڵندەکان‌و مەرخەسکراو گەل‌و ئاویش دەکەم، رۆحیشم بەقوڵنگێکی پاراو هەڵدەنێم بۆ ئەوەی لە دەرەکانی‌یەوە دەستم بگاتە ڕەشماڵەکان‌و چەکەکان. دیرام لێم گەڕی، عابای میر بەبالاّتا دەپۆشم. دیلانا لێم گەڕێ عابای میرەژنیش ئەدەم بەشانی تۆدا.

دواتر بەچۆکدادیم‌و هەموو سنگی خۆم دەبەخشم بەلێدانی ڕوبارەکاهینەکە، بەڵکو بەنەخشەی چاوساغێکی تر ڕێدەرکات ئەزموونی نوسین لە دوو عاشقداتاقی‌نەکاتەوە کە سروود بەتوورەی مۆردەکەن‌و کۆتای پێدەهێنن.

ها ئەی توورەی، چی بووە لەوە زیاتر ڕێبەری کوڕێکی هەڵهاتوو ژنێکی هەڵهاتوو دەکەم؟!

(کاتێك دیرام شتە بچوکەکانی خۆی هێنا بۆ شارەکە، بۆنی خۆش بوو بوو بەهەناسە برکێ‌ی کوولەکە، کەمێ گەنمەشامیش لە گیرفانیدا مابوو. هیچ کەسێك نەبوو بەئاشکرا سەیری کاغەزەکە نەکات ئامارژەکردن ڕیچکەیان بەست بوو بەرەو ماڵی هاوڕێ ئەرمەنی‌یەکەی.) ها ئەی تۆرەبوون (بەئاگاهاتنەوەیەك پێویست بوو. چارۆکەی بەرد پێویست بوو.

هاوڕێکەی دیرام هاوڕێی شەماڵ (صبا) دەیزانی دەبێ لەگەڵ کازیوەدا هەڵسێ‌و سەرکردایەتی بەئاگاهی (الیقظة) بکات. لەبارەی ژنانی شارەکەوە قسەی بۆ دیرام کرد، لەبارەی ڕەشەبای شارەکەیشەوە قسەی بۆ کردو، هەروەها باسی ئەوشێی تەڕییەیشی بۆ گێڕایەوە کە قسەو خەو تەڕدەکات.

هەردووکیان ڕەنگیان هەڵبزرکا کاتێك سەیری ئەو کیژ ڕووتانەیان دەکرد کەلە نزیك دەریاکەوە خۆیان گەرم دەکردەوە) هائەی توورە بوون...

(ئەو کاتە شارەکە بازنەی بوو، بازنەی بوو وەك دووگی بەران. دیرام ڕێزی لە بیست ساڵی تەمەنی خۆی دەگرت، بێدەنگ بوو وەك هاوڕێ ئەرمەنی‌یە بێدەنگەکەی. بەڵام ووتار سەدەییەکەی کە بۆ کێڵگەکانی دابەزان لەبەردەرگاکەی خۆی ئەو حەماڵە ڕەهەندانەی لەخەو ڕاچڵکان کە کۆمەڵ کۆمەڵ لە چەند هۆدەیەکدا بوون بەڕیزی خانۆکەی ئەوەوە بۆیە ئازایەتی ڕەهەندیان داگیرسان بۆ ڕێزلێنانی ساڵەکانی تەمەنی دیرام‌و گۆرانیان بۆ وورێنە دەچڕی)

ها ئەی تۆرەبوون

(دیرام دەڵێ: ئایە لەم فەزایەدا چ پارچە کانزایەك بەئاگای دادەپۆشێ؟ کابرای ئەرمەنیش دەڵێ: لە قوفڵەکان گەڕێ تۆ کوڕی ستایشەکانی. دیرام دەڵێ: ئایا پارێزگاری لە هێرشێك دەکەم بۆ ڕاکێشانی ئەمە، خۆم ئەدەم بەسەر تالاّنی شمشێرەکانی شێوەندا؟ کابرای ئەرمەنی دەڵێ: واز لە دوورینەوەی ئاسن بێنە،

دیرام دەڵێ ئەمە چ کلاّو خودەیەکە،

چ سنەوبەرێکە واجووتە گونی ماسیان پیادا شۆڕبۆتەوە؟ کابرای ئەرمەنی دەڵێ: لە گۆرانی‌یەکان گەڕێ، بەردێکی گران بەهایە نابەخشرێ بەچارۆکەکەی تۆ. دیرام دەڵێ: چ ڕ ێژنەیەکە (مصب) بۆ ئەم ڕووداوە کوت‌و پڕانە، ئایا پاشایەکی تیایە دەمامکی گاڵتەجاڕی پۆشی بێت، کابرای ئەرمەنی دەڵێ: واز لە داهێنانی پێوەندی کچێنی بهێنە، ئاوارەبوون لە دەسەلاّتی نزیك بۆتەوە.)

ها ئەی توورەبوون، من لەسەر چۆك بووم زرییەکەی (زردی) خۆم دەبەخشی بەڕۆبارە کەشیشەکەو (النهر الکاهن) تینوێتیم بۆ جۆگاکان دەچنی، بەڵام کاتێك ئاورم دایەوە دیرامم بینی کوڕێك بوو شاری دەڕووخاندو شاری درووست دەکرد.

(دیرام بەهێزو بوێرییەکەوە دەستی پێکردو وەك هێزو جەربەزەیی ئەمری، بەپاداشتێ وەك پاداشتی کوڕ. دیرام کتێبەکانی لە حەشارگەوە بەرزکردەوە بۆ بیرەوەری مەرگو، مشت‌و مڕو لمی توند دەکردەوە بۆ گۆڕەپانی کتێبەکان، سەر لەئێوارەیش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی لە لەسەر سەربانەکە دانیشێ‌و لەگەڵ نۆشینی چای ئێواراندا بۆنی ئەو ژنە هەڵمژێ کە یەشتا لە قوڕی سوورەکراوەوە نەهاتۆتە دەرێ. بەڵام دیلانا لەدوای دووسەد خۆری درەوشاوە لەسەر بۆ شاییەکی فراوان گەیشت بەدەنگی ئاسن‌و گریا.)

ها ئەی تووڕبوون... (دیلانا دوای چل خوول لە خوولەکانی گوڵەگەنم چاوەڕوانی دەکات‌و. هەوڵئەدا بۆ ئەوەی هەردوو کچەکەی بکاتە هۆیەك بۆ ملکەچکردنی خوێن بۆ خوێن.

دیلانا خوانێکە. دیلانا جۆلاّیەکە لە جۆلاّکانی شار، ڕۆژێك لە ڕۆژان لەسەر تەشی ئاو چارەنووسەکانی (اقدارها) خۆی چنی، بۆیە دیلانا لەو ڕۆژەوە سەرسووڕماو دوودڵە لەنێوان ئەوەداکە پەرەسێلکە بەندبکات یان مەرخەسی‌کات، بەڵام دیلانا دەسگاکەو دوودڵی دەستگاکەی وویل کرد، دواتر بەئەستوونێك شارەکەی لەتکردکە بیابانەکانی وەك سێبەر بەسەر ڕۆحەکاندا بەرزدەکردەوە.

ها ئەی توورەبوون.

(کاتێك دیرام چوو بۆ ماڵی دیلانا، دیلانا، ووتی: تۆم لە شێوەی ڕووبارەکان دروستکرد

دیرام ووتی لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی: لە خۆمم دروستکردی، دیرام ووتی: لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی: دروستم کردی لە تالآنی دەتۆیش تالآن بێنە. دیرام ووتی: لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی

لە چاوگەی ئاوو دانەوێڵە تۆم دروستکرد دیرام ووتی لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی: تۆم دروستکرد لە سەرەتاکانی شێوەن. دیرام ووتی لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی لەو بریسکە کێوییە دروستم کردی کەلەسەر مشتووی دەرگاوانەکان دەدرەوشایەوە. دیرام ووتی: لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی لەسەرسووڕمانی خۆم دروستم کردی. دیرام ووتی لە شتگەلێکی تریش. دیلانا ووتی: لە نەزرکردنی تاریکی بۆ تاریکی، لەو کچێنییەی کەبەرمەکەیەوە بەرەگەکاندا ڕۆچوو بوو دروستم کردی.

دیرام ووتی وەرە. دیرامی لە باوەش کردوو بە جووت گریان.)

ها ئەی توورەبوون، من زەوی پشت گوێ دەخەم هەتا زەوی دێ و چەکەکان دەکات بەتکاکار. هەروەها هەرەشە لە شارەوەیش دەکەم بۆ ئەوەی پەردە لەسەر ئاگردانەکەی هەڵماڵی، لەبەرئەوەی من ئێستا ژیاننامەی ماچ کۆدەکەمەوە لەهەر شوێنێك بێت

مرکەبەکەم گوڵە ئەستێرەیە، پشت بەو شتانە دەبەستم کە نابینرێن، وەك پۆڕو، قاز کەلە جیکڵدانەیدا قسەی کەنارەکان هەڵدەگرێ.

دەبا درەختیش لەگەڵ مندا بیگێڕێتەوە کاتێك کە ئەو سەرەتایانە دەگێڕمەوە کە بەپەڕی قەلەباچکەو کای جۆ ڕازاونەتەوە.

بەشی یەکەم

دیلاناو دیرام پێکەوە بەدەووری شارەکەدا ڕایان دەکرد، خۆیان ئاڵاندبوو بەپەیامەکانی زستانەوە شادیو ڕابواردنیان شادی نەورەس بوو، هەناسەبڕکێیشیان هەناسەبرکێی قەلەڕەشە بوو. دیلانا هەوڵی ئەداکە دەست بگرێ بەبریسەکە پاراوەکەیەوە

دیرامیش هەوڵی ئەدا دەست بگرێ بەهەورە پاراوەکەیەوە

کاتێکیش هیلاك بوون پێکەوە لە نزیك بیری سەرچاوەی- شارەکەوە دانیشتن، دیلانا هەناسەیەکی هەڵکێشا وەك هەناسەی شەپۆلێك و دیرامیش بەهەمان شێوە هەناسەیەکی ماندوێتی وەك هەناسەی شەپۆلێك هەڵکێشا،

کراسە چەورەکانیان و شمشێری ئەو مەملەکەتەی کامڵ نەبوو بوو دایان بەسەر گوریسی بارانا.

بەشی دووهەم

دیلاناو دیرام لە ناوچەی ڕۆژئاواوە هاتبوون لەو ناوچەیەوە کە پەیوەندە بەناڵەی پادشاکانەوەو هەروەها پەیوەندە بەدوا بریسکانەوەی چەخماخەوە لەسەر نوکی ڕمی قارەمانێتی.

کاتێك دیلاناو دیرام گەیشتن تۆزێك بوو لە خەڵوەتگای عابیدەکە هاتبوونە دەرێ و، کاتێك نێرەکە شکۆیەکی لێکەوتووی لە دوای خۆیەوە جێهێشت بوو، هەروەها ئەوکاتەی مێینەکەیش لەدوای خۆیەوە چەند هەرێمێکی لەکارکەوتووی جێهێشت بوو. کاتێکیش گەیشتنە شارەکە مشتێك لە شەپۆل و دەواری سەوزیان بەشارەکەدا بڵاوکردەوەو ستایشی ئاوو شمشێری ئەو مەملەکەتەی کە کامڵ نەبوو بوو هەڵواسی بەسەر شوورەی شارەکەدا.

پەردەی دووهەم

دیلاناو دیرام هێندە ناسك و تەنك بوون کەلە ڕووناکی سنگیانەوە پۆلە کەناچەنوس و (النورس) کەناری دەریا و کەشتی مەرگ دەبینرێ،

توتیەیە دەنگ گەورە مەستەکانیان دەست ئەدەن بەسەر دەریاداو وەکو پۆشاك دەیپێچنەوە، ئەو سابرێنە کێوی‌یەی پێشەنگی گەلە سابرێنە مەڕ مەڕییەکانی باتیلە لە قوڵاویدا دەسڵەمێتەوە.

دەبێ دیرام چی بکات، دەبێ دیلانا چی بکات؟ لە ڕاستیدا توانیان چڕی دوو دڵ و سەرسووڕماندن تەنك بکەنەوە بەشێوەیەك لە سەرسووڕمان زیاتر هیچی تر نەبینرێ، هەروەها لە شیشیان وەها تەنگ کردۆتەوە کە بەتەنها باطیل ببینرێت، دیلاناو دیرام هەردووکیان تەنك بوون (شفیفین) بەڵام ئێستا ئەوان دەرگای هەوای تەنکیان داخستووەو چرییان گەڕانەوە بۆ چڕی و هەردووکیان پێکە سوپای تاریکیان بەسوڵتانی ئەو مەملەکەتە نمایش کرد کە کامڵ نەبووە.

سەرچاوە: www.albayt.org

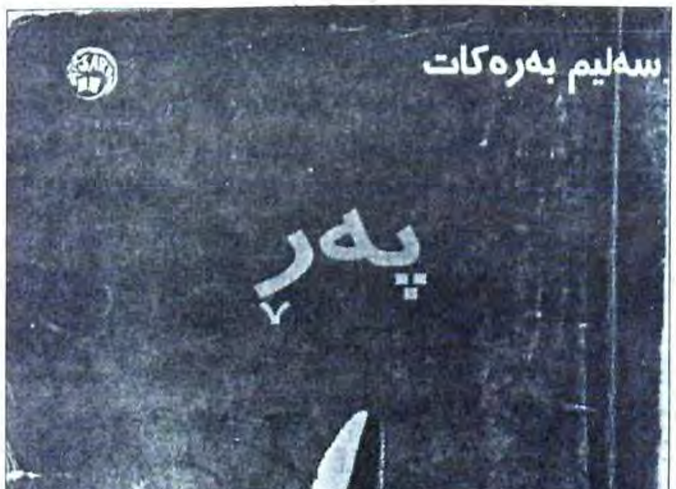

چەند نموونەیەك لە شیعری سەلیم بەرەكات

وەرگێڕانی/ کەریم دەشتی

سەلیم بەرەکات نووسەرێکی بەرجەستەی کوردستانی سوریایە شاعیرو ڕۆماننوسێکی نوێپەردازی هێجگار بە توانایە، دەستێکی هێجگار باڵای هەیە لە پەخشانی عەرەبی،تائێستا چەندین ڕۆمان و چەندین دیوانە شیعری بەچاپ گەیاندوە لەوانە

-ریش	ڕۆمان
گیانەهەندەسیەکان	ڕۆمان
بەشروش	ڕۆمان
ئۆردوگاکانی ئەبەد	ڕۆمان
فەقێکانی تاریکستان	ڕۆمان
جەمهەرات	شیعر
کەراکی	شیعر
کەنیسەی جەنگاوەر	
هکذا ایعثر موسیسانا	شیعر
للغبار، لشمدین، لادوار الفریسة و ادوار المالك-	شیعر
کل داخل سیهتفالی	شیعر

(1)

تاژی

مەرجەکە تۆی بۆت نیە قەت، تۆی باریکەڵە ووچان بگری
دەبێ زۆر ڕابکەی
هەمیشە لەڕاکرادنابی لەشکارتێ بۆ شکارتەبێ
لەقامیشەلانێکەوە بۆ قامیشەلانێ
تا نێچیرە پێکراوەکان بەناو ئاوەکاندا بەدەم بگری
یاخود مراوی و مریشکی بەر سێرەی رمی راوچیەکانی کێڵگە
دەبێ بترسێنێ
تۆ بەنازی لەپێشتری بۆ خواردنی زۆرپاك
بەڵام ئەوانە ڕۆژێك دێ ڕێژنەیەکت دەسرەوێنێ
کەتەقەی ڕەحمەت بێ
ئەوسا هەر چواریە لەلەڕو لاوازەکانت
سییەکانت، ئەو سیانەی بۆنی حەشارگەی
نێچیرە ترساوەکانیان دەکرد، شەرمەزارت دەکەن
ئیدی لە دوای تۆ مەل و باڵدارێکی زۆر
عومرێکی درێژ دەژین...
هەرواش ئەو کێڵگانی کە پێی ئەو گەورانەی پێ ناکەوێ
کە بەدوای سەگەکانیان کەوتوون

(2)

دیلانا

هەموو ڕۆژێك هەمان دەرگا بۆ کچەکەی دەکاتەوە

هەموو ڕۆژێك هەمان مێز بۆ کچەکەی ئامادە دەکات
هەموو ڕۆژێك سەیری هەمان کەلەکێوی دەکات
کە ئەوە بیست ساڵە سەیری هەمانە ئەو کەڵە کێویە دەکات
بەیانیشی ئەو بەیانەیە کە تێپەڕی
بەیانی هەمان بزاڤ و هەمان هزر چوون
ئەو ئەوەیە کە خەبەرم پێدا
ئەو ئەوەیە کە خەبەری دەقتە و هەوام دا
دوبارە چووە دەنێو وەحشتەوە
تا گوێی لە نەفیرە دورترەکە بێت
نەفیری ساڵە وەستاوەکانی
وەکو پشیلەیێکی کێوی بەسەر گردێکەوە
کە هیچ نێچیرێکی لە دەورووبەری نەبێ

(3)

سمۆرە

دەنکە بەندوقی یەکەم لە بانەوە دێتە خوارەوە
دەنکە بەندەقی دووەم، سێهەم و چوارەم و پێنجەم و شەشەم
لە بانەوەرا گلۆر دەبنەوە..
دەنك دەنك بەندوق دەکەوێتە ژێر ئەو درەختە گەلحۆیە
ئەو درەختەی کە سمۆرە قل قل یادەوەرییەکانی لێ
خڕ دەکەنەوە
ڕایدەدەنە لانەکانیان
یادەوەری ئەو بەندوقە هەموو ساڵێ
دەنك دەنك گلۆر دەبێتەوە
بەرەو هێلانەی ئەو ئەمیرە خودان کلکە جوانە
درەختەکەش لەبیر دەکرێ

(4)

پشیلەی کێوی(*)

وەچەیێکی سەرسامە لە نێوان وێنەی پشیلە و وێنەی پڵنگ
وەچەی پشیلە و ڕۆحی گریاوی
بە ئاگا لە خۆ بوونەوە لە دوانێچیری خۆی نزیك دەکەوێتەوە
هەندێ جار دەخشێ، هەندێ جاری دیش ڕادەکا
سمێڵەکانیشی هێشتاکە
لە خوێنی نێچیرێکەوە ووشك نەبۆتەوە
ئەوەیان دوا نێچیری ئەو سەلیلە سەرسامەیە

(*) چەقەڵ، یا گورگ بەرابەر الوشق- بەکاردێ بەڵام من پشیلەی کێویم پەسەند کرد، دەکرێ دەڵەك بەکاربهێنین.

که له‌کاتی خه‌ریکبوونی پڕ له سه‌رسامی خۆیدا
فزینی بێده‌نگی شه‌بیهه به‌هێزه‌که‌ی خۆی نابیستێ
(که‌وجه‌ری) تاشه‌به‌ردان
به‌ڵام دوای که‌مێکی دی (هه‌ر به‌سه‌ر ئه‌و نێچیره‌وه چڕنوکی لێ
گیر ده‌کات
ئیدی (که‌وجه‌ر) چه‌پۆکی لێ ده‌وه‌شێنێ
ئاخ خ خ ئه‌ی وه‌چه‌که ئه‌وه دوانێچیره دوانێچیره.

(5)

هود هود

وه‌ك بلێی مه‌له‌کان گۆشه‌گیریان کردی
وه‌ك بلێی به‌یانیه‌ك له خه‌و هه‌ڵساوی
مه‌مله‌که‌تت پڕ ترس کرد و ئیدی جێت هێشت
له کانیاوێکه‌وه بۆ کانیاوێ راتده‌کرد
له سیمای مه‌لیك دا هیچت بۆ نیه
جگه له.... و خورێك وه‌ك خوی پیریی
به‌ڵام تۆ روانگه‌یێکی زیندووی
ووشکایی له ژێر باڵه‌کانت دا گوێی له ده‌هۆڵی ئاو ده‌بێ

سلیم برکات- الکراکی- 1981

(6)

ڕۆناشتا بکوژن

بنوو گوڵه‌که بنوو
بنوو ئه‌ی ئه‌و دارژاوه‌ی وه‌ك منی له وه‌ستانا بنوو
سه‌دمیل، دوسه‌د میل ئه‌و دڵه
قورێك دوای دووسه‌د، خه‌زه‌ف کاره‌کان ده‌یسوڕێنن
ده‌یکه‌ن به‌جه‌ڕه
به ده‌وری ریسه‌گیاکانی ڕۆحدا ده‌یسوڕێنن
ڕۆحی منیش باتیله، بنوو
دیمه‌نی میهره‌جان
ها ئه‌وه داده‌ڕمێ
ها ئه‌وه گونده‌کان به‌سه‌ر قامه‌تی داده‌ڕمێن
ها ئه‌وه گونه‌کان بۆ چیا وه‌ده‌وری ده‌نێن
دره‌خته‌کان مه‌حکه‌مه‌ی ده‌که‌ن
چۆله‌که‌کانی به‌سه‌ر ده‌نیشته‌وه
چۆله‌که‌کان له‌سه‌ره‌خۆ هه‌ڵیده‌فڕێنن به‌سه‌ر (به‌هاره‌نگ)
دیمه‌نی کۆرس
وه‌چه‌ی ئایینده چیت ده‌رباره‌ی خۆت پێ ده‌ڵێن
خوا چیت پێ ده‌ڵێ؟ فه‌رموو
وه‌ك ئه‌و مێینانه‌ی به‌ختی خۆیان بریندار ده‌که‌ن
فه‌رموو
یا ده‌ست له ده‌زووله‌ی ده‌ستت ده‌ین
وه‌ك نیشتمان یا زه‌نگ
سڵاوت بۆ بسه‌نینه‌وه

له "هکذا ایعثر موسیسانا"1981

(7)

قه‌له‌ڕه‌ش

به‌سه ئه‌وه‌نده خۆت له‌و گۆڕه هه‌ڵواسراوانه مه‌ده
که وه‌ك چرا له به‌هۆی ئێمه‌دا هه‌ڵواسراون
به‌سه قه‌له‌ڕه‌ش به‌سه
ئه‌ی دارێژه‌ری نێوه‌رۆیان له‌به‌یانی مه‌لاندا
پێشتری تۆمان دی
به‌ر له‌وه‌ی بابه باڵه‌کان خۆی بشوات
له خۆڵه‌مێشێکه‌وه ده‌چوو بۆ خۆڵه‌مێشێ
وه‌ك ئه‌وه‌ی تۆ پێشبینی که‌ری به‌رزاییه‌کانی
هه‌روا ده‌ستێکی شه‌هوه‌تی که‌صولجانی مه‌مله‌که‌کانت
له‌ده‌سته
به‌سه ئه‌وه‌نده به‌سه‌ر که‌ڵه‌شێری به‌یان دامه‌ده
به‌سه به‌سه ئه‌ی کچی ریش

له /الجهرات/1981

(8)

وه‌ره‌لام

ئازاد له تورپه‌ییم
ئازاد له خوده‌ی هه‌موو خوێنێ
ئازاد له ماندووبوونم
ئازاد له‌و سوێند خۆرانه‌ی گه‌ردی من دابه‌ش ده‌که‌ن
ئازاد له زه‌نگم
ئازاد له ئاگروسم
ئازاد له ده‌قنه و ته‌ڕه‌م
ئازاد له هاواری به‌زیوه‌کان
ئازاد له داگیر کردنه‌کانم
ئازاد له خوان و په‌شیمانیم
ئازاد له نه‌سه‌بم
ئازاد له پایته‌خت و له ڕه‌شه‌بام
ئازاد له گه‌وهه‌ری شارڕدراوه‌م
ئازاد له خۆش و له باڵم
ئازاد له‌و وێنانه‌ی شێلگیر ده‌بێ له ئازادی
ئازاد له ئه‌ندامه‌کان له‌لعم
ئازاد له شادی کوشتی
ئازاد له لایه‌نگیری و نه‌مان
ئازاد له بێهوده‌یی مرۆڤ... وه‌ره بۆلام

له /دیوانی للغبار، لشمدین، لادوار، الفریسه
و ادوار الممالك

(9)

دوو لافیته:

1)لافیتەیەك بۆ مەمدوح عەدوان
دونیای من فراوانە
دونیای من تۆپێکە بەنێو گومانەکاندا گلۆر دەبێتەوە
دونیای من لە نێوان ئێوەدایە
ئەوەی من لە نێوان ئێوەدایە
ئەوەی من دەیبینم ئێوە نکۆڵی لێ بکەن
ئەو بەیداخەی لە لای راستەی منا گیایدا
نکۆڵی لێ بکەن

2)لافیتەیەك بۆ بانێژەی موهاجیرەکان
ئەوانەی دێنە ژوورەوە رەصیدیان دەکەم
ئەوانەی دێنە دەرەوە رەصیدیان دەکەم
واقیع لە زمانی هەنگاوەکان رەصد دەکەم
بەوەستاوی رەحم بکە
ئەی ئەو دەستەی لە پشت ماندووبوونیەوە دیار نی

لە دیوانی (کل داخل سیهتف لاصلی و کل خارج ایضا/1981.

بەشێك لە دەقی:

دینۆکا بریڤا

دەقی: سەلیم بەرەکات وەرگێڕانی: هابیل

وەرە جێگە زامێکی ئارامەوە!

کاتێ گەلە گورگ لەباکوورەوە شۆڕ دەبنەوە و
پاشەڵیان بەسەر بەفردا بەکێش دەکەن و دلوورێنن،
چرای تەویلە داخراوەکان پێ دەبن و
گەرووی سەگەکان دادەگیرسێن،
لەو کاتەدا من گوێ بیستی ورینەکانی
سەرمەرگی دینۆکا دەبم
(گەواهییەك)
لەکەکێڵگەکانی کاڵەکی سووردا، ئەو کێڵگانەی کەدەوروبەری
گوندیان تەنیوە، ئاسمان بەجۆرێ پەرش دەبوو
کەشفی ئەو بۆشاییەی دەکرد کەبەدوای جاڵجاڵۆکەو
بەشەپقەی ژەندرمەکان سەری گیرابوو..
ئالەو بۆشایی‌یەوە، دینۆکا بەرووتیی دەهاتە دەرێو
چەقەڵ گەلێکی ئەدایە پێش خۆی، بۆ جێیەکی دەبردن
کە خاڵیی بێ لە تیرو کەوانەکان
(گەواهییەك)
دینۆکا!
چیی بەو ڕاوچییانە بڵێم کەلەبناری سنجارو کێوەکانی
عەبدولعەزیزدا، تاژیەکان زین دەکەن؟
تۆ لەجێیەك لە جێیەکاندا خۆت حەشارداوە، دەشێ
گەورێك بێ، بۆنی گڵ و پاشەڕۆی مەڕوماڵاتی
تیدا بکەیت!
تۆ گەورەیت!
تۆ ئەو(با)ساردو شێدارەیت
پڕیت لەمەوسیمی دروێنەو
پڕیت لەمن!
گوێم لەباوکتە، هاوار دەکات: دینۆکا!
گوێم لەدایکتە، بانگت دەکات:(دینۆکا... ئەم نانی
جۆیە هەڵگرەو بیبە بۆ موهاجیرەکانی و پێیان
بڵێ کەمێ پشوو بدەن..)
ئەوان، ژمارەیان ڕۆژبەڕۆژ زیادی دەکرد..
لەتاشقەندو ئەرمینیاو باشووری ڕۆژئاوای روسیاوە،
چارۆکەو پریاسکەکانیان دەگرتە کۆڵەوە، بەپێی پەتی و
بێ ئەوەی داسەکانیان پێ‌بێ، بەرەو جزیرە دەهاتن...
تۆ منداڵ بوویت،
نەتدەزانی ئەوان پێویستیان بە ئاوو،
پێویستیان بەژنێکی شێت یاخود بێوەژنێك هەیە
تاکو لەدوور، لەدرزی پێدەشت و ساراکاندا
بینێژن.. بۆ ئەوەی لەمەوسیمەکانی هیجرەتدا،
نیسك و کولله لە جەستەیانەوە بڕوێ..

تۆ نەتدەزانی چۆن کەندەلانی نێوان(عامودا)و
(مۆسیسانا) بەلاشەی ئێسترەکان و بەئەندامە
لەت وپەت کراوەکانی جەستە، پڕەبێتەوە.
تۆ نەتدەزانی، بەدوەکان لەکوێوە تفەنگی
فەرەنسی پەیدا دەکەن و، بۆچی لەسەر سنووری گوندەکان
خۆمەڵاس دەدەن و، ئەو کاتەشی هێرش دەبەن،
سەری خۆیان بەعەباکانیان دەپێچن..
وترا: تۆ لە چۆڵەوانییەوە هاتیە دەرێو،
(بریڤا)ش لەچۆڵەوانییەوە دەرپەڕی..
هەر لە چۆڵەوانیشەوە خوا هاتە دەرێ...
دەهشەت هات و، ئەو قاوغە فیشەکانەش
هاتن کە مێر منالان لەبەرمیلە زبڵەکانی بەر
سەرادا دۆزیبوویاننەوە...
ئەوەش وترا، کەتۆ بە ڕانە مەڕێکی بەختەوەرو
تاقە یەك بەرانەوە گەڕایتەوە،بەرانێك وەك
جەنگاوەر هەر جێیەکی بدیبایەتەوە کەبەمیز تەڕ کراوە،
ئەو پشقلی تێدا دەکرد
دینۆکا.. دینۆکا
من ماندووم و، دەنگی تۆ نابیستم... من تەپۆڵکەکانی
(میریکا)و
گالیسکەکانی کوردان بەدیی دەکەم، ئەو گالیسکانەی
کەبەپووش
بارکراون..
فەرمانێك/ ڕاوە دوونان
ئەی کچی ڕۆژە سۆزانییەکانی من.
ئەماینەکەت،
ئەوشکانیی،ئەتەلبەندەکان ناتشێرنەوە.
تارماییەکەت- ئەم شتە پەرپوەی- کەئاوا دەبێو
منیش پاڵی پێوە ئەدەم
تاڕا دوو نانەکەم درێژبکەمەوە
ئەوڕۆ، لەهەڵدێرێکا
باڵندەکەی خۆت
لەپشت تەرمی لقەکانمەوە،
ئیغرا بکە..
من بەگەردشی ڕۆژگارو،
بەچرپەو،
بەسێبەری میقسەڵەوە نووساوم..
***
لەودیو درەختەکانەوە، جۆڵاکان لەسەر تەونەکانیان
ڕایەڵ و دەرووزی هودنەی نێوان
وەحشەت و دنیا هەڵدەکەنەوە...
لەودیو درەختەکانەوە
سی‌یەکانم هەڵکورمان و
دواتر قەدی وشکەوە بووی درەختەکانیان

کردە گۆچان و، داگیرسان،
ئەوە من بووم، دڵی جولاّ هەژارەکانم
داگیرساندو
ئەوانیش کەمەری منیان ڕاوەشاندو
بەربوونەوە سەر قەدی وشکەوە بووی
درەختەکان..
ئەوان دەستیان بەگیاو گوڵەکانی منەوە
دەگرت
دەستیان دەخستە نێو دەستکێشی
ئەو ژنەی
کەلەبەردەم بەدووەکاندا پاشەکشەی دەکرد
ئەو بەدوانەی
کەلەسەر لوولەی دەزووله خوێنەکانی من،
هەڵدەلەرزین
لەودیو درەختەکانەوە چراوگەکانی ئاو هەن
غوبارێك هەیە
تیایدا سەرنجی دەستەکانت ئەدەم،
دەتوێنەوە...
ئیغرا بوونی خۆت بنوێنە
ئەی کچی ڕۆژە سۆزانییەکانی من.
نەوشکانیی، نەتەلبەندەکان، ناشێرنەوە
بەتەنیشت دەغلێکەوە، یان بەتەنیشت شاخێکەوە
دواتر بارانەکەی خۆمم لەگەڵدا بەدیی دەکەیت
ڕۆژگاری خۆمم بەهەڵکورماویی لەگەڵدا بەدیی دەکەیت
ئەو ڕۆژگارەی
کەبەزەیی و(با)و
سێبەری میقسەڵە،
شەڕی لەسەر دەکەن..
چۆلەکەکانی خوێنە غەفڵەترە دەکەشم بەدیی دەکەیت
(وادەو بەڵێنیك هەیە، کەوەك پیاوە شەرەفمەندەکان
من چۆلەکەکان لەبیرکەم،
بەو ڕێو بانەدا نەیانهێنم
کەبە کەنیزەکەکانی جەمهورییەت و
پاسەوانەکان تەنراون)
خوێنەکەم بەدی دەکەیت
کەلەنێوان پادشاکانی ئاوو
ئاجۆری شارەکاندا(*) بازرەقەی بەستووە..
منیش ئەو نەتەوانە لەبیر دەکەم کەدێن و
نزیك دەبنەوە و دەڕۆن
سۆلەکانم کون کون دەکەم
بۆ ئەوەی بگەمە ئەو مەعریفەتەی
سالووکەکان لەبارەی ئەو شەهیدە بێزراوانەوە دەیزانن
کەلەسەرە ڕێی گڵکۆکاندا، فڕێ دران..
بۆ ئەوەی بزانم، چۆن زەمەنم
هودنەکاریم لەگەڵ دەکات..
ئەو پێدەشتانەش بناسم
کەسیخناخن لەو گژوگیایەی
دەمکاتە خانەی حوزن..
(هەورە بروسکە غەمگینم دەکات ئەو کاتەی لەلێورەکانی
لافاودا دادەگیرسێ، لافاویش غەمگینم دەکات
ئەو کاتەی سوار پشتی خاك دەبێ، خاکیش دەمکاتە
خەفەتخان کاتێ دەوڵەت ئەو خاکە لەمێژووی دەوڵەت
دەسڕێتەوە، دەوڵەتیش غەمگینم دەکات ئەو کاتەی
حوزن بەعزی لەگەڵدا دەکات... حوزنیش، حوزنبارم
دەکات)
لەدواتەوەم ئەی کچی ڕۆژە سۆزانییەکانم
من گەلاّی دار گێلاسەکان بانگ دەکەمە
نێو حیرەتی میللەتێکەوە:
(خێراکەن، وەرنە قەراغم..
ئەی گەلاّی دار گێلاسەکانی
ئێوە بن و خوودا، خێراکەن.. خێرا..
من سەرقاڵی دوکەڵێکم
لە ئازادیی ئەو نەوانە دەمپارێزێ
کەهەموو نەوەکان ڕاو دەکەن..
من، زینەکان و خۆڵباران، نیازم
لەو گەلاّیانەدا،
پێشنیاز ناوێکی دی بۆ ئاوەکەم دەکەم و
هاوڕێکەیبوونەوەرە شێردەرەکانی سەردەم دەبم
بەرەو ڕەشماڵ و میوانخانەی سەمەندەرو
بۆنخۆشترین دەوەنەکان
بەرە و ئەو مەمکەی
کەخواوەند لەپشت گوڵە گەنمەوە
کتوپڕ بەدیی کرد..
ئەی گەلاّی دار گێلاس،
جوگرافیا ئاسەکان نووستوون
گوڵەکانیش پڕبوون لە نهێنییەکانی گیا..
(من کاپتنم و
کەشتیەکەشم بریتییە لە ژەنگی هەنگاوەکان)
لەپشت خۆتەوە، ئەی کچی ڕۆژە سۆزانییەکانم،
لەملاولای خۆتەوە،
خوێنەکەم دەبینی...
ئەو خوێنەم،
دۆزەخێ لەدۆزەخەکەی مندا زیندوو دەکاتەوە و
دەخورێتە ڕەوە ئەسپێ لە ئەسپەکانی تەنیایی،
لەناوەڕاستی شووراکانی ڕۆحدا
سواری ئەسپێك دەبێ‌و
لەبەرگی(بریڤا)ی کوژراو بەهەناسەی غەریبان و
بەسرووتی خواوەنداندا،

دەحیلێنیّ..

پەنا دەبەمە بەر زەبرو، هەناوی ئەسپەکان

بەستووندێکەوە گریّ دەدەم کەچەرکەس و

کورد خۆیانی لیّ هەڵدەسوون و

بەخێرایی، بەرزە پیّ ڕاست دەبنەوە

سەوزیی و چڕیی گەڵاکانیان، بەنێرگس و

بەباوەڕێکی ئەبەدیی خەتم دەکەم،

پاشان وەك دارو درەخت و

وەك چۆلەکەکان،

بەرەو رووبار ڕێدەکەین،

دەڵێین:(ئەی ڕووبار، وەرە ئەی شاخ، وەرە)

دەشڵێین:(ئەی کەو، وەرە

تۆش ئەی گەڵای گێلاس

بەرەو بیابانێك وەرە

کەلەدرزی کاسە سەرەوە دێتە دەریّ)

پەنا دەبەمە بەر زەبرو

لەحزەکان بتانگهێشت دەکەم

تاکو بلووری دڵ لە عەورەتی

ئەو بەژنانە موتوربە بکەن

کەلەکەفی قوتبەکان و

لەئاجۆری شارەکانەوە دێن

دەکۆشم، ئەو شوێنانەی کەلەلێوەکانمدا

خۆرکە لێیان ئەداو،

ئەو شوێنانەشی کەلە چڵەکانمدان،

بۆ لەسێدارەدان بکەمەوە

کاتیّ جەستەی شێدار خۆ تەواو دەکات و

بەرەو درزی کات و

زاووزیّی موعجیزە ڕاپێچ دەکریّ..

تارمایی ئەو هاوڕیّ کچانەی کەمەداری منیان

بریندار دەکرد،

سەرفەرم پێدەکەن..

ئەمێستاو، دوای ئەمێستاش

من گۆڕستانێك و خوێنی،

وەکو خەڵات دەبەمەوە

پەراوێز

*ئاجۆڕ–القرمید–: کەرەسەیەکی بینا سازییە بە ئینگلیزی پیّی دەوتریّ(ئەنتی فێکس) و جۆرە خشتێکی بەلم خۆشکراوە و لە سەقفبەندیی خانووبەرەدا بەکار دیّ.

سەرچاوە:

دیوانی شیعری(کل داخل سیهتف لاجلي، وکل خارج ایضا). کەلە کۆ دیوانی(المجموعات الخمس) دا بلأوکراوەتەوە. لەبلأوکراوەکانی (فلسطین المحتلة) چاپی یەکەم سانی 1981- ل.ل(7–12).

سەلیم بەرەکات: من ڕۆحی کورد بەعارەب دەناسێنم!

گفتوگۆی: جەوهەر کرمانج- د. موفەق دەرگەڵەیی

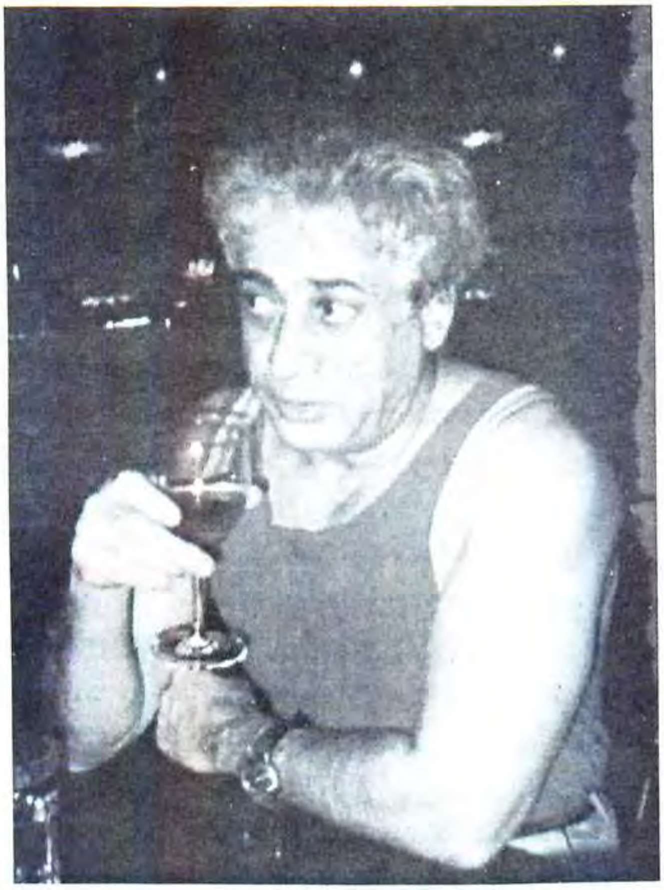

سەلیم بەرەکات یەکێکە لە شاعیرە نوێخوازەکان، بەرەچەڵەک و هەست کوردە و بەزمانی عەرەبی دەنووسێ. خاوەنی ڕێچکەیەکی تایبەتییە لە شیعرو ڕۆمانووسیندا. شیعرو ڕۆمان لای سەلیم بە ئەندازەیەک تێکەڵ یەکتربووە کەزەحمەتە تخوبوکانی لەیەک جیابکەینەوە.

سەلیم ئێستا لە ستۆکهۆڵم دەژی، پاش ئەوەی ماوەیەک لەبەیروت و دواتر لە قوبرس ژیا.

ئایندە خۆشحاڵە کە ئەم چاوپێکەوتنەی لەگەڵ ئامادە بکا.

***سەلیم بەرەکات شاعیریشەو ڕۆمان نوسیش، چۆن پارسەنگ لەنێوان ئەم دوانە ڕادەگری؟**

—**سەلیم بەرەکات:** لام وایە کە لەسەرەتای(ئەفسانە)ەوە، هەر لە هۆمیرۆس و پێشترو دواتریش بگرە شیعرو ڕۆمان لەیەک ڕێچکەدابوون، خودی "ئەلیازە" و "ئۆدێسا" بریتین لە ڕۆمانە داستان و بەشێوازێکی شیعری نوسراون، ئەمە ئاشکرایە، منیش زۆرجار جیاوازی ناکەم لەنێوان ئاستەکانی بەکارهێنانی جۆرەکانی ئەدەب لەیەک بواردا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا پێم باشتربوو ڕۆمان بەزمانی ڕۆمان بنووسم و شیعریش بەزمانێکی شیعری ئەگەرچی دەشڵێن کەڕۆمانەکانم زمانی شیعریان پێوە دیارە ئەمەش مافێکی ڕەوای خۆمە کەشێوازە زمانیەکانی شیاو بەکاربێنم بۆ دەوڵەمەندکردنی دەقێکی بەردەستم، جا ئەمە پەخشان بێ یان شیعر.

***خوێندەواری کورد ڕووبەڕووی دیوارێکی ئەستووری زمان دەبێتەوەو خوێندەواری عارەبیش ئاوەڕۆکێکی ناناسا، ئەم گیروگرفتە چۆن هەڵدەسەنگێنی؟**

—لەڕاستیدا هیچ گیروگرفتێک لەئارادانیە، بۆچی خوێندەواری عارەب دەقێکی وەرگێڕدراوی ژاپۆنی بەعارەبی دەخوێنێتەوە و چێژی لێوەردەگرێ کەچی من بەزمانەکەی خۆی بۆی دەنووسم تێبینی ناکا؟ پێم وایە کەئەمەیان لەلایەکەوە سەرچاوەیەو لەلایەکی دیکەشەوە وایلێدەکات کە ئاگاداری ڕۆحی گەلێکی تربێت کەپێکەوە دەژین، ئەمەیان گرفتێک نیە، بەڵکو گرفت ئەوەیە کەئاور لەگەلێک نەداتەوە کەهاوبەشە لەگەڵیدا لەسەر یەک خاک و یەک ئایین و یەک مرۆڤایەتی لەناوچەکەدا، هەروەها لەلایەکی دیکەوە گرفتەکە ئەوەیە خوێندەواری کورد ناتوانێ بەئاسانی بیگاتێ، من لێرەدا لەبیانوو ناگەڕێم. ڕەنگە من تەمبەڵ بووبم، بەڵام هەرگیز پەشیمان نیم لەوەی کەزمانی عارەبیم بەکارهێناوە بۆ تەرجەمەکردنی ڕۆحی کورد بۆی، چونکە زمانێکی زۆر دەوڵەمەندو فراوانە، بۆخۆیشم چاکترە کەمرۆڤێکی کورد بەو دەوڵەمەندیەی پێشکەش بکەم، هەروەها بۆ خوێندەوارە بێگانەکەش باشترە کەمرۆڤێکی دەوڵەمەندو قووڵی لەم ئاستەی پێشکەش بکرێ نەک بەزمانێکی هەژار ئەڵبەتە کەهەندێکیش گلەیی لەوەرگێڕەکان دەکەم کەدەبینم ئەدەبی"یەشار کەمال" وەردەگێڕنە سەرزمانی کوردی و نازانم بۆ چیانە، ئایا دەبێ تا ئەو ڕادەیە تەمبەڵ بن کە لەگەڵ گەلی عارەب بژین و عارەبی نەزانن، کەچی تورکی دەزانن؟ تێناگەم، لەمە ناگەم، با ئەدەبیمنیش وەربگێڕنە سەر زمانی کوردی، جا باسەیر کەن بزانن من چەند لەگەلەکەم نزیکم.

***ئایا ئەدەبی سەلیم بەرەکات سەرئەنجام زێدەکردنە بۆ سەر ئەدەبی کوردی یان ئەدەبی عارەبی..؟**

—ناکرێ بەم جۆرە سەیری ئەدەب بکرێ، چونکە ئەمە زێدەکردنێکە بۆ ئەدەبی مرۆڤایەتی، زێدەکردنە بۆ یەقین و تێگەیشتنی مرۆڤایەتی، بەم پێودانگە من پێم وایە کەمن چۆن لەیەقینی کورد نزیکم ئاواش لەیەقینی عارەب نزیکم، من ڕۆحی کورد بەعارەب دەناسێنم ئەمەش ئەرکی سەرەکی منە.

***لەشیعری "مەهاباد" کات و شوێنت پێکەوە کۆکردۆتەوە، واتە مەهاباد هەردووکیانە، ئەمە لای تۆچی دەگەیەنێ و بۆچی لەم کاتەشدا ئەم شیعرە لەدایك بوو؟**

—وابزانم سەردەمی کارەساتەکەی هەڵەبجەبوو کە ئەم شیعرەم نووسی. بەرووداوێکەوە گرێم دا کە ئەوکاتە هەموو دنیا گرنگی پێدەدا، ئەویش یاریەکانی"ئۆلۆمپیاد" بو بەبیرم ئەماوە لەچ وڵاتێك بوو، هەموو گەلانی دنیا لەوێ بوون بۆ بەشداری لەبازدان و ڕاکردن و... هتد لەولاش گەلێك سەری دەبڕا، هەوڵمدا جیاوازیەکان بدۆزمەوە، لەڕاستیدا هێندە جیاوازیەکی گاڵتەجار نەبوو ئەوەندەی لەرادەبەدەر خوێناوی بوو، دنیا سەرقاڵی "ئۆلۆمپیاد"و ڕادەکات، بەڕاکردنی یاریزانێك بەهەناسەی یاریزانێك بەئالای خۆیانەوە، کەچی کوردەکان بەناو مێژوودا بەرەو خوێن باز دەدەن، ئەم گەمەیەم لەگەڵ جیاوازیەکان کرد، وەبەهێنانەوەی"مەهاباد" گەڕانەوەیەکی مێژووییە بۆ ئێمە، چونکە ئێمە یەك جار کیانێکمان بۆ دروست بوو، ئەویش بەشێوەیەکی خێراو ڕواڵەتی کەوامان لێدەکات هەمیشە دەستی پێوەبگرین و پشتی پێوەبدەین

بۆ گەڕان بەدوای هەر کیانێك، تەنیا زیندوکردنەوەیەکی ڕەمزی بووبەس.

***هەندێك پێیان وایە کەشێوازی نووسینت تاڕادەیەك تەم و مژاوی و ڕەمزیەت زاڵە بەسەریاندا تۆ دەڵێی چی؟**

—من پشت بەزۆر شێوازی گفتوگۆ دەبەستم، مەبەستم لە شێوازی نووسینە، لەوانە ڕەمزیەت، بەلاّم نەك ڕەمزیەتێکی تەماوی، نەخێر هەرگیز، بەڵکو هەوڵێکە بۆ دەوڵەمەندکردنی ئەو کەسایەتیانەی کەپێشکەشیان دەکەم، هەروەها شوێن و ڕووداوەکانیش، بەلاّم ئێستا لەم سەردەمەدا بەداخەوە خوێندەوار زیاتر تەمبەڵ دەبن بۆیی دەقێك بەسەختەکار ناودەبەن، یان بەتەم ومژ، ئێوە دەزانن کە سادەیی پانتاییەکی زۆری لە ئەدەب داگیرکردوەو هەروەها پیشکەش کردنی دەقێکی ئاسان بۆ خوێندەوارێکی ئاسان سیمای ئەدەبی ئەم سەردەمەیە، من نامەوێ بەم ڕێرەوەدا بڕۆم، من دەقەکانم سەختن. چونکە چارەنووسم سەختە، بویێ لەنرخیان کەم ناکەمەوە تا لەڕەوتێکی ئاساندا بیانخەمەڕوو.

***باشە.. ئاکرێ تۆ نەختێ لەو قوللە سەختە دابەزیت و خوێندەواریش نەختێ سەرکەوێ و لەناوەندێکدا پێك بگەن..؟ مەبەستم لە زمانی نووسینەکانتە، بۆ ئەوەی تێت بگەن؟**

—من وای بەچاك دەزانم لەو بەرزاییە بمێنمەوە، خوێندەوار سەرکەوێ بۆلام. ئەمەش هۆی هەیە کەلەسەر دەقی سەخت نەبێت کارناکەم، بەئەندازەی ئەو چارەنوسە سەخت و دڵەوارەی هەمانە. ئێوە دەزانن کە زۆرشت کاریان کردۆتە سەر خوێندەوار بۆ ئەوەی سادەبن، لەوانە دەوروبەر، من لێرەدا مەبەستم بەتەنیا خوێندەواری کورد نیە، بەڵکو خوێندەواری ناوچەکە بەگشتی، باشترین کتێبی عارەبی دوو هەزار دانەی لێ دەفرۆشرێ، باسێ هەزاربێ بۆ نموونە..."نزار قەببانی" کەزۆر بەناوبانگە پێنج هەزار کتێبی دەفرۆشرا، خۆشتان دەزانن کە گەلی عارەب چەندن، من ناتوانم لەم بارەیەوە شتێك بکەم چونکە تراویلکەیەك لەسەر زەمینەی واقیع دا هەیە، کەخوێندەوارییەکی بەربلاّو لەڕادەبەدەرە، نەخوێندەوارییەك کە گەڕانەوەیە بۆ خوێندنەوەی ڕۆژنامەو شتی رووکەش. نەبوونی کتێبی پێشکەوتنخواز، نەبوونی ڕەخنەی ئەدەبی لەسەر گۆڕەپانەکە. نەمانی گۆڤاری ئەدەبی تایبەت بەڕەخنە، یان هەر گۆڤاری ئەدەبی بەگشتی، هەموو ئەوانە وادەکەن خوێندەوار لەخوارەوە بمێنێتەوە. من قەت ڕێگا بەخۆم نادەم بۆلای دابەزم، چونکە ئەمە چارەسەر نیە. ئەمە مانای ئەوەیە من لەئەدەبەکەی خۆم بخورم تا بگاتە لای ئەو، دابەزین واتە پێك گەیشتن لەخاڵێك ئەوەش ئەکی سەرشانی من نیەو ناتوانم. من ناتوانم خوێندەواریش بەرزبکەمەوە، ئەمە کاری دەزگاکانە، منیش ناتوانم شوێنی ئەو دەزگایانە بگرمەوە، بەلاّم کەمێك ڕێزو پایە بۆئەدەبەکەی خۆم دروست دەکەم تا ئەوکاتە خوێندەوار دەیگاتێ.

***هێندێ لەنووسەران دەڵێن ئێمە بەلامانەوە گرنگ نیە تێمان دەگەن یان نا، ئێمە بۆ خەڵك نانووسین بەڵکو بۆ خۆمان دەنووسین تۆ دەڵێیچی؟**

—هەرگیز من باوەڕم بەم هەڵوێستە بێهوودەییە نیە، من مولتەزیمم، من بۆ کەسانێك دەنووسم کەمولتەزیمم بەرامبەریان، ئەو کەسانەش ئاسان نین و سەختن، لێشیان دەترسم، من لە خوێندەواری زیرەك دەترسم، نیازیشم نیە بۆ خوێندەوارێکی سادە بنووسم، زۆریش لەوە دەترسم کەخوێندەوارێکی زیرەك و وریا تاقیمبکاتەوە، لەو تاقیکردنەوەیە دەترسم. من بۆ ئەو جۆرە کەسانە دەنووسم و لاشم مەبەستن. هەرگیز من ڕوو لەوجۆرە خوێندەوارانە ناکەم. من ئەوەم بەخەیاڵدا نەدەهات کەلەعارەبێك باشتر فێری عارەبی ببم بۆ ئەوەی عارەبی پێ ئیحراج بکەم بەڵکو بۆئەوەم بوو کەخۆم دەوڵەمەندتر بکەم، ئەمە ڕاستیەکەیەو بەس. هەرگیز دابڕان، یان بۆشایی لە نێوان خوێندەوارو شیعر زیاترە لەبۆشایی نێوان خویندەوارو ڕۆمان. دیسان دەگەڕێمەوە و دەڵێم ئەوە ئەرکی سەرشانی ڕەخنەیە بۆ لێك نزیك کردنەوەی بۆچوونەکان پێشان لای ئێمە کتێبەکان شیعری تازەشی تێدابوو، لەوانەیە باسکردنی ئەم مەسەلەیە ئەمڕۆ ساکاربێ دەرهەق بەشیعر، بەلاّم کاتی خۆی زۆر یارمەتی داین، ئەمڕۆ شتێکی لەو بابەتە نابینین، نەمانی ڕەخنە دوای پەیدابوونی نەوت و دوای سەرهەڵدانی ڕۆژنامەو گۆڤارو ڕاگەیاندنی نەوت زیاتر لەسەرەتای حەفتاکانەوە هێرشی بەربلاّو لەلایەن ڕژێمی عێراقی و لیبی کرایە سەر ڕۆژنامەو گۆڤارەکان تەنانەت هێندێ گۆڤاری ئەدەبی هەر تەفروتونا بوون، لەبەرئەوەی نوسەرەکانیان کەوتنە دوای پارەوپوولی زۆرتر لەڕۆژنامە گەلێکدا کەهیچیان لێ ناخوازێ، جگە لەستوونێکی ئاسان و سادە. ئەمە لەسەرەتای حەفتاکانەوە دەستیپێکرد، کاتێ کە بەیروت گۆڕەپانێکی گەورەبوو بۆ سەرهەڵدانی ڕەخنەی ئەدەبی و گۆڤار. ئەمانە هەمووی نەمان. بۆیە ڕەخنەگر هەر بەو بیروبۆچوونە کۆنانەی زەمانی شەستەکان مایەوە، بەباشی یان نیوە باشی یان کەمتر لەبدر شاکر السیاب و هەندێ لەوانەی ئێمە دواتر بەکلاسیکیمان دەزانین، لەگەڵ زیادبوونی گوشاری ڕەمزیەت و زۆربوونی شێوازی دەربڕین لە ناو شیعری جیهانیدا و کارتێکردنی هێندێ شاعیری عەرەبیش بەمە، خوێندەوار هەر لە قۆناغی شەستەکاندا مایەوەو دەقەکانیش گەشەیان کرد، بەرەو ئاستێکی دی، ئەڵبەتە کە لەم هەموو شتەی کە دەنووسرێ شتی خراپ زۆرە، بەلاّم گرفتەکە ئەوەیە کەباشەکەشی بەئاگری خراپەکە دەسوتێ، ئەویش بەهۆی بزربوونی ڕەخنە...

***تۆ ساڵانێکی زۆر لەگەڵ فەلەستینەیەکان کارت کرد، واتێبگەم لە گۆڤاری"کەرمل" تێڕوانین و بۆچوونی ئەدیبی عارەب چۆن بۆ ئەدەبی کوردی بەگشتی و کێشەی کوردیش بەتایبەتی، چونکە ئەدیبی کورد زۆری بۆکێشەی فەلەستین نووسی، تەنانەت زۆرجار کێشەشی بۆ دروست دەکردین لەلایەن ڕژێمەوە بۆ نموونە: زۆر وشەی وەك فەلەستین، قودس، تەل زەعفەر، کەمال ناسر، کەمال عدوان.. هتد قەدەغەکرابوون.**

—نووسەرە فەلەستینیەکان کێشەی خۆیان هەبوو، من گلەییان لێناکەم بەگشتی خەریکی کێشەی خۆیان بوون، لەبواری ئەدەبی فەلەستینیشدا شتی خراپ زۆر پێشکەش کرا. مانای ئەوەیە بۆچوون و تێگەیشتنی زۆر لەنوسەرانیان خراپ بوو بەرامبەر کێشەکەی خۆشیان. هێندێکیان کەبێشك کەمێکن. هزرێکیان بەرامبەر کێشەی کوردهەبوو، لەبەرئەوەی چەپ بوون پشگیری خەباتی ناوچەکەیان دەکرد بەلاّم خۆی کێشەی کورد بەگشتی بەپلەی دوو و سێ دەهات، ئەویش بەهۆی ئەو پەردەپۆشیە لەڕادەبەدەرەی ڕاگەیاندن تەنانەت ئەم پەردەپۆشیە کاری لەسەر نووسەرێکی کوردیش کردبوو کەدەلاقەیەکی لەنێو خەباتی فەلەستینیەکاندا دۆزیبۆوە، کە پێی وابوو کێشەی فەلەستینیەکان کێشەیەکی ڕەوای گەلێکە، یان لەبەرئەوەی خۆی نەیدەتوانی

راستەوخۆ بۆچوونەکانی خۆی دەربڕێ، من خۆم هەستم بەوە نەدەکرد کە خوێندەواری عارەب تێگەیشتنێکی گەورەیان هەبێ لەسەر کێشەی کورد کەکێشەی گەلێکە بەتەکیانەوەیە بەتایبەتیش کە ئەو کێشەیە کەوتۆتە سێ'کوچکەیەکی شەیتانی، ئەو تەموو مژە رەفتارێك دەوری داوە وا دەکات کە بۆ فلان و فیسار هێندە روون نەبێ، هەمان ئەندازەیش وەك خۆتان دەزانن، تەنانەت لە ناوەندە فەلەستینیەکانیشدا جا چ هەواداری عێراق یا سوریا یائێرانی، یا تورکی یا ئیسلامی بووبێ، تێروانینیان جیاوازبووە لەسەر کێشەی کورد، بەلام کێشەی فەلەستین هەرزاڵ بوو، تەنانەت لەسەر ئاستی دنیاداو لە ئاستی عارەبیشدا، ئەویش بەهۆی ئەو یارمەتیە زۆرەی کەبەپارە بۆ کێشەی فەلەستین تەرخان کرابو. هەروەها یارمەتی راگەیاندن، کەتەنانەت خەڵکیان لەدەرەوە دەهێنا ئەوەش وای دەکرد کەزۆر ئاگاداری کێشەی کورد نەبن.

***دوای کارەساتی هەڵەبجەو ئەنفالەکانیش ئەوانەی کە لە دەوروبەری تۆ بوون هەر بێدەنگ بوون، ئەمە بێهەڵوێستی ناکەیەنی؟**

–بێگومان کەم و کورتی لە عارەباندا هەبوو.

کەموکورتی لەویژدانیاندا هەبوو، زۆرجار ئێمە لەناو ناوەندە فەلەستینیەکاندا پێوەی گرفتاربووین. فەلەستینیەکان،یان زیاتر ئەوانەی لەدەوروبەرم بوون تێگەیشتنی زیاتریان هەبوو بۆ مەسەلەکە، چونکە هەر هیچ نەبێ من دەمتوانی لەسەر مەهاباد بەکوردی بوونی خۆم بنووسم، من دەساڵی رێك لەگەڵ فەلەستینیەکان کارمکرد، لەچەند وتارێك بترازێ شتێکم لەسەر فەلەستینیەکان نەنووسی.

هەموورۆمان و شیعرەکانی من لەسەر کوردبوون. پشتگیریشیان دەکردم، ئەگەرچی کەم بوو و دەبوو زێتربێ، بەتایبەتی دەرهەق بەگەلێك کەئێش و ئازارەکانی وەك هی ئەوان بوو، ئەڵبەتە کەدەبێ گلەییان لێبکرێ.

***لەم رووەوە تۆ گلەییت لێنەدەکردن؟**

–من ناتوانم دەنگی خۆم بگەیێنمە هەموان، من دەمنووسی، لەولاشەوە کەسانێك هەبوون جاروبار گوێیان لێم بوو. جاریش وابوو هیچ، بەلام ئەوانەی دەوربەرم زۆر بەڕوونی لەکوردی بوونی من دەگەیشتن.

***مەحمود دەروێش یەك شیعری بۆ کورد نووسیوو بەلام دواتر لەویش پەشیمان بۆوە بۆ؟**

–پێم وایە شیعری دواتر دیکەشی هەبوون کەلەدیوانەکەی مەحمود دەروێشدا جێگایان نەما، بەلام بەتایبەتی شیعری بۆ کوردستان کاریگەریەکی زۆری لەسەر دڵی کوردان هەبوو پێشم وانیە مەحمود کەسێکی ترسنۆك بێ، یان دووڕوو، ئەوەندە هەیە کە خۆی رای لەدارشتنی هێندێ شیعرە کۆنەکانی نەبوو، ئەوەبوو کەلەدیوانەکەیدا داینەنان، یەکێکیش لەوانە ئەم شیعرەبوو، بەلام ئەوە تاکە شیعر بوو کەکاری کردە سەرهەڵوێستی ئێمە.

***یەکەمین دیدارت لەگەڵ فەلەستینیەکان کەی بوو؟**

–لەگەڵ سەرەتای پەیدابوونی هۆشمان مەسەلەی فەلەستین لە ناو ماڵەکانمان و لە ناو کتێبەکانمان و قوتابخانەمان بوو، ئەو دەمە قسەی رۆژانەو شیعرانەی فێریان دەکردین هەمووی هەر لەسەر فەلەستین بوو.

***لەکۆڕێکی فراواندا لەدیمەشق"مام جەلال" باسی سەرکردەکانی فەلەستینیەکانی کرد کە دەست دەخەنە ناو دەستی"صدام حسین" کەجەللادی کوردە، کەچی ئەوەیان لەبەرچاو نەبوو کە دوا(10)کەس کە(لەقەلای شوقیف) لەسەر فەلەستین کوژران کورد بوون!**

–ئەمە باسێکی دووردرێژە، زۆربەئێش و ئازارە، لەوانەیە من زۆرجاران تێگەیشتنێکم هەبوە بۆ هەڵوێستی کەسێك یا سەرکردەیەکی سیاسی لەگەمە سیاسیەکانیداو تەوقەکردن ئاساییە، من لەو جۆرە کەسانە نیم کەشت لەسەر ئەوە بنیات بنێم، زۆرجاریش خەڵکانێك ناچاردەبن تەوقە لەگەڵ دوژمنەکانیان بکەن.

بەلام مەسەلەکە ئەوەیە ئایا ئەمە کارێکی مەبدەئی و کۆتاییە یان نا؟ ئێوە خۆتان دەزانن هەڵوێستە کاتیەکان لەبواری سیاسیدا زۆر فرتوفێڵ و دوو روویی تێدایە. هەرئەوەش نا بەڵکو تێکڕای هەڵوێستی فەلەستینی دواتر بۆ قازانجی"صدام حسین" وەرگەڕا بەتایبەتی دوای جەنگی کەنداو ئەوەش بەشێکی گەورەی کارەساتی من بوو بەتایبەتی. چونکە من ئەو دەمە هێشتا لەراگەیاندنی فەلەستینی کارم دەکرد و دەمبینی وێنەی"صدام حسین" لەلاپەرەکانی پێشەوەی گۆڤارە فەلەستینیەکان دەدرێ، وەك خۆتان دەزانن دەمەتەقەیەکی زۆر و رووبەڕووبونەوەیەکی زۆر دەهاتە پێش، رووبەڕووبونەوەکان لەوە گەورەترن کەمن باسیان بکەم، ئەوەبوو دوا هەڵوێستم، ئەوەبوو کەئەچم کارەکەم کارێکی زۆر باش بوو لێپرساوی بەشێك لەبەشەکان بووم، گۆڤاری(کەرمل) و دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی(کەرمل) باوەشی بۆ کردبوومەوە، مانگانەیەکی باشیشیان دەدامێ، چیم دەکرد لەسوید ئەگەر ئەوێم هەڵبژاردایە،بەلام پێم شەریف تر بوو پێنج ساڵان بێ'پارەبم لەوەی کەبچم لەوی کاربکەم، تەنیا ئەوەندەم پێکرا.

***ماوەیەکی زۆر لە گۆڤاری(الکرمل) کارت دەکرد، دەکرێ ئەختێك باسی بکەی؟**

–گۆڤاری"کرمل" گۆڤارێکی رووناکبیریەو بەس، هەولماندا لایەنی راگەیاندنی لێدەرهاوێژین، کەهێندێ گۆڤاری دیکەی فەلەستینی بۆئەوە تەرخان کرابوون، تەنانەت وامان لێهاتبوو خەڵکانێکی زۆر لەناوەندە فەلەستینیەکە رقیان لێمان دەبۆوە، ئەوان دەیانویست ئەدەبیش شێوازێکی راگەیاندن بەخۆوە بگرێ و هاوشان بێ لەگەڵ شێوازە سیاسیەکە، ئێمە ئەختێك رێزمان بۆ ئەدەب هێشتبۆوە، بەمەش گۆڤاری"کەرمل" هیچ تەنازولێکی نەکرد، ئەمەش بوە هۆی راگرتنی یارمەتی دراوی لێی.

***چۆن بوو ریزی فەلەسەتینیەکانت هەڵبژارد کاری تێدا بکەیت؟**

–واتێدەگەم کەشتێکی هاوبەش هەیە، من پێشتر گوتم کە رووناکبیرانی کورد هێندێ جار تاکە دەروازەیەکیان لەریزی فەلەستینیەکاندا دەدۆزیەوە بۆ ئەوەی هەناسەیەکی تێدا بدەن، لەبەرئەوەش بوو گەلێك لە خەڵکانی چەپ پەنایان بۆ برد. چونکە پێیان وابوو لەوێ بەجۆرێك لە جۆرەکان دەتوانن هەستی خۆیان دەربڕن، من لەریزی حیزبەکانیاندا کارم نەکردوە، بەڵکو لەریزی بزوتنەوەیەکدا بووم کەرزگاریخوازو نیشتمانیبوو، جۆرەها باڵیشی بەخۆوە گرتبوو، سوودیشمان لێبینی، پەراوێزێکی فراوان هەبوو بۆ ئەوەی هەستی خۆمانی تێدا دەربڕین لەگەڵ ئەوان زیاتر لەشوێنێکی دیکە، من ئەگەر لەدیمەشق بمایامەوە نەمدەتوانی جۆرێك بەم جۆرشتەکانی خۆم دەربڕم، لەهەمان کاتیشدا بڕوامان وابوو کەکێشەکە کێشەیەکی رەوایە وەکو چڵکاوخۆر بەکرێ گیراو نەبووین.

***کەی سوریات بەجێهێشت؟**

—سەرەتای ساڵی 1971چوومە بەیروت، لەگەڵ دەزگایەکی پەخش و بڵاوکردنەوە کارم دەکرد.

***هیچ هۆیەك هەبوو وات لێبکات لە سوریا دەربچیت؟**

—من خۆم پیاوێکی رەقەکار و شەڕانی بووم، هەستم بەو کرد کەلەگۆڕەپانی سوریا جێم نابێتەوە.

***هیچ کاتێ لەگەڵ نووسەرانی سوریا کارت کردوە؟**

—بەڵێ... من لەسەرەتاکان بووم کەچوومە ریزی نووسەران، ئەوکاتە من بچووکترین کەس بووم کەلاپەرەیەکی رووناکبیریی لەرۆژنامەی(الثورة) پێسپێردرا، تەمەنم تەنیا(20) ساڵان بوو، تەماشام کرد بەردەوام بوونم لەوێ کارێکی موستەحیلە، وابزانم بەیروت ئەوکاتە پایتەختێکی رووناکبیریبوو، ئەوەبوو بڕیارمدا بچمە ئەوێ و لە دەزگایەکی پەخش و بڵاوکردنەوە کاربکەم، دواتریش لە گۆڤارەکان و دواجاریش لەگەڵ فەلەستینیەکان.

***ئایا ئەو دەمانەی کەسوریاو لوبنان وەك یەك وڵات وابوون تووشی هیچ گیروگرفتێك نەهاتی؟**

—لەسێ ساڵی یەکەمم نا.. بەڵام دوای ئەوەی شەڕ دەستیپێکردو دنیا بوە گەرەلاوژە و لەگەڵ هاتنی سوریا بۆ لوبنان وردە وردە تەوقەکان تەنگبونەوە، بەتایبەتیش ئەوکاتەی سوریەکان ئابلوقەی چادرگاکانیاندا یان ئەوکاتانەی کەخاڵی پشکنین و پاسەوانیان لەسەر سنووری چادرگاکان دانا، ماوەیەکی زۆر لەناوچەیەکی سەلامەت بووین، بەڵام هەر بەناسنامەی ساختە هاتوچۆم دەکرد تا ئەوکاتەی لە بەیرووت دەرچووم.

***ئەمە راست بوو وەك شێرکۆ بێکەس گوتەنی کورد و فەلەستینی لەیەك زیندان دەژیان؟**

—جاری وایە زیندانەکان جیاوازن، واتێبگەم زیندانی فەلەستینیەکان فراوانتربوو، زیندانی کوردەکان زۆر تەنگبوو.

***لەم دواییەدا شێرکۆ بێکەس لەوتارێکدا باس لەو کۆبونەوەی نوسەرانی عەرەب دەکات دەڵێ: بۆچی سەلیم بەرەکاتی تێدا نیە؟**

—من لەگەڵ نیشانەی پرسیارێکی گەورەوە جیاکراومەتەوە.

***غەزەب لێگراو بوویت**

—بەڵێ، ئەوان کاتێ منیان بوێ بەزۆر پێداگرتنەوە داوام دەکەن، کەبیانەوێ لێم رزگاربن، بەبیریان دێتەوە کەمن کوردم. بەهەرحاڵ ئەمەشتێك نیە، ئەم جۆرە کۆبونەوەی یەکێتییەکان و کۆڕانە هەر هەموویان بێ سوودن.

***سەرەتای ئەوەدەکان زۆربەی نووسەرانی فەلەستینی گەڕانەوە بۆفەلەستین ئایا داوایان لێکردیت لەگەڵیان بڕۆی بۆ ئەوێ؟**

*ئەڵبەتە پێشتریش ئاماژەم بۆ ئەوەکرد، تەنانەت ناوی منیان دابوە دەسەڵاتدارەکانیشیان و رەزامەندیشم بۆهاتەوە، رەزامەندیەکی گەورەش، ئەوکاتە گۆڤاری"کەرمل"یش گوێزرابووە. بۆ ئەوێ و بیوە دەزگا، دەزگای"کەرمل" وەزیفەکەشم مسۆگەر بوو بەمانگانەیەکی زۆر چاکیشەوە، بەڵام دوای ئەو هەڵوێستە نابەجێیەی ئەوان لەگەڵ رژێمی عێراقی دابڕانێك لەنێوان من و گەلی ئەوان روویدا.

***ئایا ئەمە هۆی سەرەکی بوو؟**

—بەدڵنیاییەوە، هۆیەکی زۆر ناڕەحەتکەریشبوو بۆ مانەوەی من لەگەڵ ئەوان کە لەگەڵ ئەوان کارم دەکرد، رۆژانە خەڵکانێکم دەبینی بەشێوەیەکی سەیر باسی(صدام حسێن) یان دەکرد، هەموو رۆژانێك شەڕە قسەمان دەبوو، هەر لەبەیانیەوە تا ئەوکاتەی دەوام تەوا دەبوو.

***کام نووسەری فەلەستینی زۆر لێت نزیك بوو؟**

—مەحمود دەروێش لەهەموویان زیاتر، ئەو لەهەموان پاکترو لەهەموان راستگۆتربوو، کەسێکی زۆرپاك بوو،

***ئێستاکە پەیوەندیت لەگەڵ نووسەرانی فەلەستینی ماوە؟**

—لە ناو فەلەستینیەکاندا هێندێ نووسەر هەن زۆر برادەرمن، مەحمود دەروێش یەکێکە لەوانەی کەبەردەوام پەیوەندیم پێوە دەکات، تەنانەت لێرەش.

***لەتاراوگەوە بۆ تاراوگە، کەی دەگەڕێتەوە بۆ کوردستانی نیشتمان؟**

—بگەڕێمەوە بۆ کوردستان؟ پرسیارێکی زۆر سەختە، نازانم، ئەو رۆژەی کەبەتەواوی رزگار دەبێت. من پیاوێکی خەیاڵیش نیم، بەڵام ئاخۆ کوردستانێك لەم سێگۆشە شەیتانیەی بەرمۆدا، دابێت رزگار دەبێ! من خۆم رۆژانە هەست دەکەم گەڕاومەتەوە و لەوێم، کاتێ کەکاغەز دەخەمە بەردەمم، دەچمەوە ئەوێ.

***چۆنە ئەگەر میوانداریت لێبکرێ بۆ ماوەیەکی دیاریکراو، چونکە وابزانین خوێندەواری کوردو نوسەرانی کورد حەز دەکەن لە نزیکەوە ئاشنات بن؟**

—من یەك بەباری خۆم زۆرم پێخۆشە سەردانی کوردستان بکەم، بەڵام حەزدەکەم لەباردۆخێکی پاکتر سەردانی بکەم. ئەم برینە کاریگەرەی ئێستا هەیە نازانم لەکام بەر بوەستی باشە بۆ ئەوەی قاچت بەخۆن نەبێ، پەنا بەخوا ئەوکاتەی کەکاروبارەکان پتر ئاسایی دەبنەوە.

***ئایا خۆت بەمرۆڤێکی نەتەوەیی دەزانی؟**

—مەبەستت لەنەتەوەیی چیە؟

*واتە شانازی بەنەتەوەکەتەوە بکەیت.

—من کوردم بەرەگ و بەباوەڕو بەئەدەبەوە، بەڵام ئەم بڕوایەی من زۆر فراوانە، چونکە گەڵێ جاران زاراوەی نەتەوەی دەمترسێنێ بەم تێگەیشتنەی کەرووپیدا، بەتایبەتیش کەئەزموونێکی زۆر تاڵمان لەگەڵ نەتەوەییەکانی عارەبدا هەیە.

***تا چ رادەیەك ئاگات لەئەدەبی کوردی هەیە؟**

—بەداخەوە زۆرکەم هەرئەوەم ئاگالێیە کەدەکرێتە عارەبی، ئەمەش کەمە، بەهەر حاڵ ئێستا کە یەکێك هەیە بەنیازە فایلێك لەسەر ئەدەبی کوردی ئامادەبکات، من خۆشم هێندێ دەقم بۆ پەیداکردوە، بە تایبەتیش هی ئەو نووسەرانەی کە بەکوردی دەنووسن، هەوڵ دەدەین وەرگێڕیان بۆ پەیدابکەین، بەتەماین لەقوبرس چاپ بکرێ، فایلێکی تایبەت لەسەر ئەدەبی کوردی بۆ زمانی عارەبی، ئەمە کارێکی پێم وایە ئێستا لە کوردستان بزاڤێکی وا هەیە بۆ وەرگێڕان بەم مەبەستە ئەو کەسەم هانداوە کە ئەم کارە بکات. ئەمەش دەبێتە یەکەمین فایل لەسەر ئەدەبی کوردی، ئەگەرچی رەنگە هێندە بەرفراوانیش نەبێ، چونکە بەراستی جۆرە تەمبەڵییەك لای ئەوانە دەبینم کەدەتوانن ئەدەبی کوردی وەربگێڕنە سەر زمانی عەرەبی چونکە بۆ خوێندەواری کورد هێندە سەخت نیە ئەدەبێك بەزمانی عەرەبی بخوێنێتەوە، بەڵام دیوارە زمانێك لەنێوان خوێندەواری عەرەب و ئەدەبی کوردیدا هەیە. من بە بۆچونی خۆم تەمبەڵیەکە بۆ هەردوولا دەگەڕێتەوە. بەتایبەتیش لایەنە کوردیەکە.

***پێت وایە کە جۆرە تەمبەڵییەك لە ناو رووناکبیرانی عارەبدا هەیە، سەبارەت بەتێگەیشتن لە ئەدەبی کوردی؟**

—من تەمبەڵیەکە بەم جۆرە لێك نادەمەوە، ئێمەی کورد لەناوەندێکی عەرەبی ژیاوین و عارەبی دەزانین، بەڵام ئەوان کوردی نازانن، چونکە بەزمانێکی نامۆی دەبینن. بەتایبەتیش لەناوچەکانی خۆشماندا کەسانێك هەن کوردی ناوانن، جا چۆن لۆمەی ئەوانە بکەم کە لەقووڵایەکەوە دێت هیچ جۆرە تێکەڵاویەکیان لەگەڵ کوردان نیە.

***ئەمە راستە، بەڵام لەم دواییەدا مەسەلەکە گۆڕاوە، پێشان کورد هیچ دەزگایەکی رووناکبیری و چاپەمەنی**

نەبوو تا بەئازادی ئەوەی دەنووسری بڵاوبکرێتەوە، چونکە هەموو لەلایەن دەوڵەتەکانەوە مونوپول کرابوو، واتە دەوڵەت بەلایەوە گرنگ نەبوە یان گرنگی نەدەدا بەوەرگێرانی ئەدەبی کوردی بۆ سەر زمانی عەرەبی، تەنانەت ئەگەر کوردەکان خۆشیان وەریان گێڕایە زۆر سەخت بوو رێگای بڵاوکردنەوەیان بدری، چونکە لەگەڵ سیاسەتی ئەوان ئاوکوف نەبوو، ئەوەش زوڵمێکی گەورەبو لە ئێمە دەکرا.

—جا دەوڵەت هەر ئەم خەتایە گەورەی کردوە؟ خەتاکانی رژێمە عارەبیەکان لەژماردن نایێ، ئەڵبەتە کە لەم بوارەوە بەربەرەکانی کوردیان کردوە، بەڵام بەراستی ئێمە ناتوانین گوشار بخەینە سەر رژێمێکی عارەبی یان دەزگایەکی عەرەبی تافێری کوردی بێ بۆ ئەوەی بەرهەمەکانمان بخاتەروو، ئەمە کاری خۆمانە، بائێمە کتێبەکانی خۆمان وەرگێڕینە سەرزمانی عەرەبی و بزانین چی‌دەبێ؟

***ئێستا لە کوردستان خەریکە مەسەلەی وەرگێرانیش گرنگی پێدەدرێ و بەرهەمە کوردیەکان وەردەگێڕدرێنە سەر زمانی عەرەبی.**

—بەڵام ئەمە هەر لە کوردستانەوە گۆشەگیربوە، من نازانم دەبێ بەدوای رێگایەك بگەڕیین ئەم کتێبە کوردیانەی دەکرێنە عارەبی بگەنە دەرەوە، باپەیوەندی بەکتێبخانە عارەبی و ئەووپیەکانەوە بکرێ بۆ سەرف کردنیان ئێستا کۆمپانیای تایبەت هەیە بۆ بڵاوکردنەوەی کتێب و هی بازرگانانە، هیچ پەیوەندیەکی بەسیاسەتەوە نیە، لەم رێگایەوە دەکرێ کتێبی کورد بگاتە ناوچە عارەبیەکان: بەتایبەتیش کە کتێبە کوردیەکان مۆرکێکی سیایسی یان پێوەنەبێ کەپەیوەندی بەواقیعی عەرەبیدا هەبێ، یالەوێ شێوازێکی سیاسیشی هەبێ دژی حاڵەتە کوردیەکەین.

***باشە خۆ کتێبەکانی تۆ ئەدەبین، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا لەزۆربەی وولاتە عاربیەکان قەدەغەیە؟**

—ئەمە پەیوەندی بەواقعێکەوە هەیە برین دەخاتەوە.

***جاپێت وایە ئەوەی وەرگێردراوی کوردی ئەم برینە ناخاتەوە؟**

—من نە لەسوریا نە لە عێراق چاوەڕوانی ئەوەی لێناکەم بڵاوبێتەوە، بەڵام لەوولاتانی کەنداو دەکرێ، هەروەها لەوولاتانی عەرەبی رۆژئاوادا، بەڵام پێویستی بەجولانەوەی بڵاوکردنەویەکی بەهێز هەیە. ئێستا کە کتێب دوای چاپ کردنی پێویستی بەپلانێکی دارێژراو هەیە تا بڵاوبکرێتەوە، ئاخر کتێب چاپ کردن و بڵاوکردنەوەی مەسرەفێکی زیادەیە، دەبێ پێشتر لەو ولاتەیەی بگەرێن بۆ دابەشکردنی، ئینجا چاپیان بکەین.

***سەلیم بەرەکات کێیە..؟**

—کوردێکەو هیوادارە ببێتە ئەدیب(بەپێکەنینەوە).

***جار وایە تۆ پەنا وەبەر ئەفسانە دەبەیت، یان دەگەڕێیتەوە بۆ ئەفسانەی کوردی من لە(فەقێکانی تاریکی) و(بەراموج) دا هەستم پێکردووە کە زۆر پەنا وەبەر ئەفسانە دەبەیت، ئایا زۆر سەخت نابینی کەئەفسانە لەگەڵ واقیع بگونجێنی؟**

—نەخێر هەرگیزلام سەخت نەبوە، چونکەئەفسانەش خۆی‌لە خۆیدا گواستنەوەیەکی ئەدەبیە، بەڵام دەمێنێتە سەرئەوەی چۆنی بەکاردێنی، راستە من ئەفسانەی کوردیم بەکاربردووە، بەڵام نەك بەشێوەیەکی فراوان، بەڵکو چەند برگەیەکم هەڵبژاردوە، کەپەیوەندییان بەمێژووی کوردەوە هەیە، بەتایبەتیش مێژووی تازەی سەرەتای ئەم سەدەیە تا ئەمڕۆ، چەند نموونەیەکی ئەم مێژووەم بەکارهێناوە و واقیعێکم لەگەڵ موتوربەکردوە کەخوێندەوار سوودی لێ دەبینێ، کورد و غەیری کوردیش، مێژووی ئەو کوردەی کەشەریك بو لەم ناوچەیە، یان خاوەنی ئەم ناوچەیە بوە پێش ئەوەی خەڵکانی دی بێتە ئەم ناوچەیە، مەسەلەی بەکارهێنانی ئەفسانەش شتێکی بەربلاوە لەجیهاندا، وەك کوردێك مافی خۆمە ئەفسانەی خۆم بەکاربێنم لە کاتێکدا کە خەڵکانێك هەن ئەفسانەی دی بەکاردێنن، بەڵام وەك باوە ئەفسانەدەبێتە میراتێکی مرۆڤایەتی، ئەمەش ئاشکرایە کەهێندێ ئاکار و بابەت لە ئەفسانەی گەلاندا دووبارە دەبنەوە، وەك ئەوەی‌لەیەك سەرچاوە هەڵقولابن، بەڵام تۆ چۆنی بەشێکی دەستەمۆ دەکەیت و بەکاریدێنی، یان هەر هەموو بەکاردێنی لە چوارچێوەی دەربڕینی کەسایەتی خۆت، ئەمەش مەسەلەیەکی دیکەیە.

***لەڕۆمانی"پەراموج"دا تۆ زیاتر پەنات وەبەر ئەفسانەبردووە،بەتایبەتیش"ئەفسانەی مەم و زین"ی ئەحمەدی خانی، تەنانەت ناوەکانیش وەك خۆیان بەکارهێناوە، هەروا لە شوێنێکی دیکەدا لەبەشی دووەمی رۆمانەکە وەك بەبیرم بێ، ئەفسانەی بارام جۆر بەکارهێناوە و بەستۆتەوە بە"سمکۆ" شکاك، کەلەوانەیە خوێندەوار بەسەختی بتوانی ئەو پەیوەندیە لەنێوان ئەفسانەو رووداوەکانی رۆمانەکە بدۆزێتەوە، ئایا بەلای تۆ ئەمە گەرانەوەیە بۆ رەگ؟**

—من بەگەڕانەوەی دانانێم بۆ رەگ و ریشە، بەڵکو بۆچوون و بیرکردنەوەی میللەتێکە، دەخرێنە ناو رۆمانێ: چیرۆك و حیکایەت بیرکردنەوەو بۆچونی میللەتان، من ناوێکی پاڵەوانەکانی(مەم وزین)م وەرگرتوە، کە باوکە ناوی کوڕەکەی خۆی ناوە"مەم" چونکە دەستی بەکوردیەتیەکەی خۆیەوە گرتووە، کەسایەتی "سمکۆ"شم خستۆتە پاڵ چونکە کەسایەتیەکی راستەقینەی کوردیەو خەونەکانی پەیوەندیان بەگەلی کوردەوە هەیە، لەگەڵ ئەوەشدا من واقیعم بەهێندێ شت موتوربە کردوە کە لەژیانی ئەواندا نەبوەو لەرۆمانەکەدا من رێچکەیەکی دیکەم بۆ خولقاندوە، ئەویش گەڕانەوە بەدوای ئازادی، گەڕانەوە بەدوای شاری باوك کەنامەکانی بۆ مەهاباد دەنێری.

***بەڵام بۆ خۆشت ئەفسانەت دروست کردوە؟**

—بەڵێ من خۆشم جۆرە ئەفسانەیەکەم داهێناوە، خەڵکانێك هەن کەیەکێك لەناویاندا کوردە و دەستێکی هەیە بەپەراموج کۆتایی دێ ئەمە مەسەلەیەکە پەیوەندی بەئازادیەوە هەیە، پەیوەندی بەخەونەوە هەیە، ئەو لەدوای کەسێك دەگەڕێ تا بەهەشتی نیشان بدات و نایدۆزێتەوە. ئەمەش گیانی کوردانەیە لەم دنیایەدا بەدوای چارەسەرێك کەزۆرجار خەیاڵیە، رۆمانەکە دەوڵەمەند دەکات. بەهەرحاڵ ناتوانم زیاتر روونی بکەمەوە.

***ئەم پیاوە تەمومژاویە کێیە لە رۆمانی(پەراموج)دا؟**

—زۆر کەس لێیان پرسیوم ئەم پیاوەکێیە؟ ئەگەر من پێناسەیەکی تەواوی ئەو کەسایەتیە بکەم، ئەوە رۆمانەکە دەکەمە رەمزیەکی شێوەیی و گرێکانی دەکەمەوە کتێبەکە فرێدەدرێ. ئەم پیاوە گەورەیە گەرانێکی رەوای کوردە لەو باریکە رێیە تاریکانەی دنیا لەژێر زەمین و کۆڵانەکانی بەدوای ئەو کەسەی کەفریات دەکەوێ، جا دەیدۆزیەوە یان نایدۆزیەوە.

***بەگشتی لە نووسینەکانتا زۆر پەناش وەبەر بەکارهێنانی ئاژەڵ دەبەی، جا ئەم ئاژەلانە ماڵی بن یا کێوی.. بۆ؟**

—ئێمە میللەتێکین بەستراوینەتەوە بەسرووشتەوە، بەهەرحاڵ لەو شوێنانەی کەئێمەی لێدەژین کۆمەڵێ ئاژەڵیش لەم بەسروشت شەریکمانن و لێشمانەوە نزیکن، بەماڵی و درندەیانەوە کەلەدەرەوەی سنووری گوندکەت یا لەدارستانەکەی دەوروبەرت دەژین. من هەر لەبەرئەوە پەنام نەبردۆتە بەریان. بەڵکو لە زۆربەی نووسینەکاندا بەکارم هێناون، چونکە هەمیشە لای من ئاژەڵ ئەو بەشەن کە زیاتر ئازادن. ئەوان لای من رەمزو هێمای ئازادین،بەشێکن لەو غەریزەیەی کەهەتا ئێستا سەرکوت نەکراوە، ئاژەڵ تەنانەت ماڵیەکانیشیان تاڕادەیەك ئازادانە رەفتار دەکەن،

ئەوانە نەبن کەدەستەمۆکراون و لەسێرک کاریان پێدەکرێ، بۆیە دەڵێم ئەو ئاژەڵانەی هێشتا غەریزەکەیان سەرکوت نەکراوە، غەریزەکەیان ئازادییانە. تا ئێستا لەگەڵ.. باو لەگەڵ بێسنوریدان ئەڵبەتە کە زۆر زیاترم دەربارەی ئاژەڵ نووسیوە زۆریش قوڵتر لەوەی کەئێستا باسی لێوە دەکەم.

***ئەو رووداوانە چین کەکاریان تێکردیت؟**

—پێم وایە ئەمە تەفاسیلە جار وایە رووداوێك وەك لێدانی کاتژمێر زۆر کاردەکاتە سەرت. بەڵام من پێم وایە کورد بوونم لە هەموو شتێك زیاتر کاری کردۆتە سەر ژیانم. من کارەساتم تووش دێن لەبەرئەوەی کەکوردم، ئەمە لەهەموو شتێ: زیاتر کاریگەری هەبوە لەسەر ژیانم.

***کە لەشام بووی، ئایا هەربەم نەفەسە دەتنووسی، مەبەست ئەوەیە ناوەرۆکی نووسینەکانت هەر وابوون..؟**

—لەپێشدا، من کە سوریام بەجێهێشت تەمەنم بیست ساڵان بو، لەبەرئەوە نابێ چاوەڕوانی شتی زۆرم لێبکرێ. لەگەڵ ئەوەشدا هێندێ شیعرم لەسەر ناوچەکەی خۆمان نوسی و شتەکانم بەناوی خۆیانەوە ناونابوو، زێ، شوێنی هەموو شتەکان بەهەرحاڵ بەگشتی ئەوانە شیعرە سەرەتاییەکانم بوون قۆناغی گەشەکردنی زێتربوون، بەڵام کامڵ بوونم لەبەیروتەوە دەستی پێکرد کە دەستم کرد بەبڵاوکردنەوەی کتێبەکانم، من کەدەستم بەنووسین کرد ئەوەندە لەسوریا نەمامەوە، چونکە ئەو دەمە لاوێکی گچکە بووم.

***لەم دوایەدا لەنووسینەکانتا زۆر دەگەڕێیتەوە بۆ زێدەکەت(شوێنی لەدایك بوونت بۆچی؟)**

—شوێن، شتێکی دیکەیە، قەت شوێنم لێدوورناکەوێتەوە، تەنانەت ئەو کاتانەش کەلەوێ بووم، ئەو دەمەی تەنیا شیعریشم دەنووسی و ئێستاکەش هەروا شوینم لەبیرناچێتەوە، چونکە ئەو زەمینەیە کەتا ئەمرۆش کاری لەسەردەکەم زۆرجار وادەبێ لەو شوێنەی کەلێی دەژیم دوور دەکەومەوە، بۆ نموونە: لەرۆمانە سێیانەکەم شوێن لە نێوان کۆمەڵێ شوێنی کوردستان تێکەڵ بوە، باکوری رۆژهەڵات، باکوری رۆژئاوا، باکووری سنووری تورکیا لە کوردستانی تورکیا، قوبرس، رۆمانەکان تێکەڵاوی یەکترن.

***هەست بەوە دەکرێ کە هێندێ جار شوێن وەك"جیناس" بەکاردێنی، بۆ نموونە، "لەپەراموویج"دا "جەزیرە"ت بۆ قوبرس و جەزیرەی سوریاو جەزیرەی یۆنان بەکارهێناوە.**

—بەڵێ.. لەدوا رۆمانیشمدا"انقاض الازل الثاني" شوێنی وا هەن کەنەمدیون و تێیاندا نەژیاوم، رووداوەکانی لەمەهابادەوە دەست پێدەکاتاشنگال، رۆمانێکی تەواو کوردیە، بە هەموو سەربڕدەو کەسایەتی و شوێن و خەڵکەوە.

***لە کاتی نووسیندا یان پێشتر پێتۆقرە دەبیت؟**

*نووسین، تەنیا کەکاغەزی سپی لەپێش خۆت دادەنێی، ئەمە خۆی لە خۆیدا تاقیکردنەوەیەکی شێتانەیە، دووچاری(ئینهاری عسەبیت) دەکات ئەمە لە کاتێکدا ئەگەر بەئەخلاقەوە رەفتاری لەگەڵ بکەی، نەك بەدوورویی، من کاتی دیاریکراوم هەیە بۆ نووسین، هەروەها کەبابەتێکم نووسی دەستی لێهەڵناگرم تا تەواو دەبێ، واتە من لەو کەسانەم کە رستەیەك ناڕێك بوو یا بەدڵم نەبوویا بەدڵنەبوو هەڵی ئەگرم بۆسبەی بۆ ئەوەی چاکی بکەم بەڵکو وازی لێناهێنم تا کامڵ دەبێ.

***پێناسەت بۆ ئەمانە.**

—ژن: زۆر سەختە پیاوپێناسەیەکی دەقاودەق بۆ شتێك بکات بەتایبەتیش کە ئەوشتە مرۆڤ بێت، چونکە رەنگە ئاسان بێ پێناسەی فیزیا، کیمیا، ... هتد بکەین. چونکە ئەوانە توخمی سروشتین. بەڵام ژن شتێکە(غامزە) و مۆگرەو سادەیە، خراپە زۆر زۆریش باشە بەراستی ناتوانم بەوشەیەك پێناسەی بکەم.

***دەتەوێ بڵێت کە ژن شتێکی سروستی نیە؟**

—بەڵێ

شیعر: ئاخاوتنە لەگەڵ شتێکی تەم و مژاوی، زمانی تەمومژاویە، هەرگیز جلەوی دەربڕین لەخۆت نەگری.

***بەشێوەیەکی گشتی ئایندەی کێشەی کورد چۆن دەبینی؟**

—کێشەیەکی زۆر ئاڵۆزە،زۆریش سەختە بۆیێ دەترسم زۆر زوو بچمە ناو هزرەوە، بەڵام بۆچوون ئەوە نەوەکانی ئایندە دروستی دەکەن، من بەراستی ناتوانم هیچ لەم بارەیەوە بڵێم. توانای ئەوەم نیە.

***ئاساییە دەزانی نووسەر سیاسیش بێ؟**

—بێگومان.. لەبەرئەوەی بەر لەهەموو شتێك مرۆڤێکەو بیردەکاتەوە، سیاسەتیش خۆی بەشێکە لەبیرکردنەوەی مرۆڤ، بەشێکی گەورەش، چونکە رۆژانە بەرخوردی لەگەڵ دەکات، بۆیە نووسەر خۆی گیاندارێکی سیاسیە.

***زۆر لە نووسەران(ئیدیولیکیان) سومبلیکیان هەیە، تۆکێ بەسومبولی خۆت دەزانی؟**

—زۆر لە نووسەرانی دنیا بۆ نموونە"هرمان مەندل" "کافکا" "ئەدگار ئالان بۆ" بەڵام رۆمان نووسەکانی عارەبم خۆش ناوێن چونکە گەلێ زۆر بلێی دەکەن منیش خۆم حەزم لەزۆر بلێی نیە، ئەوان لە تەکنیکی تازە ناگەڕێن. یان خۆ ماندوو ناکەن. لەوانەیە"نەجیب مەحفوز" باشەکەیان بێ.

***نەفسیەتی مرۆڤی کورد چۆن هەڵدەسەنگێنی؟**

—مرۆڤی کورد وەك هەر مرۆڤێکی ئەم جیهانە، جگە لەوەش ئازارەکانی سەربارن، ئەو ئازارانەی کەبەهۆی کوردبوونیەوە دووچاری دەبێ، لەشوێنێك کەکیانی نیە، ناسنامەی تەواو نیە، ناسنامەی ناتەواویش هەمیشە ئازار بۆ مرۆڤ دێنێ بەتایبەتی کە ئەو مرۆڤە دەخولقێنی بۆ ئەوەی دەربڕینت دەوڵەمەندو ئاڵۆز بکات. من واڵە مرۆڤی کورد دەگەم.

***چۆن ئەدەبی ئێستای عەرەبی هەڵدەسەنگێنی؟**

—ئەدەبی عەرەبی لەم قۆناغەیدا تەنگ و چەڵەمەی زۆرە، چونکە تووشی بەڵای خۆی بوە بە رژێمەکانیەوە، کەوا دەکەن بۆچوونەکان بشێوێندرێن هەموو رژێمەکان بۆچونەکان دەشێوێنن، ئەمەو نەبوونی رەخنەو نەبوونی دیموکراسیەت، ئەوانە هەمووی کاردەکەنە سەر داهێنانی ئەدەبی، بەشێوەیەك لە شێوەکان قەبارەیەکی زۆر لەنووسەرانی عارەب رایانکرد بۆ دەرەوە، فەرەنسا، بەریتانیا، پریوە، باشترین رۆژنامەی عارەبی لەبەریتانیا دەردەچێ بۆچی...؟ چونکە واقیعی عەرەبی واقیعێکی ترسناك و تۆقێنەرە، تەنگژەکەیان قەیرانەکە تەنگژەو قەیرانی گێلی و دیموکراسیە، ئەمەش بمانەوێ و نەمانەوێ، لەسەر هەموو شتێك رەنگ دەداتەوە، جا ئەگەر ئەم هەموو تەنگژەی دیموکراسیبوون و دەربڕین هەبێ وەك ئەوەیە کەجەستەیەك بەتەواوی نەخۆش بێ، دیارە کە لەم حاڵەتەشدا ئەدەب سەلامەت نابێ.

***بەڵام بۆچوونێك هەیە کەدەڵێ، زۆربوونی تەنگژەو قەیران، دەبێتە مایەی داهێنان و هەڵسانەوەی ئەدەب، تۆ دەڵێی چی؟**

—بڕوانە، کاتێ کە"بیکاسۆ" و"سلڤادوردالی" رایان کرد بۆ فەرەنسا، هەروا نیوەی نووسەرانی ئەمریکای لاتین، راستە تەنگژەو قەیران خەیاڵ دەوڵەمەند دەکەن، بەڵام تۆ خۆت لەشوێنی تەنگژە و قەیرانەکان بیت شتێکی دیکەیە، بەر لەوەی بۆمبایەك بەسەرتدا بەر بێتەوە تۆ ناتوانی حاڵەتی خۆت روون بکەیتەوە، ئەوە نەبێ کە هەست بە ترس دەکەیت.

سەرچاوە:

گۆڤاری ئایندە، ژمارە (18)

لەنێوان پەرۆشی سەردی بۆ شوێن و پانتایی پێشنیارکراو لە شیعردا

جوانی گۆرانی لەلای (سەلیم بەرەکات)

خوا لێخۆش بوو
حەمید ڕێبوار
(سلێمانی)

ئەگەر بمانەوێ بگەینە ئەو نیازمەندی و گرفتە دەلالی و زمانەوانییانەی دەق دەیانخاتەڕوو، دەبێ سەودای ئەو پێوەندییانە بکەین کە سستەمە ناخۆییەکانی دەق دەبەستێتەوە بەرەهەندەکانی ئەزمونە هەمیشەییەکانی نووسەر و مامەڵە کردنی لەتەك چەمکە ئایدۆلۆژی و پێشبینییە تایبەتییەکان لە بونیادی دەقدا، یاخود واقیعی ستەمی ڕۆژگار بەسەر باری نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی لە ناو ڕێسا شاراوەکانی دەقدا بخرێتەڕوو. بەم شێوەیە ئەگەر بمانەوێ بەرهەمەکانی نووسەر بخوێنینەوە یان تیشکێکی بخەینە سەر، ئەوا دەبێ لەو پێوەدنگەوە بەها مەعریفی و کۆمەڵایەتی و دەروونی و پابەندبوونیان بەرەوشتە پەروەردەییەکان بکەینە یەکەم هەنگاو بۆچوونە ناو جیهانی هەمە چەشن و پێشبینییەکانی(سەلیم بەرەکات)، چونکە سەلیم بەرەکات وەك لە نووسین و چاوپێکەوتن و بەرهەمەکانیدا دەردەکەوێت. ڕەنگدانەوەی هەمواری و چەژتنی هەلاوێردەیەکی سەیرە!، لە هەمواری و چەژتنی خێزان و دەوروبەری کۆمەڵگا، بەرەو موعاناتی گەل و نەتەوە. تەقەللای ئەوە دەدات هەموو کەرەسەو ئەو شتانەی لەمەڕ خۆیەتی، پڕ بە دنیا هاوار بکات، بەشێوەیەك قەوارەی مەودای ئازارەکانی بخاتەڕوو، ڕەنگە هەر ئەم هەستە بێت لە خوێنەوە پالّی پێوەبنێت بەرەو ڕوانگەی گریان... بەکورتیسەلیم بەرەکات ڕۆژنامەنووسێکی بریقەدار و شاعیرێکی زۆر دیارە لە مەیدانی شیعردا و ڕۆماننووسێکی باڵادەستیشە لەم بوارەدا. هەروەها لەلایەکی دیکەوە ژیاننامە نووسێکی سەیرو بێ وێنەشە. بۆیە نابێت لە یەك ڕووەوە بخوێنرێتەوە، بەڵکو دەبێ ڕەچاوی هەموو ئەو لایەنانە بکرێت، کە هەموویان لەلای ئەو هێڵێکی پێوەندکاریان لە نێوان دایە، چونکە ئێمە ناتوانین لەو ڕووەوە سەیری بکەین کە ئەو ئەزموونێك بێت لە دەرەوەی تاقیگەی شیعردا گەشەی کردبێت. ئەو بە پێ لێنانی خۆی، هۆگری کەلەپوور بووەو لەتەك ئەودا دووچاری هەڵچوون بووە، بەڵام ئەم بەم حەزو ئارەزووە ئاسراوەی خۆی لە سنووری بازنەی کەسدا نەماوە، بەڵکو لە ڕێگەیەکی تایبەت بەخۆی قوڕی هەڵبەستی خۆی هەڵدەسوورێنێ و پەیکەری نوێی لێ دروست دەکات.

جا ئاخۆ دەبێ(پەرۆشیبۆ شوێن)-وەك گرێیەکی ڕەوا- ئەو خەسڵەتە پوختە دیارە بێت لە کۆمەڵە شیعرییەکەی ئەم دواییەی سەلیم بەرەکات؟ کە بە ئاشکراو ڕوون، بێ پێچ و پەنا ئەم دیاردەیە خۆی دەدات بە دەستی وەرگرەوە.

ئەگەرچی ئەم کۆمەڵە. ماوەیەکی زۆر دوور نییە کەوتووەتە بەرچاو، پێش چەند ساڵێك دەزگای(تویقال) لە چاپی داو بلاوی کردەوە، ڕەنگە داهێنانی تری(بەرەکات)ی بەدوادا هاتبێت، بەڵام هێشتا بەخوێنەری لەمەڕ خۆمان نامۆیە، یان هەر نەی بینیوە، بەڵکو کەسانی وا هەن(بەرەکات) ناناسن و نازانن ئەم داهێنەرە کوردە، بووەتە مایەی حەپەسانی کەڵە نووسەرانی عەرەب و غەیری عەرەب. بە هەرحاڵ بابێینەوە سەر چەمکی ئەو پەرۆشییەی بەرەکات، ئاخۆ دەبێ دواچارەی زمان بەم پەرۆشییەوە بەسترابێت؟ کە بەچێژێکی وەها یەکتری ڕاو دەکەن، تامی ئەو قوربانییەی لێ دێت کە(جلاد)ەکەی لە سەیر کردنیدا دەیچێژێت، هەروەها بەچێژی ئەو(جلاد)ەی کە عاشقی قوربانییەکەیەتی، یاخود بەواتایەکی دی مەرگە دیلی شاعیرەو وەرگری گەنجینەیە، یەکسان دەبێت لەگەڵ پەرۆشییەك بۆ(دەست هەبوونێ- تواطوء) لە جلەو ڕاکێشانی زمانێك واز لە ڕاگەیاندنی لێشاوی خۆی و دڕندەیی هەمیشەیی خۆی ناهێنێت.

بەپێی ئەو بەڵگە و کۆدانەی ئەم دوو پرسیارە دەیهاون، دەتوانین سەرکلۆمی کۆمەڵە شیعرەکەی(بەرەکات) بە سانایی بکەینەوە و بگەینە ئەرکەکانی یاسا ناوخۆییەکان و لقەکانی، دیارە ئەم بەگەڕ خستنەش لە ئەنجامی بەرقەرارییەکی هەست پێ کراوەوە هاتووەتە ئارا. زمانیش وەك ئامێرێکی تێگەیاندن لە نێوان کەساندا، شفرەی لە باسکردنی سەراپایی ڕێزمان و واتاکانیدا دەکرێتەوە. بۆیە یاساکانی ناوەوەی زمان چەند درێژەی فەرهەنگی شیعری خۆی کۆبکاتەوە، بۆ ئەوەی گریمانەی ڕۆژانەی دیارو ڕوونی خۆی بەگشت تفاقەکانی خۆی ئامادە بکات، ئەوا لە پڕێکدا ئەم ڕێسا زمانەوانییانە ناڵە مەزنەکەی خۆی ئاشکرا دەکات، بەڵام یەکێك لە خەسڵەتەکانی ئەم ناڵەیەش ئەوەیە کە لەناو وتەکەی خۆیدا هەتەرترو گەورەتر دەبێت نەك لە دەرەوە، ئەم ناڵەیەش بێگومان ناڵەی شیعرە.

هەرکاتێکیش ئەم کردەیە ڕوویدا و سەقامگیر بوو ئەوا زۆر زەحمەت دەبێت چوارچێوەیەکی دی بدۆزێتەوە کە هەردوو سیفەتەکەی پێکەوە تیادا بێت، لەتەرییبێکی پەنهان و هەماهەنگی لە چەشنی ئەم چوارچێوەیە، کە کۆمەڵە شیعرەکە ڕاپێچ دەکات و بواری ئەوە دەڕەخسێنێت کەزامەکانی ناوەوەی خۆی و چارەنووسی شیعرەکە ئاشکرا بکات، کە هەمیشە شایستەی ئەو جۆرە لێکدانەوەو تەئویلاتەی زمانی بەرەکات و شیعرەکانیەتی، چونکە بونیادەکانی دەق بەیەکەوە بەستراون و پێوەندییەکی بەتینیان لەگەڵ یەکدا هەیە بۆ پێکهێنانی بونیادە سەرەکیەکە. دیارە ئەم پێوەندییانە پێوەندییەکی لەبارو گونجاون یان نالەبارن یاخود هەردووکیان بەیەکەوە، چونکە هیچ بونیادێك لەیەکێك

لـەم سـێ رووە بـێ بـەش نییـە، لەوانەشـە ئەگـەر زیـاتر ورد ببینـەوە رووی چوارەمیش بدۆزینەوە، ئەمەش بێ گومان تەقەللایەکی بێ پایان و کۆششێکی زۆری دەوێ، دەبـێ شـەونخوونی و کـاتێکی زۆریشـی بـۆ تـەرخان بکرێـت. پـێ دەچێت زمانی خـەون خـۆی پاڵپشتی گرفتی گەیاندن بێت لەلای شاعیر، لەبـەر ئـەوەی دەقەکـەی مەبەسـت خـوازی دروسـت کردنـەوەی تـەواوی دووەم جـارەی شـتەکانە. ئەمـەش وا لـە خوێنەرەکـەی دەکـات لـە سـەرەتادا یەکـەم جـار لـە لێکدانەوەکەیدا بدۆڕێت، مـادام نـاتوانێت شـانازی بـەوە بکـات ئـەم دەقە بخاتـە روو- بەنموونەیەکی دیاری تر روونی بکەینـەوە، باری ئەم خوێنەرەی دەقەکەی بەتـەواوی لـەو برسـییە دەچێت، خواردنەکـەی بەشـی نـەکات تـێر بخـوات لـەو خۆراکـەی لـە(خـەون)ی نووسـتندا پێشکەشـی کرابێت. بۆیـە هـەر زمـانێك لـەم کۆششـەوە رێگـای خـۆی گرتـە بـەر ئـەوا خوێنـی کەسـی خـۆی دەخـوات، واتـە: لەناو واتاکەی خۆیدا بەر فراوان دەبێت، نەك لەناو ئەو(با)یەی بەهەڵچوونەکانی دەرەکی و کردە سەرنج راکێشـەکانی حەز رێنمایی بکات. جێی خۆیەتی ئەگەر بڵێین ئەمە ئامـاژەی ئەوەمان بۆ دەکات کە هەستی زمان خۆی بێت، بێ ئەوەی سـەیری ئـەو کەسـە بکرێـت کەتیایدایـەتی یـاخود لـە پشـتییەوەیەتی. هـەر کاتێکیش ئەم هەستانە لە ناواخنی قسەدا کەڵەکە بوون و خۆی ناخنییە ناو کەرەسـەکانییەوە، ئـەوا هـەموو شـەقڵ و خەسـڵەتەکانی لـەو سـاتانەدا دەردەکەوێت، کەتیایدا ئەم قسانەی ئاراستەی جێیەکی بەرفراوان کراوە یاخود پەرۆشییەکە بۆ ئەو شوێنە. بـەم شێوەیە پـێ دەچێت جیـا کردنـەوەی زمـان و هەستەکانی بە شێوەیەکی کردەیی زۆر ئەستەم بێت، لەبەر ئەوەی چەندین ئەرك لـەمانادا کۆدەبێتـەوە، لەوانـە ئـەرکی مـەعریفی و ئامـاژەیی، ئـەرکی گوزارشـتی سـۆزداری، ئـەرکی رەوتـی مـەیل و ئامـۆژگـاری، ئـەکی خـۆش دووی و ئـەودیوی زمان، ئەکی شیعرییەت و جوانکاری... تاد.

چونکـە زمـان خـۆی لـە خۆیـدا زاینگەیـە(رحـم) واتـە شـوێنە، هـەروەها پەرۆشیش بۆ شوێن خۆی لە خۆیدا پەرۆشی زمانە بۆ ناو وشیارییە تاریك و زاینگە شوێنییەکەی و یادەکانی و سەردەمی منداڵییەتی. ئەو دیمەنە ژیانییەی شاعیر بۆی هەڵدەسێتە سەرپێ، هانا دەهێنێت بۆ بانگەشە کردن بۆ شاردنەوەی پەرۆشـییە تێکشـکاوەکە، چونکـە ئـەم دیمەنـە سـەرباری ئـەوەی شـوێنە، پێچەوانـەی ئـەو پەرۆشـییە شـاراوەیە کـە لـە پشـت کەڵەکـەی رۆژگـارو گەشـتە هەڵاتوو و پەراگندە دوورخراوەکانە.

ناڵەکە لێرەدایە، چونکە بەرزییەتی دیمەنی ژیـانی هەنووکـەیی، بەرزییـەتی ئامادە نەبوونی ژیانی شاراوەیە، کەلە هەمان کاتدا مەرگیشە. ئەو بەتـەنیا ئامادە دەبێت، بەڵکو لە هەمووان زیـاتر لـە نێـوان دیلـەکاندا تەنیایـە، بـەڵام ئـەم مەرگـە هاوبەشـی شـاعیرو دیـل و بەندەکەیـەتی. هاوبەشـی ئەوسـاتە بەرزوبووەیـە لـە کاتێکدا گەیشتووە بەرەگـە مـەودا دوور و تاریکەدوورەکان. لـێرەدا زۆر دەگمەنـە واتای مەرگ پابەند بێت بە هەستێکی کارەساتی ئەمەش لێکدانەوە وتەئویلێکی زۆر هـەڵدەگرێ، کەلەسـەر قسـەی بزڕکـاوو تەنگـەتاو دامـەزرابێت. لـێرەدا ئـازاد بوونـی راڤـەکردن دەردەکـەوێت بـۆ بـەها بەرفراوانەکـەی و گواستنەوەشـە بـۆ زامێکی قووڵترو خوێنی کەسێك کە بەدەست هێنانی قوورسە و ئاسان نییە، وەك بڵێیـت ئـەم(کۆمەڵـە) خەسڵەتی تایبـەتی خـۆی لـە تاقیکردنـەوە زۆرەکـانی ئەزموونی(سەلیم بەرەکات) خـۆی وەردەگرێت. نـەك تـەنیا لـە لێـواری زمـانێکی نامۆو کێوییەوە، بەڵکو دیسان ئەو هاوتـەریبی ئـەم لێـوارە دەکـات و لـە ئاسـتی پەرۆشییەکی مەزنەوە دەچێتە بەرگییەوە، کە تێکەڵە بە بۆن و بەرامی راهێنانی گاڵتەجارپیتەوی ژیان لەلایەکەوە و مەرگیش لەلایەکی دییەوە، کام جیاوازییە؟ پاشان کام ماوەی راڤە کردن لە نێوان ژیان و مردندا هەوڵی بڕینی دەدات؟ ئەو مەرگـەی دەسـت دەگرێـت بەسـەر ئـەو دیمەنـەی کـە لەسـەر کاولکـاری دۆخ دامەزراوە و لە پرێکدا لە هەمان دەرگاوە لەگەڵ دەرچووندا دەردەچێت، کە رووە و ژیان کراوەتەوە و دەڕوات.

لە ڕاستیدا ئەم سەراسیمی و لێتێکچوونەی(التباس) لە نێوان ژیان و مەرگدا هاتووەتـە ئـارا لەواتاکـەیدا دەگەڕێتـەوە بـۆ رەگ داکوتـانی ئەوگاڵتـە رەش و تاڵانـەی کەسـتەم و زۆرداری خۆیـان دەنوێنـن بەرامبـەر ئـەو سـۆز و پەرۆشـییە هـەڵچووەی لـە رواڵـەتی نموونـەی دەقـی هـەڵبژێردراودا دەردەکـەوێت، بۆیـە لـەم رەوتە دەلالییەدا بێ ئەوەی رەچاوی دەستکەوتەکانی دەق بکرێت، هەوڵ دەدات مۆرکێکی گاڵتە جاڕی بەبەردا بکات، بۆ ئەوەی لە خەسڵەتی نەگۆڕو باوی خۆی دەربازی بکات رەنگە ئەم بارە نائاساییەش چەندین پرسیاری تەماوی و نادیار دروست بکەن، کە پێویستییان بە روونکردنەوەی هەمیشەیی هەیە بۆ گەیشتن بە وەڵامێکی لۆژیکی لە پێناو دۆزینەوەی نهێنییە حەشار دراوەکانی. لەکاتێکدا ئەم گاڵتەجارییە خۆی لە خۆیدا چـەند سـاتێکی لـە خـۆی گرتـووە، رەنگـە ئـەو لـوول دانـەی خـۆی بێـت کـەروحی پـێ دەهـەژێت، وەك گوزارشـتێك لـە بـزۆزو شێواوی نادیار و مەرگی شاراوەی خۆی. پاشان دیمەنەکە ئامادە بێت و لەتەك خۆیـدا بۆشاییەکەشـی ئامـادە دەبێـت، ئـەویش کاریگەرییەکـەی قووڵـتر و گوزارشتەکەی لەمەڕ کاولکار زیاترە بەڵکو ئەوەش لەو گوتارە وەسفییەوە دێت کەبۆ دیمەن و شوێن دانراوە، وەسفەکەش دەگاتە شوێن، بەڵام ئەو بۆ تـەڵزم و پەرت بوونە توندو سەراسیمییە شیعرییەکانی هەڵیدەگرێت. هەر ئـەم هێمنییە پووکاوەیە لەزمان و رواڵەتی وەسف و گێڕانەوەدا مافی ئـەوەی هەیـە لـە توێـی خۆیـدا واتایـەکی راهێنـەری هـەڵبگرێت، پێوەنـدی نێـوان دۆخ و گرفتـەکانی دەربڕین لەودا بەدەستی دەهێنێت، واتا لە نێوان دیمـەنی ژیـانی بارمتـەکراوی روح و لـەنێوان ئـەو دیمەنـە ژیانییـەی لەبـەر چاودایـە، ئـەم واتـا ڕاهێنەریـەش لەپرێکدا پێوەندییەك دەسەپێنێت لە نێوان راهێنانی وشەو بارە دەروونییەکان لەلایەك و لە نێوان راهێنانی(داڵ- البان)دا لەلایەکی ترەوە، شایەنی زانینە دەبێ ئاماژە بۆ ئەوە بکەین، مامەڵەی نوێ لەگەڵ کەلتووری زماندا رەگ ورەچەڵـەکی خۆی هەیـە، دەگەڕێتـەوە بۆ پێش قۆناغی(سەلیم بـەرەکات)، (ئـەدۆنیس)یـش یەکێکە لەو ناوە گرنگانەی کەئەوبەربەستە پیرۆزانەی بە خۆیەوە نەدیبوو کە بۆ زمـان دانرابـوو. بـەڵام(سـەلیم بـەرەکات) لـە چوارچێـوەی ئـەم تێگەیشـتنەدا- فەرهەنگی زمانی خۆی- دامەزراند.

نەك تەنیا لە ئاستی لێ وەرگرتن و دەرهێنان و پەیدا کردن و دروست کردنە نوێیـەکان(الاشـتقاقات و التولیـدات الجدیـدة) ، بـەڵکو لـە رووکردنیـدا بـەرەو پـەراوێزو فـەرامۆش کـراو قسـەی رەق لـە وتـەداو پـڕ کـردن و بـارکردنی بەشاعیرییەتێکی زیاتری وەها کەوای لێ کردین یەك لەدوای ئەوی دی دڵنیابین، کەلـەوێدا هیـچ وشـەیەکی شیعری لە پێشتر لـە گۆڕێدا نییـە یان یـەکێکی دی لەشیعریێ بەش کرابێت. وشە- تایبەت و گشتی- لەناو بونیادییەکانیا گرنگی خۆی وەردەگرێت. چەمکەکانی دیش- زۆرکۆڵ بوون- سەرباری ئەمە(سـەلیم بـەرەکات) متمانـەی بە کۆمـەڵێ سـەربازی بە ئەمـەك لـە باڵندەو ئاژەڵ و نـاوی باڵندەو ئەو شوێنانە بەستووە کە ئیستیان پێ کردووە، لە تەقەللایەکدا بـۆ بە مرۆڤ کردنیـان- کـە زۆر سـەرەتایی بێـت- لەوانەیـە وەك کاردانەوەیـەك بێـت لـەوەوە.. بـۆ ئـەوەی ئـەرکی بـەرەنگار بوونـەوەی پـێ هـەڵگرێت بـۆ رووبـەڕوو بوونەوەیـەکی دڕ لە نێوان زانینی بەکارهێنانی ئەبجەدییەتێکی تایبەت کە هـەر لەسەرەتاوە وەریدەگرێت.

بۆیە ئەگەر بتەوێ یەکەم شفرەی ئەم ئەبجەدییەتە بکەیتەوە، دەبێ لە یەکەم تیشك هاویشتنی ئەدەبی ناونیشانەوە دەست پێ بکەیت، تا پێوەندییەکانی مەبەست خوازی دەق لە راڤەکردنی بنیاتدا دیاری بکەیت، بۆیە ناوەرۆکی گێڕانەوەیی(سەردی) تارادەیەکی زۆر لە گرتنەبەری هەنگاوە هەنووکەییەکانی ناو کۆمەڵدەردەکەوێت و بەئاشکرا واتا سەراپاییەکانی بدات بەدەستەوە، ئەوسا ڕەهەندە دەلالی و سرووشیەکان لە هەستی وەرگردا دەبنە هێزێکی بەکێش، ئەم گەمە زمانەوانییانەی (بەرەکات) لە شیعردا لەرووی دەنگ وریتم و رستە واژە و تەنانەت پیتەکان وای کردووە تاموبۆیەکی حیکایەتخوانی بەچامەکانی ببەخشێت یاخود بە پێچەوانەوە هەناسەیەکی شیعرییانە بە چیرۆك و رۆمانەکانی دەدات، دیارە ئەم دیاردەیەش لە هۆشیارییەکی نوێ و وێنەیەکی بەرچاو هێنەوە هاتووە و لەبەردەم کەسایەتیەکی ئاساییدا خۆمان نابینین بەڵکو لەبەردەم گرنگی مرۆڤێکداین دەزانێت ئینتیمای بۆچی و بۆکێ هەیە؟. لەلایەکی دیکەوە ناوەرۆك لەلای ئەو ئەرکێکی نەتەوایەتییە، هەر ئەو ئەرکەشە پاڵی پێوەناوە داهێنانی گەلێ سەرکەوتوو لەچێوەی شێوەی رۆمانەکانیدا بەدی بهێنێت. کەواتە حیکایەتی گێڕانەوە لە لای(سەلیم بەرەکات) چۆن دەست پێ دەکات؟ چۆن ئەم سەردە پڕ لەنامۆ نامێزانەی لەژێر رکێفی شیعرەوە دەچێتە سایەی ئەو گێڕانەوەیەی کە هەمیشە لە شیعرییەتی خۆیدا هۆگرە؟ ڕەنگە لە رۆمانەکانی(سەلیم بەرەکات)دا ئەو خەسڵەتە بەدی بکەین کەلە شیعرەوە نزیکەو زیاتریش بەخودی نامۆ بەشوێنەوە لکاوەو لە زەمانێکدا چێنراوە کە پانتاییەکی هەڵواسراو لە شوێنێکی وەها کەهەمیشە مایەی پێشنیار بێت. شیعرییەتی(دەق/حیکایەت)یش لە رۆمانەکانی (سەلیم بەرەکات)دا سیماکانی خۆی لە دارشتەیەکی وادا رووپۆش دەکات و نوقوم دەبێت ڕەنگە لەچڕی شیعرو پێش بینییە کراوەکانی کەم بکاتەوە، بەڵام ئەمەش بەستراوە بە پێکهاتەیەکی بیناسازی ستاتیکی ئەویش ئەو پێکهاتە سەردییەیە کە بەستراوەتەوە بە بونیادگەری گێڕانەوە بە(شیعرییەتی نادڵنیایی- شعرية اللايقين) ئەم هۆگرییەی کە خوێنەر تیایدا بە رۆمانەکانی(بەرەکات)ەوە دەگلێت بەرەو چەندین رووپۆشی و شۆڕبوونەوەی تری دەبات، لەوانەشە هەندێ کەس لێی دەرباز نەبێت، بە تایبەتی ئەو نموونانەی زۆر روون و ئاشکران. بۆ نموونە لە رۆمانی(پەڕ-ریش)دا دەخوێنینەوە: "ئەگەر باران وەستا چەندین ناوی دڵخواز لەچەندین هەرێمی دڵرفێن و چڕ رادەمێنێ.. بەپێی ئارەزووی(با) و کاری هەور... تاوە نا تاوێك رووبەرە فراوانەکان یاخود بەر تەسکەکان تۆزێك دەکرانەوە بۆ هەسارە هەرە دوورەکان، رەشییەکی قەترانی پێك دەهێنا بە ئەستێرە هەڵلەرزیوەکانییەوە لە بۆشاییەکی دێریندا، پاشان زۆر ناخایەنێت خۆی لوول دەدات، بۆ ئەوەی بوار بۆ هەور برەخسێت دڵرفێنی خۆی نیشان بدات"(ل218).

پێکهاتەکانی گێڕانەوە لە رۆمانەکانی(بەرەکات)دا هەمان پێکهاتە پێش بینییەکانە لە شیعردا. چامەی بەرەکاتی شۆڕ بوونەوە و نوقوم بوونە لە خودێکی هەڵاتوودا، یاخود رووپۆشییە بۆ چەندین جیهانی دی.. شۆڕبوونەوەیە لە زەمان و پێشبینیدا.. کەینونەی ئەم خودەش لە(جیهان/شوێن)دایە.. لە(نامۆیی/ ئامادەبوون) دایە.. لە(تاراوگە/هۆگری شوێن)دایە.. لەم شۆڕ بوونەوەیەدا لە خەیاڵ لێ کراودا نووسەر لە پێش بینی خۆی رادەمێنێت بۆ مامەڵە کردن لەگەڵ بنیاتنان و بابەت/ئەزموون و... بابەت و رێگاکانی نووسین، بەمەرجێك ئەو مەودایەی پێشنیار

دەکرێت لە نێوان رۆماننووسی شیعری و ئەوەی دەبێ هەبێت... بۆ نموونە لە رۆمانی(پەڕ- ریش)دا دەرناکەوێت جگە لە(راوکردنەکان-اقتناصات) نەبێت. رەنگە هەندێکیش تێی پەڕێنن و باسەنی گوزارشتی(التوصيف التعبيري) بۆ ئەم رۆمانە بگەڕێننەوە، گوایە دەقێکی شیعری زۆر کراوەترە لەمەڕ ئەزموونی خودی کوردیدا.. هەروەها کێشەی بەرەگەز بوون(التجنيس) لە نووسییندا، لەنێوان سەردی و شیعریدا ناگەڕێنێتەوە، بەمەرجێك هەردووکیان پێکەوە خۆیان هەڵدەقورتێنن... نووسینیش لێرەدا دەبێتە چەشنێك لە تەسەلی بونیادگەری.. هەروەها تۆژینەوەش لەمەڕ رۆماننووسی(سەلیم بەرەکات) دەبێتە ئاخاوتن دەربارەی شیعرییەتی خەیاڵ لێ کراوی رۆمان کە هەمیشە بەناو پانتایی دروست کردنێکی جوانکاردا شۆڕبۆتەوە و نوقم بووە. کەواتە گۆشە چاوێك یاخود گۆشە بینینێکی کراوە لە سنوورێکی دیاری کراودا لە گۆڕێدا هەیە، هەربەهۆی ئەویشەوە شوێن دیاری دەکرێت و لەو سنوورەشدا سەرد لە کایەدایەو رۆڵی خۆی دەبینێ، سەردو قسەی شیاوی ئەو کەسەی رووداوەکان دەگێڕێتەوە. بەڵام ئەم گۆشە چاوە تەنیا رووبەری پێشبینی دیاری ناکات، بەڵکو مۆرکی قسەو وتە دیاری دەکات. قسەو وتەیەك بگوازرێتەوە.. باس بکات... لەلێکدانەوەو تەئویل دوور بکەوێتەوەو بۆ خوێنەری بەجێ بهێڵێت. دیارە ئەمەش جۆرێکە لە واز هێنان لە شوێنێك بۆ رۆشنبیر. یاخود واز هێنانە لە چەمکی ئەو تەواوی مەعریفەت و ناسنامەیەی پاڵەوانێتی بە حیکایەتخوان دەبەخشێت. بەم شێوەیە پێ دەچێ دەقی ئەدەبی، ئەو دەقە بێت کە لە لێکدانەوە و تەئویل دروستکرابێت. کە خۆی بابەتە، بەڵام بەهاکەی لە پێوەندییەکی تایبەتدا کاری خۆی ئەنجام دەدا و ئەرکەکەی بەجێ دەهێنێت. ئەمەو یەك لا لە دوو جەمسەرەکەی چەسپاونییە دروست بوونی دەق لە لێکدانەوەو تەئویل یاخود واتای گۆڕانی یاخود ئاڵوگۆڕکردنی ناگەیەنێت، بەڵکو گۆڕانی لەبەرچاوە بۆ بەهاکەی، لە رووی ئەوەی کە بەهایەکی هونەرییانەی بۆی.

لەم گۆڕانەدا دەقەکان لە مێژووی خۆیاندا دەژین، واتە گوزارشت لە کۆمەڵایەتییانەو رۆشنبیرییانەی خۆیان دەکەن، هەروەها بە گۆڕانی چەمکە رۆشنبیرییەکان و بەهاکانی ئەویش دەگۆڕێت. ئەگەر ئەمیش بڕیاری شێوەی خۆی بهێنێتەئارا، ئەوا ناوەرۆکیش ئەو قاڵبە هونەرییەی خۆی وەردەگرێ، بۆیە پێوەندی نێوان شێوەو ناوەرۆك لەلایەکەوە و لەگەڵ وەرگردا لەلایەکی دیکەوە دۆخێکی شاعیرانە دەبەخشێت بەسرووتی دەقەکە، بەها روحی و واتای شفرەکانی لەو دەستەواژانەدایە کە خاوەن هێزێکی گوزارشتین و قووڵییەکی هەست پێکراوی هەیە، لە کاتێکدا خوێنەر دەگاتە ئەو بڕوایەی کە هێزێکی راکێشەر لە ئارادا هەیە بیخاتە ئەو دۆخە حەپەساویەی پاڵی پێوەبنێ، کە بەردەوام بێت لە بەدواداچوونی یەك لەدوای یەکی رستەکان و شیکردنەوەی دەستەواژەو پێکهاتەی واژەکان، خۆ ئەگەر هوشیاری خوێنەر لە ئاستی ئەوەدا بوو زمانەکە لەلای ئەو زمانێکی پاراو و زراڤ و هاوڕاز بوو، ئەوا سەرکەوتوویی و باڵایی دەق بۆ هەرسێ لایەن(مەودای رۆشنبیری نووسەر و خوێنەر و شیعرییەتی زمان) دەگەڕێتەوە، جا بەدەست هێنانی دەستکەوتێکی وەها لە گرتنە دەستی هەرسێ چمك، دەبێ ئەنجامێکی لەباری راستەوخۆی بدات بەدەستەوە و خوێنەریش لە قووڵایی دۆخی شوێنێکدا جێ دەهێڵێت لە کەشی سەرسوڕمانی خۆیدا مەست بووبێت.

ئەوەی زۆر ئاشکراو روونە(جەربەزەیی) یەکێکە لە دیارترین سیماکانی ئەزموونی شیعری و رۆماننووسی(سەلیم بەرەکات)، چنینی شیعری درێژ کەلە نووسینەکانیدا وەك گوتارێکی کراوە بۆ تێڕوانین و پێشبینی لەلای ئەو بووە بە

نەریت... نوقوم بوون و شۆڕبوونەوە لە دۆزینەوەی خودی خەوبینەردا و لە شوێنێکی تەنگژەییشدا یەکخراوە بۆ لەبری دانێك، پێ دەچێ زمان یەکێك بێت لەشێوە پێشنیار کراوەکانی ئەم چنینە هەمان ئەو چنینە رۆماننووسییەیە کە(بەرەکات) پێی دەنووسێت، هەروەها لە رۆمانی(پەڕ-ریش)دا هەمان جەربەزەیی دەبینین، جەربەزەیی ئەو شێوەیەی کە لەرووی ئەزموونگەریدا- لەوپەڕی سنووری خۆیدا- دەکرێتەوە، واتە: لێنزیك بوونەوەی خەیاڵ لێ کراو لە دەرەوەی خوددا(جیهان بینییەکانی گێڕانەوە لەسەردی کوردیدا.. سرووشتی دڵڕفێنی ناو چیاکان ئەو ئامارژە سۆفیگەرییانەی شوێن/ مت بوون دەیهێنێت)هەر ئەم لێ نزیك بوونەوەیەشە کە هەمیشە رێی بۆ خۆش دەکرێ بۆ ئەزموونگەری. لە کاتێکد تەقەللای دژایەتی(مت بوون-قەدەر- وەهمەکان) دەدات کە شۆڕبوونەوە و رووپۆشی نامۆ بەخودی کوردی لە سروشتدا پەسەندی دەکات.. ئەم(رەوتەش کەرەنگدانەوەی کەسایەتی خۆیەتی وەك(بێکەس) لە (فقهاء الظلام)دا و (أ-دهر) لە(أرواح هندسية)دا، بەرجەستە کردنی خۆی جارێکی دی لە (پەڕ-ریش)یشدا دەبینێتەوە، ئەویش لە نێوان کەسایەتی(مەم ئازاد) دایە کە کەسایەتییەکە لە دەرووبەری رۆمانێکی دیار نەکراودا دەجووڵێتەوە(بۆشایی بونیادگەری) دەبێتە خوازەیەکی سوریالی. ئەمەش بە تەبیعەتی حاڵ لەگەڵ رۆمانی ریالیزمیدا ناکۆك دەبێت. رۆمانی(الامتلاء البنيوي) وەك رۆمانێکی ئامادە بوون و دڵنیایی(يقين) تیایدا کەسایەتییەکان دەبن بە خاوەنی ناسنامەو پسوولەی ناسینی کۆمەڵایەتی بەڵام کەسایەتییەکان لە چەشنی ئەوانەی باس کران وەك(مەم) دووچاری نا هاوسەنگی‌یەك دەبن، وەك لەو دەقەدا هەیە کە ناسنامەکەی ون کردووە. رۆمانی(پەڕ-ریش)یش رۆمانێکە دەربارەی ونبوونی ناسنامە دەدوێت) چاوپێکەوتنی (اليوم السابع) ژمارە(323)...

کەسایەتییەکی وەك(مەم ئازاد) ناچێتە ژێر باسکردنی دیاریکراودا بۆ کەسایەتی، واتە: بە بەردەوامی خاوەن پانتاییەکی کراوەیە بۆ دەسەڵاتدارێتی و زاڵ بوون... نامۆ بوونیش خۆی دژ بەکەسایەتییە. ناسنامەش وێنەیەکی نزیکە بۆ تێك ئالان لەگەڵ(واقیع/ کەینوونە)دا، بەڵام رقی لێیەتی چونکە واتای ئامادەنەبوونی دەگەیەنێت کە هەروەها واتای شۆڕبوونەوە و نوقوم بوون لەجیهانە مت بووەکاندا دەگەیەنێت... (دەزگا... خۆ لەگەڵ خستن... شوێنی بەرتەنگ... پێوەندییە دەس پێشخەرەکان) ..... پێ دەچێ ئەو شێوەیەی لێرەدا بووە بەخەیاڵ بۆ کەسایەتی(مەم ئازاد) هەر بەشێواوی بمێنێتەوە... گرفتێکە هەمیشە لە گۆڕاندایە. بەڵام پێ دەچێ شتێکی لە ناو خۆدا هەڵگرتبێت، لەم حاڵەتەدا رەنگە بتوانین کەڵکەڵەکانمان هەست بە بوونی بکات، بەڵام هەمیشە خوتە خوتی نەسرەوتی و دڵەراوکێی دەکات.. ئەندێشەکانی(مەم ئازاد) خۆی لە خۆیدا ئەو خەسڵەتانە پێك دەهێنێت کە بیناسازی حیکایەتین بۆ(دەق/رۆمان) و ... هەروەها ئەویش دەبێتە کۆمەڵێك موفارەقات و وێنەی دژ، نادیاریانە دەورو خولی دەدات. ئەویش زیاتر گوزارشت لە تێکەڵ بوونی رووداوو وێنەو بەیەکاچوون و دۆنا و دۆنی خودەکاندەکات، لەوساتانەدا یاخود تەنانەت لەو جیهانانەی کەلەو خەونە دەچێت کە هەمیشە رۆماننوس روو پۆش دەکات و زیاتر شۆڕی دەکاتەوە و بەناخدا نوقومی دەکات.گفتوگۆ لەسەر خەیاڵ و ئەندیشەکانی(بەرەکات)، لەو راستییە گرنگانەیە کە دەبێت ئامارژەی بۆ بکرێت، چونکە ئەو زۆر سوورە لەسەر زەمینە خۆشکردنی رەنگدانەوەی ئایدۆلۆژییەتی سیاسی و هزری خۆی لەو دیمەنانەدا، بەپێی تێڕوانینێکی تایبەت، کە دەتوانین پێی بڵێین تێڕوانینی بەرەکاتیانە، ئەویش بۆ هۆیەك دەگەڕێتەوە، رەنگە بەدیهێنانی لەلای زۆر کەس کارێکی سانا نەبێت، ئەویش بەدیهێنانی دەستکەوتی ئایدۆلۆژیەتێکی خاوەن بەرنامەی داڕێژراوی جیاوازە، یان بەواتایەکی دی سوور بوون لەسەر دۆزینەوەی رەوتی تایبەت، دوور لە زاڵ بوونی دەسەڵاتێکی تر، تایبەتمەندی خۆی بپارێزێت، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت(کاریگەری) ئامادە بوونی خۆی لەخەسڵەتەکانی ئەو دەنگە تایبەت بەخۆیەدا بەڕەوانی دیاری نەکات، ئەم حاڵەتەش لەکاتی سەلماندنی خوددا دەردەکەوێت، بەڵام شتێکی رەهانییە، بەڵکو رێژەییە و کەس حاشای لێ ناکات و کەسیش لێی بەری نییەو بەلای هەمووانەوە رەوایە، بەڵام گرنگییەکە لەوەدایە(دەنگ) بوونی دەنگدانەوەی خۆی لە پلەیەکی بەرزدا بخاتەڕوو.

ناوەرۆکی سەردیش وەك یەکێك لە پێکهاتەکانی دەنگی تایبەتی بەرەکات لە جموجۆڵێکی زیندووی هۆشیارانەدا خۆی دەنوێنێ، بەپێی جودایی دیمەن و شوێن و رووکارەکان لەپانتاییەکی بەرفراواندا مەلە دەکات، هەندێ جار چەند رەگەزێکی درامیانە دەدات بەدەلوولاتی دەق، تراژیدیا و میلۆدراما بە دارشتەیەکی هەمە جۆری تیادا کۆدەبێتەوە، بزووتن و جووڵەی لەبارە ئاساییەکەوە دەگۆڕێت بە جووڵەیەکی پێچاوپێچ، پێویستی وای لێ دەکات لە چەندین خاڵدا کردەی دووبارەکردنەوەی لەلا دروست بکات، بەڵام لە بەجێ هێنانی چەندین درکەو خوازەی رەوانبیژی وەهادا دەردەکەوێت کە چەند نادیارییەك بدەن بە دیمەنەکانی دەق و وەرگریش لە بەدواداچوونیاندا تووشی وێڵیەك ببێت، جا ئاخۆ خوێنەر دەتوانێت خۆی لەو تاریکیەدا بگوازێتەوە بۆ رووناکیەکی زۆر رۆشن، دوابەیەکی ونبووەکان بدۆزێتەوە، چەمکە دەلالی و سرووشتییەکانی گێڕانەوەی دەق بەرزبکەنەوە بەرە و لوتکەی جوانکاری و رەهەندەکانی هونەر. (بەرەکات) لەو خەیاڵ کارانەیە کە هەردەم یادەوەری دەخەڵەتێنێت، بڕوانە دەقەکانی، لەوانە دەقێکی شیعرییە بە ناوی(مهاباد).

یادەوەری(الذاكرة) لێرەدا تێك دەشکێت، دەبێتە رۆشناییەکی ملکەچ، رێکی ئامارکراوەکانی خۆی ناگێڕێتەوە کە زۆر لە وێڵستان(المتاهة) دەچێت... پرسیار دەکات و دەگەڕێت بە دوای چەندین جیهانی واکە زیاتر ئامادەبوونی خۆی بنوێنێ. یادەوەریش خەون و شوێنی هەمیشەیی(گەڕانەوە بۆ کوردستان) ئامادەکات، بەڵام، هەروەها ئەویش ئێستا هەڕەشەی رووخانی لێ دەکات، کە بەڵگەو هۆکاری خۆی لە(شێوە، بوون، ئامۆیی، قبرس، پیاوی مەزن)دات هەیە. ئەمەش پاڵ بە(مەم ئازاد)ەوە دەنێ رووبکاتە هەمان وەهم و خەیاڵ، کە یادەوەرییەکی نەبوو لە شوێنێکی بوونیادگەریدا بەرز دەکاتەوە بۆ ئەو خەیاڵ، کە یادەوەرییەکی نەبوو لە شوێنێکی بوونیادگەریدا بەرز دەکاتەوە بۆ ئەو خەیاڵ لێ کراوەی کەوای لێ بکات بمرێت، لە کاتێکدا ئەو لە گەشتی گەڕانەوەدایە بۆ وەهم و خەیاڵی یادەوەری لە رووباری(جفجع)دا، یادەوەری لێرەدا ئەو وەهمەیە کە بە بەردەوامی پێکهاتەی زیرەکی و شارەزایی دەگێڕێتەوە... ئەم یادەوەرییە خەیالێکە بە روون و پاکی دەمێنێتەوە(مەم ئازاد) لە ئامادەکردنی خۆشەویستەکەیدا- کە خاوەن پێڵاوێکی سەربازییە- نوقم دەکات، کە کچی(حەمدی ئازاد)ە... ئامادەکردنی (شوێن، باڵندە)یە، چونکە ئەویش لە بری خزانی ئەو شوێنەیە کە هەمیشە لە ئاستیدا بەسەرسامی دەمێنێتەوە.(مەم) دەڵێت: (باڵندەکان تێم ناگەن بۆیە ئێستا بێ حەوانەوە بووم)(ل10).

هەرچییەك(سەلیم بەرەکات) تەقەللای بۆ بدات لە گومڕایی و سەرسامی یادەوەری و هەوڵدان بۆ گەیشتن بە(نادڵنیایی- اللايقين) هیچ سوودێکی(شوێن، دامرکاندنی)ی نییە... ئامادەبوونی شۆڕ بوونەوەو نوقم بوون کە هەمیشە تێ

رووانین و رامان دەگوازێتەوە، ئامادەکردنی دیاری کردنە لە ڕێی خەیاڵ لێ کردنەوە، ئەویش ئەو کارەیە کە هەردەم بەرێوەی دەبات(باڵەکان ئەو بەڵگە سەلمێنراوەن کەزەوی خۆی پێشکەش بەراستییەك دەکات زیاتر مایەی حەپەسانە، وەك لەوەی رازی بێت بە سەلماندنی یەکێکی نادیار)(ل75) بێجگە لە گەرانەوەی ئەو پێشبینییەی کە یادەوەری بە کۆمەڵی کوردانی تیاداتێك دەنالێت.. ئەویش بەو ئەزموونە پتەوەیە کە نووسەری پاڵەوان تیایدا دەژی و هەردەم هەوڵ دەدات سەرپێچی ئەومتبوونە بکات کە رووەو ساغ کردنەوەی راستی(تەماهی) پاڵی پێوە دەنێت لەگەڵ چەندین وێنەی

رۆمانسی لە کەلەپووری کوردیدا... تیایدا(مەم ئازاد)بە پاڵەوانێکی ئەڤینی خەیاڵی لە چیرۆکێکی کەلەپووری کوردیدا راستی خۆی ساغ دەکاتەوە... ئەویش چیرۆکی(مەم و زین)ی(ئەحمەدی خانی)یە... ئەم رۆمانە لە دەرخستنی نموونە خەیاڵییەکانیدا دەچێتە ژێر رکێفی گەمەی دەمامکەکان... کەشوهەوایەکی ئابڕووبەر لەگەڵ کەلەپووری کوردیدا دەخوازێت، لە کاتێکدا ساغ کردنەوەی راستییەکانی(تەماهیەکان) بەردەوامە... هەروەها یەکتربڕ لەگەڵ واقیعی دامرکاودا... دەمامکەکان خۆیان وێنەی ونبوونی هەمیشەیین بۆ(بوون، شوێن)... کە نووسەر رووی تێ دەکات بۆ ئەوەی پێشنیاری چەندین شێوەی گۆڕاو بکات. ئەویش بۆ بوونایەتیەکی دی... کە بوونی خۆی لە ڕێی دوالیزمێکی دژدا دادەمەزرێنێت و هەمیشە بەردەوامە لە خرۆشاندنی قووڵی پەژارەی کەسایەتی و گرفتەکانی لە شوێندا... کە واقیعی مێژوویی و رۆژانەیی هەڵی ناگرێت، وەك لە کەسایەتی(مەم ئازاد)و کەسایەتی (بێکەس) لە رۆمانی(فقهاء الظلام) دا دەردەکەوێت.

(سەلیم بەرەکات) لە نووسینی رۆمانەکانیدا هەوڵی ئەوەی داوە کە بوونەوەری خۆساغکار(الكائن المتماهي) لە ڕێی خەیاڵ لێ کراوەوە دابڕژێتەوە و کە هۆگرانە لە چامەکانیدا ماوەتەوە، لەوێدا ئەزمانە ئاڵۆزو بەرزبووە دەنووسرێتەوە کە لەسەر شێوەی(بارناسینەکان)ە... حیکایەتی پاڵەوانەکانی یاخود ئەو پێکهاتانەی کەلەحیکایەت دەچێت(شێوانی سەرد) بە بەردەوامی دەگۆڕێتە سەر چەندین دەمامکی حیکایەتیانە، ئەوەش هەوڵێکی بەردەوامە بۆ دۆزینەوەیەکی تر.

وەك لە رۆمانی(پەڕ–ریش)دایەو کەتیایدا ئامادەنەبوونی مێژووی کۆمەڵایەتی دەبینێتەوە. دەری دەخات لە پێناو ئامادەکردنی وەهم لە کەسایەتی(مەم) و شۆڕبوونەوە و نوقوم بوونەکانی لە چەندین وێنەی خەیاڵی هەمیشەیی زۆردا.

رۆماننووس تەقەللای ئەوەی دەدات بگەڕێت بە دوای وێنەی گونجاوی ونبوو و ریتمی ئامادەنەبوو کە هەمیشە لەبەردەوامی و دۆزینەوەی راستی(تەماهی) دان لەگەڵ بوونی تۆژینەر بەدوای وێنە یاخود بوونێك(كينونة) لە چیندا یاخود شوێنی گرفتیدا خۆی دەنوێنێت.

پرۆژەی شیعری(سەلیم بەرەکات) کارێکی گەلێ گرنگە، ئەم شاعیرەمان قوتابخانەیەکی تایبەت بەخۆی پێك دەهێنێت، ئەو هەر بەوەوە نەوەستاوە هەر کار بکاتە سەر ئەو وەچەیەی پاش خۆی هات... بەڵکو لەوە زیاترە، هەروەها لەو ناوانەی لەرووی کاتەوە لەگەڵ ئەودا لە رەوتی ژیاندان، چ لە هاوتەمەنەکانی بێت یاخود لەوانەی پێش خۆی، لە هەر کوێیەك بێت ئەوا واژەکانی هێمای بۆ دەکەن(لەدەقدا بێت و.... بۆ هەر باڵایەکی بەرزبێت).... بەناوی ئەوەوە بانگی دەکەن... هەروەك چۆن باڵندەکان بەدوای سێبەری خاوەنەکەیەوە کەوتوون. هەرچەندە لێکۆڵینەوەی خێرایی کەم ئاوڕیان لە ئەزموونی ئەم شاعیرە داوەتەوە، بەڵام نەیانتوانیوە هاوتایی شەتەکی ئەزموونەکەی بن و سەراپا وەك خۆی پێشکەشی بکەن و مافی تەواوی خۆی بدەنێ. لە کاتێکدا کەڵکەڵەی زۆر لەوانە لە رووی داهێنانەوە لەودیو ئامادەنەبوونی ئاشکراو زۆر زەقیەتی.

جێی داخە کەسانی دی(پێش ئێمە) سەلیم بەرەکات بناسن و (بەرهەمێك) بۆ ئێمە بنێرێت بێ ئەوەی بەردەوام بین لە بەدواداچوونی هەنگاوە داهێنراوە سەرەتاییەکانی، وەك هەمیشە روویداوە و روودەدات لەتەك هەر ئەزموونێکدا. رەخنەی ئەدەبی–لەلای ئێمە– قەرزارباری ئەم ناوە نائاساییەن جا ئەگەر لەگەڵ ئەودا هاوبیرو هاوڕابین یاخود جیاواز، ئەوا شتێکی بەڵگە نەویستە کە ناتوانرێت هیچ مەترسییەك لە ئەزموونەکەی بکرێت مادام زۆر بەهێزو تواناوە روخساری خۆی چەسپاندووە، ئەو وەك واقیعێك سەیر دەکرێت– لە کاتێکدا هەموو دەنگەکان لەیەك دەچن– بەڵکو زۆر کەس هەن– تەنانەت لە رێبازی نووسینی و.... و....و .... شێواز تۆمار کردنی نامەکانیشیدا لاسایی ئەو دەکەنەوە، بەڵام نەبوونی بەهرە لەلای زۆربەیان... ناراستگۆیی... کە هەندێکیان پێوەی دەناڵێنن وای کردووە دەقەکانیان بەرەو قووڵایی سەرەخوار تێك بشکێن و رۆبچن. لێرەدا بۆ نموونە یەکێك دوای سەلیم هاتووە و دەستی بۆ هەندێ لە هێما کاریگەرەکانی بردووە:

(کەو... چیا... بنار... خاك وخۆڵ.... تاد) بێ ئەوەی هیچی بخاتە سەر، پشتی پێ بەستووە لە ناو شیعرییەتێکی دروست کراوی پێشتردا.

–بۆ پینە کردنی دەقە کزو لاوازەکانی– بەڵام هەرگیز.. مادام تەختی نەخۆشی و خەیاڵ و وەهم ئەویش لە نەماندایە.

ئەمەش ئەگەر بەڵگە لە شتێك بکات، ئەوا ئێستاو ئەوسا بەڵگە لە باڵابەرزی ئەم شاعیرە گرنگە دەکات...

تێبینی

بۆ نووسینی ئەم وتارە سوود لە وەرگرتنی چەندین بڕگەی ئەم سەرچاوانەی خوارەوە بینراوە، بەڵام بەدەسکارییەوە، لەبەرئەوەی زۆر لە وشە و زاراوە رەخنەییەکان– بەتایبەتی بونیادگەرییەکان– لە کوردیدا بەرامبەریان نییە، بۆیە ناچار بەراڤە کردن وەرمگێڕاون....

سەرچاوەکان

الراوي: الموقع والشكل–يمنى العيد.

وتارێکی(ابراهيم اليوسف–سوريا) بەناونیشانی(سبع علامات في القصيدة السورية الحديثة– سليم بركات و ضوح القضية غموض النص) گوڵانی عەرەبی ژمارە(29).

وتارێکی(عقل العويط) بەناونیشانی (البازيار ل(سليم بركات) الخروج الى شمس المعنى).

وتارێکی(علي الفواز) بەناونیشانی(سليم بركات) المتخيل السردي الذي يبدو شعرا).

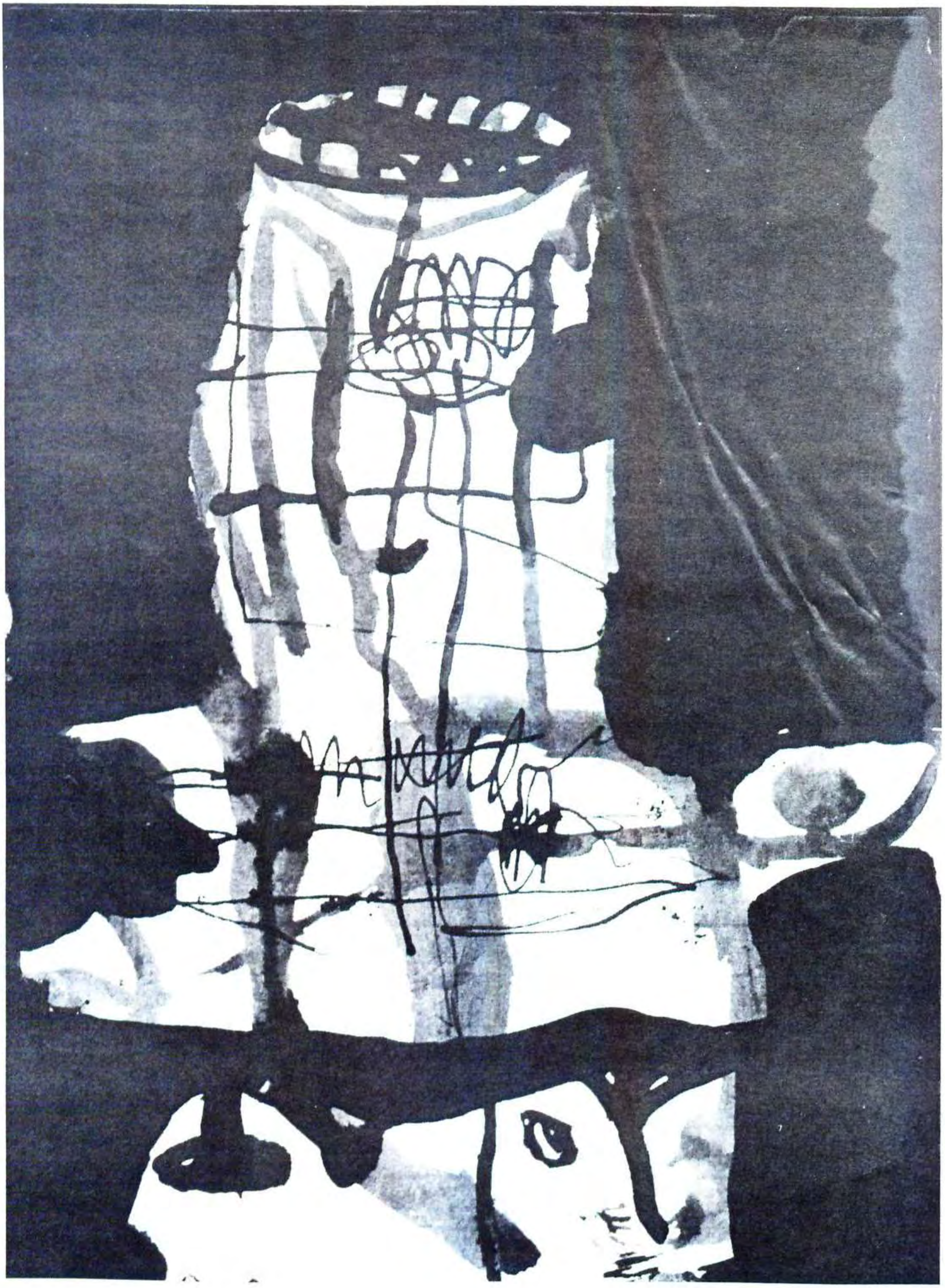

مهابادی سەلیم بەرەکات، مهابادی ئێمە..

عەبدوڵلا تاهیر بەرزنجی

ئێوارەیەکی ساڵی1983 پێکەوە لەگەڵ ڕەخنەگری عێراقی(حاتم الصگر)دا بەرەو ئەزمر دەڕۆیشتین، لەبیرمە قسەو گفتوگۆکانمان بەدەوری دوو کەسدا دەسوڕانەوە. یەکێکیان(کمال ابو دیب) و هەوڵە بونیادگەرییەکانی بوو، دووەمیش سەلیم بەرەکات بوو. حاتم ئاماژەی بۆ شیعری بەرەکات دەکرد. دەیویست کاریگەری سەلیم بەرەکات بەسەر دەنگەکانی شیعری حەفتاکانی عێراقدا دەستنیشان بکات. دەکەوتە بەراوردکاری لەنێوان شیعری سەلیم و چەند بڕگەیەکی(خزعل الماجدی)دا. پاشان هاتینە سەر هەڵوێستی سەلیم و دەربەدەری و کوردایەتی بەرەکات، بۆیە ڕایکێشاین بۆ ئەو ئەدەبەی کوردان بەزمانی عەرەبی دەینوسن: سەلیم، محی‌الدین زەنگەنە، یوسف حەیدەری، ئایوسف حەیدرەی ئەمریش زۆرجار دەیگێڕایەوە کەچۆن لە میهرەجانی(مربد)دا ئەدیبێکی زۆر دەوری سەلیم بەرەکاتیان دابوو، هەر یەکەیان هەوڵی ئەدا دوا نوسخەی یەکێک لەکتێبەکانی سەلیمی بەرکەوێ، هەموو دەستیان بۆ درێژکردبوو ئەویش سەری سوڕمابوو نەیئەزانی ئەو تاکە کتێبەی خۆی بەکامیان بدات، یوسف حەیدەری دەیوت: منیش یەکێک بووم لەو ئەدیبانە، بەڵام لە پاسا زۆر ئەبوون بۆیە چارە ئەما، لەپڕ بەکوردی هاوارم کرد:

ئەزبەنی من کرمانجم ئەو کتێبە بدە بەمن ئەویش بەدەنگم گەشایەوەو زیاتر لێم نزیک بووەوەو کتێبەکەی پێشکەش کردم.)

لە هەشتاکانا کتێبێکی خۆمم بۆ نارد ئەو کاتە لەدەرەوە سکرتێری گۆڤاری(الکرمل)بوو. ڕۆژێک بەبەریدا شیعرێکی درێژی خۆی بە ناوی(مهاباد)ەوە بۆ ناردم. سەلیم بەرەکات شیعری زۆر بوو بەڵام ئێستا ئەو پرسیارە دووبارە دەکەمەوە بۆ لەناو ئەو هەموو شیعرە زۆرەدا ساڵی 1988 ئەو شیعرەی بۆ ناردم کەناوو ناونیشانی(مهاباد)بوو. نووسینی ئەو شیعرە لە کۆتایی هەشتاکاندا پڕە لە مەغزاو دەلالەتی کوردی و کوردایەتی سەلیم.

ئەم شاعیرو ڕۆماننوسە نوێخوازە لەناو ئێمەدا درەنگ ناسرا، کوردێتی خۆی و نووسینەکانیشی بەکورد نامۆ بوو، کوردی ئەم کوردستانەی خۆمان لە کۆتایی هەشتاکانا سەلیمیان ناسی، ئەو کاتە چەند ساڵێك تێپەڕبوو بوو بەسەرمشت و مڕو دەربڕینی بۆچوونی ڕەخنەیی عەرەبی جیاواز دەربارەی زمانی فرە شیعریی سەلیم بەرەکات و کاریگەری بەسەر دەنگەکانی ئەو سەردەمەوە. ڕەخنەگرو خوێنەر لەبەردەم ئەدەبی سەلیم بەرەکاتدا سەریان سوڕئەمێنێ چونکە ڕوبەڕوی ئەدەبێك دەبنەوە بە زمانی عەرەبی نوسراوە بەڵام پڕە لە تایبەتمەندیی زاتی کوردی و وردەوروبەرێکی جیاوازە لەسیمای ئەو زمانەی کەئەدەبەکەی پێنوسراوە. هەر ئەمەیشە بۆتە هۆی ئەوەی هەندێك لەڕەخنەگرانی عەرەبی توشی گرفت ببن لە کاتی خوێندنەوەی دەقەکانی سەلیم. ئەوان دەقێك دەخوێننەوە بەزمانەکەی خۆیان نوسراوە، بەڵام زۆرجار هەواڵەی سەرچاوەیەکی دەستەجەمعی شاعیریان دەکات، سەرچاوەی مێژوویی، کۆمەڵایەتی، دەروونی میللەتێکی وەك کورد کەسەلیم دەیانگوێزێتەوە بۆ ناو قەفەسی شێوە

من دەڵێم زەحمەتە بەئاسانی سەلیم بەرەکات بخەینە خانەی وەك: ئەمە ئەدەبێکە کوردێك بەعەرەبی نوسیویەو بەس، دیارە زۆرن ئەو کوردانەی کە بەزمانی عەرەبی دەنوسن بەڵام هەندێکیشیان نەك ئەدەبەکانیان دورن لەسیمای کورد بەڵکو قایل نابن بەوەیشی کوردیەتی خۆیان ئاشکرا بکەن.

سەلیم لەم دوو حاڵەتە دوورە، کوردێکی دەربەدەرە بەشانازییەوە وەك ڕۆشنبیرێکی کورد بەشێك لەتەمەنی لە پێناوی کێشەیەکی مرۆڤایەتی وەك کێشەی فەلەستینا بەکردەوە سەرف کردووە ئەگەرچی لەژێر سێبەری ئەو کێشە مرۆڤایەتیەدا بووە. بەڵام هەر لەدەقەکانیا کوردانە ڕاماوە بیرەوەری شکستی کورد هەوێنی دەقەکانی بووە بۆیە دەکرێ بڵێین بە عەرەبی نوسینی سەلیمی کورد دورە لەخانەو خانە بازی، چونکە وەك حاڵەتێکی تایبەتی وایە. دیاردەیەکی ئەدەبی جیاوازە. زۆرن ئەوانەی پەیوەندییە کۆمەڵایەتی و ڕووداوە مێژووییەکانمان بوون بەبنکەی هونەری دەقەکانیان، بەڵام دەڵێم: شیعرێکم بدەرێ بەکوردی دەربارەی مهاباد بێت و وەك مهابادی سەلیم بەرەکات بووبێت بەدەق. من چی لەسەدەها شیعرو چیرۆك بکەم کەدەربارەی ڕوداوێکی وەك مهابادن و بەکوردیش نوسراون بەڵام مەرجەکانی دەقایەتیان تیانییە.

هەربوون بەبابەت بەڵام خاڵین لەڕونیا. جا ئیتر بۆ ناکرێت دەقی مهابادی سەلیم بەرەکات بەسەر هەمویانا سەرخەین چونکە خوێندنەوەیەکی باڵاوو درەوشاوەی هونەریانەی ڕوداوێکی وەك مهابادە. من بەیەکجاری لەگەڵ ئەوەدا نیم ئەدەب بەگشتی لەسەدا سەد پەیوەندی لەگەڵ دەرەوەدا ببچڕێت. هیچ کاتێکیش دەق لەبیرەوەری(ذاکرة) سپییەوە دەست پێناکات، چونکە دەق نییە بەتەواوەتی نەك لەدەرەوە دابڕێت بەڵکو ناتوانێت لەدەقی دەروبەرو پێش خۆیشی دابڕێت، بەڵام دەبێت چۆنێتی هاتنە ناوەوەی ئەو دەرەوەیەو چۆنێتی کارکردنی هەل و مەرجی هونەری خۆی هەبێت.

گرفتی شیعری ئێمە لەوەدایەکەلە ڕوداوە گشتی و مێژووییەکان نزیك دەبێتەوە لەجیاتی ئەوەی ئەو ڕوداوانە ڕابکێشێت و بیانهێنێتە ئاستی خۆی و ڕەنگ و بۆی شیعریەت بەسەریانا دارێژێ، بەپێچەوانەوە هەرەکەت دەکات و واز لەپلە بەرزەکانی خۆی دێنێت و دادەبەزێتە ئاستی ڕوداوەکان. لەو کاتەیشدا درەوشانەوە شیعرییەکە لەناو دەچێت لەشیعری نوێدا رونیا بەسەر بابەتدا زاڵ دەبێت،واتا وەك بابەت مامەڵە لەگەڵ نوێدا ناکەین، بۆیە هەموو شتێك سەبارەت بەشیعر نوێیە، بچووك بێت گەورە بێت! مێژوویی بێت یاخودی بێت. ئەگەر

روئیا بەکار بێت ئەوەشت نییە بەنوێی نەمێنێتەوە.

کورتبینی شاعیری کورد لەوەدایە لەڕووداوێکی وەك مهابادا ئاستە گشتییەکان وەردەگرێت و بەزمانێکی گشتی قسان دەکات، گۆشە نیگا دیاری ناکات بەتایبەتی زۆر لە شاعیرانی سەرەتاکانی نوێگەریمان یا بڵێین یەکەم نوێگەریمان ڕوداوی مێژوویی یاکۆمەڵایەتیوەك مێژوو کاری کۆمەڵایەتی بۆ ناو شیعر کۆچیان کردووە بەبێ هیچ گۆڕانکاری و وەچەرخانێکی هونەری، بۆیە بەدەگمەن مهابادێکیهونەری، یا هەڵبجەیەکی هونەری لە شیعری کوردیا دەبینی. ئەگەر سەد شیعر سەرچاوەی دەرەکی لەمهاباد وەرگرتبێت دەڵێی یەك شیعر دەخوێنیتەوە یەك زمان و وێنەو واژەت بەرچاو دەکەوێت هۆیەکەیش دەگەڕێتەوە بۆ بزر بوونی روئیاو گۆشە نیگاو خۆبەستنەوەی شاعیر بەلایەنە گشتییەکانەوە.

شیعری(مهاباد)ی سەلیم بەرەکات جیایە لەو شیعرە زۆرەی کەبۆ مهابادە وەك ڕوداو بەڵام بۆ مهاباد نییە وەك شیعرو هونەر. مهابادی سەلیم بەرەکاتە واتا مهابادێکە پێکهێنراوە، دورە لەمهاباد وەك ڕوداو و سەرچاوە. مهابادی ئێمەیە وەك زمانی مێژوو بەڵام مهابادی سەلیم بەرەکات خۆیەتی وەك گوتار و پێکهاتەی شیعری.

کاتێ خوێندنەوەی مهابادی سەلیم دەتوانێت ئاماژە بۆ چەند گرفتێکی شیعری کوردی بکەیت کەسەرچاوە لەڕوداو وەردەگرن، ئەویش لەڕێگای کردنی مهابادی سەلیم بەنموونەیەکی پرشنگدارو پڕبوو لەمەرجەکانی دەقێتی، وەك گرفتی: پەیوەندی نێوان شیعری و مێژوویی، گرفتی ئاوابوونی ڕێك و پێکی زمانی شیعری، گرفتی ناونیشان و پەیوەندی لەگەڵ ئەندامەکانی تری دەقدا، گرفتی ئەندازەی شێواو. ناونیشانی شیعرەکەی بەرەکات(مهاباد)ە، واتە ناونیشانەکە بریتیە لە تەنها وشەیەك دەلالەت لە شارێك دەکات، دەلالەت لە ڕووداوێك و بەشێك لە مێژووی هاوچەرخمان دەکات واتا ناونیشانەکە لەیەك کاتدا دوو لایەن لەخۆ دەگرێت و دوانەی شوێن و کات پێکدەهێنێت، شوێن وەك شارێك و زەمەنیش وەك ڕوداوو کارەساتێکی بالاو هەڵچوو خەفەکراو. ئەندامەکانی تری دەقەکە یا جەستەی خوارەوەی دەقەکە ئەوە دەرئەخەن کەجەختکراوەتە سەر زەمەنی مهاباد نەك مهاباد وەك شوێن.

ناونیشانەکە ڕونە بەڵام ئاڵۆزی پێکهاتەی دوانەیی شوێن و زەمەن لەو ڕونییە دوری دەخەنەوە. ئاڵۆزی و بەیەکاچونی پەیوەندییە شاراوەکانی ناو دەقەکە ساکاری بەزاهیری ناونیشانەکە ڕەتدەکەنەوە ناونیشانەکە بەئاشکرا هەواڵەی سەرچاوەیەکی مێژوویی یا ڕووداوێکی شۆڕشگێڕانەی کپکراوەمان دەکات بەڵام دەقەکە لەدەلالەتە ئاشکراو سواوەکانی ڕوداوەکە دوور ئەکەوێتەوە لەسەر ئاستی وێنەو گۆشە نیگا وەرچەرخانی تیا ڕوئەدات خۆی دەداتە دەست تەوژمی خەیاڵ تا سەرچاوەکە لە ناو دەقەکەدا کاڵبێتەوەو لە ناو پەیوەندییە هونەریەکاندا ون بێت. هەر بۆیە لە کۆتایی دەقەکەدا یەك دوو جار ناوی مهاباد دێت ئەویش نەك وەك شوێن بەڵکو وەك ڕوداوێك ڕەنگو بۆچوونی نوێ و جیاواز وەردەگرێت. نەفەسی ئەم شاعیرە درێژە بەڵام زۆر لە خۆکردنی نییە، پێگەیشتن و پەرەسەندنی سروشتی لەلای ڕێگا بەوە نادەن لەهەڵچونی هونەریدا خلتەو بەرد و زیخ و چەو لەگەڵ خۆیا هەڵگرن. ئاوابوونی وشەیەك کون دەکاتە جەستەی شیعرەکە، پێکهاتنی ئاسایی دەشوێنێ.

یەکێك لەشێوازە دیارەکانی ئەدەبیسەلیم بەرەکات تێکەڵاوبونی گێڕانەوە و شیعرە لەڕۆمان و شیعرەکانیا. لەڕۆمانەکانیا شیعریەت تێکەڵاوی گێڕانەوە دەبێت، لە شیعرەکانیشیا گێڕانەوە دەچێتە ناو شیعرەوە و ئەرکی هێنانەدی شیعریەتی بێ دەسپێررێت؛ واتە گرفتی سنوری نێوان ژانرە ئەدەبیەکان لەلای نامێنێت، خەیاڵە گێڕراوەکانی هەر وەك شیعر دێتە پێش چاو هەر ئەو دیدە شیعریانەیشێتی کەدەبنە پێکهێنەری دیدی گێڕانەوە لەلای شیعریەتی گێڕانەوە لەدەقی(مهاباد)دا چڕی و دیدو بۆچوونی کراوە بەئەنجام دەگەیەنێت. ڕووبەری درێژی شیعرەکە تێرامانێکی درێژوو کراوەی بەسەرا ڕژاوە لەڕێگای هونەری گێڕانەوەو ڕستەی کراوەوە، ئەمە بێ ئەوەی بەرەڵاییەك دروست بکەن، بەڵکو دەچنە ژێر ڕکێفی بونیادێکی ستاتیکییەوە. غەرائیبیەت فەراهەم دێنن لە ناخیانا واقیع وندەکەن بێنەوەی بەیەکجاری دەزوی پەیوەندییەکانی لەگەڵدا ببچڕێنن.

شیوەی کارکردنی سەلیم لەم دەقەدا لەوەوە دەست پێدەکات کەدکتاتۆرێتی بەخەیاڵ بەخشیوە واتا: خەیاڵ ڕوبەری سەرچاوە دەرەکییەکە(مهاباد وەك ڕوداو) هەڵئەوەشێنێت، ونی دەکات تاسەر لەنوێ وەك هونەری شیعر دروستی کاتەوە، بە مانایەکی ڕوونتر ڕوبەری واقیعی تێکدەدات، بونیادەکە (کەلە شێوەی سەرچاوەکەدایە) دەروخێنێت تا سەر لەنوێ بەیاسای شیعر بینا بەرز بکاتەوە.

بۆیە مهاباد وەك شوێن و زەمەنی زەق پەرت دەبێتەوە،مەودا ئاساییەکان ئاوا دەبن. ئەمەش بەپێچەوانەی سەدەها شیعری کوردییەوە کەبۆ مهاباد نوسراون بەڵام لاسایی کردنەوەی مهابادن وەك سەرچاوە... چوار هەنگاو لە مهابادەوە وەك سەرچاوە، بەرەو مهاباد وەك شیعریەك، دورناکەونەوە. هەر بۆیە پڕ دەبن لە ژماردنی ناوی شەهیدو شاخ و ڕووبار و دارو بەردی مهاباد.

هەر لێرەوە بەلاتەوە سەیر نەبێت وێنەی جموجوڵی یاریکەرو تۆپ و یاریگەو چەندەها شتی تری غەریب بێنێتەوە ناو چوارچێوەی شیعرەکەیەوە، وێنەی وایان لێ پێکبهێنێت:(اما اللاعبون هؤلاء الذين امانة الفجر بيننا، حتى نعثر لهم على مساكن تليق بالعظام. واللاعبون يمتحنون الفجر الان بعصيهم الطويلة و كراتهم، بقفزاتهم، وحديدهم الخفيف مثل شفق محمول على حمار).

دەسەڵاتی خەیاڵە مهاباد وەك ڕوداو ئاوادەکات(يغيب) تا ئەم وێنە غەریبە جوانانە ئامادەگییان هەبێت. سێبەرێکی ئەفسانەیی بەسەریانا زاڵدەکات، مەودایەکی جیهانیشیان پێدەبەخشێت واتا لە پێناوی بەرزکردنەوەی وێنەکان و ڕوداوە نەتەوەییەکان بۆ ئاستێکی جیهانی، لەڕێگای شیعرەوە هەوڵدراوە وێنەی شمولی و ئینسانی دروستبکرێت لە هەمان کاتدا جۆرە ڕەمزێك لە ئەدەبی سەلیم بەرەکاتدا هەیە بەکورد ئاشناترە. پاراو لەدەلالەتا بەڵام ڕەنگە هێشتا عەرەبێك یا فەرەنسییەك ئەوەندە نەزانێت کەچ هەستێکی مێژوویی کوردی لەناخی خۆیا ئاوا کردووە. کوردێك چاکتر دەتوانێت چین لەسەر چینی وێنەی وەك ئەم وێنانەی مهاباد هەڵداتەوە تا دەگاتە سەر سەرچاوە مێژووییە پێکهێنەرەکانیی؟!

(وانا هنا، موزع بين العدائين، في الفجر الذي لن يربحه احد، في الفجر السياف الذي يجر صباحا مثقلا بنميمة الريح، وانا هنا، تتقدمني

شاحنات عجولة تنزلق عن مقاودها ايدي السائقين، ريثما يتأمن للموتى مصادفة موت اخر يحتلق الحياة بأكاذيبه).

دەشێ بڵێین خوێنەری شیعری مهاباد چاکترە ئاگای لە ڕووداوەکانی مهاباد بێت کەسەرچاوەی شیعرەکەیان پێکهێناوە، بەلاّم لەهەمان کاتدا پێویستی پێی نییە چونکە ڕووداوی شیعری دەخوێنێتەوە قەناعەتی تەواو بەپەیوەندی و شێوەی پێکهاتنی شیعرییان دەکات.

لەڕستەیەکی شیعریی وەك(ا ابوح لکم کم خدعني الجيران لادخل هذا السباق؟) خوێنەری هەموو میللەتێك دەزانێت دەلالاتی پاراوی پەیوەندی نێوان ئەم وشانە چییە؟ بەلاّم ڕەنگە هەمویشیان نەزانن سەلیم بەرەکات لەدوای مانای ئەم ڕستەیەوە هەواڵەی چ سەرچاوەیەکی مێژوویییان دەکات کەلەدەرەوەی دەقەکەدا قوتبۆتەوە.

ئەم شیعرە درێژە، درێژی خۆی لە چەندایەتی سروشتی خۆیەوە وەدەست هێناوە نەك لەڕێگای نەش و نماکردنی درامییەوە یا فرە دەنگییەوە کەدەبنە وەسیلەیەك بۆ درێژبوونەوە، چونکە هەست بەبوونی فرە دەنگی و بەکارهێنانی تەکنیکی درامی لە مهابادا ناکەین. تەنها یەك کەس لە ڕێگای بەکارهێنانی(ڕاناوی قسەکەرەوە) قسە دەکات بۆ تاکێك، هەندێ جاریش بۆ ڕاناوی نادیاری کۆ، ئەو ڕاناوانە گوتاریان ئاڕاستە دەکرێت جموجۆڵیان لەدەقەکەدا نییە وەك گوێگروان. ئەمەش وادەکات فرە دەنگی نەرەخسێنێت بەڵکو بەدرێژایی ئەو دەقە درێژە راناوێکی قسەکەری نەفەس درێژ ڕامانی خۆی بەسەر سپێتی کاغەزدا بڕژێ، بێ ئەوەی بۆشایی سپی لەڕووبەرەکەدا دەرکەوێ واتا بەردەوامییەك لە گوتارو قسەکاندا هەیە ڕێگا نادات هیچ فاسیڵەیەك دروست ببێت. ڕاناوەکان بێ قسەن تەنها وەکی (بینەر) سەیری یاریگەکە دەکەن هەر ئەمی یاریکەرە تووشی شکست دەبێت، لە یارییەکاندا شکستەکانی دوبارە دەبنەوە.

بۆیە شیعرەکە وەك مەنەلوجی لێدێت دایالوگ ڕۆڵی نابێت.

لەمهابادا ڕاناوی قسەکەر بەسەر مێژووی شکست و ئاوابووندا دەکرێتەوە ئەو ڕستانەی کەدەریان دەبڕێت دەبنەوە بە جۆرێك لەنیشاندانی ئاوابوونی دەستە جەمعی.

(والريح؟! مالها؟! من(مهاباد) الى (مهاباد) ايضا كلها من

مهاباد الى مهاباد

كل عويل من(مهاباد) الى (مهاباد))

ڕستەو وێنەو دەربڕین و گوتاری قسەکەری دەقەکە دەلالەت لەشکست و کارەسات و کەوتن و مەینەتییە وەك یاریکەرێك قەدەری دوبارە بوونەوەی کەوتنە مهابادی سەلیم لێرەدا وەك پێشانگا یا ئەنتیکە خانەی شکستە بەردەوامەکانی مێژوومانی لێدێت. واتا مهابادێك کەلەو پەری بەرزاییا بوو هاتنە خوارەوەی خەمی ڕەشی بۆ بەرهەمهێناین. لەم شیعرەدا دەنگی خەمی هەموو شکستە نوێ و کۆنەکانی تری لێوە دێت(كل عويل من مهاباد الى مهاباد).

مهاباد وەك مەتحەفی هۆنراوەیەك. ڕۆژ، شەو، بەیانی چ کاتێك سەردانی کەی هەموو شێوەیەك یا جۆرێك لەکەوتن و ناڵەکانی مێژووی شکستەکانی تیادەبینی. ئەگەر ڕێگا بەخۆمان بدەین و زاراوەیەکی وەك(پەڵەی ڕەنخەوانی) یا زاراوەی وەك(بيت القصيد)ی ڕەخنەی کۆن بەسود وەرگرتن لە خوێندنەوەی دەقێکی نوێی وەك ئەم دەقە بەکاربهێنین ئەوە دەکرێت ڕستەی(كل عويل من مهاباد الى مهاباد) یا چەند ڕستەیەکی پاش و پێشی ئەم ڕستە بکەین بەیەکەی بچووك کەڕەنگی بەسەر کون و کەلەبەری دەقەکەدا ڕشتووە. گشت(كل) دەلالەتێکی ئاشکرای هەیە جیاوازی و هیچ جۆرە جیاکردنەوەیەك ناکات(كلها من مهاباد الى مهاباد) نەوتراوە (العويل من مهاباد الى مهاباد) ئەمە وای کردووە گریانەکان لەیەك بچن، سەرەتا مهاباد بێت و کۆتایش مهاباد، وەك ئەوەی وا هاتبێت ڕێگاکان لە مهابادەوە دەست پێبکەن و بۆ مهابادیش بچنەوە، بەلاّم نەك وەك دەرچوون و چوونەوەی کەسێکی ئاسایی بۆ مهاباد (وەك شار) بەڵکو بۆ مهاباد وەك ڕووداوێکی گەورەی مێژوویی نوێ. دەرچونەکانمان لە مهابادەوە لەشیعرەکەدا خۆیان لە (الريح؟) ڕەشەبادا دەبیننەوە گەڕانەوەکانیشمان خۆیان لە(العويل)ی شیعرەکەدا دەبیننەوە(والريح؟! مالها من(مهاباد) الى (مهاباد) ايضا كل عويل من(مهاباد) الى (مهاباد) والامومة حيرى بأثدائها الحجرية).

وشەی(ڕەشەبای) ئەم ڕستەیە دەلالەت لە توڕەبوون و هەڵسان و دەست پێکردنی مێژوویی دەکات نەك لەدیاردەیەکی سروشتی و بەس چونکە لە پاڵ وشەی مهابادا هاتووە کەدەلالەت لەزەمەنی هەڵسان یا ڕووداو دەکات.

هەموو هەڵسان و تووڕەبوونەکان و دەستپێکردنەوەکانمان وەك توڕەبوون و سەرەتای مهاباد وان. هەموو لێدانەکانی ئەوانیش قورسن وەك مهاباد. (كل عويل من مهاباد الى مهاباد) لەم ڕستەدا وشەی(عويل) دەلالەت لەگەڕانەوەو بەرزبونەوەکانمان دەکات) هەموو دەرچونەکان بەهێزن وەك ڕشەبا. هەموو گەڕانەوەکانیش گریەو ناڵەن چونکە دەچنەوە سەر مهاباد، ناو جەرگەی نمونەیی کارەساتەکان.

دایکایەتیەکانیشمان بەدەس مەمکە بەردینەکانەوە داماون دیارە مەمکی بەردین هیچ پەروەردەو گەورە ناکات(والامومة حيرى بأثدائها الحجرية بين ابنائها).

شتێکی ئاساییە کە هەڵسان لە(با) بچێت چونکە هەموو هەڵسانێك جموجوڵێکی تیایە بەلاّم سەیر لەوەدایە کۆتایی و گەیشتنە لوتکە ببێت بەناڵەو گریان(عويل). پۆپە دەلالەت لەسەرفرازی و ئاسودەیی و خۆشی و خەندە دەکات. لەڕوداوو سەرچاوەکەدا ئەو شکستە هەیە، بەلاّم سەرکەوتن لەدەقەکەدا نرخ و بەهای هونەری لەوەدا دەبینرێتەوە دژێك کە(گریانە) بەکارهێنراوە بۆ نیشاندانی پۆپکەو لوتکەی ڕوداو.

تۆ بڵێی: بۆچی دایکایەتی داماواو سەرسورماو بەمەمکە بەردینەکانێوە لەبەردەم کوڕەکانیا بوەستێ؟ چونکە کوڕان چەند لەبێبەرهەمی بێزار بووبن ئەوندەیش چاوەڕوانی ئەوەیان نەکردووە مەمکی دایکیان لەبەرد بێت جودا لەمەمکی هەموو دایکایەتی دنیا. ئەم وێنەیەیش چەندی جەخت لەسەر حاڵەتی بازنەیی ڕووداوەکان بکات ئەوەندە قەدەرییەت دەرنەبڕێت(ڕەشی ڕووداوەکە نەك بینینی شاعیر).

هیچ کاتێکیش لە خوێندنەوەی ڕەخنەییدا ئەو پرسیارە ناکەم بۆ ئەو قەدەرییەتە؟ بەڵکو دەڵێم ئەو قەدەریەتە چۆن چۆنی پێکهاتووە؟ چەند لەسەرچاوەکە وەرچەرخاوە؟ مهابادی سەلیم بەرەکات بەپێچەوانەی هەزارەها شیعری بەکوردی نوسراوە بۆ ڕووداوەکان، پەنای نەبردۆتە بەر دەربڕین تا ڕووداوو سەرچاوە وەك

خۆی بخوێنێتەوە بەڵکو لە سەرچاوە لایداوە تا ڕووداوی شیعر و هونەر دروست بکات. ئەمەیشە وەفاو دڵسۆزی بۆ ڕوداوی کوردی نەك چونەوەی ڕاستەوخۆ بۆ باوەشی سەرچاوەی ڕوداوەکان و گونجانی تەواو لەگەڵیانا یا لاساییکردنەوەیان بەپێی زاراوەی خۆ پێوانی تەواو لەتەکیانا.

بەشێك لە کۆتایی(مهاباد)

ڕەشە بایش؟! چییەتی؟ لەمهابادەوە بۆ مهاباد.

هەمووی لە مهابادەوە بۆ مهاباد.

هەموولێدانێك لە(مهابادەوە) بۆ(مهاباد)

هەموو گریەو ناڵەیەکیش لە(مهابادەوە) بۆ(مهاباد)

دایکایەتیش بەمەمکە بەردینەکانێوە لە ناو کوڕەکانیا داماوە:

ئەگەر خودا، لەستایشی تەڕاوی خوێنا بێدارم کاتەوە، پێڵاوەکانم ئامادە دەکەم، ئەگەر خوێنیش بێدارم کاتەوە خودا ئامادە دەکەم.

بەڵام وەك ئازارێك کورد بەرەو حەقیقەت دەڕوا.

وەك ئازارێك سپێدە شوێن بۆ کچەکانی کۆچ کۆچ دەگێڕێتەوە

وەك ئازارێك ڕۆژ بەکوێری دەچێتە مهابادەوە.

پەراوێز

ساڵی 1989 سەلیم بەرەکات ئەم شیعرەی بۆ ناردم نێوارانێك لە کتێبخانەکەی شێخ سەعید لەڕێگای بەریدەوە نامەکەم پێگەیشت. شیعری مهاباد ساڵی 1988 نوسراوە. دور لەخۆبەستنەوە بەجیهانی دەقەوە دەڵێم سەلیم شیعری زۆری هەبوو بەڵام بۆ لەناو هەموویانا ئەم شیعرەی بۆناردم؟ وەك وتم شیعرەکە ساڵی 1988 نوسراوە. دیارە شاعیر گەرەکی بووە پاش شکستە یەك لەدوای یەکەکانمان و ڕوداوە جەرگبڕەکانی هەشتاکان ئەم دەقە بنوسێ لەڕێگای مهابادەوە بچێتە سەریان حەزیشی کردووە خۆمان بیبینین بۆیە شیعری مهابادی هەڵبژاردووە. ئەم ڕستانا وەك ڕوونکردنەوە وان نەك وەك ئەوەی گەڕان بن بەدوای مەخسەدی شاعیردا بۆیەلەپەراوێزیشدا نوسیومن.

رۆمانی(ئۆردوگا هەمیشەییەکان) ی سەلیم بەرەکات:

باکوورێك نوقلانەی قیامەت ئەدات

(رەخنەنووسی بەرد ئاسا بە تەنها دینامیتی هونەر دەیبزوێنێت)

مارون عەببود

وەرگێڕانی: ئازاد بەرزنجی

ئەدگارە گشتیەکانی هونەرەکەی:

بەدەرچوونی چوارەمین رۆمانی سەلیم بەرەکات(ئۆردوگا هەمیشەییەکان) زیاتر ئەدگارەکانی ئەدەبی سەلیم بەرەکات روون دەبێتەوە، کەشێوازێکی تایبەتی ی بۆ خۆی بنیادناوە.

شێوازێك کەدانسقەیەو لەبواری رۆماندا پێشتر کەس خۆی لە قەرە نەداوە.

جا بۆ ناسینی ئەم ئەدگارانە، پێویستە خێرا چاوێك بەکارەکانی پێشوویدا بخشێنین و ئاماژە بەرای هەندێ لەرەخنەگران بدەین. ئەگەر رۆمانی یەکەمی(زاناکانی تاریکی) باکووری سوریای هاوشان لەگەڵ سنووری تورکیادای کردبێتە زەمینەی رووداوەکانی، ئەوا رۆمانی دووەمی(رۆحە ئەندازەییەکان) چەند شوێنێکی جیای بۆ رووداوەکانی هەڵبژاردووە و کاتەکەش دەگەڕێتەوە بۆ سەر وەختی شاڵاوەکانی ئیسرائیل لە ساڵی1982دا، هەروەها رۆمانی(پەڕ) سێیەم رۆمانێتی کەتیایدا نووسەر دەگەڕێتەوە بۆ بابەتە ئاشناکەی و ئەو سەرچاوانەی لەبیست ساڵی لەوەوبەرەوە هونەرەکەی ئەمیان تێراو کردووە. واتە ئاراستەی نەخشەکە بەرەو باکوور، ئەو باکوورەی کەمناڵی و لاوێتی و تەنانەت یادی ئێستاشی داگیرکردووە. ئەمە سەرەڕای ئەوەی رووداوە سەرەکیەکانی لە قوبرس رووئەدەن.

بەمجۆرە دەبینین بە(ئۆردوگا هەمیشەییەکان) ئەزموونی نووسینی رۆمان لای ئەم نووسەرە بەسەر پانتاییەکی زەمانیی نزیك لە دەساڵدا دابەشدەبێت. خوێنەری سەلیم بەرەکات دەتوانێ ئەو پەیوەندییانە بدۆزێتەوە کە ئەم ڕۆمانە پێکەوە گرێ ئەدەن، گەرچی تاڕادەیەك رۆمانی (رۆحە ئەندازەییەکان) خسوسیەتی جیای خۆی هەیە. بەلام هەموو ئەم رۆمانانە مەسەلەیەکی سەرەکییان کردۆتە تەوەرەی خۆیان، چارەنووسی ئادەمیزاد لە گەڕانی بەردەوامیدا بەدوا شوناس و مانای ژیانیدا.

کەواتە ئەم چوار رۆمانە گەرچی لەرووی زەمانەوە یەك بابەتی هاوبەشیان نییە، بەلام نەك هەر لەڕووی شەفافیەتی سیمبولەوە شێوازی ی هونەرییان لەیەك دەچێت، بەلکو نموونە مرۆییەکان لەزۆر لایەنەوە لەیەك دەچن و هەروەها ئەو ئامانجانەی کارە هونەریەکەش کردوونی بەمەرام.

رووداوەکانی(زاناکانی تاریکی) لە قامیشلی رووئەدەن کەچەند مەترێك لەسنووری تورکیاوە دوورە. ئەو سنوورەی بە پەرژینی تەلبەندکراو جیا کراوەتەوە و زەوییەکەی بەمین چێنراوە و کەچی وێرای ئەوە قاچاخچیان پیایدا دێن و دەچن، نووسەریش هەندێ جار بەموبالەغەوە باس لەرەفتارە پەرجوو ئاسا پیاوانەکانیان دەکات کە لەڕاستیدا ئەمانەش کۆمەڵێك ئەفسانە بوون کە خەڵکی ئەو دەڤەرە ئەوە بەنەوە گێڕاویانەوەو لە ئەستی نووسەرداو هەرلە مناڵییەوە لەیادیدا جێگیربوون.

رۆمانی(زاناکانی تاریکی) و دوا رۆمانی(ئۆردوگا هەمیشەییەکان) لە خاڵێدا هاوبەشن ئەویش ئەوەیە کەلەسەرەتای هەر بەشێکدا(دووبارە بوونەوە) یەك بۆ هەمان رووداو هەیە، لە(زاناکانی تاریکی)دا نووسەر هەروەکو تاقیکارێکی تاقیگە هەموو خانەکانی پاڵەوانەکەی دەخاتە ژێر میکرۆسکۆبی خۆیەوە، هەر لە دروستبوونیەوە وەکو کۆرپەلەیەك لە ناو رەحمی دایکیدا. لە (ئۆردوگا هەمیشەییەکان)یشدا وردو درشتی ئەو شەرە کەلەشێرە دووبارە دەبێتەوە، گەرچی ئەم دووبارە بوونەوەیە هەیە وەك دواتر لێی ئەدوێین.

ئەمەتانێ لەرۆمانی(زاناکانی تاریکی)دا(مەلابێناڤ) مناڵێکی ئەبێ ناوی دەنێت(بێکەس)، بەلام هەمووی چەند سەعاتێك بەسەر لەدایکبوونیدا تێدەپەڕێت بەشێوەیەکیسەیر گەورە دەبێت و ئەبێ بەلاوو داوای کچێك لەباوکی ئەکات تابیهێنێت ئیدی هەر ئەوەندە ئێوارە دێت، ئەم لاوە وەکو باوکی پیر دەبێت و لەبەردەم خەڵکی گەرەکدا باوکی دەخاتە هەڵوێستێکی ناخۆشەوە، لە کاتێکا ئەوان هاتوون تاپیرۆزبایی لە باوکی بکەن کەخوا مناڵێکی پێ بەخشیوە. ئیدی رووداوەکان لەکەشوهەوایەکی خورافیانەدا و بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشە سەیرە بەردەوام ئەبێ.

(بەمجۆرە سەلیم بەرەکاتی نووسەر لەرۆمانی"زاناکانی تاریکی"دا لە ژیانی راستەقینەی کۆمەڵگای کوردەواری کەشێك لەفانتازیا ئەخوڵقێنێت.) ئەم رۆمانەش کەوەکو رۆمانەکانی تری تیایدا واقیع بەمیتافیزیکا ئاوێتە دەبێ خەون بە یۆتۆپیایەکی پڕهیوا بەدوا رۆژ رزگار کەرەوە دەبینێ. واقیعەتی ئەم رۆمانەش لەو درەوشانەوانەدا بەدەردەکەوێ کە ژیانی نووسەر خۆیمان بیردەخاتەوە هەروەکو پێشتر لە"شێرە کوللەی ئاسنین" و"بەبەرزی بمدەرێ. "دا خوێندوومانەتەوە. بۆ نموونە مامۆستا حیزبیەکە ئازاری قوتابیەکان ئەدات وجنێو بەدایکیان ئەدات و بەلام هێندە نابات کە ڕژێم دەڕووخێ لە بەرامبەر ئەو لەخۆباییبوون و توندوتیژییەی چارەنووسێکی رەشی لەسەردەستی دایکەکان دەبێ. بەلام لەرۆمانی"فەقێکانی تاریکی"دا وێنەی مامۆستا کە دەگۆڕێ، مامۆستاکە دڵسۆزەو ئەیەوێ بەبیرو بۆ چوونەکانی بیری قوتابیەکانی رۆشن بکاتەوە، بەلام هەمدیسان چارەنووسی لەسەردەستی خەڵکی ناوچەکە باش نابێت، چونکە ئەو گاڵتە بەبیروباوەڕو دابونەریتەکانیان دەکات. هەربۆیە پەنجەکانی دەبڕنەوەو ئیدی لەبەرچاوان ون دەبێ. بەلام گۆمەڵگاش لە سزا و هەستکردن بەگوناه رزگاری نابێت لەزەویەکەوە کۆمەڵێك پەنجە دێنە دەرێ و ئاماژەیان بۆ دەکەن کە تاوانبارن. ئەمەش وا لەئەهلە کە دەکات باپیرە "عەڤدی" بکەن بەپاساوانی کێلگەکەو ئەو پەنجانەو هەرپەنچەیەکی تازە ئەگەر روا دروێنەیان بکات ئەوەی ئاماژەیان پیدا جەخت لەسەر لایەنی واقیعی دەکاتەوە لەئەدەبی سەلیم بەرەکاتدا کە لەئەزموونی خۆیەوە وەریگرتوون. ئەوەی جێ ی سەرنجیشە وێکچوونی کارەکەی"عەڤدی" یە لەم رۆمانەدا لەگەڵ کارە پاسەوانەکە"جاجان" لە "ئۆردوگا هەمیشەییەکان"دا. بەڵکو دەتوانین بڵێن کە هەردوو ئەم کاراکتەرە وێنەیەکی واقیعیی رەنگدانەوەی کەسێتیی"سڤی"ی پاسەوانی جۆگەلەکانین کەناوی لەژیاننامەی نووسەرداهاتووە. ئەو پەنجانەش کەلەکێڵگەکاندا دەڕوێن و خەڵکەکە کەتاوانباردەکەن لەوینەیەکی تری دەوڵەمەندی وێنە بێکۆتاییەکانی "ئۆردوگا هەمیشەییەکان"دا دەیبینینەوە: لق و پۆپی زەقی

مێوەکان وەکو باسکیان لێدیٚ و دەپارێنەوە... حەزمان دەکرد بەوردی و هەنگاو بە هەنگاو دوای ئەو هێلە سیحریانە بکەوین کەتان و پۆی دونیای رۆمانەکانی سەلیم بەرەکات پێکدێنن و ئەو ژینگە یە بەرجەستە دەکەن کەژینگەی نووسەرە. بەلاّم تۆژەر ناچار دەبیٚ لەسەر ئەو هێلّە ئاسۆییە بەردەوام نەبیٚ ولای رۆمانی "رۆحە ئەندازەییەکان" لابدات کەرووداوەکانی لەسەرەتاکانی هەشتاکاندا لەبەیروت روونەدات. بەلاّم ئایا بۆچی نووسەر لەم کارەیدا لەومەسەلەیە لایداوە کە خۆشیدەوێت و زۆربەی پانتایی داهێنانی شیعری و پەخشانیی داگیرکردووە؟

لەبەرئەوەی بەڕای ئێمە نووسەر هەمیشە بەڕاستگۆییەوە ئیلتزامی بۆ هونەرەکەی هەبووە کەپشتی بەئەزموونە تایبەتیەکانی خۆی بەستووە وەکوو پێشتریش ئاماژەمان بۆ کرد، هەروەها بەڕامانە دڕدۆنگەکانی سەبارەت بەو بوونەوەرانەی لەنزیکەوە ئاگاداری ژیانیان بووەو چارەنووسە جیاوازەکانیان.

لەو رۆمانەدا نووسەر شارێکی گەورەی وەکو "بەیروت"ی هەڵبژاردووە، بەپێچەوانەی شارە بچکۆلەکەی خۆیەوە، هەربۆیە ناوو مەوداو رەهەندی زەمەنیی جیاجیای تیا دەبینینەوە. لێرەدا ڕووبەڕووی پیاوە جۆراوجۆرەکانی رێکخستن دەبینەوە، کەبەئاشکرا بەدەمانچەکانیانەوە دەسورێنەوە. ئەوانەش سەرکردەکانیانن هەروەکو لە کاراکتەری "سەرکردە" دا دەبینینەوە کەئەم رۆماننوسە بەهونەرە بەرزەکەی بەرجەستەی کردووە. ئەوەی ئاگاداری ئەدەبی سەلیم بەرەکاتیش بیٚ پێی سەیر نییە کە پالّەوانی رۆمانەکە جۆرە رەنگدانەوەیەکی کەسێتیی نووسەرەکە خۆیەتی ئەو بابەتەش لای خۆشەویست بووە چونکە دیارە کەمەسەلەیەك بووە ئازاری داوە، هەروەکو دەشزانین ئەدگاری سەرەکیی داهێنانەکانی بریتیبوو لە: سۆز بۆ رەگوریشە یاد. شایانی باسە کەنووسەر لە گواستنەوەی ئەزموونەکەشیدا پەلەی نەکردووە وەك زۆر لەو رۆمانانەی کەبەوجۆرە هەڵچوون و کاردانەوەیەکەوە سەبارەت بەو ئەزموونەی بەیروت نووسراون و، هیچیان شایانی ئاوڕلێدانەوەنین. بەپێچەوانەوە، سەلیم بەرکات بەدەر لەو هەڵچوونانە و دوای چەندەها ساڵ قەڵەمەکەی ئەداتە دەست جلّەوی زەینێکی سارد بەلاّم بە یادەوەری هەلاّیساو، دەستی بەنووسینیش نەکرد ئەو دەمە نەبیٚ کە ئەو وێنەیە کامڵ بوو کەرۆحی بەدوایدا عەودالّبوو. بەلاّم چی ئەم کارەی بەکارەکانی تریەوە دەبەستێتەوە راستگۆییە لە گواستنەوەی ئەزموونیمرۆییدا، هەروەها کەشی سەیرو سەمەرە و فانتازیایی کە تایبەتمەندێتیەکی ئەدەبەکەیەتی و لێرەدا لەو تارماییانەدا بەرجەستەبووە کە بەدوای پالّەوانی رۆمانەکەوەن لەگەشتەکەیدا لەو کەشتییەدا کە خۆی و هاورێکانی بەرەو تاراوگەکان دەبات. لەلاپەرەکانی سەرەتای رۆمانی" ئۆردوگا هەمیشەییەکان"یشدا ئەم تارماییانە دەبینینەوە کەدوای کەسە زیندووەکان دەکەون. پاشان رۆمانی"پەڕ"مان خوێندەوە، خوێنەری ئەدەبەکەی هەست ناکات بەرامبەر ڕوویەکی تازەی سەلیم بەرەکاتە. تۆژەرانیش ناکۆك نەبوون لەسەر شێوازی ئەم نووسەرەوهێما رەمزیەکانی، ئەوەش لەمیانەی کارەکانی پێشوویەوە. بەلاّم ئەوەی سەرنجی راکێشان مامەڵەکردنی بوو لەگەڵ مەسەلەی مێژووی تراژیکی گەلەکەیدا لە نێوان ساڵانی1900–1046دا. ئێمە ئەوە لەبەرچاو دەگرین کەسەلیم بەرەکات نەیویستووە چیرۆکێکی مێژوویی بنوسێت، لێرەشدا هەروەکو چۆن لە"رۆحە ئەندازەییەکان"یشدا بینیمان، زۆربەی رووداوەکان لە تاراوگەدا، لە قوبرس روونەدەن. لێرەدا ئێمە لەبەردەم رۆمانێکداین شوێن پیٚی بزاوتەکانی کوڕی باکوور هەڵدەگریٚ کەخۆی لەوێنەی "مەم"دا دەبینیٚ، ئەو لاوەی بەمەبەستی خوێندن شارە بچکۆلەکەی خۆی جیٚ دەهێڵێت–کەحەلەبە–، دواتر بەغەمگینی و تەنیایی لەقوبرس دەیبینینەوە.

ئەوەتانیٚ واجارێکی دیکەش ئەو ئەدگارە خۆی قوت دەکاتەوە کەئەدەبی سەلیم بەرەکات جیادەکاتەوە: سۆز بۆ رەگوریشە/یاد. پالّەوان لێرەدا دیسانەوە نوێنەری ئەزموونی تایبەتی نووسەرە بە ئاوێتە بوونی لەگەڵ کەشێکی نادیاری سەیروسەمەردا. هەروەها ئەو ئەزموونەی یارمەتیی داوە کە وێنەیەکی راستگۆیانەی شەێنەکان پیشان بدات، ئەمە جگەلە گواستنەوەی هەست و سۆزی تایبەتیی خۆی لە غوربەتدا، بەبیٚ کەوتنە هەڵدێری وێنەگرتنی رووکەشانە و(فۆتۆگرافیانە)ی کاراکتەرەکە، یان بەزۆر سەپاندنی حالّەت و هەڵوێست بەسەریدا تا لەو رەوتە دراماییە دووریبخاتەوە بۆ پەرەسەندنی سەربەخۆی رووداوەکان کە هۆشیارانە لەدەوروبەری خۆی ئەڕوانیٚ و تادەگاتە ئەو بەرکەماڵیەی کە هەموو رۆماننوسێك مەرامێتی بەمجۆرە تۆژەرەوەی ئەم رۆمانە دەبینیٚ کەکاراکتەرەکانی سەلیم بەرەکات"هۆشیارین، لەبەرئەوەی کێشەی کوردیش کێشەیەکی سیاسییە. هەربۆیە مێژووی بزووتنەوەی سیاسیی کورد بریتییە لە مێژووی رۆحیی کاراکتەرەکانی رۆمانەکە، تێکشکانی بزووتنەوەکەش تێکشکانی رۆحیی کاراکتەرەکانە".

بەلاّم وێرای ئەمەش ئەدەبی سەلیم بەرەکات لە گرفت خاڵینییەو مەسەلەی پەنهانی وەهای تێدایە کەپێویستی بەلێکوڵینەوە هەیە تاروون بێتەوە. بەتایبەتیش ئەو هێماو ئاماژە رەمزییانەی کەمانای جۆراوجۆر بەرهەمدێننو وا لە هەندیٚ تۆژەران دەکات نووسەر بخەنەپالّ ئەو رێبازەی لەزاراوەی رەخنەییدا ناونراوە(ریالیزمی سیحری) کە سەرچاوەکەی دەگەرێتەوە بۆ ئەمریکای لاتین. ئەمە لەگەڵ ئەوەدا کە تایبەتمەندێتیی شێوازی هونەریی سەلیم بەرەکات بەئاشکرا لەم رۆمانەدا دیاردەکەوێت. بەڕای من ئەم خالّەی دوایش خالّی دەرچوونە بۆ تێگەیشتنی داهێنانی ئەم نووسەرەی کە هەر لەکارەکانی سەرەتاییەوە شێوازی(ناتورالیستی)ی لەرۆماندا ئەفەرۆز کرد کە بەشێوازێکی راپۆرتئاسای خالّی لەرۆحی شیعر ناسراوە. هەروەها باق وبریقی (ریالیزمی سۆشیالیست) فریوی نەدا، ئەو رێبازەی کە داهێنان کۆت دەکات و دەیکات بەکۆیلە قالّبە مردووەکان.

چرکەساتی مێژوویی:

وەختیٚ باسی ئەدگارەکانی ئەدەبیسەلیم بەرەکاتمان کرد بەتایبەتیش لەو کارانەیدا کەبەر لە"ئۆردوگا هەمیشەییەکان" نووسیونی، بینیمان کەلەزۆربەی کاتدا قوناغێکی مێژوویی هێناوەو بەشێوەیەکی هونەریانە نەك مێژوویانە تۆماری کردۆتەوە، ئەوەش لەڕیٚی کۆمەڵێك کاراکتەری ئینسانیەوە کە لە ژینگەی نووسەرەوە سەرچاوەیان گرتووە و ڕۆچوونەتە ناو هۆش و ئەستیەوە. هەروەها زانیمان کە ڕۆمانی "پەڕ" لەرۆمانەکانی تری زیاتر بایەخی بەمەسەلەی مێژوویی داوەو قۆناغێکی زەمەنیی دیاریکراوی کردۆتە باکگراوەندێکی گونجاو بۆ ئەو ساتەی پالّەوانەکانی تیادەژین و، هەروەها ئاراستەی چارەنووسیان، بەو مانایەی کە ئەو

قۆناغە زەمەنییەی کە نووسەر بەیەك ئاراستە پیشانی ئەدا، بەجۆرێکە کە گوزارشت لەشەقڵی مێژوویی دیاریکراوی خۆی دەکات و وەکو زەمینیەکی هاوشان و هاوتەریب لەگەڵ چارەنووسی کاراکتەرەکانی ڕۆمانەکەدا دەمێنێتەوە.

سەلیم بەرەکات لەم ڕۆمانە تازەیەیدا"ئۆردوگا هەمیشەییەکان" دیسانەوە خوێنەر دەباتەوە بۆ قۆناغێکی زەمەنی چووتە قوژبنەکانی لەبیرچوونەوەوە. گرنگترین سیفەتی جیاکەرەوەش لەم ڕۆمانەدا ئەوەیە کە گێرانەوەیەکی چێژبەخشی قۆناغێکی مێژوویییە کەهەمیشە ئەلقەیەکی ون بووە لەبەرهەمی ئەدەبیماندا. لەوانەیە ئەمەش وابنوێنێ کەدوورکەوتنەوەی نووسەرە لەو ئەدگارە دیارەی کەئەدەبی سەلیم بەرەکات جیادەکاتەوە وپێشترلێی دواین واتە: سۆز بۆ ڕەگورپیشە یاد. بەلام بەڕای ئێمە. بەپێچەوانەوە، ئەم ڕۆمانە گەرچی سەبارەت بەقۆناغێکی زەمەنیی وەهایە کەناتوانین بلێین دەنگدانەوەی ئەزموونێکی تایبەتییە. بەڵام کۆمەڵێك تایبی مرۆیی دەخاتە ڕوو کەنوێنەری کەسانێکی ڕاستەقینەن زۆر شت بە واقیعەوە دەیانبەستێتەوە. ئەمانەش خۆیان لەخۆیاندا کۆمەڵێك سیمبۆلی هونەرین کەلەژیانی تایبەتیی نووسەرەوە، چ لەدەرەوەی ناخیەوە و چ لەناوەوە، سەرچاوەدەگرن. واتە ئەو تایپەمرۆییانە هەمیشە لەو ژینگەیەدا هەبوون کە نووسەری تیا ژیاوە. نووسەر نەهاتووە بەزۆر ڕووداوە مێژوویییەکان بناخنێتە کارە ئەدەبییەکەیەوە- هەروەکو چۆن هەندێ لە نووسەران لەم چەشنە بابەتانەدا دەیکەن- بەڵکو ئێمە سەرمان سووڕدەمێنێ کەڕۆمانەکە لەفەسڵی یەکەمیدا هیچ ئاماژەیەکی تیانییە بۆ ئەو چوارچێوە زەمەنییەی کەڕووداوکانی تیا ڕوونەدات. تەنانەت خوێنەر سەرەتا تۆزێك وەڕس دەبێ لەو سەرەتایە کەباس لە وردودرشتی شەڕی نێوان دووکەڵەشێر(دوولێبوك) دەکات. ئەمە بەچاوپۆشین لە شێوازە هونەرییە دڵرفێنەکەی نووسەر. هەروەها کاتێ چوار پیاوە غەریبەکە لەسەر گردۆڵکە تەنیاکە هێمنی و بەکتۆنیی ژیانی کچەکانی"مووسا موزان" تێکنەدەن، نووسەر ئەمە وەکو توخمێکی سەرنجراکێشانی لەبینای گێرانەوەی ڕۆمانەکەیدا بەکاردەهێنێ: ئەو توخمەی کەبۆ هەر ڕۆمانێك پێویستە. نەك وەك هەندێك کەبەناوی نوێخوازییەوە دەیانەوێ ئەفەرۆزیبکەن.

دیمەنی شەڕەکەڵەشێرەکە و هەروەها دیمەنی پێك گەیشتنی کچەکانی مووسا لەگەڵ غەریبەکاندا دووبارە دەبێتەوە. گەرچی بەشێوازێکی جیاواز تاکاتێ تارمایی مردووەکان(کەمووسا وژنەکەی و زاواکەین) دەردەکەون، ئەو گرفتە زیاتر دەبێ کەهەرلەدەرکەوتنی غەریبەکانەوە پەیدا دەبێ، بەتایبەتیش وەختێ غەریبەکان دەتوانن لەگەڵ تارماییەکاندا قسەبکەن. کەئەمە ناڕوونیەکی تر ئەخاتە سەر تارماییەکان بەلام لەپڕێکا خۆمان لەو چوارچێوە زەمەنیەدا دەبینینەوە کە ڕووداوکانی تیا ڕوونەدەن، ئەوەش وەختێ نووسەر ڕۆشنایی دەخاتە سەر ئەو شۆڕشەی کەدانیشتوان لە کۆتایی سییەکاندا دژبە فەرەنساییەکان بەرپای دەکەن.

ئەم دیاریکردنە زەمەنیە لەوە بەدواوە دەبێتە هۆکارێکی گرنگی بینای ڕووداوەکان و پەرەسەندنیان. بۆ نموونە دەزانین کە شۆڕشەکەی سەعید ئاغا لەعامودا شەش ساڵی ڕێك بەر لەگەیشتنی غەریبەکان بۆ گردۆتکەکەو کۆبوونەوەیان لەگەڵ تارمایی مردووەکانی بنەماڵەی موزان(ل85) بەرپابووە، لەراستیشدا ئەم دیاریکردنە زەمەنیە مەسەلەیەکی هەرەمەکی یادروستکراو نییە لەبونیادی ڕۆمانی سەلیم بەرەکاتدا، بەڵکو گوزارشتە لەرێکخستنێکی ناوەکیانەی پەیوەندی نێوان کاراکتەرەکان و ڕووداوەکان.

لێرەدا ئەبێ سەرنجی ئەوە بدەین کە ئەوەی ئاگاداری مێژووە لەگەڵ نووسەردا لەسەر ئەوە کۆك نییە کەسەعید ئاغا لەو قەناعەتەوە شۆڕشی هەڵگیرساندوە دژ بەفەرەنسییەکان کە دەڵێ:"بۆ ئەوەی سەربەخۆیی ڕاستەقینەی عامودا درێژ بێتەوەو ڕەگەز دیرێنە چەلەنگەکەی لە باکووری سوریا بتەنێتەوە"ل87" بەلام بە پێچەوانەی ئەمەوە نووسەر پەردەیەکی تاریك بەسەر جووڵانەوەکانی میر جەلادەت بەدرخان/ دیارترین کەسێتیی ڕۆشنبیری کورد لە نیوەی یەکەمی ئەم سەدەیەدا/ دا ئەدات کە هەوڵئەدات سەرەك عەشیرەتەکانی کورد قەناعەت پێبکات تابەو پێشنیازەی فەرەنسا قایل بن بۆ دامەزراندنی دەوڵەتێکی بچووك لە جزیرە، هەروەکو دەوڵەتەکانی دیمەشق و حەڵەب و کەژ و شاخەکانی عەلەویەکان و دروز دروز.

ئێمە لێردەدا گفتۆگۆ لەسەر ئەم بیروڕایانەی نووسەر یان بەدرۆخستنەوەی زانیارییە مێژوویەکانیی ناکەین، ئەمە دەچێتە دەرەوەی سنووری ئەم وتارە. بەلام دیسانەوە جەخت لەسەرئەوە دەکەینەوە کە ڕۆمان لای سەلیم بەرکات داهێنانێکی هونەریی سەربەخۆیە، بەچاوپۆشین لەوەیتاچەند ڕووداوەکان دەچنەوە سەر ڕووداوە ڕاستەقینەکانی ئەو واقیعە زیندووەی نووسەر شتی لێوەرگرتووە. هەربۆیە ئەم ڕۆمانە بەهای هونەریی خۆی لەدەست نادات تەنانەت گەر ڕۆژێك لەڕۆژان مێژوونوسێك بێت و بیسەلێنێ کە ئەو ڕووداوو کەسێتیانەی نێو ڕۆمانەکە لە ئەسڵە مێژوویییەکانیان ناچن. سەرباری ئەم کەلێنە لەواقیعەتی مێژوویی ئەم ڕۆمانەدا، هەر بەکارێکی هونەریی بەرزی ڕاستگۆیانە دەمێنێتەوە. هەربۆ نموونە وەکو ئەوەی کاتێ هۆی بوونە شۆڕشگێری مووسا بۆ مەیلی عەشایری دەگەڕێنێتەوە:".. لەبەر ئەوەی بنەچەی دەقورییە"(ل92) واتە سەربە عەشیرەتەکەی سەعید ئاغای سەرکردەی شۆڕشە. هەربۆیەشە سەیردەکەین مووساو ژنەکەی بەگوللەی دەورییەیەکی فەرەنسایی ئەکوژرێن. بەبێ ئەوەی تاوانێکیان کردبێت. لەکاتێکا ئەگەر نووسەرێکی تری غەیری سەلیم بەرەکات بووایە، لەم حاڵەتەدا بەم جۆرە کوشتنە قایل نەدەبوو. بەڵکو مووسای دەکرد بەشەهیدێك بۆ نموونە لەگۆرەپانی شەڕ یان بۆردوومانێدا

لەڕستگۆترین وێنە واقیعیەکانی ئەم ڕۆمانەش ئەوەیە کاتێ نووسەر لادێییە ساویلکەکان پیشان ئەدا کەلەدیالۆگێکدا بەرجەستە ئەبێ لەنێوان"نعمان"ی شوفێر وخێزانی"گەرموموزان" برای مووسادا، وەختێ چاوەڕوان بوون کوڕەکانی حسێن ئاغا کەفەرەنسیەکان گرتوویانە بەخۆیان و ئەسپەکانیانەوە بێن و تۆڵە لە فەرەنساییەکان بسەننەوە.. بەلام گفتوگۆکەران سەریان لەم پرسیارە سووڕدەمێنێ:" فەرەنسا دەکەوێتە کوێوە؟"(155)

دوای شکستی ئەم شۆڕشە ولەڕێی گفتوگۆی نێوان تارماییەکانەوە دەزانین کسەعید ئاغاو دەستەیەك لەپیاوانی پەنایان بردووە بۆ کێوی کورد(کورداغ) لەباکووری خۆرئاوای سوریا کەهاو سنووری تورکیایە. بەلام سەعید ئاغا لەپڕێکا بەخۆی و کەژاوە تەپوتۆزاویەکەیەوە دەردەکەوێ و لە هەڵویستێکیزۆر ناڕوون و ئاڵۆزدا کەلەخەون دەچێ لەگەڵ تارماییەکاندا دەکەوێتە گفتوگۆ

لەدوا فەسڵی ڕۆمانەکەشدا سەرلەنوێ سەعید ئاغا لەتەپۆلکەکە لەگەڵ تارماییەکانی بنەماڵەی موزاندا یەك دەگرێتەوە و گفتوگۆیەك لەنێوانیاندا ڕوونەدات، کەوا هەستدەکەین لەگەڵ یەکێك لەو گوندیانەدا کەخاوەنی حیکمەت ودانایییە و دەتوانێ لەهەڵوێستێکی وافەلسەفیدا گفتوگۆبکات(ل244) هەروەها دەربارەی ئەفسانەی تێپەڕینی"تەیمورلەنگ"یش بەو تەپۆڵکەیەدا، هەروەکو بومای هاوسەری مووسا بەوردی و بەشێوازێکی- کەشێوازی نووسەر خۆیەتی-

ســـەیرو تراژیـــك بۆكچـــەكانی دەگێڕێتـــەوە: "بـــەوجۆرێك كـــەووردترین مێژوونووسەكانیش ناتوانن بیگەنیٚ"(ل251) دەشیٚ بڵێین ئەم دووسەرنجە، جگە لەوانەی پێشووش وتمان وادەریكەویٚ كەخوشێكە لەبونیادی ڕۆمانەكەدا و، یان واهەســتبكریٚ كەكاراكتــەرەكان لــەدەرەوە ڕەســم كــراون و بــەزمانی نووســەر قسەدەكەن.

بـەلاَم ئێمـە دووپـاتی دەكەینـەوە كەڕۆمانەكـە بەشـێوەیەكە هونــەری نــەك مێژوویی قۆناغێكی زەمـەنیمان بـۆ تۆمـار دەكاتـەوە جگەلـەوەی كـە نووسـەر لـە خولَقـاندنی كارەكتــەرەكانیدا زۆر لابــردن و گۆرانكــاریی ئــەنجامداوە تاببنــە كاراكتــەری هونــەری. دەتوانـین بڵێـن لـە گرنگـترین ئـەو ڕووداوانــەی كەنووســەر بەوردبینیـەكی مێژوویـەوە لەسـەری وەسـتاوە ئەوەیـە كەلـەكۆتایی ڕۆمانەكـەدا خوێنـەر ناكاو بەرامبەر حەقیقەتی ئەو ئۆردوگاو تفاق و ساختومانە نهۆمدارانە دەوەسـتێتەوە كەلەناوەراسـتی ئـەو چۆڵەوانیـەدا قـوت بوونەتـەوە كـەدەوری تەپۆڵكەكەی داوە، كەخوێنەرهەرلەیەكـەمین لاپەڕەكانـەوە ڕووبـەڕووی ئەبێتـەوە بەبێنــەوەی پــەی بــەمانای بــەرێت: لەڕاســتیدا ئەمانــە تفــاقی فڕۆكەخانــەت كەبەیەكـەمین تیشـكەكانی شارسـتانێتیی نـویٚ دڕی بـەتاریكیی ئـەم ناوچـە پـڕ بەدبـەختی و نـەزانین وسـتەمەدا.. بـەڕای مـن جوانـترین دیمـەنیش ئـەو دیمەنـە دلَڕفێنەیـە كـە كچـەكانی مووسـا بەسەرسـووڕمانەوە چـاودێریی نیشـتنەوەی ئـەم"باڵندەیـە لـە ئاسمانـەوە بـۆ سـەر زەویـی تـەخت و تەنیشـت تەپۆڵكەكـە دەكەن"(266). *

ئــەم وتــارە یەكــەمجار لــە رۆژنامــەی (الحیــاة)دا بلاَوبۆتــەوەو دواتــر هەفتەنامــەی(الاتحــاد) لــە ژمــارەی(144)یــدا رۆژی12ی ئــابی1995 دووبــارە بلاَویكردۆتەوە—و

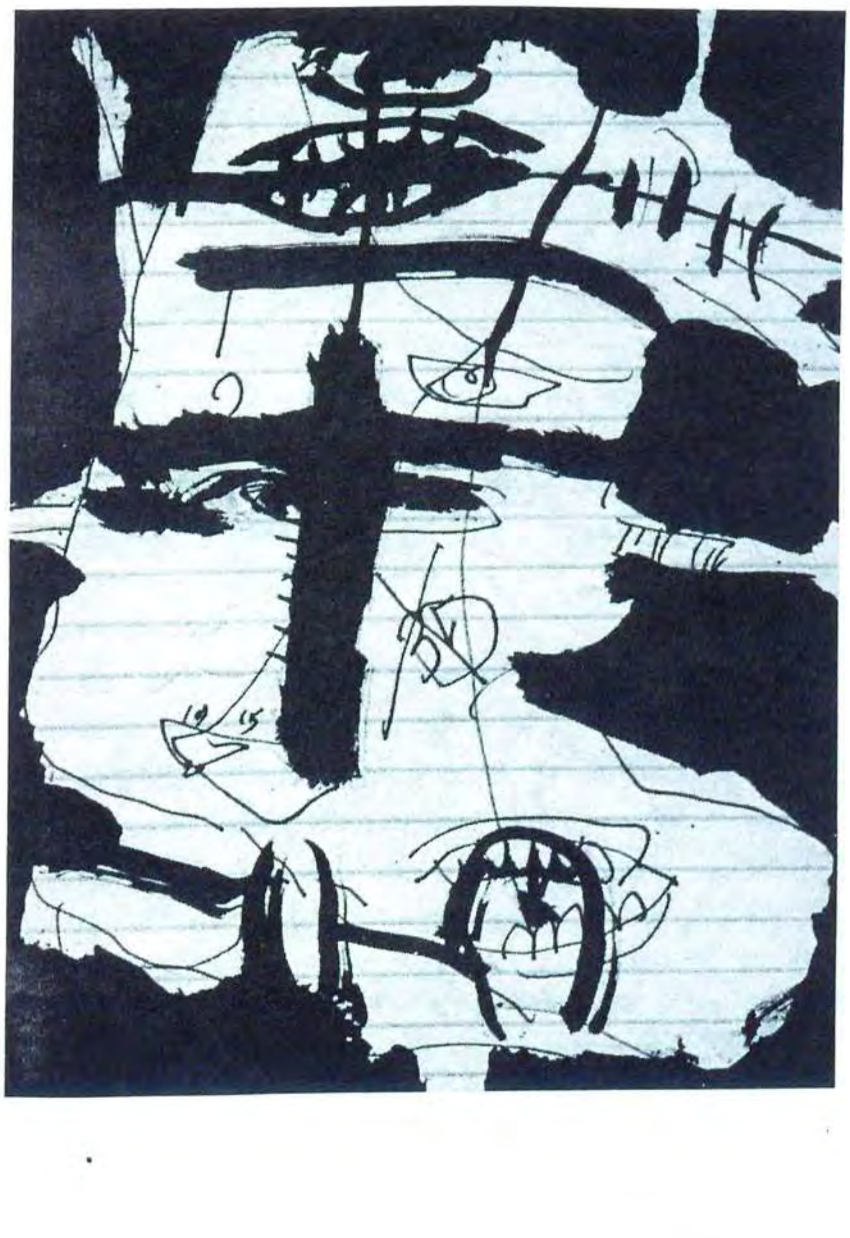

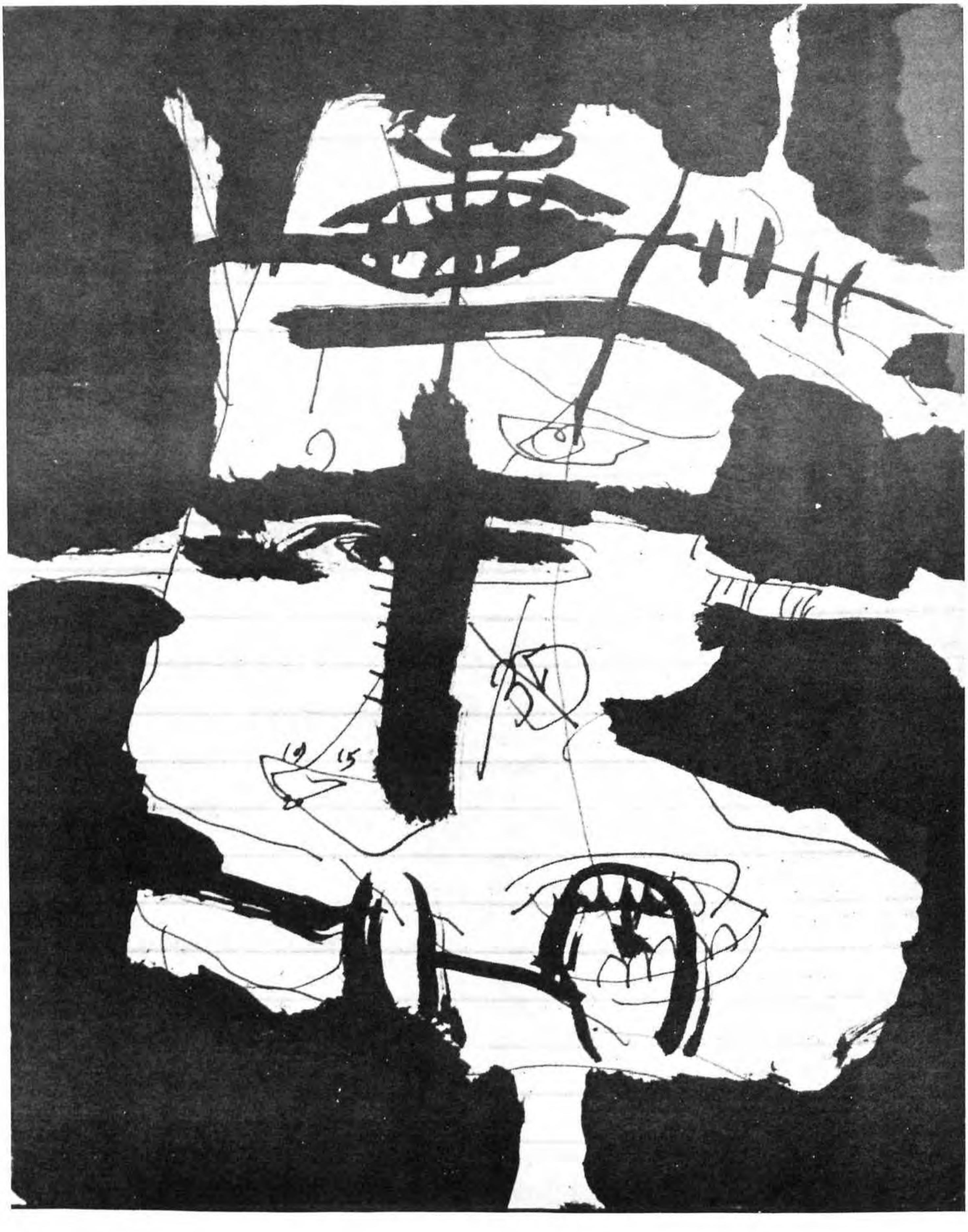

بەشێك لە ڕۆمانی:

زانایانی تاریکی

سەلیم بەرەکات

و: غفور صالح عبدالله

ئەو گەمژانەی کە قایل بوون بەشداری ئەم ڕۆمانە بکەن:

مەلا بێناف کوڕی کۆچەری

برینا کیژی عەڤدی ساری ژنی مەلا

کرزۆ زێوان، عانێ، حەمزات: منالآنی مەلا لەژنی یەکەمی.

خاتێ، کیژی کۆچەری: خوشکی مەلا

بێ کەس، کوڕی مەلا بێ ناف، لە برینای ژنی دووەمی.

سینەم، کیژی مەهمەدی کۆچەری ژنی بێکەس

مەهمەدی کوڕی کۆچەری: برای مەلا بێ ناف

مەجیدۆ کوڕی عەڤدی ساری: برای برینا

باڤی جوانی، ئەو قوربانیە چەقاوە سۆیە کە مەجیدۆ دەیکوژێ

کوڕی زاری باپیرەی برینا

عەڤدی ساری، باوکی برینا و باپیرەی بێکەس

جەهوەر ساری، برای عەڤدی.

عەیشانە کیژی ئەوسی بەدرخان، ژنی مەهمەد

سەتامۆ لاوێ حەجی عەباس، قاچاخچی تووتن

حەشمۆ، مێردی خاتێ

حەیندەر، خاوەن گا.

حوسێن کوڕی کۆچەری خاوەن جووتە شاخ، باوکی مەلا بێ ناف

حەسۆ(حوسێن میرسینی) باپیرەی مەلا بێ ناف..

باران کوڕی ساری، باپیرەی عەڤدی

عبدالصمد کوری باران، باوکی عەڤدی

زیرەکە، دایکی برینا

کولش، برای عەیشانە، خاڵۆی سینەم

سەربەست(بەردی نۆشادر) کوری کولش

جگەر خوێن، خاڵۆی مەلا بێ ناف.

بەشی یەکەم

مەلا بێناف کوڕی کۆچەری تەقەلای دا وەکو جاران خۆی ناغروگران بگرێت. بزەیەکی هاتێ بی‌ئەوەی لێوی دانە گەورە بەهێزەکانی ئاشکرا بکات. پاشان هەردوو دەستی هەڵبڕی و لەژێر لێوەوە فاتیحایەکی خوێند.

ئەو چەند پیاوەی لەدەرەوەی دانیشتبوون، بەهێندی ووشەی بەماناو وورتە ورتەوە ویستیان مەرایی لەبەربکەن کەچی ئاوری لێ نەدانەوە بەڵکو بەئەسپایی هەڵسا، بەرماڵەکەی ڕاخست، بەدرێژخایەنیەکی دیارەوە دوو رکات نوێژی کرد سوپاس ووشەی حەمدو سەنای تیاکزبوو، هەرکە لێبووەوە بەرماڵەکەی هەڵدایەوە و پاشان لوولی دا، پێڵاوە لاستیەکەکەی لەپێ هەڵکێشا و لەدەرگاکەوە بۆ حەوشە شورە دراوەکە چووە دەرەوە حەوشەیەکی پان و بەرزین بوو، دیوەخانەکەیش دەکەوتە باکووری ئەو شوێنەی مەلا بێ ناڤی لێبوو لەلای خۆر هەڵاتەوە ژوورەکان بەدەم یەکەوە بوون، هەریەکەو دەرگایەکی جیاوازی هەیە و دەروانێتە سەرحەوشەکە، وەلێ لەلای باشووری خۆئاوایشەوە گەووڕەکەی لێیە کە پارچە زەویەکی بچووکی لە هاوشانە و بەدار ساجی رووت و گێروگەواڵ سەری گیراوە بۆ تەنوور بان.

مەلا بێناف بەرەو یەکێ لەژوورەکان ملی نا، زنجیرەیەك شوێن پێی زەردی لەسەر بەفرە تەنکەکەدا بەدوای خۆیەوە جێهێشت، لەپر وەستا، لە دووری دوومەتر لەدەرگای گەوڕەکە بەلای ڕاستا وەرچەرخا چۆلەکەیەك بووبووە فاقەوە ولنگەفرتێی بوو. نوشتایەوە و بەسۆزناکی هەڵیگرت،(زیوان)ی کوڕی بەهەڵەداوان بەرەولای هات و بانگی کرد: "باوکە ئەوە ئیمڕۆ دووان" مەلا فاقەکەی شل کردەوە و چۆلەکەکە بەلەترەدان هەڵفڕی، کورەکەی واقی وورما. باوکی خێرا پێی وت: "کورم، لەوانەیە خێرمان گەیشتبێ، تۆڵەت بۆ دەکەمەوە". دراوێکی ئاسنی بۆ هەڵداولەبەفرەکەدا ڕۆ چوو. منداڵەکەیش بەخۆشنوودیەوە چنگی پیاکردو دەستی پربوو لە گژوگیا کەلەژێر بەفرەکەدا بەدەم دەستیەوە هاتبوون. باوکەکە لەرۆیشتنەکەی بەردەوام بوو و چووە ژورێکەوە، هاتە دەرێ چەقۆیەکی درێژی بەدەستەوە بوو، رووەو گەوڕەکە ملی نا، یەکەم بەرخ لەدەرگای گەووڕەکە بە ڕاکردن دەرفرتایە دەرێ پاشان بەسەر بەفرەکەدا کەوت، دووەم و سێیەم و چوارەمیش بەدوایەوە بوون، هەموو بەراکردن دەردەفرتان و لە پاشان دەکەوتن. لەسەر بەفرەکە فەوارەیەکی سوور و گۆمی بچووك بچووکی سووریان دروست دەکرد و، هەڵمێکی تەنکیان لێبەرز دەبووەوە، ئەوسا مەلا بەچەقۆ خوێناویەکەیەوە هاتەدەرێ دووپیاو رایا کرد بۆ لای و چەقۆکەیان لێی وەرگرت. پاشان کەوتنە بەرخ کەوڵ کردن. ژنێك لەلای ئەو ژوورانەی کەبەدەم یەکەوەن هەڵهەڵەی لێدا. مەلا بێناف دەستی هەڵبڕی و فەرمانی دایە کە بێدەنگ بێ، ژنەکە بێ دەنگ بوو: "هەموو خەڵکی کوڕی دەبێ و منیش یەکەم کەس نیم". ئەوەی وت و رووەو دیوەخان رۆی، لەبەردەرگا پێڵاوەکەی داکەندو چووە ژوورەوە، پیاوەکان لەتەنیشت زۆپانەوتە داگیرساوەکە شوێنیان بۆی کردەوە. چوار مشقی دانیشت، بەنیگای دڵنیایی و سەرلەقاندنەوە ئاوری لەلای چەپی خۆی دایەوە، ئەنجا بۆلای راستی، وەك بڵێی وەرامی پیرۆزبایەکان بەسوپاسێکی نهێنی دەداتەوە. دەستێکی بۆ قووتووە زیوەکە کەنەخش و نیگاری لەسەرکرابوو بردو دایە دەستی ئەوەی تەنیشتی و پاشان لێی وەرگرتەوە، پاشان هەر لەسەر قالیەکە بەجووڵەیەکی بازنەی بەئەسپایی دایە دەستی ئەوەی کەلەو دیوی ڕۆپاکە بەرانبەری دانیشتبوو، ئەویش لێی وەرگرت، گۆڕینەوەی قووتووە تووتنەکان لەنێوان دانیشتووەکاندا بەردەوام بوو، ئەوەی قووتوەکەی خۆی دەدایە هەرکەسێ ئەویش قوتووە تایبەتەکەی خۆی دەدا، هەندێك لەلەفەکان تەنك و هەیشیان بوو ئەستوور بوو، کۆمەڵێك پەنجەی شارەزاو بێهەڵە جگەرەکانیان دەپێچایەوە"مەلا ناوی چی دەنێی". یەکێك لەدانیشتووان لێی پرسی "بێکەس" وەك مەلا دەمێك بێت ئەو ناوەی دیاری کردبێ وەرامی دایەوە. ئەوەی پرسیارەکەی کرد ویستی موجامەلەی بکاو ناوەکەیش هەندێ سەرسامی کردبوو: "قوربان بۆ ناوی لێ دەنێی بێکەس، لەسایەی خواوە رچەڵەکتان زۆرووزەوەندە؟".

مەلا وەرامی دایەوە: "کەس هیچی نیە بێجگە لەپەزو ماڵەکەی و هەندێجار شەرمەزاری دەکەن و دەیرووتێننەوە" خاوەنی پرسیار وەرامەکەی قووت دایەوە و بەزمان خەریکی جگەرە پێچانەوە بوو، کاغزەکەی تەرکرد تا هەردوو لایەکەی یەکبگرن، لەریزە ژوورەکانی خۆرهەڵات ژنان لەدەرگایەکەوە دەچوونە ژوورەوە ولە دەرگایەکی دیکە دەهاتنە دەرێ، هەموو لە کارابوون، بەبەروانکەی سپ ئەو دەفرانەی بەنانی خۆماڵی تریتیان تیاکردبوو، بەخۆشنوودیەکی ت

وەکو ئەو بەفرەی نێوان دەرگاکان ئەنجامی شوێن پێیەکان لەگەڵیاندا هاتووچۆیان بوو. وەڵێ نێوان ژوورەکان و گەوورەکە یەك پارچە زەویەکی سپی بوو شوێن پێ ی لێنەکەوتبوو. منداڵەکان فاقەیان لێ ی نابوەوە و لەژێر زەویدا شاردبویانەوە. تەنیا ئەو پارچە نانە بچووکانە بەدەرەوە بوون کەچۆلەکە بەدەوریا دەگەڕان و پاشان لە ترسانا بەرەو دارە بەدەرەوە بووەکانی ژێر میچەکان ناسۆیی هەڵدەفڕین، دوای ئەوەی ئەو دووچۆلەکەیان دی کە بەسەر لەتەنانە تەرەکانەوە لنگە فرتێیان بوو. ئەگەر بهاتبا هەندێ وریا بوونایە بەبێ ترس پەلاماریان دەدا، چونکی نانی نێو بەفرەکە بەلانی کەمەوە پاش سەعاتێکی دیکە دەبوو شتێکی ناسك و، دەنووکەکان دەتوانن پارچە پارچە بیقۆزنەوە، بێ ئەوەی بزماری فاقەکان لە کەوانەکەی بترازێن هەندێ جاریش ئەوە رووی دەدا، هەرکە منداڵەکان بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ فاقەکانیان لەسەر بەفرەکە بەجێ دەهێشت، چۆلەکەکان پڕپۆڵەکەیان دەخوارد، بێئەوەی فاقەکە بتەقێ، لەداخاندا پەنجەی خۆیان دەگەزت، لەودیوی شووشەی پەنجەرەکانیشەوە کەدەرووانن سەر حەوشەکە هاواریان دەکرد(گەمژە ملی بشکێنە). فاقە گەمژەکەیش نقەی لێوە نەدەهات. هەموو جارێکیش بۆیان نەدەلوا نانی فاقەکان بگۆڕن، چونکی گەڵێ جار چولەکەکان لە شوێن پێیەکانی سەربەفرەکە دەرەوینەوە. بۆیە چاوەنۆڕ دەبوون تا شوێن پێیەکانیان بزردەبوون، بۆ ئەوەی شوێن گومکێکە بەچاکی بێ، لێرەشدا کارەسات دەقەوما ئەگەر بهاتبا بەفربارینەکە درێژەی هەبوایە عادەتیش وابوو کەدەنکە گەنم بکرێتە دان و چەشەی فاقەکان. وەڵێ لەچاوتروکانیکا بەفرەکە بەئاسانی دەنکە گەنمەکانی دادەپۆشی، بۆیە بە پارچە نانی گەورە دەنکە گەنمەکانیان دەگۆڕێ تاماوەیەکی درێژخایەن بەدەرەوە دەبوون. لاوازی ئەم جۆرەیش لێرەدایە. نای بۆ کات، دان و چەشەش کاتی خۆی هەیە، مەلا بێ ناڤیش کاتی بیرکردنەوەی خۆی هەیە. سەعات نۆونیوی بەیانی بوو. دوا کلووبەفری تەمەڵ لەسەرەخۆ دەباری(با)ی نەدەهات، هێندێ ریشۆڵە لەسەر ئەو تەلی کارەبایە کەبەسەر حەوشەکەدا تێپەڕ خۆیان دەگرن، خۆیان فش کردبوەوە، تا ملیان لەرەشایەکی چین چینی دا نوقم دەبوو، لەدەرەوەی دەرگا دارینەکەیشا سەگێك لەسەر پاشووەکانی وەستابوو، لەدرزەکانیەوە سەیری بەرماوەی ناوسکی بەرخەکان و پێستە فرێدراوەکانی دەکرد، یەکەم جار دراوسێکانی مەلا بێناڤ هاتن، لە تاریك و روونەوە ژنەکەی ژان دەیگرت، ئەو ژنە ئاشووریەی کەلەئێوارەوە پێشبینی مەسەلەکەی کردبووهەر لە بەیانی زووەوە لەگەڵ مێردەکەی هاتبوون، ئەویش تاقە پیاوی شاری بوو لە ناو پیاواندا، ئەمەیش بەو کەسانەیان دەوت کە چاکەت و پانتۆڵیان لەبەر دەکرد، مەلا بێناڤ کورسیەکی لە نزیك زۆپاکەوە دایە میوانەکەی، وەڵێ ئەوانی دیکە هەموو لەسەر قالیە نەخشاوەکە رۆنیشتن، خۆیان بەعەبای قورس و ناوەخنی بەرەگن پێچابوەوە. پاشان قووتووە زیوینەکەی بۆ درێژکرد، کابرای ئاشووری داوای لێبووردنی لێکرد، چونکی نازانێ جگەرە بپێچێتەوە، بەهەر حاڵ ئەو حەزی لەجگەرەی فلتەرداری حازربوو. ئێستا خزمانی نزیك و دوور دەگەنەجێ(مەلا بێناڤ) ئاوها بیری دەکردەوە، مەسەلەکە برەك جارسی دەکرد، بەلایەوە گرنگ نیە ئەوخەڵکەی لەم شارۆچکەیەوە دێن پێویستیان هێندە نیە کەپێ ی هەڵنەسێ، بەڵکو ئەوانەی لەدێیەکانەوە دێن و چەند رۆژێك لە میوانی ئەودا بەسەردەبەن، حاڵیش وەکو خۆیەتی، هاوینی رابوردوو پشتی شکاند، گۆڵەگەنمانەکان هێندەی بستێکیش لەزەوی بالآیان نەکردو دروێنە نەکران، بەڵکو بەرەڵاکران بۆ لەوەڕ. سەڵتەنەتەکەی گورج بوو بوەوە و جێگای تەسك دەبوەوە بیری لەوە دەکردەوە چەند بەرخی سەربڕی بوو و چەند دەکوژێتەوە، چەند فەردە ئارد بەشی هاتوان دەکاو، چەند دەسەپێخەف لەژێرپێدا پیس و دڕوێن دەبن کە دۆشاوی بەفر شۆردنی و قوڕاو چووەتە نێو پێڵاوەکانیانەوە، بەهۆی گرژو مۆنییەوە هەمیشە ناغرو سەلار دیارە، گاڵتە و گەپی پێ خۆش نیە، هێندەبەشەوکەت و فیزە بۆ ئەوەی ئەوە بپارێزێ کەماویەتی، گوێ نادا بەوەکە رابردو ئەویشی کە لەماڵەکەی دا روو دەدات غەریب بوو، گەرچی لەوێش بوو، سێیەکی رۆژی لە بازاڕی بازرگانی بوو، ئەو شوێنەی چەند ژوورێکە پێکەوەن و پێیان دەڵێن"نووسینگە"، هەریەکەو چەند کورسیەکی لە گوش دروست کراوی تێدایەو، مێزێك بۆ ئەوەی نموونەی دانەوێڵەی لەسەردانێن، هەموو بەچیمەنتۆ سەریان گیراوە، لەسەرەوەش چەند کلاورۆژنەی تەسکی شووشە بەنی ئەستووریان پێوەیە. دواچارەکی رۆژیش لە ماڵەوەیە، ئەو چارەکە رۆژەیش درێژە و بریتیە لە ئێوارە و بەشێکی شەو، لەگەڵ خێزان و کاروبارەکەیدا نیە، بەڵکو لەگەڵ میوانەکانیدایە و قسەو باسی رۆژانەی بازرگانی لەوێ تەواو دەکەن بێگومان هاوین ئیش و کاروفرەدەبێ، ئەوەی لە بازاری بازرگانی ئەنجام نادرێ لەحەوشەی ماڵەکەیدا تەواو دەکرێ. دەروازەکە والآیە، شۆفێری ئۆتۆمبیلەبارهەڵگرەکان. دێن و دەرۆن، باری دانەوێڵە لەدروێنە یەکسەر دێن بۆ بارهەڵگرەکان. قەپانچیەکان دێن و دەڕۆن، هێندێکیان دەگۆڕدرێن بەکەسانی دیکە ئەوانیشی دەمێنێتەوە کرێ ی خۆیان وەردەگرن، لەنێو دەسەسرێ رەنگاو رەنگی پیاوانیش دا نموونەی دانەوێڵە دێت بۆ هەڵبژاردنی چاکترە پیاوانی گومرگیش لەگەڵ ئەواندا دزەدەکەن و لەبری کاروبار ئاساکردن بەشی خۆیان وەردەگرن. لە پاییزاندا مەسەلەکە جیایە، ماوەیەکی دوورودرێژ گەران بەدوای بەکرێ گرتنی زەویەکی بەپیت و تراکتۆری جووت کردن و تۆوی پاکدا، لە زستاندا چاو گێران بۆ باران، لەبەهاریشدا چاوبرینە بازاری دانەوێڵەوهەڵکردنی کوت و پڕی سەرماو سۆڵە، تادەگاتە مسۆگەرکردنی خاوەن ماشێنی دروێنەکان وهەڵبژاردنی دەستەو تاقم، هەر لە ئاشپەزەوە تا دەگاتە شوفێری ئۆتۆمبیلی ئازووقەش. لەمەوبەر گوێ ی بەکاروباری ناوماڵ نەدەدا، چونکی بەشێوەیەکی رێك وپێك و خۆرسك کاروبارەکان بەرێوە دەچوون. ئەوەی خاوەن سامان بێ کاروباری بەرێکوپێکی و خۆرسك بەرێوەدەچێ. ژنی دراوسێ لەبری گونیە دانەوێڵە بۆ ئازووقەی زستان دەبنە ئانکەری خێزانەکە. گۆشت فرۆش چاکترین گۆشتیان بۆ هەڵدەگرن خۆی بۆیان دەبەنە ماڵەوە، تەنانەت بێئەوەی خۆیان داوای بکەن. منداڵەکانی ئازیان هەڵدەگیرێ، خزمان لەوەدا نۆرەبڕی دەکەن، تا ژنەکەی لێیان رازی بێ، بێگومان مێردەکەشی ئاگادار دەکاتەوە، کەکێ شایستەی ئەوەیە زیاد چاکەی بەرکەوێ، تەنانەت ئەو تاقە درەختە زەیتوونەی ناو حەوشەکەیش کەماوەی حەوت ساڵە تەنیا مەترێك بالآی کردوە، بۆ ئەویش کەسێك هەبوو خۆی تەرخان کات و خۆڵەکەی دەوری بکێڵێ. کەچی(مەلا بێناڤ) ئیش و کاری زۆر داویە لەکزی لەبواری سەرقاڵیدا. بۆیە تەنیا خۆی ڕووبەڕووی ماڵەکەی دەبوەوە: کورە، هۆو بۆ بەپێلاوەوە دەچیتە سەرقالیەکە) هەرکە منداڵە ترساوەکە وەرامی نەداتەوە زللەیەکی پیادەکێشێ:"کێ دەفری زۆپاکەی لەبیرکردوەوپڕی نەکردۆتەوە؟"... ئەگەر وەرام نەبووایە زۆپاکەی بەرشەکان دەدا و لاردەبووەوە ودووکەڵ لەچەمسەری بۆریەزلەکانەوە کەرووەو میچەکە هەڵکشابوون، دەردەفرتا:"لەدوای خۆتەوە دەرگا داخە هەی کەرە، ماڵەکە پڕبوو لەبای سارد". "قیژەی ئەو منداڵە هارە کپ کەن". "بۆنی ساوەری سووتاو دێ، ژنەکە ئاگات لێنییە؟". "کەرن، خێزانێکی کەرن". خۆیشی لەو بێگەردیەدا هەستی پێدەکرد کە جۆرە توورەیەکی بێهۆ هاورێی بوو، هەرکاتێ بەدەفتەری

حیسابەکانیەوە خەریك بووایە کەلەسەر زۆر پیاچوونەوە شربووبوون، بەسۆزناکی ولێبووردنێکی بێدەنگ سەیری ئەوانەی دەوروبەری خۆی دەکرد، کەهەناسەیان لە خۆیان دەبڕی هەرکە ئەو هەناسەی لەخۆی بیڕیایە، بزەیان لیوەنەدەهات، کاتێ ئەویش بزەی نەدەهاتێ. بەهەرحاڵ ئەوبزەی نەدەهاتێ، بەڵکو نیگای دەگەڕانەوە سەردەفتەرەکانی، بۆ ئەو شوێنەی کەژمارەکان بە قەڵەمی رەساس نووسرابوون. مەسەلەکان هەموو بەسەرچوون وژمارە زیوینەکاڵەکان مابوون:"ئەمەیان حیسابی کێیە؟" لەخۆی دەپرسی، هێندی جار بەورتە ورتەوە، پاشان بەدوورودرێژی بیری لێدەکاتەوە تاوەرام بداتەوە:"ئا.." دەفتەرەکان بەگوێرەی قەبارەی خۆیان ریزکراون ئەو دەفتەرە بچووکانەی تەلی لوولیان پێوەیە بۆ گیرفانن و، ئەوانی دیکە مامناوەندی وچوار گۆشەیی شینیان پێوەیە، ئەوانیشی ماون گەورەو بەرگ ئەستوورن و شوێن پەنجەیان لەسەرچاپ بوەوە تا رەنگیان بواردووە. مەلا بێناف بەدوای شتێکەوە دەگەرێ لەبیری چووە و بۆتە ژمارەیەك، کێ ئەزانێ.. بەهەرحاڵ ئەم بەیانییە وەکو بەیانیەکانی دیکە نەبوو، ژمارە پێنجی زنجیرەی ئەوەی پەیا بوو، کەئەویش نێرینەیە، هەرهیچ نەبێ لەمێشکی باوکیدا ناوی نرابوو"بیّکەس" دەشێ مەلا بەم بەشە تازەیە برەك خۆشنوود بێ، بەلاّم بەفر بریاردان لە مەسەلەکە سەخت دەکا، هەڵسێ ودانیشێ و خەڵکی بەرێکاو پێشوازیان بکا، هەموو جارێکیش دەرگا بۆ بایەکی ساردسڕ بکاتەوە کە لەدەرەوە هەڵی دەکرد، کاروبار بەخۆشنوودی ناگەرێ و، لەگەڵ بلاّوبوونەوەی رۆژدا

دەقیقە بەدەقیقە ئەرکی سست گەورە دەبێ کە بەسووکە کۆکەیەك دەپسا، ئەنجامی هامشۆکردنی لەنێوان زۆپاداگیرساوەکە و دەرگا ساردەکەدا. لە سەعات دەو حەوت دەقیقەی تەواودا. کاتێ مەلا بیّناف بۆ یەکەم جار سەیری سەعاتەکەی بەرباخەڵی کرد کە بەزریزەیەکی زیوین بەدووگمەیەکی چاکەتەکەیەوە هەڵواسرابوو..

''کرزۆ'' کورە گەورەی هاتە ژوورەوە، لە دەرگاوە ئاماژەی بۆ کرد، وەك بلّیّی داوای لێ دەکرد لێی نزیك بێتەوە وقسەی لەگەڵ بکا. (بێناف) گوێی نەدایە و بەقسەکردنەوە لەگەڵ یەکێك لە دانیشتوان خەریك بوو. هەرکە منداڵەکەش بەئیشارەتی بێدەنگ تاوی لێ سەندبوو، باوکی بەفیزێکەوە بانگی لێکرد:''وەرە بەرەوە لەبەر دەرگا وەکو مشکە کوێرە مەوەستە، رەقت کردینەوە'' منداڵەکەش نیوەی سەرەوەی جەستەی لە دەرگاکەوە درێژکردبوو وپێی لەدەرەوەبوو نەبا پێ بخاتە سەر قالیەکە ناچاربوو پێلاّوەکانی داکەنی دوای ئەوەی هەردوو پاژنەی زۆر کێشابوو بەبەردەرگاکەوە، لەوانەیە پێلاّوەکانی تەسك بووبێ. پاشان بەئەسپایی چووە ژورەوە، لەنزیك باوکی هەڵکورما، لەودیوی جەمانیە سپیەکەیەوە کەسەروملی پێپێچابوەوە بەگوێیدا چپاند. (بێناف) بەگومانەوە سەیری منداڵەکەی کرد، پاشان ئەو گومانەی بەدەم بزەیەکی گەمژەوە رەوانەوە سەیرێکی دانیشتوانی کرد، وەڵێ بەقسەکردنێکەوە سەرقاڵ بوون و ئەو گۆرانەی سەرچاویان رەچاو نەکرد. دەستوری دایە منداڵەکە بڕوات. منداڵەکەش رۆی، بەرلەوەی هەڵسێ و بچێتە دەرەوە، دیتی ژنان بەرەو ژوورێکی دیکە دەچن کەژووری ژنەکەی نەبوو، لەو شوێنەی کە دەبوو خۆی و کۆرپەکەی لێبێو، چاوی بەخوشکەکەی کەوت کەرۆژی خۆی تەرخان کردبوو، لەبەردەرگا بوەستێ و ژنان بەنەرمی بەرێبکا:'' بۆ ئەو ژوورە، بەیارمەتی خۆتان، برینا حاڵی باش نیە'' وەڵێ چاوی ژنەکە توورەیی دەنواند، خەریك بوو هاسات نا ساتێکی دیکە دەردەفرتا. هەرکە چاوی بەبراکەی کەوت، بێنەوەی چاو بترۆکێنێ لەدوورەوە چاوی تێبری، بەشێوەیەك حەپەسابوو و لەدوو بیبلەکەیدا وەکو چاوی واشە دەدرەوشایەوە.مەلا بێناڤیش سەیری کرد تالەسەرچاویدا لەقسەی منداڵەکە دڵنیابێ بەرلەوەی قسەبکا. هێندە لێی نزیك بوەوە، خەریك بوو لووتی بتەقێ بەلووتی خوشکەکەیەوە. کلوو بەفری سپی تەمەڵ دەکەوتنە سەرچاوو برۆیان و چاویان نەدەتروکاند، دەستی بۆ دەسکی دەرگاکە درێژکرد ئافرەتەکەشی بەچاو ئاوڕی لەدەستی دایەوە، لەو بزاوتە ئەسپایەی کە پاش تۆزێکی دیکە لەرزی لێدێنێ. پەڵی نا بەدەرگاکەوە و هێشتا لەودیوی شانیەوە سەیری خوشکەکەی دەکرد. لەدوای خۆیەوە دەرگاکەی داخست و، چاوی لەژوورە کەدا گێرا ژنەکەی لەسەر نوێنێك لەسەر قالیەکە پاڵ کەوتبوو لە هەمان پێخەفدا لە تەنیشتی بوو، تا تەوقی سەری داپۆشراوە، لە قەبارەی لەهی منداڵ گەورەترە، یەکەم جار وای هەست کرد، وەڵێ یەکەمجاریش مەزەنەی هەڵەی نەکردبوو بۆ قەبارەکان، پێلاّوەکانی داکەند لەقەراغ قالیەکە و چووە بەرەوە، ژنەکەی بەدەردەداریەکی دیار و ئاوێتەی ترسێکی نامۆوە سەیری کرد لە تەنیشت پێخەفەکە لەسەر ئەژنۆکانی رۆنیشت و، هەردوو چمکی عەباکەی لەرانەکانی توندکرد:''چۆنی؟'' لێی پرسی، ژنەکە بەهەمان نەخۆشییەوە چاوی تێبری، وەڵێ لێوی ژێرەوەی دوو جاران لەریەوە، رووی خۆی وەرگێرا، چاوی بریە ئەو سەرپۆشەی لەتەنیشتی بوو، بەئەسپایی دەستی بۆ نووکی سەرپۆشەکە درێژکرد، رایکێشا، قژێکی رەش و چروپربەدەرکەوت، هەرکە زیاتر رایکێشا نێوچەوانێکی سووروسپی دەرکەوت، هێندی گرژبوو، مەلا چاوی زەق بوو، دەستی دەلەرزی، چارەی دایە یەکەوەو ورتە ورتێکی نەبیستراوی لێوەهات. پاشان سەرپۆشەکەی لەسەر هەموو سەروچاوی لادا. هەواڵ لە ژوورە داخراوەکە دەردەفرتێ کە خوشکەکەی مەلا لەبەردەرگاکەی وەستابوو، حەپەساوی خۆی دەگەیەنێتە سەروچاوی میوانەکان، هەنووکەیش پیرۆزبایی دەبێتەجۆرە خۆتێ هەلقورتاندنێك''ئەرێ راستە مەلای بەرێزمان؟'' بەرلەوەی خاوەن پرسیار قسەکەی تەواوکات مەلا وەرام دەداتەوە:''بەخوادانە هاوسێ، بەخوادانە..'' هەموو نیو سەعات جارێك مەلا خۆی دەبینێ بەرەو ژوورە داخراوەکە دەروا، هەمدیس دەهاتە دەرێ پترتورە بوو بوو، داوای لە خوشکەکەی دەکرد بەرەبەرە میوانەکان کەم کاتەوە و دەرگا داخا. دواجار کەسیش نەیەتە ژورەوە. هەرکەبەسەر سوورمانەوە سەیری دەکرد وەك بلّیّی لێی دەپرسی:'' چۆن دەکرێ بەر لەم هەمووە بگرین؟'' بەدەم رێوە وەرامی دادەیەوە:''ئێمە لێرەنین، پێیان بلێ ئێمە لێرە نەماوین'' بەفرە تەمەڵەکە لە ئاسمانێکی شیر ئاساوە لەسەرەخۆ دەباریێ، دەقیقە لەدوای دەقیقە شوێن پێیەکان وون دەکا، ریشۆڵەکان لەسەرهەمان تەلن کەستوونەکان لەسەر حەوشەکەدا دەگەیەنێتەوە یەك، تەنیا چۆلەکەکان نەبێ دوای ئەو بێدەنگینە نەگەرانەوە. کورە شەش ساڵانەکەی مەلا لێی نزیك بوەوەو داوای لێکرد رێگای بدا سەر لەنوێ تەلەکان بنێتەوە، باوکی بەدوورو درێژی تێی راما، بێگومان بیری لەوەرام نەدەکردەوە بۆ جاری دووەم کورەکەی پێی وت:'' ئایا راستە چۆلەکەپێی بەستراوە؟'' مەلا لێوی خوارووی نووشتانەوە و برۆی هەڵبڕی:''وادەڵێن، پێیەکانی بەکۆت و زنجیری نەبینراو بەستراون بۆیە هەڵدەقونێتەوە'' ''بارکە کێ بەستوویەتی؟'' منداڵەکە لێی پرسی:'' کورم، خوا دیارە گوناحێکی کردووە و شایستەی کۆت کردنە''. دەمەونیوەرۆیە، تەمەنی کۆرپەکەیش حەوت هەشت سەعاتە. مەلا دەچێتە ژوورەکە و زۆر دەمێنێتەوە. خوشکەکەی لبەردەگارکەدا دێ و دەچێ و فوو دەکاتە نێو دەستە تەزیوەکانیەوە، هێندێ جار دەوەستێ تا گوێ بۆ دەرگا هەڵخات. پاشان لەبزواتەکەی بەردەوام دەبێ و دێ و دەچێ، بێ ئەوەی گوێ بداتە دەنگی

دەرگای حەوشە کەجار ناجارێ لێ دەدرێ هێشتا ئاگری ژێر مەنجەڵە گەورەکەی نزیك تەنوورەکە دەسوتێ، هەڵمێکی چڕی لێ هەڵدەسێ و لەگەڵ دووکەڵی ریخی تەڕدا تێکەڵ دەبێ کەبۆ سووتەمەنی بەکاری دێنن. پیرێژنێك بەدارێکی درێژ مەنجەڵەکەی تێك دەدا. پاشان لەبەرئاگرەکە کسوڵە دەکا و خۆی گەرم دەکاتەوە. داوەتەکە تەنیا میوانی کەم بوو کە ئەم بەیانیە هاتبوون، بەرلەوەی گۆشتی بەرخەکان بکوڵێ دیار نەمابوون. ئەویشی نزیکی ئەو ئاهەنگە کزوکەم میوانە بوو دەرگایان لێنەدەکرایەوە. کوڕەکەی مەلا خەریك بوو بەبەفر تەڵە تەزیوەکانی دادەپۆشی: " بۆخاتری خوا ئەم هەمووەی‌لەکوێ دیوە؟" مەلا ئەمەی وت هەرکە خوشکەکەی لەبارەی باردۆخی ژوورەوە لێی دەپرسی و چی لەوێ روو دەدا، هەمدیس هەڵیدایە: " ئەوەیش دەزانێ کەلەخەو ماوم و نوێژی بەیانیم رۆی بەهۆی شەوارەوە. بڕوا دەکەی؟" ژنەکە لێ ی پرسی: " ژنەکەت حاڵی چۆنە؟" حەپەساوە"وەرامی دایەوە. " کەواتە هەنووکە چی بکەین؟" بەسەردانەواندنەوە وەرامی دایەوە: " کێ دەتوانێ چارەنووسی خۆی بگێڕێتەوە. وەلێ ئەوەی دەمترسێنێ ئەوەیە مەسەلەکە لەکوێیەوە دەوەستێ؟" مەلا لە ناوەراستی بەفری حەوشەکەدا بەرەو ئەو پیرێژنە ملی نا کە خەریکبوو بەدارەکەی دەستی لەناو مەنجەڵەکە خواردنی تێك دەدا. کوڕەکەی لەسوچێکی گەوورەکەدا کەکردبوویە حەشارگە و لەوێوە چاودێری تەڵەکانی دەکرد، بانگی لێکرد" وریابە باوکە پێت نا بەتەڵەیەکەوە". بەڕاستی مەلا ئاگای لەوە نەبوو کە لەژێر پێیەوە سووکە تەقەیەکی تەڵەکە بەرزبوەوە. قەدەرێك سەیری ژێر پێی خۆی کرد پاشان ملی ڕێگای گرت: "بەرخەکان چۆنن؟" پێش ژنەکە کەوت وژنەکەش بزەیەکی چرچی هاتێ و وتی: " هەنووکە گەرم و گوڕە ئەمەیان باشترە لەزقومی گەورەکە". ورتە ورتێکی لێوەهات" ئەی ئاگرەکە؟" کەمەیان پرسیار نەبوو، بگرە تەقەلایەك بوو بۆ دوورخستنەوەی تارمایی پرسیارێکی دیکە کەوەرام دانەوەی زەحمەت بوو. ئەویش لەنزیك مەنجەڵەکە کسوڵەی کرد و دەستەکانی دایە بەرگری ئەو بڵێسە زەردانەی کە کوچا گرەکانیان دەلستەوەو پاشان دەگەشانەوە "برام" خەیاڵ بردبوویەوە لەبەردەم ئەو گەرمایەی کە ئەو کلوو بەفرانەی بەعەباکەیەوە نووسابوون دەکردە چراوگەی ئاوو لەدوتوێی تەونە رەشەکەدا وون دەبوون"برام" گوێی لێبوو هەرکە خوشکەکەی بۆ جاری دووەم بانگی لێکرد. ئاوڕی دایەوە و هێشتا کسکۆڵەی کردبوو، ژنەکە سەیری ئەوی نەدەکرد، بەڵکو دەیڕوانیە دەرگاکە، دەسبەجێ هەستی پێکرد ئەوساتەیش کەچاوەڕوانی بوو والەئارادایە لاوێکی سوروسپی، قژ رەش و پڕ، لەهێندێ شوێنی سەروچویەوە ردێنی هاتووە لەدەرگاکەوە، سەری دەرهێنا، بەدەستی سێبەری بۆ چاوی کردوە تاخۆی لەتیشکی بەفرەکە بپارێزێ، بەو دەستەکەی دیکەی پۆشاکێکی ئەستوری لەجەستەی خۆی گوشیوە، کورتە بالأیە بەلأم ڕێك وپێکە، لەوانەیە بیست و حەوت یان سی سالأن بێ، مەلا بە خاوخلیچکیەوە هەڵسایە سەرپێ. هەرکە روو بەرووی بوو پێی وت: " کوڕم بەفرەکە ئازاری چاوت دەدا" لاوەکە چارەی دایە یەکەوەو وەرامی دایەوە: "باوکە دەبێ ئەو هەموو شتانە ببینم کە تەنیا بەهەست کردن دەیانناسم" بڕەك بێدەنگ بوو، چاوێکی بەحەوشکەکەداگێڕا وتی: " براکانم لە کوێن؟" مەلا ئاوڕێکی لە خوشکەکەی دایەوەو سەرێکی بۆ لەقاند، ژنەکەیشی بەرەو ژوورێکی تەنیشت رۆیو بەر لەوەی بگەڕێتەوە مەلاو کوڕە لاوەکەی سەرلەنوێ دەچوونە ژووری دایکەکەوە پاشان لەسەر پێخەفەکە لەتەنیشتی دانیشتن. دوای قەدەرێك هەرچوار کوڕەکەی هاتنە ژوورەوە. منداڵن، بچووکەکەیان چوار سالأنەو گەورەکەیان تەمەنی دەسالأنە، خوشکەکەی رێنومایی دەکردن کەلەدەوری زۆپاکە لەکوێ دانیشن، سووکە ژاوە ژاوێکیان لێدەهات، بچووکەکەیان لە پڕێکا هەڵیدایە "دەمەوێ وەکو بێکەس گەورەببم" گەورەکەیان لێی خوڕی: "بێدەنگبە" گەورەکەشیان بەهەست دەیزانی و لە ئاستی ئەو حەپەساویەی سەروچاوی باوکەکە دەسەپاچەیی دەنواند کە مەسەلەکە گاڵتە نیە باوکەکە هیچی نەدۆزیەوە بیڵێ، تا پێ ئاساندنی هەرچوار کوڕەکەی لەلایەك و ئەو منداڵە تازە لەدایك بووەی کە هەموو سەعاتێك ساڵەکان کورت دەکاتەوە لەلایەکی دیکە، ئاسان کات، هانا بەرێتە بەر چ پەندێك تا وابکات تێگەیشتنی گونجاو بێت و پەنا بەرێتەوە بەر چ دیاردەیەك بۆ ئەم شتە سەرسوورهێنەرە کە هیچ شتێ خۆی لەقەرەی نادا، جگە ئەوە نەبێ کەسەبارەت ئەو پێغەمبەرە بیستبووی لەلانکەدا قسەی کردوە و قسەی گەورەیشی کردووە، نیگا حەپاساوەکەی لە نێوان ژنەکەی کەسەری لەسەر بالیف کردوە و خوشکەکەی دێ و دەچێ، هەرکە هیچی نەدۆزیەوە بەچپە ئاسا وتی. "ئەمە بێکەسی براتانە، بێکەس ئەمانەیش برای تۆن" قسەکەی مەلا وەکو دەنگی تەنەکە لێدان وابوو. لاوەکە بەخشکەو لەسەر چۆکان لەبراکانی چووە بەرەوە کەلەدەوری زۆپاکە دانیشتبوون. بزەیەکی هاتێ و منداڵەکان چاویان زەق بوو، دەستێکی سورو سپی بەقژی برا بچووکەکەیدا هێناو گەمەی‌ئاشنایی لەگەڵ دەکرد. منداڵەکەش سەری ئەوی کرد تا ئەو دەستەی بەرنەکەوێ، وەلێ کوڕە گەورەکە"کرزۆ" وەکو برا بچووکەکەی دەسپێشخەری نەکرد بێزاری بەرانبەری نەنواند بەدەم دانیشتنەوە لەسەر قاڵیەکە کشایە دواوە، بەڵکوبە"بێکەس" ی وت: "بەخێرهاتی برام.." پاشان دەستی بۆ درێژکرد و تەوقەی لەگەڵدا کرد. ئەمەش دەسپێخەرەیەك بوو لەکوڕەگەورەکەوە بۆرەواندنەوەی ئەو حەپەساویە گەرم و گووڕە، کە گەرمایی زۆپاکە وورووژاندبووی سیانەکەی دیکە بەچرپەوە وتیان: "بێکەس بەخێرهاتی". دیك و باوکەکە وەك بڵێی ئەو نائاساییەیان لەبیر چووبووەوەو ئەم دەسپێشخەریە زیرەکانەی منداڵەکان هانی دان بەگەرمی منداڵەکان هان بدەن: "یەکدی ماچ کەن ئەوانە براتن، ئەویش براتانە، شوورەییە وەکو نەناس چیە چیتانە، دەنگ هەڵبرن، بەڵێ، ئاوها"لەخۆبایی بوون لەنێو منداڵەکاندا رەویەوە، کە هێشتا لە هەناوی دایك و باوکیاندا مابوو. "بێکەس" دوای دووسەعات لە دایك بوونی دەرگای وێنەی باوکایەتی لەسەر خۆی داخست، هەردووکیانیش هەروەکو کوڕپەیەك تەماشایان دەکرد. سۆزی دایك و باوکایەتی لەدەروونیاندا بەرانبەر بەکۆرپەیەك دەپەنگایەوە، پاشان لەدەرەوە گەشەی کرد بەجۆرێك سەرسوورمان و حەپەساوی بووە سەرداری هەستیان دایك و باوکیان تەنیا چاودێری دەکەن، لەهەموو تەگبیرێك کاروبار بەرێوە دەچێ، "زیوان" خاوەنی تەڵەکان رووی دەمی دەکاتە بێکەسی برای و دەڵێ: "حەزت لەڕاوە چۆلەکەیە؟" چۆلەکە"بێکەس دەپرسی. "نا.. چۆلەکە، بەرلەوەی بێم زۆرم لێ ڕاوکردن". بەبزەیەك سەیرێکی براکەی کرد کەوەرامەکە بەلایەوە ناکاو بوو، پاشان لەسەری رۆیشت تا حەپاساویە تەنکەی منداڵەکە برەوێنێتەوە: " وەکو تۆ چۆلەکەمان بەلەتە نان راو نەدەکرد، بەڵکو تەڵەکانمان دەخستە نێو گەلأی دارەکان و میوەمان دەکردە چەشە". دوای ئەو وەلأمە رووی کردە گەورەکە(کرزۆ) و لە خاوەن تەڵەکان گەڕا، پرسیاری یەك لەدوای یەکی دەکرد: "بۆلێم ناپرسی چۆن وازوو گەورە دەبم؟". (کرزۆ) وەکو یەکێك پرسیارێکی دۆزبێتەوە دەمی کردەوە، بێکەس دەرفەتی نەدا قسەکەی تەواوکات، ئاوڕی دواوەی دایەوە، بۆ ئەو شوێنەی کە چاوانی دایك و باوکیشی بەهەمان پرسیار دەدرەوشانەوە: "نەفرەت" ورتەیەکی لێوەهات: "چۆن بتوانم کە خویشم ووزەی روون کردنەوەیم نیە. منیش وەکو ئێوە سەرم لێ ی سووڕماوە.

هـەموو سـەعاتێ دەتـانبینم کەسـانێکی دیکـەن و سـاڵ بەسـاڵ لەگـەڵمدا گـەورە دەبن، هێندەش پەلەیـە تێگەیشـتنم سـەبارەت بەشـتەکان تێکـەڵ وپێکـەڵ دەبـێ کەبەرلـەوەی بێـم سـەبارەتان دەمزانـی "بـرەك بی‌دەنـگ بـوو، و لەسـەری ڕۆیشـت:"سـەر سـوورِمانم دوو سەرسـوورِمانە، سەرسـوورمانی ئێـوە لـە بـارەی منـەوەو سەرسـوورِمانی مـن لـە بـارەی ئێـوەوە بـاپێکرا بەمەسـەلەکە ڕازی بـین. چونکی ئەوەندەی کات بەبەرەوە نیە. سەیرکەن، دەمەو عەسر دەبمە چل ساڵان و لە ئێوارەیشدا دەبمە پەنجا ساڵان.. شەویش؟.. نازانم باوکە هێندێ مەسەلە هەیە دەبێ لەگەڵتدا جی‌بەجی‌ی بکەم، خوولەکە هەر خوولە، ئەگەر لە ڕۆژێکدا تـەواو بـێ یـان لەبیسـت هـەزار ڕۆژدا تـەواو بـێ، لـە مـەرِتۆ ڕوون کردنـەوەی مەسـەلەکە سـەختە، بـۆ ئەوانـەی لـەودیوی دەرگاکـەوەن و چـاوەڕێی وەرامـی بنـەبڕن، بەڕاستی قوڕبەسـەریە، خۆت تـەنیا بۆ ئەوە تەیارکەو سەرسوڕمانی من لەبیرکە."

بـرا بچووکەکـەی دەسـتی بـەرانی دا هێنـا تـا ئـاوەڕی لێبداتـەوەو ئـاوڕی دایـەوە:" تـۆ دەفتـەرت هەیـە؟ مـن دەفتـەرم هەیـە" منداڵەکە ئەمـەی وت "ئـۆە" بێکەس وەرامی دایەوە:"دەفتەر!! ئەو هەموو دەفتەرانەی لەلای باوکمە دەفتـەری منن". منداڵەکە چارەی گرژ کرد"نەخێر دەفتـەری بـاوکمن". (بێکـەس) بـێزاری دەربری، چونکی پرسیارە شیاوەکانی ئەو منداڵانـە درێـژەی دەکێشـا:" باوکـە، دەمـەوێ دوو بـەدوو قسـەیەکت لەگـەڵدا بـاس بکـەم کەتـەنگی پێهـەڵچنیووم". پاشـان سـەیری دایکی کـردو وتـی:"لەگـەڵ تویـش".(خـاتێ) باوکەکـە بـانگی لێکرد، خوشکەکە وا بەهەڵـەداوان هاتـە ژوورەوە وەك بڵـێی بـەدرێژایی وەخـت گـوێی لێدەگرتـن:"بـەڵێ؟" پـێی وت:"خوشـکم منداڵـەکان بـەرەو خواردنیـان بـدەرێ" مـەلا وتـی و هـەمدیس لەسـەری ڕویشـت:"درەنگـە و هێشـتا نانیـان نـەخواردووە" خوشـکەکەی چـووە پێشـەوە و لەدەسـتی بچووکەکـەیانی گـرت و ئەوانی دیکەی وەك پەزی دڵخۆش دایە پێش خۆی..(بێکـەس) بەخشکە لەسـەر ئـەژنۆ لـەنوێنی دایکـی نزیـك بـووەوە، بەهـەمان شـێوە کـە لـە زۆپاکـە نزیـك بووەوە"گوێم لێبگرن" دەسپێشخەری کرد چونکی زانی تانووکی پەنجەی گوێی لێدەگرن:"دەمەوێ ژن بێنم" بێدەنگ بوو تالێویان بخوێنێتەوە کە هێندێ شۆر ببونـەوە، هیـچ دەربرینێکیـش لەسـەرچاویاندا بـەدی نـەدەکرا، وەك بڵـێی دەیەویست پتر بە جادو یەك کۆتیـان بکات تاپتر شۆرببنەوە، تا بەهـەژانێکی لاستیکانە گۆشـتیان لەسـەر ئێسـقانیان دابمـاڵێ، وتـی:"کارەسـاتە". بـاوکی ورتەیەکی لێوە هات:"کارەساتە" وەکو یەکێ: وڕێنەبکا وەڵێ دایکی شـانەکانی لەو بالیفەدا چەقین کە پاڵی پیوە دابوو، وبووە پارچەیەکی خۆڵەمێشی لەپێخەفە خۆڵەمێشیەکە" کارەساتەو هەرکە بەسەریش چوو لەبیریان دەچێتەوە، بەڵام من کـاتی ئـەوەم نیـە لـەبیری خۆمـی بەرمـەوە، دەمـەوێ ژن بێنـم و پێویسـتیەکە و بەرلـەوەی داوای جـل وبـەرگ بکـەم کەلەبـەری بکـەم"ئەمـەی وت. لـەو دەمـەدا باوکی‌چاوی نووسابە چوارگۆشـەیەکی شـینی قاڵیەکـەوە، هـەڵزەپاوو ڕەق بـوو، لەوانە بوو یـەکێك لـەو گۆشەکانیشـی لـەوژێر قاڵیەکـە بـزرێ. لەمێشـکی خۆیـدا گۆشەکانی ڕێك دەخست، بەهێڵێکی ئاسۆیی بەرەو گۆشەکە دەخولایەوە پاشان بۆ هێڵێکی ستوونی، هەڵدەکشاو دادەبەزی، وشەیەك نادۆزێتەوە، مۆتەکەیەکی چوارگۆشـەیی شـین دەسـت بەسـەر زمـانی دادەگـرێ و دەیکاتـە شـینایەکی پـان وپـۆر لەحەوشەکەدا، نەك لەوشـە ئەندازەیـەکان. مەودایـەکی کاریگـەر مێـژووی مەلا وباوباپـیرانی لەعـەدەمێکی شـیندا حەشـار دەدا، مەودایـەکی کـەروڵاڵ و لـە چوارگۆشـەکەدا گۆشـەکانی دەتوینـەوە و ون دەبـن و چیـدی دەرناکـەون خـۆی و ژنەکـەی تـەنیا کەوتبوونـە نێـو ئـەو بێدەنگیـە گاڵتـە جاریـە"ژن دێنـی" دایکی بەچرپـەوە وتـی، باوکیشـی بەئاگاهاتـەوە و وتـی"ژندێنـی" وەك بڵـێی هەردووکیان واتای وشەکەیان نەدەزانی تەنیا(بێکەس)نەبێ کەبەم حەپەساویە گاڵتـە جاریـە بـزەی دەهـاتێ"بـەڵێ" بەسـووربونەوە وتـی: بێگومـان مامـەکانم دەناسـی و دەتوانـی یـەکێك لـەکیژەکانیان هـەڵبژێری"مامـەکانت؟" باوکەکـە ووشەکەی دووجار وت"ئـا..!" پاشـان بـەرەو هـەڵدێری چـوار گۆشـە شـینەکەی قاڵیەکـە گلۆربـووەوە:"مامـەکانت؟" ڕاپـەری:"گاڵتـە دەکـەی؟ بڵـێ گاڵتـە دەکـەی بروامان پێ ناکەن بـەوەی دەیڵێن هێشتا ئێمـە بڕوامـان بەمەسـەلەکە نـەهاتووە بێکـەس کـێ لـە پێنـاوی درۆیـەکدا کیـژی خـۆی دەدا؟" کورەکـەی وەرامـی دایەوە:"باوکە پێویستە لەسەرت تەقەلا بدەی، وەختی زۆری بەبەرەوە نەماوە" باوکی توورە بوو" وەختی کێ کابرای سەیر؟ باکی بەوەیە ئەگەر وەخت مابێ یانەمابێ بۆ دەبێ گوێ کـێ سووربوونەکەت بگـرم کـەهێندەی دی کارەساتەکە سەخت دەکا؟ بـۆ خـاتری خـوا بمانپـارێزە، تـۆ لـەناومان ادەبەیـەت".."نـەخێر" بێکـەس وەرامـی دایـەوە:"مەسـەلەکە بڕاوەتـەوەو دەبـێ بیکـەی..." مـەلا هەڵسایەسـەر ئـەژنۆ و هەرەشـەو گورەشـەی دەکـرد. "کـێ مەسـەلەکەی برانۆتـەوە؟"کورەکـەی وەرامـی دایـەوە" باوکـە دواجار حـاڵی دەبـێ"."نامـەوێ لەمەودوا هیچ حاڵی ببم و نەهەنووکەش دەمەوێ، بەرپرسیاری تێگەیشتنی ئەم کارەساتە نیم، باخوا بـۆ خـۆی تـێی بگـا". ژنەکـەی لـە قۆڵـی گـرت وەك بڵـێی لۆمـەی دەکـرد کـە ئـەو قسـەیە لەشـان و شـەوکەتی کەسـێکی وەکـو ئـەو ناوەشـێتەوە، قۆڵـی ڕاکێشـاو وورتەیـەکی لێـوە هـات:"بـۆ مـن؟" پەنجـەی بـۆ سەرسـنگی خـۆی درێـژ کـرد:" ئەگـەر بـۆ ئـەم تـاقی کردنەوەیـە هـەڵبژێردراوم دەرەقەتی نایەم. مرۆ تاراەیەك ووزەی هەیە، گوێ بگرە، سەرحەدی توانای من لەو حەوشەیە تێپەڕناکات کە براکەت ڕاوە چۆلەکەی لێدەکات" تادەهات لێدانی دڵی بەرزتردەبوو عەباکەی دەلەرایـەوە، وەك بڵـێی هـەموو جەسـتەی مـەلا بۆتـە دڵێکی تۆقیوو:" وابـزانم تـۆ هـەموو شـتێك دەزانـی، کەواتـە ڕێگایێکمـان پیشـان بـدە" لەسـەر پێخـەفی دایکەکـە بەدانیشـتنەوە کشـایە دواوە. بەتاڵیـەوە خـۆی دابووە دەستی قسەکانی ئەوەی کە چاڵیەکانی دەوری سەرچاوی تادەهات قوڵتر دەبوون. قووتووی زیوینی توتنەکەی لەتەنیشتی چوارگۆشە شینەکەی قاڵیەکە بەدەم پەنجەکانی بێکەس دەخولایەوە، باوکی سەیری ئەو جموجۆڵەی دەکرد و چاوەڕێی وەرامێك بـوو. (بێکـەس) قووتوەکەی لەسـەر لـەپی گـرت و بـۆ بـاوکی درێژی کرد:" باوکە جگەرەیەکم بۆ بپێچەوە". "جگەرە.. بەڵێ.. جگـەرە" مـەلا وەك بڵێی خەوی لێکەوتبێ وەرامی دایەوە و قووتوەکەی لێوەرگرت، کردیەوەو کاغزێکی تەنکی لەهێندێ تووتن پێچایەوە، پاشان قەراغەکانی تەڕکردو تـەواو بوو، دایە دەستی کوڕەکەی و بەچەرخە ئەوتـە پلێتەدارەکـەی بـۆی داگیرسـاند، کورەکەیش" زاری پڕ لە دووکەڵ کردو بێ ئەوەی هەڵیمژێ و لەسەرەخۆ دەریدا باوکە تووتن تاڵە، چۆن بەرگـەی دەگـرن؟" لەپاشـان وەکو بێزهاتنەوەیـەك تفـی قووتـدا، وەڵێ جگەرەکـە لـەنێو ئـەو دووقامکـەی دەسـووتا کـە بـاوکی چـاوی تێبڕیبوون:"بێکەس ئێستا چی دەڵێی؟" بەورتـەوە ووتـی و بێئـەوەی سـەیری سەروچاوی بکـا. کورەکـەی وەرامـی دایـەوە:" باوکـە هەرهـەمان داواکاریـە و ژن دێنم، مەسەلەکەش لەگەڵ مامەکانمدا تـەگبیر بکـە" بـاوکی هەڵسـایە سـەرپێ و پاشـان سـووکە شـەقێکی تێهـەڵدا و وتـی: خۆزگـە نەبوویتایـە... خۆزگـە نەبوویتایە" دەگەڕابۆ ووشەیەك. تاوەسفی پێبکات بۆی نەدۆزرایەوە لەوانەیە:" ئەگەر سەمەرە نەبوویتایە" یان"سەیر نەبوویتایە" یان"شتێکەو پـێی دەڵێن کوڕ" یان"هاتوویەکی و هێشتا لە خۆبایی بوون لە نێوانماندا هەیە" یان.. کێ دەیزانـی بـەو توورەییـە بـیری لـەچی دەکـردەوە، وەڵێ لەسـەری ڕۆیشـت

وتی: "سەرو گوێلاکیم بەرشەق دەدا، تووشت کردم، تەنانەت دەرگام لەرووی میوانانیش داخست، ئەواتا لەگەڵ کەسانی دی تووشم دەکەی بەداواکارییەك کەس تیّ ی ناگا لەزینەوە ڕێکەوە کەکەس تیّ ی ناگا پاشان بەرەو دەرگاکە ملی ناو هاواری دەکرد: "رادەکەم، دەبیّ لەم ماڵە راکەم..." پێڵاوە لاستیکە مل درێژکەی لەپیّ هەڵکێشاو دەرگاکەی لەدوای خۆیەوە داخست. (بێکەس)یش خێرا بەرووتی لەژێرئەو پۆشاکە ئەستوورەی کەجەستەی پێپێچرابوەوە هەڵساو لەدوای باوکی چووە دەرەوە. کلووبەفرەکان تادەهات زۆرو چرتر دەبارین هێشتا بای نەدەهات، ریشۆڵەکان هێشتا لەسەر تەلی کارەبای سەرحەوشەی خانووەکە بوون. مەلا بەراکردن بەرەو دەرگای دەرەوە ملی نا. لەتارماییە پێخاوسێکەی کورەکەی هەڵدەهات، کەئەویش بەراکردن دوای کەوتبوو خوشکەکەی مەلا لەو دەرگایەوە سەری دەرهێنا کە منداڵەکانی لێوە بردبووە ژووریّ، هیچ دەربرینێك بەسەروچاویەوە دیارنەبوو. پاشانیش بەئەسپایی لەسەر ئەو دیمەنەی داخست، وەك بڵیّ ی مەسەلەکە تەنیا پێوەندە بەچارەنووسەوە. مەلا دەرگاکەی کردەوە و بەلێوباری چووەدەرەوە، بۆ حەوشەیەکی سپیی کەلەهاوشانی شوورەی خانووەکە دابوو و پانتایەکە بەرەو باکوور درێژ دەبوەوە هێندی خانووی تاك و تەرا لەدوور رادیارن بەفر بارینەکە هێندەی دیکەی قۆڵی کردبوون. مەلا بەقوورسی هەنگاو هەڵدێنیّ، چونکی پێیەکانی بەبەفرەکەدارۆدەچوون کوڕەکەیشی بە قورسی هەنگاوی هەڵدێنا و پێخاوسیّ بوو، بێکەم و زیاد چەند مەترێك نێوانیان بوو باوکەکە هەنووکە لەسەرخۆ ڕیّ دەکاو کوڕەکەشی وەك بڵێی دوای کەسێکی شارەزا کەوتبیّ وەکو ئەو لەسەرخۆیە.. تەنیا دایکەکە کە باوك و کورەکەی لەپێش برکێکەدا بەجێیان هێشتبوو، هیچ مەودایەکی پیّ نەدەزانی جگە مەودای حەپاساویەکەی نەبیّ، چوار گۆشەکانی قاڵیەکە دەبوونە چاوی پرسیار کردن و دیوارەکان دەدەنەقاقا لێفە ئەستوورەکە رادەکێشیّ تاسەرلووتی، چاو دەبڕێتە بۆ شاییەك لە هەوادا قەمچی رادەوەشێنیّ: "ئەی خوایە، گەر ئەم هەمووە لەچاوتروکاندنێکا لەناو بردبایە بەبیّ دەنگی وادەڵیّ، واقیعیش گەورە دەبیّ کەجەستەی بەجەستەی کورەکەی دەچیّ، قژێکی چرو لەجێگایەکی نەزانراوەوە شۆر بووەتەوە و قامکە سوور و سپیەکانی گەمەبەپرسیارەکان دەکەن.

کوڕو باوکەکە لەودیوی خانووە تاك و تەراکانی باکوور وون دەبن شوێن پێیە چەوتەکانیان خەریکە گزنگی بەفرەگەمژەکە پێیان دەگا. لە جێگایەکی دوور، لەوشوێنەی کەسنووری ئەم شارۆچکەیەی دەگەیەنێت بە سنوری تورکیاوە. کورەکە دەگا بەباوکی: "باوکە، پێویستت بەم هەمووە نیە". بێکەس هاواری لێکرد، هەرکە باوکی ئاوڕی دایەوە ماندوویی و بێچارەیی پێوە دیاربوو، وەستاو بەبەزەییەوە لەکورەکەی پرسی: "باشەو بەپێخواسی ئازارت ناگاتی؟" کورەکە وەرامی دایەوە: "هەستیان پیّ ناکەم، بەڵام چاوم لە پێڵو دەردەپەڕیّ ئەگەر ڕاوەدوونانەکە بەردەوام بێت. باوکەکە بەدەستێکی شین هەڵگەراو کەلەژێر عەباکەوە دەریهێنا ردێنەکەی سریەوە، پاشان لەپێش چاویدا ئەو دیوو ئەم دیوی دەکرد ولّ ی وورد دبوەوە: "کوڕم لێت بردمەوە، بۆ کویّ بڕۆم؟" کورەکەی لّ ی نزیك بوەوە و لەدەستی گرت: "کەواتە باوکە بابگەڕێینەوە".

دەسکی دەرگاکە بەهۆی جووڵانەوەی ئەو دەستەی کەلەدەرەوە دەیسورێنێتەوە لەژوورەوە سوور دەخوات. ئەنجا دەنگی دوو چرپە بەدووای ئەو جولانەوەیە دێت: "فەرموو" یەك لەوی دیکە داوا دەکا ئەوی دیکە وەرام دەداتەوە: "تۆفەرموو" دایکەکە لەژێر لێفەکەوە خۆی دەرهێنا و پاڵی دا بەبالیفەکەوە. باوکی هاتە ژوورەوە و رەنگ لەپێیەکانیدا نەماوە، بەسەرسوورماوی رادەوەستیّ: ئایا پێبخاتە سەر قالیەکە یان چارەنۆڕبیّ؟ باوکی بانگ دەکا: "خاتیّ" خوشکەکەی لەژوورەکەی تەنیشت وەرام دەداتەوە: "بەڵیّ برام". "ئاوی گەرم بێنە" مەلا پیّ ی دەڵیّ ئاوی گەرم لەمەسینەیەکی مس دادێنیّ لە هەرژوورێکیش مەسینەیەکی ئاو دەخەنە سەرزۆپاکە" بەسەر هەردوو قاچی دابکە" خوشکەکەی لەسەرخۆ ئاو بەسەر قاچەکانی برازاکەیدا دەکا، ئاوەکە بەسەر پێستەکەیەوە دەچۆڕیّ و بەرەبەرە سوور هەڵدەگەریّ، لەوێشەوە بەرەو ئاوەرۆیەکی چیمەنتۆ لەسووچێکدا دادەکشیّ و دەچێتە دەرەوە، لەنێو بەفرەکەدا بەرێچکەیەکی تەسك ڕێگا بۆ خۆی دەکاتەوە لەبەر سەرسورماوی مەلا دەستی بەبزاوتێکی ئامێرانە لەسەر ردێنەکەی دەخزیّ و ئەنجا بۆ سەرسنگی و لەوێشەوە بۆسەر رانی ڕاستی سنووری چوارگۆشەکانی قالیەکە گرژ دەبنەوە بەرلەوەی ئەوتاڵە بەنە بگریّ کە لەقەراغ قەفتانەکەی هاتووەتە دەریّ، هەرکە تاڵە بەنەکە رادەکێشی، گرێکانیش لەدووری ئینجێکەوە لەقەراغەکەی دەکرێنەوە. دەوەستیّ، چونکی دەزانیّ ئەگەر لەراکێشانی تاڵەبەنەکە بەردەوام بیّ لۆچەکە شۆردەبێتەوە گرێەکی بچووك دەدا لەو شوێنەی کەراکێشانی بەنەکە تەواو دەبوو پاشان بەئاگری جگەرەکەی دەیپسێنیّ. ئاوڕ لەژنەکەی دەداتەوە، لێی دەپرسیّ: "کامیان هەڵبژێرم؟" ژنەکەی وەرامی دەداتەوە: "مەهمەد.. خۆت دەزانی مەهمەد کیژێکی هەیە.." پاشان ژنەکە دەستێك تاناقاری سەرچاوی هەڵدەبریّ، وەك بڵیّ ی دەیەویّ بڵیّ: "لەوانەیە" مەلا ئەو بزاوتەی ژنەکەی تێدەگا کە(مەهمەد)ی برای کیژێکی ئەقڵ سووکی هەیە و تەمەنی بیست ساڵانە و نازانیّ تابیست بژمێریّ هەرکە بەو شێوەیە بیردەکاتەوە دڵی تەنگ دەبیّ: "بۆ کورەکەم شایستەی کیژێکی بێعەیب نیە؟". لە خۆی دەپرسیّ، لەشەرمان چاوی ئەوی دەکا نەبا بەرچاوی کورەکەی بکەویّ، وەڵیّ دەبیّ پلانەکە لەسەر ئەم کارەساتە ساز بدا، لەهەمان کاتیشدا دەبیّ خۆی لە مەسەلەیەکی ناجۆر دووربگریّ بەرانبەر براکانی بیانووەکەی زۆر لاواز دەبیّ. وەڵیّ ئەگەر لە(مەهمەد)داوای کیژەکەی بکات، واتا هەرچی لاوازی براکەی هەیە بەدەستێك دەکریّ. بۆ سەعاتی پێنج، پێنج دەقیقەی دەویّ. مەلا کاتژمێرە سەرقەباغ دارەکەی خستەوە گیرفانی بەرباخەڵی: "باهەر ئێستا بڕۆم" بەدەنگی بەرز ئەمەی وت و مەبەستیشی هیچ کەسێك نەبوو، بەرەو دەرگاکە هەڵدەسیّ، بەرلەوەی تاکێك لە پێڵاوە لاستیکە ئاوەخن تووك دارەکەی لەپێهەڵکێشیّ، بانگی خوشکەکەی دەکا: "خاتیّ"، دێتە ژوورەوە، داوای لێدەکا خۆی ئامادەکات بکەوێتە تەکی، ئەویش ئامادەیی خۆی نیشان دەدا. مەلا سەیری دەکا و وای بۆ دەچیّ لەبارەی مەسەلەکەوە لّ ی بپرسیّ، وەڵیّ ژنەکە ناپرسیّ، چونکی(خاتیّ) زنجیرەی ئەو گاڵتە جاریە تاڵە پێدەزانیّ، سەرەرای ئەوەیش کەمی دەبیست ودەبینی. هێمنە وەکو یەکێك لەمەوبەر ئەرکێکی پێسپێردرابیّ و پێویستە لەسەری جێبەجیّ ی بکا، جار بەجاریش بیری لەلای منداڵەکانی بوو، کەرۆژ تائێوارە بەجیّ ی هێشتبوون وەڵیّ دەیزانی مێردە روح سووکەکەی بەچاکی ئەوکارە ئەنجام دەدا. لە راستیدا(خاتیّ) پشت گویّ خرابوو، براکانیشی تەنیا بۆ خزمەتی منداڵەکانیان بانگیان دەکرد ئەگەر میوانیان زۆر بووایەبراو خوشکانی مێردەکەشی هەروابوون، تەمەنێکی لەجل شۆردنی دژوێنی منداڵان گوزەراند بوو، یان جل وبەرگی دایکیان هەرکە منداڵی ببوایە تەمەنێکی درێژی لەژێر گوانی چێڵ و پەزەکاندا بەسەر بردبوو، لەو شوێنەی کەشیر لەنێو مەنجەڵە بەدووکەڵ رەشبووەکاندا کەف دەکا، تەمەنێك لەتەتەڵەو گێژەکردنی ئەو دانەوێڵەی مێردەکەی دەیکریّ و بەرلەوەی بۆ ئاشی بەرن بەسەربردبوو ئەوەتا هەنووکەیش شانازی بەوەوە دەکا لەهاوشانی

براکەیەتی لەکارێکی سەختدا. (خاتێ) لەنێوتاریکیدا کە لەم وەرزەی ساڵدا زوو دادێت کەوتە شوێن براکەی هەردووکیان لەبەر رۆشنایی بەفرەکە کەگەڕەکە بێشۆستەکانی قەراغ شاری پڕکردبوو رێیان دەکرد بەسەر قۆقزی و چاڵ وچۆڵی رێگاکەدا لەتر دەدەن. یان پێیان رۆدەچێ. سرتە نایەت، جگە دەنگی هەناسەکە برکێ نەبێ خوشکەکە لەمەسەلەیەکی چارەنووس ساز بیر دەکاتەوە کە پەیوەند بەو بەرازییەی کەلەودیوی بەفرەکە بزر دەبوو. مەلایش بیری لەپێشەکی دەکردەوە بۆ سەردانەکەی پاشان،هەردوکیان پرسیارەکانیان لەبیر دەبردەوە، هەرکە لەو دەرگایەیان دەداکەلەناوەراستی شوورەیەکی قوڕدابوو، بەتووندی لەدەرگاکەیان دەدا تاخاوەن ماڵەکە گوێی لێبێ ترپە لەروومەتیان بەرزدەبێتەوە دەنگێك لەدوورەوە وەرامی دەدایەوە"ئێ..ئێ"، کوڕێکی سیازدە ساڵان دەرگاکە دەکاتەوە، دەیانناسێ:"مامە.. پووری.." دەچنە ژوورەوە بێنەوەی وەرام بدەنەوە. کورەکە بەتووندی

دەرگاکە پێوە دەدا، پاشان پاڵ دەنێت بەسەر کلۆمە ئاسنە ژەنگاویەکەوە بۆ نێو بازنە ژەنگاویەکە.. دەنگێکی لێهەڵدەسێ، وەکو نووزەی سەگ وایە مەلا و خوشکەکەی بەدەم رێگاوە گوێیان لە هەڵسانەوەی مانگایەکە لە گەوورەکەدا و دەنگی مریشکیکش دێت لە کولانەکەیدا، هەرکە تێپەر دەبن کپ دەبێ. دەگەنە بەردەرگای ماڵەکە کەسی مەتر لەدەرگای حەوشەوە دوورە. بەبێ ئیزن پالی پێوە دەنێن، لەژوورەوە رووناکیچرا نەوتەکە کزە، وەڵێ درەوشانەوەی ئاگری زۆپاکە رووناکی کردوەتەوە و سێبەرێکی ئاشنای لەسەر دیوارەکان چاپ کردوە. دانیشتوان لەبەر کوت و پڕی سەردانەکە هەڵدەسنە سەرپێ. گەرچی هەوڵیان دابوو سەردانیان بکەن و پیرۆزبایی لێبکەن وەڵێ دەرگاکەیان داخرابوو. ئەوا خۆی لەپڕهاتوو وسەردانیان دەکا .وەکوو یەکێك دزی گرتبێ لەپڕ هەڵدەسنە سەرپێ، تۆ بڵێی لەو دەمەدا باسی دەرگای ماڵی مەلایان نەکردبێ؟ یان دەربارەی ئەوەی کەلە ئاهەنگی خۆشنوویەکە دا سەری خۆی هەڵگرتبوو؟ هەرکەبەسەریاندا هاتن قسەیان دەکرد و قاچیان لەدەوری زۆپاکە راکێشابوو و سەروچاویان دووکەڵی جگەرە دایپۆشیبوون:"فەرموون.. فەرموون" ژاوەژاو بەرز بووەوە. خێزانەکەی(مەهمەد)ی برای نۆ کەس بوو لەدەوری زۆپاکە دانیشتبوون. (مەهمەد) شەش ساڵ لەمەلا گەورەتر بوو، چەند دراوسێیەکیشی لێ بوون، شەوچەرەیان دەکرد، مەلا زۆر وەرامی بەخێرهاتنەکانی نەدەدایەوە، وەك بڵێی پلەی بوو. تاقە نێوانی بێ دەنگی و و حەپەساوی دانیشتووان ئەوە بوو کەلەقووتووەکەی براکەی جگەرەیەکی پێچایەوەکەلەسەر قالیەکە خزابوو تاگەیشتبووە بەردەستی لەزاریەوە گەواڵەیەك دووکەڵی دەردا، وەڵێ ئەوەی لەکوونە لووتیەوە هاتە دەرێ لەسەردینەکەی نیشتەوە، وەکو تەمێکی تەنك لەسەر کێگەی بیبەرپێچی دەخواردەوە:" دەمەوێ دوو بەدوو لەگەڵ خۆت و ژنەکەت قسە بکەم" ئەمەی بەبراکەی وت و قسەکەیشی هیچ تێ وروژانێکی پێوە دیارنەبوو، گومان کەوتە دڵی دانیشتووانەوە، دراوسێکان روخسەتیان خواست و چوونە دەرەوە، وەڵێ ئەوانی دیکەی خێزانەکە چوون بۆ بەر زۆپای ژوورێکی دی، کەدەرگایەکی نزم لەو ژوورەی جیا دەکردەوە بە پەردەیەکی ئەستووری قەندی رەنگاو رەنگ داپۆشراوە بوو. (برام) مەلا بەکابراکەی دیکەی وت کەبەدانیشتنەوە ئەژنۆکانی خۆی بەسنگەوە گوشی بوو" هاتووم بۆ داخوازی سینەمی کچت". چاوی بەخوشکەکەیو براژنەکەیدا دەگێرا چاوی بریە گرەکەی ئەودیوی پەنجەرە بچووکە سلۆڤینەکەی زۆپاکە. دەیزانی ژن و مێردەکە لەچی بیردەکەنەوە و لەسەروچاویاندا ئەوەی دەخوێندەوە کە چاوەڕێ بوون بەم سەردانە کوت و پڕیە مەرگی ئەو کۆرپەیەیان پێراگەیەنێ کەئەم بەیانییە لەدایك بوو بوو. لەوە زیاتر نەبوو ئەگینا نیشانەی هیچی دیکە لەسەروچاویدا دیار نەبوو: "گوێم لێبگرن". و لەسەری رۆیشت"ئەوەیدەیڵێم تێ ی ناگەن، چونکی خۆێشم هێشتا تێ ی نەگەیشتووم بەلام تکام وایە ئێوەش خۆتانی بۆ بدەن بەدەستەوە، هەروەکو خۆم داوە بەدەستیەوە.. کورەکەم..".

تانیوە مژێکیدا لە جگەرەکەی، ئاگرەکەی لاربووەوە و خەریك بوو بەربێتەوە، وەڵێ بەپەنجە راستی کردەوە، دوای ئەوەی بەزمان تەڕی کرد: بێکەسی کورم کە ئەم بەرەبەیانە لە دایك بووە، لەماوەی سەعاتێکدا بەگوێرەی سێ ساڵ گەورە دەبێ، ویستی خوایە، کورەکەم ئەمرۆش دەیەوێ ژن بێنێ لەو باوەرەدام کەتێگەیشتن بۆ دەرگام لەرووی میوان داخستووە، پرسیاری زۆرم ناوێ، چونکی هێندە پرسیار لەمێشکمدا دەسوورێتەوە سەرم ئاوساوە. دەمەوێ تەنیا بۆ درۆکە خۆتان بدەنە دەستەوە بەبێ کەم وزیاد. (مەهمەد) وەرامی نەدایەوە. ژنەکەیشی دەستی نایە سەرەدەمی وەك بڵێی چاوانی خۆی دەگرت نەبا دەرپەرێن. "ئۆە.." مەلا فوویەکی کرد:"ئەوحەپاساویەی لە ئێوە رووی داوە، لەمنیش روویدا هەرکە بەچاوی خۆم بۆ یەکمجار دیتم دەقیقە بەدەقیقە گەورە دەبێ. برام هەرکە بڕەك بێ ئاگابووی بەدەم جگەرە پێچانەوە بیدە بەرزەین، هەر ئەوەندەت زانی موو لەروومەتی رواوە، پاشان سمێڵی دوا جاریش دەبینی ئەوەی ئێمە دەیزانین ئەویش دەیزانی وبێ ئەوەی هیچی دیبێ، هێندەش روو خۆشە حەپەساویت لەبیردەباتەوە" بزەیەکی هاتێ تائەوە بڕەوێنێتەوە کەلەتواناى کەس نەبوو بیڕەوێنێتەوە: ژاوەژاوی ئەم کارەساتە ببیستێ بۆیە بۆ لای ئێوە هاتووم چونکی لەخواترسن". (مەهمەد) سەری هەڵبڕی لەبەر ئەو سێبەرەی کەئاگری زۆپاکە دروستی کردبوو و چاوی دیار نەبوو:"بۆیە کچەکەی منت هەڵبژاردووە چونکی ئەقڵ سووکە؟". مەلا بڵمە بڵمێکی لێوە هات و بۆ وەرام دانەوە تەنیا سەرەتای وشەکان بەهانایەوە هاتن. براکەی دووبارە هەڵیدایە وەك بڵێی ویستی قوتاری کات: "لەتۆ بەولاوە کەسی دیکە داوای نەکردووە، دەزانم، بەلام بەهەرحاڵ کچمە.." مەلاش بەدەنگێکی تووڕەیی ئاساوە سووکە وەرامێکی دایەوە: "بەهەرحاڵ بێکەسیش کورمە، مەسەلەکەش لە نێوان من وتۆدا مەسەلەی رێکەوتن نیە لەسەر باوکایەتی بەڵکو کچێکی دیکە نادۆزمەوە خۆی بۆ ئەم هەڵوێستە سەرسوور هێنەرە بەخت کات" مەلا بێ دەنگبوو تاجگەرەیەکی دیکە لە قووتووی براکەی بپێچێتەوە و بۆ زاری هەڵبری ووتی:"بەڵێ برام، منیش بۆیە هاتمە لات چونکی تۆیش هەڵوێستت لاوازە و داوایەکم لێ کردوی هیچ تەفرەدانێکی تیانییە". لەسەرەخۆ جگەرەکەی داگیرساند، وەکو یەکێك دانی بەشتێکدا نابێ و چاوەڕێی لێبووردنێکی مسۆگەر بکات.. (مەهمەد) رووی دەمی پرسیاری لەژنەکەی کرد: "ئەی تۆ دەڵێی چی؟" ژنەکەیش سەری سوورمابوو، وەرامی دایەوە:"ئەویش براتە.." وقسەکەی تەواو نەکرد. (مەهمەد) ورتەیەکی لێوەهات:"دەتەوێ کەی ئامادە بێ؟". "هەرئێستا.. لەگەڵ خۆماندا دەیبەین" مەلا وتی... هەمدیس لەسەر قسەکەی رۆیشت:"نامەوێ تاسبەینێ کەس پێ ی بزانێ، بالەمارە برینەکەیشدا هەرخۆمان بین" ژنەکەی (مەهمەد) یەکسەر هەڵساو لەو پرسیارە زۆرە رایکرد کە رووبەرووی خۆی و مێردەکەی دەبووەوە پاشان لەپەردە قەندەکەوە خۆی کرد بەژوورەکەی تەنیشتەوە، ئەوەندەی پێنەچوو غەڵبە غەڵبی منداڵەکان بەرزبووەوە و بانگیان هەڵدەدا و بەدەم سروودێکی گاڵتە جاریەوە دەیانووت:"س.. ی.. نە...م.. سینەم.. نەم... نەم".

گەورەکان زانیان ژنەکەی ناچار بووە مەسەلەکەیان پێراگەیەنێ، تا بۆ رۆیشتنی خوشکە ساویلکەیان پاکانە بکات بەو شێوەگاڵتە جاریە دوای

چارەکە سەعاتێك کچە ساویلکەکە بەبزەیەکی گەمژانەوە لەتەکیان وەستا بوو، جارنا جارێکیش بەنیمچە پێکەنینێکی تاساوەوە، دایکیشی لەپشتیەوە وەستابوو، دوو بوخچەی بچووکی بەدەستەوە بوو کەبریتی بوون لەجل و بەرگ و پێویستیەکانی کچەکە:" بەر لەمنێوە دەڕۆم" مەلا ئەمەی وت و هەڵسا:"لەڕێگای خویشمەوە دەچمە لای شێخ عارۆو لەگەڵ خۆمدا بۆ مارە برینەکە دەیهێنم". ئەنجا پێڵاوەکانی لەپێکردو ویستی بچێتە دەرەوە، بەڵام وەستاو ئاوڕێکی لەبراکەی دایەوە:" برام ئەگەر قەناعەتت نیەمەیکە". قونکە جگەرەکەی تووڕدایە دەرەوەی دەرگاکە کە تۆزێك کرابوەوە، براکەیشی بەدەست ئیشارەتی بۆ کرد:" بڕۆ.. بڕۆ" بێ ئەوەی هیچ بڵێ.(خاتێ) ی خوشکی مەلا لەڕێ ورۆیشتندا گەلێ سووکتر بوو، بەچاوی پەپوو هێڵی خۆڵەمیشی بەفرەکەی دەبینی و، وەکو مشکە کوێرەیش هەستی بەشوێن پێیەکانی خۆی دەکرد. هەرکە لەشووورەی خانووی براکەی نزیك بوەوە غاری داو دەرگاکەی بەهەردوولادا کردەوە. پاشان بەرەو ژووری دایکەکە پێچی خواردەوە. بەچرپە چرپ و فیشکەیەکی بەرزەوە چووە ژوورەوە:"ئەوا هاتن، بامنداڵەکان بچنە ژوورەکەی دیکە"بێکەس لەودیوی زۆپاکە دانیشتبوو تەنیا چمکی عەباکەی باوکی دەبینرا کەبەبەری گەورە بوو، وەرامی دایەوە:"پوریێ بالێرە بن، قەیناکە" بەرلەوەی پووری قسەی تربکا ئەوان لەبەر دەرگاکە بوون، خاتێ وتی:"فەرموون" جارێ باوکەکە هاتە ژوورەوە، ئەنجا کچەکەی لەدوای ئەوانیش دایکەکەو دوو بوخچەکەی بەدەستەوە بوو. (خاتێ) بەپەلە دەرگاکەی داخست، سوور بوو لەسەر ئەوەی ئەوجەوە توونـدو تیژە پتر بەنەرمی بگەڕێ. وەلێ (بێکەس) هەڵساو دەسپێشخەری کرد و دەستی درێژکرد:"مامە بەخێر هاتی" مامەکەی حەپەسا بێکەسیش دەستە خاوەکەی کابرای خستە نێو دەستەکانی و رایوەشاند و لەنزیك زۆپاکە بالیفێکی بۆ دەسنیشان کرد. مامەکەی بەهەموو قورسایی جەستەیەوە خۆی بەسەریدا دا. (بێکەس) چاوی بڕیە سەروچاوی ژنەکەو پاشانیش بۆ سەروچاوی کچەکە کچەکە هەمیشە دەمی دابچڕیوە و پێکەنینێکیش لەدوو توێی دانەکانیدا خۆی حەشارداوە. (خاتێ) خۆی تێهەڵقورتاند:"دانیشن.. دانیشن" و دوو بالیفی دایە کچەکەو دایکی (بێکەس) لێفەکەی لەسەر خۆی هەڵدایەوە، وەك بڵێی خۆی بۆ ئەو هەڵوێستە ئامادەکردبوو، تەواوی جل و بەرگی پۆشی بوو سەرپۆشێکی سووری مووسلاوی بەخاڵی رەش رەش نەخشاو لەسەری بەستبوو، و هەوریەکی گوڵ گوڵی بەدەوری ملیدا پێچابووەوە لەسەروچاوەکاندا بێ دەنگی بەقولاپ بێدەنگی راو دەکا هەریەکە و چاودێرێ ئەوەی دی دەکا، یان گەمە دەکا بەهەرشتێك کەبەر دەستی بکەوێ، بۆ لەبیربردنەوەی ئەو بێهوودەیەی خۆی بەسەر زۆپاکەدا کێشا بوو. تەنانەت منداڵەکانی مەلایش کە بەپێی فەرمایشتی بێکەسی برایان لە ژوورەکەدا مابوونەوە، سیخورمەیان لەیەکدی دەدا، بێئەوەی فزەیان لێوە بێت، ئەگەر یەکێکیان ئازاری پێگەیشتبا دەمی دادەپچڕی و پاشان زمانی خۆی دەگەزت کورە چوار ساڵانەکەیان لەبووکە چاوەڕوان کراوەکە نزیك بوەوە، وەلێ یەکێکی دیان چمکی دیشداشەکەی راکێشاو بەدەما کەوت و پاشووی چوو بەحەواوە، خەریك بوو بگری، وەلێ دەستێك فریای کەوت و دەمی گرت لەپڕێکا شێخ(عارۆ) خۆی کرد بەژوورا و مەلایش لەدواوە بوو. هەموو پێکڕا هەڵسان و پێکڕا دانیشتنەوە، سەرلەقاندنی بێ واتا لەدەوری زۆپاکە لەکارابوو:"کوڕم وەرە پێشەوە، کچم تۆیش وەرە پێشەوە "شێخ عارۆ بەپەلە دەیووت، بەپارچە کاغزی دراوێکی بیست وپێنج لیرە خێزانەکە خۆی لە پرسیارەکانی شێخ رزگار کرد:"بسم الله... مارەم بڕین، دەیکەیتە مێردی خۆت، دەیکەیتە ژنی خۆت بەمارەییەکی پێشەکی.. پێنج لیرەی رەشادی"ئەو وشانە و وشەی دیش لەسەر قالیە بەرەگنە چوارگۆشە دارەکە جێگیر دەبوون. پاشان شێخ بەوورتە ورتێکەوە هەڵسا:"بەتەمای خوا" چووە دەرەوە و لە بەردەگا ماڵئاوایی لە مەلاکرد.

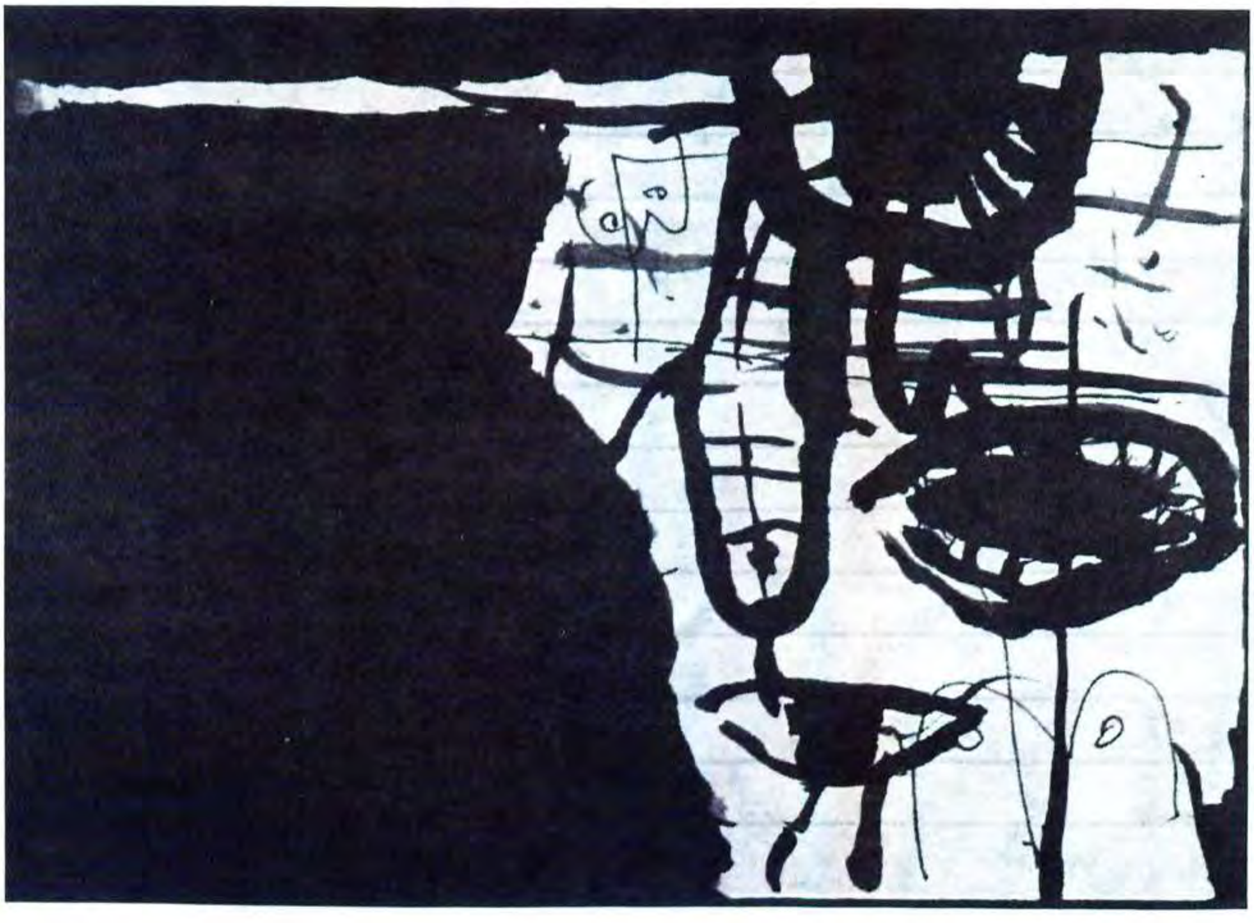

شێرەکوڵلەی ئاسنین مەودایەك بۆ یاداشتی منداڵی

ئاوات عبدالله

شێرەکوڵلەی ئاسنین، یاداشتی ئەدەبی ڕۆمان نوس"سەلیم بەرەکات"، عیسا چیایی لە عەرەبییەوە کردوویەتی بەکوردی و لەزنجیرە کتێبی گیرفانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەمە. ئەم کتێبە جگە لە دەقێکی ئەدەبی دەکرێت ڕوانگەیەکی دیکەمان سەبارەت بە ئەزمون و سەرگوزشتەکانی دونیای منداڵی پێناشنا بکات. ئێمە هەموومان بەتەمەنی منداڵیدا تێپەڕبوین. کەم جۆر لە فەیلەسوف و ئەدیبەگەورەکانی دونیاش هەیە ئەزمونی منداڵی وەك ئەزمونێکی پڕ چێژ و بایەخ وەك سەرەتایەك بۆ دروست بونی چەندین پرسیاری فەلسەفی و ئەدەبی سەیرنەکات..

هەمیشە مرۆڤەکان حەز دەکەن گەورەبن بەردەوام لەگەورەیی یەکەوە بۆ گەورەیی یەکی تر لە شڵەژان و هەڵپەدان، دونیای گەورەیی دونیایەکە ڕەنگە سەرچاوەی گەلێك لە خۆشبەختی و لە هەمان کاتیشدا مەرگەساتەکانی ژیانیش بێت، هەمیشە مرۆڤ لە گەورەیدا وەك مرۆڤێکی کامڵ و خاوەن ئەزمون حسابی بۆ دەکرێت، مرۆڤی گەورە لە ژیاندا کەسێکە دەکرێت گوێی بۆ بگیرێ و متمانەی پێبکرێ چونکە ئەوکەسێکە خاوەنی سیقەونەزمون و ڕابوردوی ژیانە، هیچ گومان لەوەشدانیە زۆرینەی هەموو ئەو ئەزموونانەش باکگراوندو زەخیرەی منداڵین، یاخوود ئەوە تەمەنی منداڵیە لە هەناوی خۆیدا گرنگی گەورەبونی هەڵگرتووە بە جۆرێك وامان لێدەکات بپرسین: ئەگەر منداڵ نەبێ ئەی مرۆڤی گەورە بۆ هەیە؟ ئایا بەبێ منداڵی شتێك دروست دەبێ ناوی گەورەیی بێت؟ هەموو گەورەکان قەرزباری منداڵین هەموو منداڵێکیش مەرجەعی جۆرێك لە گەورەبونی هەڵگرتووە. بەم شێوەیە دەکرێت بپرسین کوا ڕێز و پێزانین و خوێندنەوەی ئەم دونیایەکەپێی دەڵێن(منداڵ)؟ سەلیم بەرەکات وەك کەسێکی ڕۆمان نوس بە بڕوای من لەم کتێبە بچوکەیدا دەیەوێت ئەم دۆخەمان نیشان بدات، گەڕانەوە بۆ نوسینەوەی یاداشتێکی ئەدەبی و هێنانی دونیای منداڵی بۆ نێو ئەم دەقە لای ئەم پیاوە یەکەم جار ورووژاندنی ئەم پرسیارە هەستیارەیە. داخۆ هەموو ئەو شتەگەورە و بچوکانەی لەلای گەورەکان بەگەورەیی حزوری هەیە لە دونیای منداڵیشداهەمان شتن، ئێمە پێوانەمان چیە بۆ ڕوداوو بەسەرهاتەکان لای گەورەکان چ شت و ڕوداوێك جێی بایەخەو بە پێچەوانەشەوە چ شتێك مایەی پشت گوێ خستن و فەرامۆش کردنە، ئایا لەم نێوانەدا ئەم دووجۆرە دونیایە کامیان خاوەنی دونیای ڕاستەقینەی مرۆڤن، بێ گومان منداڵ و گەورە بەردەوام لە شەڕێکی دوانەهاتودان لە سەر حسابی بۆ کردن و نەکردنی شتەکانی دونیا، لای منداڵ هەمیشە کۆمەڵێك هاوکێشە لەژیاندا جێی بایەخ و گرنگین و لای گەورەکانیش کۆمەڵێك شتی دیکە، بەڵام پرسیاری ئێمە ئەوەیە داخۆ ئەم دوو دونیایە کامیان خاوەنی ماکی ڕاستەقینەی ژیانی ئادەمیزادن..

لەڕاستیدا سەلیم بەرەکات زۆرهەوڵی وەڵامی تێروتەسەلی ئەم پرسیارەنادات بەڵکو ئامانجی سەرەکی نیشان دان و خستنەڕوی خودی پرسیارەکەیە. ئەوهەوڵ دەدات لەڕێی ئەزمونی خۆیەوە پێمان بڵێ منداڵان چی دەبینن ئەوەی کە منداڵ دەیبینێ هەمان شتە کە ئێمەش دەیبینین بەڵام گرنگ لە جۆری لێکدانەوەکەدایە ئێمە لەم هاوکێشەی بینینەدا لێکدانەوەکانمان بۆ ئەم نمایش وبینینانەچیە، چۆن دەتوانین لێیان تێبگەین، یاخود تێگەیشتن لەشتەکان بایەخیان چیە..؟ ژیان پڕیەتی لە دونیای جۆراو جۆر کەسەلیم بەرەکات هەوڵ دەدات لەم کتێبەیدا نزیکەی حەوت جۆر لەم دونیایەمان نیشانبدات، بەڵام کێشەی سەرەکی ئەوەیە ئەم جۆرە دونیایانە تێگەیشتن و بینینیان چۆنە، چۆن لێیان بڕوانین یاخود ئایا دەتوانین ئێمەی مرۆڤ بە تایبەت مرۆڤە گەورەکان لە دونیای‌شتەکان بڕوانین، تێڕوانین لە ژیان ئایا لە قودرەتی مرۆڤدایە؟ ئایا باشترین ڕێگاچارە ئەوەنیە هەندێك جار مرۆڤ منداڵانە لە ژیان بڕوانێ، ڕەنگە زۆرینەمان ئەم جۆرە پرسیارە غروری گەورەیمان بڕوشێنێ بەڵام ئەوەش ڕاستیەکی تاڵە دەبێت بزانین کە هەمیشە شەڕ و کوشتار و چەوسانەوەکان بەدرێژایی مێژوو سەرچاوەکەی مرۆڤە گەورەکان بون، ئەو مرۆڤانەی شانازی یەگەورەبونیانەوە دەکەن. هەموو خوێن ڕێژیەکانی مرۆڤایەتی هەمیشەبە دەستی ئەو مرۆڤانەبووە کە گەورەیی مرۆڤ بە گەورەترین سەرمایەی ژیان دەزانن، کەواتە بۆ ئەوەی بیسەلمێنین کە ئێمە لە ئاشوب و فیتنەو جەنگە خوێناویەکانی ژیان بێبەرین ئەوا دەبێت پەنا بەرینەبەر دونیای منداڵان بۆ پاکانە کردنمان لە ژیان دەبێت هانا بۆ منداڵان بەرین و داوایان لێبکەین لەو دونیا گەورەیەی خۆیاندا سوچێکی بچوك بە ئێمەی گەورە ببەخشن.. منداڵ پزیشکی شەڕەنگێزیەکانی مرۆڤایەتیە.. گەربێداری منداڵان نەبێ گەورەکان لە خەون و هەڵپەی ژیاندا یەکتری نغرۆدەکەن. سەلیم بەرەکات پێی وایە منداڵ خۆی بێدارەو پاشان ئێمەش بێدار دەکاتەوە بۆ ئەوەی گاڵتەجاڕ یەکانی خۆمان بگێڕینەوە لەم بێداربونەوەیەدا منداڵ لایەنی جوانی و هێمای بوژانەوەیە و گەورەکانیش بەشی گێڕانەوەی گاڵتە جاڕیەکانی خۆیانیان بەر دەکەوێت. گاڵتەجاڕییەك کە زۆرجار بە خویانەوە منداڵانیش توشی گۆبەندەکانیان دەکەن، ئەوان دەیانەوێ منداڵان لە دونیای منداڵی دابڕن و توشی گاڵتەجاڕی گەورەبونیان بکەن، گەورەکان دەیانەوێ منداڵ بە ژیانێکی بێ منداڵیەوە بژی واتە بەردەوام هەوڵ دەدەن منداڵانیش هەمان شێوەی خۆیان تەسلیمی دڕندەییەکانی خۆیان بکەن، ئەمەیە

حیکمەتی گەورەیی.. گەورەکان خۆیان بە دڕندەیی منداڵانەوە هەڵدەکێشن ئەم سەدەیەی ژیان سەدەی دووجەنگی جیهانی و پڕ لە خۆ خواردنەکانی مرۆڤایەتیە، سەلیم بەرەکات ئەم سەدەیە ناو دەنێ زەمەنی جەردەیی، ئەم زەمینەپڕ لە دزی وجەردەییە منداڵانیش وەك هەموو کایەو بوارەکانی جەنگ و ئاشوب بونە بارمتەی جەردەیی، گەورەکان لێنەگەڕان لەم سەدەیەدا منداڵان ژیانی تایبەتی خۆیان بژین، چەندین سەرگەردانی و ئاوارەییان بەسەر دا سەپاندن، منداڵان سەرگەرمی ژیانبون ئەوانبەجۆرێکی تر سەرنجی ژیانیان دەدا.

سەرنجدانی منالان جۆرێکی جیاوازە لە گەورەکان گەورەکان هەمیشە لە سەرنج دانیان بۆ نمونە بۆ لەشی ئافرەتان جۆرێك لە چێژی سێکسی و نەشئەی پیاوەتی دەبینن بەلام منداڵی لە نێو ئەم یاداشتەی سەلیم بەرەکاتتدا بە شێوەیەکی دیکە ئەم سەرنجدانە شیدەکاتەوە، ئەو بەلایەوە ئاساییە کە ژنان و کچان لەشوجەستەیان سپی و ناسکە بەلام ئەم شتانە جارێکی تر مەودایەك بون بۆ هەندێك پرسیاری تایبەت بە خۆیان سەبارەت بە وجودی مرۆڤ، بینینی لەشی ئافرەت بەڕوتی ئەو پرسیارەی لای منداڵان دروست دەکرد ئایا ئافرەتانیش هەمان شێوەی پیاوان جەستەیان موی لێدەڕوێ..؟! گەورەکان هەمیشە لە هەوڵی دابەش کردنی زەوی دان، گەورەکان زەوی دابەش دەکەن، لای منداڵ هیچ هێزێك نیە بتوانێت مرۆڤەکان لە سەرزەوی لێك جیابکاتەوە، سنورێك بونی نیە زەوی بریتیە لە تەختاییەکی پان و بەرین ئەم تەختاییە بێ جیاوازی ماڵ و مەنزڵی هەموو مرۆڤایەتیە، بەلام دواتر گەورەکان هاتن و زەوییان لەت و پەرت کرد و دابەشیان کرد بەسەر چەندین دونیای جۆراوجۆردا کەلەدواجاردا ئەم دابەش کردنە بۆ منداڵان مایەی پێکەنین و گاڵتەجاڕیە..

منداڵان زۆریان پێسەیرە ڕۆژێك لە ڕۆژان ئەو گەورە دڕندانەی ئێستا ئەوانیش هەمان شێوە وەك منداڵ ژیابن ئەرێ هەربەڕاست ڕۆژێك لە ڕۆژان گەورەکانیش منداڵییان هەبووە..؟! هەرگیز جێی باوەڕنیە چۆن دەکرێ مرۆڤێك ئەزمونی جوانی منداڵی ژیابێ و کەچی لەدواییدا تەحامولی دڕندەیی و شەڕەنگێزی و دابەش کردن دەکات هەرچۆنێك بێ زەمەنی منداڵی بەسەرچوو، هاتین بۆ گەورەبون بۆشەڕ و گەمەی بێکەڵك و بێ مانا، ئەوەش ئێمە و دونیای گەورەبون، داخۆ لەم دونیایەداچی دەبینین؟ بێ گومان جگە لەخۆکوژی و دڕندەیەکانی مرۆڤ چیتردەبینین. چۆن جارێکی تر بچینەوە بۆ منداڵی، بەچ ڕێگایەك لە تەوقی گەورەبون ڕزگاربین؟ ئەمەش سەرەتا و کۆتایی ئەو پرسیارەیەکە ناتوانین وەلامی سەبارەت بەخۆی بدەینەوە...

ديلانا وديرام

جزء من فصل الأول

سليم بركات

تيتل على الهضبة،
وسكون يرفع قرنيه عاليا كالتيتل
فلا تقترين أكثر أيها الدليل،
ولا تبتعدن أكثر،
مكانك هو المكان الذي ترى منه الجذور الجذور.
والأرض ميراثها
تيتل على الهضبة،
وسكون صلد يرفع قرنيه عاليا كالتيتل

(1)

انظر إليها. إنها جمع سلال شقراء تحت ومض دمك يا ديرام. انظر إليها كيف تغفو لصق ساعدك، وأنفاسها تتهاوى شهابا شهابا في شسع فحولتك النبيلة... أتذكر يا ديرام ساعة جنتها وديعا تتسربل بالسهول، خطاك خطى نهار، وصخبك وصخب السنبل؟ أتذكر المساء الذي ترقرق في عينيك، المساء الأول، حيث سطوتما بالقبل على كنوز الكائن، وكشفتما عن مسيل غريب تحت حجر الروح؟. تمهل ديرام، تمهل في عبثك الساحر بأعشاش قلبها- قلب ديلانا المعلق كطعنة ملأى بالحياة.

(2)

انظري إليه، إنه سهم أشقر تحت ومض دمك ياديلانا. انظري إليه يزين المساء بصليل فحولته، ويرقى إلى صليلك سلم اللهاث، كأن كل ترف ترفه، وكأن كلماته التي ينشد بها نشيد الرجل. فهلا سردت عليه ما يسر الغمام على بناته، وهلا نزلت إليه من العذوبة العالية، شاهرة مرح الأعالي، لتغمري سهل قلبه بقمح النشيد؟ هيا ديلانا. إنه متكىء قرب يدك ويسرو الفاكهة.

(3)

انظر إليها. لكم تداعب صدرك بشعاع من الشفاه والأنامل. انظر إليها يا تر عشرين قلبا تحت قلبها، وكل قلب يهذي فبنسج في هذيانه عشرين قلب : إنها مصب الرجل المضمخ بهدير الجذور؟ إنها مصب من الساعات والجدل؟ مصب آخر لكل بسالة أو خوف. فلا تقتربن أكثر يا ديرام، ولا تبتعدن أكثر. مكانك هو الذي ترى منه العذوبة ذاتها نائمة في سلال شقراء ودم أشقر.

(4)

انهضي قليلا ديلانا. وأحكمي حصارك الطري، فلأنت الغابة التي تزدهر فيها سلالاته، وتمتزج الأحشاء بالطيور. ولأنت صليلة بين الصليل. ومديحه الذي كل ملك ملكة، وكل شريد دربا" إلى الملك. فإذا انحنى عليك ارفعي إلى فمط الأنثى، وإلى صدره المرتعش درع صدرك المضرج بالغمامات والعصور.

(5)

انهض قليلا يا ديرام، انهض واقفا لترى من أعالي المرح سفح الأنثى المنبسط بين وميض الأقنعة والأغاني، فلأنت سيف ينابيعها، تضرب بك الصباحات فتنشق عن الحنين والأيائل. ولأنت أنفاسها بين الأنفاس، و مديحها الذي يغمس فيه الهواء آلهته الشريدة. فإذا انحنت عليك ارفع إلى فمهما فمك المرصع بنشيد الرجل صدرها المرتعش درع صدرك المرصع بالمياه والمدائح.

(6)

انظري إليه ديلانا، انظري كيف يضم يديه على الصواعق وينتثر على سريرك الرياح. انظري كيف يتدلى من لهاثك كثمر، وينصب الفخاخ للنبات، كأنما يباهي بك سيوف المياه. انظري كيف يحيط بالمياه كاليابسة، ليحصر نبض قلبك الطالع من المياه زبدا ومراكب... لكن. حين يفتح شباكه، آخر النهار، فتتمايز من الشباك الكواكب والكراكي. دعيه غافيا في نبوءاته، دعيه ديلانا، فهو لا يمسك من الأرض إلا قبضة من الآخر، ولا يرى إلا جناح ثديك فاردا على الأرض ظل المساء والذكورة.

(7)

انظر إليها يا ديرام. انظر كيف تجمع أمام قلبك أسراب الإوز، وتغزل الغيوم. انظر إليها تتهادى قطيعا قطيعا من آخر السفوح، يدها في يد الأفق الراعي، وثوبها ينحسر- حين تعبر الجداول قفزا- عن جذور لا تلمس الأرض، بل تلمس المديح الذي تتغطى به الجذور كلها. فإذا رأيت أن تأخذ يرها في يديك فخذ الأفق أيضا. وإذا رأيت أن تضمها فلتضمك الجذور ليرشق الثمر بأنفاسك الثمر، أو لتهرع إليك الأرض ممتشقة سيلها العرم من اللبن والأشكال.

(8)

أيقظيه ديلانا. أيقظيه من سباته الموشى بعذوبة ألف قلب سكران. وايقظي معه الصباح ليمضيا إليك معا، معفرين بالشهوة وبالغضار والمرح. فهو الأخير الذي سترينه هاذيا ينفخ في أبواق هاذية. ويملأ، كالنادل، بالبطولة كؤوس الغرقى واقفا في المهب ذاته، في المهب العريق للجذور واغتباط الوحشي بالوحشي. وهو الأخير الذي سترينه فقبلا إليك كإشارة أطلقتها العاصفة قبل أن ترتدي خوذتها الدموية وتشد ملاءة المائدة فتنتثر الأواني على رخام الأرواح. أيقظيه. أيقظيه ديلانا.

(9)

أيقظها يا ديرام، أيقظ فراشة الغيب ويعسوبه الذهبي... أيقظ ديلانا وأيقظ معها البيت حجرا حجرا، ثم أيقفل الساحة المحيطة بالبيت، وأيقظ السياج وإذ تشهي من ذلك كله أيقظ الصباح النائم قرب السميات. وقل تعالي ديلانا. تعالي لنشهد السطوع الحيران للأرض وهي تذرف الحديد والبهاء على درعنا الآدمي. ولنكشف، بعد ذلك، ثديينا لنصل الحقول، مرتجفين من عذوبة النصل إذ يغوص إلى حيث يجري السمسم والزعفران. كأنما نحاول، معا، أن نكون الجراح التي لا جراح بعدها

هيا أيقظها يا ديرام.

(10)

أيقظيه ديلانا، أيقظي الفتى الذي يتململ تحت الشعاع المنساب على صدره العاري. أيقظيه وأيقظي النهار والأرغفة، ثم املأي دلوك- الدلو الذي تسقين به حيوانات الصباح التي لا ترى- املئيه شرانق قز وتوتا مما يتساقط من المدائح ، لتخيطي بالحرير والتوت هذه العذوبة المسدلة حول ديرام. أيقظيه، أيقظيه ديلانا.

(11)

أيقظها يا ديرام، وأيقظ الحلم من حلمه تحت أهدابها، ثم الق على ديلانا حصاة من الوقت لتموج كسطح النبع، وتتسع دائرة دائرة، كل دائرة عربة، وفي العربات البقول والطرق. هيا بالله عليك، فها هو رسول الأودية يقطف لكما عناقيد الضباب، وينثر على سياج البيت طفولة الخزامى. أيقظها، أيقظها يا ديرام.

(12)

أيقظيه ديلانا. أيقظي قناع الملهاة- هذا الفتى المطوق بمناجل الآلهة. أيقظيه لئلا يفوتكما ندى الصباح العجول وغواياته المضحكة، فلربما عرفتما أن للندى صهيلا في العشب، وأبواقا تؤذن بالهرطقة المرحة للتراب المرح. أيقظيه، أيقظيه د يلانا.

(13)

أيقظها يا ديرام، أيقظ هذا البذخ السماوي- ديلانا، وانثر عليها حببا من الضحى وأشيائه الباذخة. فإذا ترامت أمامك يقظى استطلعها كما يستطلع النبات النبات. واجلسا معا تستظلكما القبل، وتغوي بكما الأغاني الأغاني. أيقظها، أيقظها يا ديرام.

(14)

أيقظيه ديلانا، أيقظي الشعاع الآدمي- ديرام إذ يتحدر سكران من بهاء الذكر، ولا تجعلي حجابا عليه يديك أو اللهاث. مديدا قليكن، واضحا مشوفا تتراءى في شفافته العناقيد والبراعم، فتملكين كله، وكل ما يتراءى فيه، معا. وتملكين أن تكوني المخدع الآدمي للنبات وأحلافه من غمام وأجنحة. أيقظيه، أيقظيه د يلانا.

(15)

أيقظها يا ديرام. أيقظ الدم الحي وأشكاله الصديقة، وتكلل ليقظة ديلانا بنفير رقيق. فهي يقظة عرش تتدانى في سلطانه الينابيع وتستحم الجداول، وهي قوسك ترمي به- حين ترمي- ذاتك كلها في نشيد آخير. أيقظها، أيقظها يا ديرام

(16)

أيقظيه ديلانا، أيقظي الترف وأشكاله الصديقة، واشهديه إذ تتفتح أهدابه عن طيور، فهو يقظة ليس يشهدها إلا صباح" ممسك بصليل المياه. وهو قوسك ترمين به- ين ترمين- رحمك كله في نشيد آخير. أيقظيه، أيقظيه ديلانا.

(17)

أيقظها يا ديرام. أيقظ غداف الزبد ديلانا، وانشر قلوعك حين تتململ من دغدغات دمك الصباحي، فأنت مقبل على دمها بسحاب عريان. أيقظها، أيقظها يا د برام.

أيقظيه...

أيقظها...

لم أشأ أن أوقظ الأرض في ذلك الصباح
لم تشأ أن توقظني الأرض

كل شيء يمضي حين تكتمل الإشارات، والذي يتشبث بالأنين يمضي معه الأنين: هكذا مضيا- ديلانا وديرام- فلم أشأ، ذلك الصباح، أن أوقظ الأرض، ولم تشأ أن توقظني.

كانا ملء بصري، فتى وامرأة، وكنت دليلهما الأبكم، أفتح لسهمهما ممرات من الندى، وإذ يشردان بين صنوج البراعم أجعل البراعم احتفال الشارد بالشارد بيد أن الجهات التي ضللتها عنهما- ليهدرا معا ما يشاءان من فتوح- سورتهما بالخطى والفضول. فإذا المكان درج بين أدراج عالية يصعد الحجز عليها الحجر، والقناع القناع، وإذا ديلانا وديرام مثخنان تتداعى خلف درعيهما بروج من عسل، وترتطم بأهدابهما السمن والغرانق.

لا، لم أشأ أن أوقظ الأرض في ذلك الصباح، ولم تشأ أن توقظني الأرض.

لكنني، كدليل لم يقد عاشقين إلا إلى وميض مر، قلت أروي الذي جرى، وقلت أبدأ الفاجع عل لي مسربا إلى العذب، فها تروي معي- حين أروي- جذور شتى من بصيل وليف ودم أشقر، تضامت، معا، جدائل في مهب المديح. قلت أبدأ من حيث طوق الغبار سلال ديلانا وديرام، وكانا راجعين من حصاد الكمأ، يعلو ذؤابتيهما

نثار من طلع البقول، كان استحما بالأزاهير فأودعتهما الأزاهير براكين لهوها، وكان نسيا قبلا في العشب فهرول العشب إليهما بالذي نسيا. كانا راجعين، وكانت الأرض راجعة من حصادها النهاري بألف سنبلة، وألف لهب، وألف اقتحام ترك الباسلون فيها أقدارهم يقظى تحت موجة لا ترى، وألف درع مشقوق، وألف صاعقة مبتلة بالقبل، وعشرين رجلا رموا ديلانا وديرام بسهم مل الرماد فانحنيا للسكون الذي يبعثر في طريقه الينابيع، ويعصف بالقرنفل. هكذا مضيا: فتى وامرأة.

وأنا، كدليل لم يقد عاشقين إلا إلى باطل عذب، كنت عارفا أن ما يجعل القلب وريث المصبات يهرق القلب كسر يذرفه الهاذي. لكنني مضيت بهما – ملتفين ببروق تتفتح عن هالات المر " صوب بهاء لم يرثه أحد"، وهناك قلت انشرا القلوع كطالع تستشرف فيه اليابسة قزع المياه على درع المياه، فأنتما، كعاشقين، نذر الأبهة للأبهي. ورأيت أن أستطلع الطالع، كدليل لم يقد عاشقين إلا إلى رثاء جسور، فلمحت ديرام يروي لديلانا ضحى لا يروى، ضحى تخاطفته القرون ففي كل حافة منه ضربة قلب أو فأس من فؤوس الحنين. ورأيت ديرام جاثيا يهتف بالخيول الخفية. انهضي، ويستصرخ المدائح فتلتقط المدائح رشيم العويل من يديه بمناقيرها. بالله، بالله لا تدعوني، بعد هذا، أسرد الأرض جهة جهة، والسماء برقا برقا، فأنا استطالة الحكاية، إن رويت رويت قلبي طالعا في العاصفة بقبرات النحاس. لا، لا تدعوني، بعد هذا، أروي الموت بالموت، وأطأ العذوبة بفراغ كحافر البغل، بل انظروا، أنتم الجالسون على سور المغيب، تروا عشرين رجلا يغطون ديرام وديلانا بعباءاتهم، قبل أن يسيل خيط واحد من الدم، متعرجا، بين الحصى والقش، ويغيب في آخر العراء.

هكذا مضيا: فتى وامرأة هكذا مضيا. لم يقل أحد شيئا، ولم تنبس شفة بالكلام الذي ضرج شجرة المدائح. (في الزوبعة الأخيرة التي ختمت المدن بختم الجاهل، غطى الشيوخ أرواحهم بصنوج من طين، وارتدوا زرد الدم فبقوا بعدما جردت الزوبعة الأشياء من صباها. بقوا واقفين، كقرن على جمجمة ثور ميت، حيث تهدلت من حولهم غصون" بيضاء ومنارات بيضاء. ولأنهم إرث أخير، وربابنة من زبد يديرون دفة لا ترى، أسلموا ديلانا وديرام إلى عشرين قبضة ذيلت صحائف اللهب العذب بختم الجاهل.)

هكذا مضيا، في الزوبعة الأخيرة التي افتتح الجاهلون مجدهم بها، وأنا استعيد ذا المضى لا ليروى، بل لأدفع عني هذا المديح الذي امتدحتني به الأرض كدليل لعاشقين أفرطت في نهب قلبيهما بسيوف من عسل. وأسرد ما أسرد لا ليروى، بل لأرجع إلى المكان الجاهل، حيث يجلس الجاهلون، تحت الأعمدة، شيوخا تساوت أمامهم سطور الأفق بسطور الرماد. آه ديرام، كنت فتى هاربا من السهول ملتفا بصواعق السهول آه ديلانا، كنت امرأة هاربة من بعلها إلى خيار لا خيار لصبا هارب فيه. فتى وامرأة أبرما معا عقد طعنة واحدة، فاضرما هذيان المكان الجاهل. إيه يا المكان الجاهل، يا رقعة العقد المبرم بسلطان القوي وحكمة الموتى؟ يا أنين الهزائم كلها أن تخفى الهزائم بالمراثي، وتعلن بالمراثي، كيف أتبع البداية؟ كيف أتبع امرأة وفتى في المكان، وكانا شاردين عنه إلى ضحى لا يطلع على الأشكال، بل على القبل؟ ضحى خفيف كسوط الحوذي، يهيب بصقور العذوبة فتنقض، وبالجذور فتعدو إلى الجنون العظيم؟ لا، لم يكن مكان، ولم تكن ترى الكراكي، بعد، مهازل البنانين من الأعالي. كان أفق إذا، وهوى يتدلى بعناقيده من عرائش خفية. وكانا راكضين، فتى وامرأة، يحمل أحدهما إلى الآخر عرشه، وقربة الماء، والأرغفة التي رققتها أنامل العناصر.

هكذا التقيا. هكذا أطعم الفم الفم زبيب الهذيان، وأهدى القلب إلى القلب ممرات من الريش مسقوفة بالخواتم. إنها الأرض الآن (هكذا أروي). إنها المصبات وطعم الكائن لقنص الكائن: كل شيء في سيرة ذاهلة، والفاكهة تحلج من ذهول الجذور أول صليل، وأنا دليل ديلانا وديرام، دليل يخيط الجهات بالمرح، ويلقي بمفاتيحه إلى الغمام الأسير، فلا يريان إلا قلبيهما محكمين كالقيد على العذوبة، ولا يشهدان، أنا التفتا، غير العاشق يتقرى بلهاثه ختم العاشق.

(أتذكر ختمك ديرام؟ أتذكر الختم ذا المقبض الصلصالي؟ أتذكرني مائسا من حولك في الهواء المتدحرج كالنرد وقد بسطت عليك سلطان الماء ودغدغة الحقول؟ آه كم كنت صغيرا حين رفعت يديك، أول مرة، ملؤهما البيادر والوشاشات ، كم تقاربت خلف ظلك الصغير جيوش حنونة وعسكر الأقحوان. وكنت تنثر، آنذاك، قطانك للقرى لتتبعك، كمن ينثر للزرازير فتات الخبز قرب فخاخه. لكنها اتكأت على خوذة القادمين من غيب زينته المدينة بثريات الكتابة، وبقيت أنت، شاردا شرود يقظة وسط ظلام هازل. أديرام لا تنتفض حين تسمع صليل الينابيع الراكضة بسلاسلها، وقرع السنابل على فحولة العراء، فأنت تغشى، الآن، بهزائمك بطولة المدينة، وتغمد الخنجر الأخير، خنجر النبات والنهب. أديرام لا ختم إلا ختمك يسعى به المصب إلى المصب، ارمه ارمه، ولتضع الجداول). هكذا أروي، هكذا يطعم الفم الفم زبيب الهذيان. أيقول لي أحد"، بعد هذا، تمهل أيها الدليل؟ لا، سأروي المدخر من عوالم، وأفتح القرب على مداها، وليكونن حديثي حديث نيزك، وإشاراتي نزهة موج جميل، فلا يرى ديرام وديلانا غير قلبيهما – حين أروي – محكمين على العذوبة، ولا يشهدان، أنا التفتا، غير الدم يتقرى بلهاثه ختم الدم.

(أتذكرين ختمك ديلانا؟ أتذكرين ختمك ذا المقبض الشفقي؟ أتذكرين رفيف يدي وقد أمسكتا برسائل البراعم، وكانت يداك تسفحان لي، على مهل، أحابيل الثمر؟. أتذكرين، كنت الدليل الحزين للفرح، أتعجل أن ينحدر ديرام من أقاصي الهضبات، ويأتي ليقفل باب البحر برتاج البراري. كنت في الأربعين، كنت ملأى بالذي يبيح الحرب ويجعل الخيانة لهو طفل. وثنت مهملة أيضا، محض امرأة، ككل امرأة أعطت لبعلها ما لبعلها؟ وأخفت بعض قناديلها، ككل امرأة، قرابين للموحش الظمآن إلى يد تهرق الإباحة، وتزج الهينمات بالخلاخيل وقتذا جاء ديرام، وقت فرغت من نسج ما للبعل، وتشاغلت عن نفير الأنثى بنفير السلطان الذي يملك الكائن مشاغل الكائن، فيمضيان ضريرين إلى المهرجان. وقتذا جاء ديرام، وقت لم يكن لك سر أو غضب، فرفع إليك، في آنية نهبه، سرك والغضب. آه ديلانا، ليس بمبارك من لا سر له، من لا يغلق على فلذة منه بابها فيستملك، وهو المملوك أبدا". بشاغل أن يرى يقظان أمام خيمة القوي. وصار لك سرك ديلانا، صار لك ما تقفلين عليه بقفل الأناشيد، وتفتحينه فتعبثين عبثا حلوا بالأناشيد، فلا تنتفضي حين تدخل السنابل عليك الآن، في ملاءات من الشهوة، ساحبة خلفها ظل سيف من سيوف الغبار المحارب، فهي تجهد أن ترى ختمك الذي تسعى به المصبات إلى المصبات. ارمي ختمك، ارميه ارميه، ولتضع الجداول) على رسلك أيها النبع، على رسلك أيها الهباء. على رسلك أيتها الصواري، على رسلك أيتها الأرخبيلات، فهذا قوام نشيدي.

بيد أنني، كدليل، لن أبرم النشيد بمطالع مرسلة كتيلة القطن، بل سأدعو الشهود نباتا نباتا، وسنعتصر، معا، لهاثنا في نسغ الورقة الوحيدة العالية، ورقة الملهاة التي بسطت ظلها على قبلة العاشقين، حين أسدلت عشرون يدا ستار الكهولة على الضحى،

5ديلانا، زوجة الكتابة، وأم ابنتين، يعن لها أن تذكر بين الحين والحين هروبها من المدينة إلى المدينة. وإذا جلست لترفو ما تمزق من ثياب ابنتيها، في الظهيرة، ترفو الحاضر أيضا بعينين دامعتين. 5ديرام، فتى الهضبة، يعن له أن يجلس قبال ديلانا، ناسيا أنه الغريب+ فإذا نظرت إليه بعينين دامعتين أرخى قناعه الصارم، وأجهش بالرعد.

كلاهما طفل. فتى وامرأة طفلان، وأنا الدليل الأبكم أقودهما عبر شجر الدراق ومناقير الغمامات السكرى.

بالله يتها الغمامات السكرى، يتها الغمامات السابحة في نبع من العظام وقرون التياتل، انهضي ثكلى في قناع كلب، واكسري تاجك الشفيف. وأنتن يا شجرات الدراق ألا لا يستظلكن شبح أو شريد. أما أنا، ذاكم الدليل الذي سل الهرج كمدية، وشق الأغاني، فحسبي أنني جالس هنا، قرب ثور ترتطم بعينيه الزيزان، ويفلي جلدة القراد الطائش، وكلانا ينظر – إذ ينظر – إلى سروة البحر آن تميل بأعشاشها. مرحى ديرام مرحى ديلانا: لم أكن كما ينبغي أن يكون الدليل. لم أتطلع قط إلا إليكما، غير آبه بالقيافة التي تجعل الأثر رنين صنج يفتتح الموت.

مرحى أيها الفتى مرحى يتها المرأة: لم أكن كما ينبغي أن يكون الدليل. كنت سارحا بين أهدابكما، أرى ما تريان؟ وأمتدح، مثلكما، بهاء الملوك الذين أطلقوا المدن ككلاب سلوقية، وخرجوا يبحثون عن شعوبهم. وأمتدح الطيور أيضا، والمشاعات والمياه، وأحفر روحي بمعول ندي لألمس في فجواته الخيام والأسلحة. دعني ديرام، سألقي عليك عباءة الأمير. دعيني ديلانا، سألقي عليك عباءة الأميرة. وسأجثو مانحا لضربة النهر الكاهن صدري كله، عل يهتدي بالدوي دليل غيري فلا يمتحن الكتابة بعاشقين يختتمان النشيد بالغضب. إيه أيها الغضب، أما كان إلا أن أقود فتى هاربا، وامرأة هاربة؟

(حين جاء ديرام بأشيائه الصغيرة إلى المدينة، كان عابقا بلهاث اليقطين، وفي جيبه بقايا ذرة. لم يكتم أحدا نظر في ورقة وتتبع الإشارات إلى بيت صاحبه الأرمني.) أيه أيها الغضب (كان لا بد من يقظة. كان لا بد من شراع حجر. وصاحب ديرام صديق صبا. يعرف أن يستيقظ مع المجر ويقود اليقظة. وقد روى لديرام عن نساء المدينة، عن رياح المدينة، وعن رطوبة تبلل الكلام والنوم. و ياما امتقعا وهما ينظران إلى العاريات يتدفأن قرب البحر.) إيه أيها الغضب

(مدورة كانت المدينة، مدورة مثل إلية الكبش. وكان ديرام يحتفي بأعوامه العشرين، صامتا كصاحبه الأرمني الصامت. غير أن الخبطة المائلة للحقول على بابه أيقظت العتالين الغرباء، الذين يجاورون مسكنه جمعا جمعا في الغرف، فأوقدوا لأعوامه بسالة الغريب، وغنوا للهذيان.)

إيه أيها الغضب...

(يقول ديرام: في فضاء هذا، أي صفيح يغطي اليقظة؟ ويقول الأرمني: دعك من الأقفال فأنت ابن المدائح. يقول ديرام: أقي غزو للجر هذا، أكب نهب بسيوف العويل؟ ويقول الأرمني: دعك من حصاد الحديد. يقول ديرام: أي خوذة هذه، أي سروة تتدلى منها خصيتا سلور؟ ويقول الأرمني: دعك من الأغاني، فص لا تهب على شراعك أنت. : يقول ديرام: أي مصب للفجاءات هذا، أي ملك مقنع بقناع المهرج ويقول الأرمني: دعك من مشط غل البكورة – فقد أشرف المغيب على سلطانه.)

إيه أيها الغضب، كنت جاثيا أمنح النهر الكاهن زردي، وأحوك العطش للجداول، لكنني إما التفتت رأيت ديرام فتى يهدم المدينة ويبني المدينة.

(بباس كبأس الخلد بدأ ديرام، وباجر كاجر فتى. كان يرفع الكتب من المخابئ إلى ذاكرة الموتى، ويحزم لباعة الكتابة الجدل والرمال، ثم يرجع آخر النهار ليجلس على سطح المبنى، مرتشفا مع الشاي المسائي رائحة أنثى لم تطلع من الصلصال بعد. غير أنه التقى ديلانا، بعد منين من شموس تتالت على فراغ مترف بصخب الحديد، فبكى.)

إيه أيها الغضب... (كانت ديلانا تنتظر أيضا، بعد أربعين دورة من دورات السنابل. وكانت تسعى إلى أن تجعل من ابنتيها سببا ما لرضوخ الدم للدم. وديلانا مائدة. وديلانا نساجة من نساجات المدينة، غزلت، ذات يوم، علي مغزل الماء أقدارها، وهي مذ ذاك حيرى بين أن تأسر السنونو أو تطلق السنونو، لكنها استغفلت القاعدة وحيرة القاعدة، فشقت المدينة بعمد ترفع السهوب كظل فوق الأرواح.)

إيه أيها الغضب...

(حين دخل ديرام بيت ديلانا، قالت: خلقتك من شبهات الأنهار. قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك مني. قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك من النهب فانتهب. قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك من مساكب وبقول.

قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك من مطالع العويل. قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك من بريق موحش يتلألأ على مقابض البوابات. قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك من ذهولي. قال: وأشياء أخرى. قالت: خلقتك من نذور الظلام إلى الظلام، ومن بكورية غائصة بنصلها في الجذور. قال: تعالي إذا. فاحتضنته وبكيا.)

إيه أيها الغضب، سأمهل الأرض حتى تأتي الأرض بشفاعة الأسلحة، وسأنذر الخفي حتى يكشف عن موقده، لأني أستجمع الآن سيرة القبل وحبري الحباحب، مستعينا بما لا يرى، بالسماني، بأوز يختزن في الحواصل كلام الضفاف. وليسردن معي الشجر- حين أسرد- هذه المطالع المدبجة بريش الغراب وعصافة الشعير: مطلع أول كانا يركضان معا حول صارية المدينة، ملتفعين برسائل الشتاء، مرحهما مرح النورس، ولهاثهما لهاث الغداف. كانت ديلانا تجهد أن تمسك ببرقه الغض، ويجهد ديرام أن يمسك بغمامتها الغضة. وحين تعبا، جلسا معا قرب صارية المدينة، هي تنحسر انحسار موجة قليلا وهو ينحسز انحسار موجة قليلا، تاركين على حبال المطر قميصهما الزبدي ووشالح مملكة لم تكتمل.

سليم بركات:

هذه الكائنات الشعرية، مولع أنا بحضورها السحري

أجرى الحوار عماد عبد الله للنهار العربي و الدولي

الشاعر سليم بركات بين شعراء جيله، ذو صوت خاص وعالم مميز. أصدر مجموعة جديدة بعنوان "الجمهرات" هي الرابعة. قيل الكثير عن هذا الشاعر الشاب وتفاوت القول من دهشة و افتتان إلى استغراب وتعجب. والمسالة التي تمحورت حولها تعليقات النقاد و القراء هي (الحيوانات) حتى قيل عنه : " أنه جمع في أحد كتبه أكثر مما جمع نوح في سفينته الشهيرة" ويمكن صياغة التساؤلات على الشكل التالي :

- من أين يأتي سليم بركات بهذه الحيوانات؟ وقد طرحت على سليم بركات صاحب "الجمهرات" الأسئلة التالية :

-سليم بركات أنت شاعر من بيئة نائية، هل هناك في بيئتك وعالم طفولتك الأول وجود للحيوانات بهذه الأعداد و هذا الحضور الذي نجده في شعرك؟- ورد في أغلب الشعر العربي القديم تشبيهات واستعارات للحيوان، ولكن في شعرك هناك وجود للحيوان بجسده وحركته فما رأيك؟

*ليس في بيئتي كل هذا التنوع، إنما ثمة هاجس دائم بوجود خفي لهذا التنوع. فتلك البيئة، وذلك الإقليم النائي في الشمال، وبسبب من العزلة وشساعة المسافات، لهما نسيج بدائي تقريبا، في معزل عن المظاهر الحضرية التي تتبرءى وسط المدن، وتختفي في التخوم التي لا تزال تحتفظ بعلاقاتها "الوحشية" مع البراري والسهول، والتي تطبع الذاكرة بمناخها ذاك، وتجعل العراء بكائناته الأقرب من كائنات المدينة)

الحيوانات كائنات شعرية

ورد في أغلب الشعر العربي القديم تشبيهات و استعارات للحيوان، ولكن في شعرك وجود للحيوان بجسده وحركته فما رأيك؟

-أعتقد معك أن أغلب الشعر القديم ظل مقتصرا على الاستعارة و التشبيه في علاقتاه بالحيوانات، لكن ثمة قصائد نحن منحى لآخر، مثل معلقة "لبيد" التي تكاد تقتصر على وصف سرب من بقر الوحش، وكذلك قصيدة البحتري في الذئب، إضافة إلى نتف من قصائد أخرى. لكن الاستخدام الغالب للحيوان في الشعر ظل في الإطار الذي أشرنا إليه. أنا ،بدوري، مولع برصد الحيوان، هذا التجسد الغريب للتناقض في حديه: البطش و الوداعة. مولع بهذا الحور السحري لكائن اقرب ما يكون إلى بداية الأرض، وأي الشهوة المنفلتة التي لا تحدها قوانيننا، وهي ،بهذا، كائنات شعرية، محفوفة بالمدهش في حضورها. و انسجامنا مع دهشتي هذه لم يكن حضورها لدي حضور استعارة أو تشبيه، أي حضورا عقلانيا غائبا، بل كان حضورا حرا، حضور الجسد و الحركة، حضور كائن لا منطقي غير خاضع لمحاولات الترويض اللغوية، أو للعقلنة.

جوهر الشعر هو الطفولة

و أظن أن جوهر الشعر هو الطفولة، حيث تتبدى الأشياء و الكائنات في حضور يبر معقلن ، منفلتة من أسر التعريف و الترويض المعرفي. و أقرب ما تكون الأرض إلى الشعر حين تكون أقرب إلى طفولتها، أي إلى سحرها البدائي ووحشيتها قبل أن تمتلكها المعرفة وتغسل عنها بريقها الباعث على الدهشة، و الحيوانات جزء من بريقها ذاك. جزء من البريق الذي ظل بعد كل هذا السطو الإنساني على كموضوعات الأرض، و هي "الشكل" الذي يتجلى فيها "الوحشي"، اللاقانون ، اللامعرفة: أي الشعر ، الحيوانات هي الشعر.

-هل للسينما تأثير فعلي على مساحة تخيلاتك أو على الطابع التزييني الذي تلون به شعرك؟

نعم للسينما فضل علي، و الفيلم العظيم قصيدة مصورة. و أذكر، على سبيل المثال،أنني لجأت في مجموعتي الثانية " هكذا أبعثر موسيسانا" إلى وضع سيناريوهات صغيرة داخل القصائد. السينما تشحذ المخيلة، والسينما تهبنا حاسة اختيار الصور،و الحركة، بين مشاهد القصيدة.

قصيدة توأم الدهشة .. و النهب

-هناك وصف لشعرك يتكرر في اكثر من نقد : "البداوة" بماذا توحي لك هذه الكلمة؟

-أظن أن ثمة خطأ بين " البداوة" و "البائية". فالبداوة،كنمط حياة اجتماعية، على الرغم من بعض بدائيتها، تكاد تقتصر على شكل جغرافي اسمه "البادية"، تتميز فيها الحياة ببعض القسوة، تسودها قيم أخلاقية وقانونية خاصة، أما البدائية فهي أكثر وحشية، و أكثر ابتعادا عن قيم أخلاقية أو قانونية، ذات ارتباط بالعناصر، وبطفولة الأرض و لا عقلانية الطقس، و هذا ما أحاول أن تكون علية قصيدتي، أي أن تكون توأم قلق مستمر، وترقيا مستمرا، ودهشة مستمرة، وامتلاء بالعذرية و بالنهب.

"البداوة" رديفة لفضاضة ما، رديفة لنمط اجتماعي عشائري، رديفة لقانون وقيم قاصرة نسبة إلى الحضر، لكنها قيم وقوانين على أية حال،و القوانين و القيم نقيض الشعر. كما أنها : كحكم اجتماعي تعني نمطا متخلفا من العلاقات، ونمطا متخلفا ثقافيا.

روح الأرض تتجلى في الحيوان

-إذا اعتبرنا أن غريزة الخوف من الحيوان موجودة في داخل كل منا، كيف تستفيق هذه الشهوة في داخلك أو هذا الخوف؟

– كان الخوف من الحيوان، قديما،يستوجب عبادته اتقاء لبطشه، ويستوجب طقوسا لاستحضار روحه قبل قنصه رغبة فيه.

كان الخوف، قديما، نتيجة الحضور العيني للحيوان وما يمثله من تجسيد للموت. والخوف الحاضر عودة إلى المنبع الطفولي، لكنها عودة غامضة، محفوفة بهاجس الخوف من الموت : ذلك البهيم، الغامض، الأقرب إلى صورة حيوانية، أو غريزة عمياء. والحيوان حاجة روحية أيضا : كان في القديم موضوع طقس، وموضوع احتفال، وصار، في الحاضر، موضوع علاقة مباشرة "مؤنسنة" : تربية الكلاب و القطط و القرود، والتماس المتعة في زيارة حدائق الحيوان.

أما على صعيد تواصلي الغامض مع الحيوانات، فإنما يظل تواصلا غامضا بدوره، نابعا من رهبة طفولية ربما، و من رغبة في مشاركة وحشية لروح الأرض في بدنها: روح الأرض التي تتجلى في الحيوان و في كل ما هو وحشي من نبات وطير.

العودة إلى الينابيع

-أتساءل لماذا يعود سليم بركات دائما قافزا من فوق الأيدلوجيا أو من فوق الركام الحضاري إلى لحظة من الصراع و اللقاء البدائي الأول لارتطام الجسد بالعالم.؟

كان الصراع البدائي للإنسان صراعا إلى البقاء، صراعا على حضور ممتلئ لا قانون فيه يحد من الرغبة. ولما كان "الأيروس" هو الباعث الخفي و الجوهري للصراع، عبر القرون، للعودة إلى السكون الأول، الرحم/ حيث المتعة الغامرة هي الأصل، المتعة التي لا يتقدمها تعب ولا تتلوها عودة إلى التعب، ولما لم يكن ممكنا الوصول إلى هذا المنبع إلا بالموت، فإنما يصبح التوجه إلى البدائية نوعا من التوجه إلى السكون الأول. الرحم/ الموت، و اللغة التي يتخذها هذا التوجه هي لغة الارتطام المباشر بعناصر العالم لاستحواذ عليها، لغة البدء و الدهشة بالوحشي، لغة العراك للانعتاق من حضور يفرض على الكائن كل تلك اليقظة الجارفة. هذا الصراع اللاعقلاني لن تجسده لغة عقلانية، ولن تجسده لغة الأيدلوجيا ة الأفكار، لذلك ارجع إلى لغة المنبع، و أنسى لغة الفروع.

أنني ألامس الجوهر

-كما أعلمتنا، كانت طفولتك في مدينة القامشلي وبعد ذلك جئت إلى بيروت، أين انعكاسات علاقاتك الاجتماعية في ذاكرتك ولماذا لا نرى في شعرك، واقعا اجتماعيا (مؤسسات،بنوك،بنايات، أرصفة، مقاهي ..الخ).

قلت ان الحيوان جزء من جوهر الشعر، وجزء من الطفولة الوحشية للأرض، جزء من الرغبة و الرهبة، جزء من الغامض و الترف الأليف، جزء من الذكورة و الأنوثة، جزء من الطقس. فكيف أرصد الأرض و أنسى كائنات عذريتها؟

حيوان السيرك جزء من "الأنسنة" العامة، من "انسنة" الإنسان الذي كان وحشيا فيما مضى، حيوانات السيرك قتلتها ضوابط العقلنة، وحيواناتي نقيض ذلك، أنا لا استعرض، لأنني ذاهب إلى الوحشي. البرك هو الذي يستعر استعراضاته البائسة ليستعرض "تهذيب" الإنسان المتبرئ - في الظاهر- من وحشيته.

المدينة ليست هاجسي

كل شاعر له اهتمامات بعالم ما، و انا مازلت أسير عالم الشمال، بل كلما ابتعدت عنه زاد حنيني إليه. و اظن ان هذه المسألة تخضع لعوامل كثيرة أخرى، منها ان أكون امينا لشعري، و امانتي منه تقسرني على الكتابة ضمن اكثر الأدوات استسلاما لي: مخيلتي، لغتي

أنا اترك للقصيدة نفسها ان تكون شريكة في كتابة ذاتها، وما لا يلح علي كهاجس لا اجعله هاجسا لأبدو اكثر قربا من صراعات المدينة، برغم التزامي، اجتماعيا، بهذه الصراعات. المدينة ليست هاجسي الشعري، ولا تلح على ذاكرتي ولغتي : المدينة تعلمني كيف اقبض على العالم فنيا، لكنها لا تصبح موضوعا داخل هذه "الفنية". هذا من جهة، و من جهة أخرى، اعتقد ان المدينة هي نمط علاقات، ونمط من الفكر و الهندسة، لها لغتها الأقرب إلى العقلانية و القانون. و لغتها و أسماء أشيائها لا تسعفني في القبض على هاجسي الداخلي الذي يريد الشعر امتدادات قصوى للحرية. أنني لا اقيم ،هنا، مفاضلات بين شعر يتحدث عن مدن، أو شعر يتحدث عن البراري، لكنني معني بتبرير ما هو ملكي أكثر.

-هلا أعطيتنا ايحاءات موجزة لهذه المفردات التي تستعملها في شعرك؟

- العراء : امتداد العاري في الأصيل.

الصلصال: الطين الرخو و اليابس في الوقت ذاته، الذي يتفتت حينا تحت يد الخزاف، ويتشكل في أحيان أخرى، داخل غرف يتسرب إليها ضوء خفيف.

الأعمدة : الاستطالات الحرة التي لا يحدها اي سقف

الحلبة : عراك وحشي بين أناس عراة

الأدوار : الحركة التي تتكرر في أكثر من مكان

الجلود : هبات ترفع إلى آلهة غامضة

الهندسي : مستطيلات مشعة.

الأدراج : جماعات هاربة وعلى وجهها فزع كبير.

البغل الأعمى :حيوان لا أتصوره في وضوح، ولكنني اتصور حركته الطاووسية.

بنات آوى :فتيات يلبسن السواد وهن يهرولن في الأودية.

النفير : محارات ضخمة أمام خلجان صخرية

النهب : يد قوية تمتد إلى كومة من عقود الخرز

الصورة الشعرية عند سليم بركات

(رسالة دبلوم الدراسات العليا)

عرض وقراءة: جهاد عثمان

في بيروت منحت الجامعة اللبنانية ، كلية الآداب والعلوم الانسانية (الفرع الأول) قسم الأدب العربي درجة ماجستير في الأدب العربي للطالبة سامية السلوم عن دراسة أعدتها حول \الصورة الشعرية عند سليم بركات من خلال ديوانه طيش الياقوت.

تستهل رسالتها بمقدمة تعرض فيها الوضع التاريخي والاجتماعي الذي يفضي إلى الانتاج الأدبي وصولا إلى موقع بركات في هذا الانتاج فتناقش موضوع التطور في ظل الصراع العالمي(الراسمالية والاشتراكية) وانعكاساته على النخب الثقافية والسياسية ثم تنتقل إلىفقرة أخرى لتناقش موضوع(التطور المحلي في الساحة العربية) فتعرض للأحداث العامة التي رافقت مسيرة الانتاج الأدبي لتصل أخيرا إلى تحديد موقع بركات في هذا الانتاج. "وقد تطورت القصيدة العربية لتلائم ما بعد الحداثة في التسعينيات" مؤكدة أن الحداثة قد قامت على التفكك والبعثرة والتشتت بدل التوحيد والتكامل وان مرحلة ما بعد الحداثة لم تنهض على هذه المقومات إنما قامت على التجاوز وليس على الصراع والتناحر بل التعايش بين المتناقضات لتصل إلى القول" وذلك نراه في قصائد ديوان طيش الياقوت موضوع دراستنا وهو يعتمد بشكل رئيسي في بناء الأفكار على الصورة ويكسر حدود الوزن كلها ، وله لغته المتميزة يراهن فيه الشاعر على لغة جديدة تلائم الوضع التجديدي القائم على غنى نصه بالإيحاء وإلى ظهور الصور مشتتة غير مترابطة في النظرة السطحية لها وتبدو متماسكة في العمق.

وفيما يلي سنعرض للمواضيع التي نوقشت في الرسالة:

1- الصورة الشعرية في المفهوم والإجراء وموقع بركات: تعود سامية سلوم في هذا الموضوع إلى مساهمات القدماء في مفهوم الصورة الشعرية وطريقة فهمهم لها وتشير إلى النص القرآني الاعجازي الذي حاول القدماء أن يعالجوا الصورة منطلقين منه وعلى هذا تقول "أن مسألة الأعجاز من المسائل المهمة على الصعيد الأدبي وقد نتج عنها أن القرآن هو القاعدة لعلوم اللغة والنحو والمعجم والتراكيب والصور والحكايات وما ورد في القرآن هوالاساس السليم والصحيح وما عداه يخضع له.

وتحاول الوصول إلى خلاصة آراء القدماء في هذا الشان فتعرض للعديد من القضايا النقدية كقضية الموازنة بين شاعرين وتستدل بذلك موازنة الآمدي بين الطائيين وقضية الفحولة من خلال معالجة الاصمعي لها وتقسيمه الشعراء إلى فحول وغير فحول ،وقضية طبقات الشعر من منظور ابن سلام وتعد الدراسة هذه القضايا النقدية بأنها "غير تعليلية " أما قضية الشعر والنثر التي عولجت من قبل البحاث والنقاد القدماء وذلك عندما عرفوا الشعر العربي وركزوا بصورة واضحة على كونه موزونا مقفى ومنهم"ابن طباطا -الحاتمي- المرزوقي ابن الأثير"فتعد هذه القضايا بأنها تعليلية ،ثم تشير إلى انقسام النقاد إلى تيارين رئيسين مثلهما المعتزلة أنصار اللفظ والأشاعرة أنصار المعنى " وتوسع الدارسة بحثها لتتناول آراء بعض الفلاسفة والمتكلمين في مسألة الاعجاز انطلاقا من تأثيرات المنطق الارسطي واهم نظريات البلاغيين وركزت على دراسة الصورة عندهم وصولا الى جدواها اليوم فتستنتج اخيرا ان الأطروحات التي قدمها القدماء كانت قاصرة عن معالجة نص شعري حديث من ثم تتعرض لانجازات الغرب في النقد وذلك لما لهم من الاثر الكبير كمراكز في النقد الأدبي و العربي كطرف متأثر وتتحدث ايضا عن المذاهب الأدبية الغربية وآلية تأثيرها على النقد العربي حتى تصل الى الشعر الحديث " كان الشعر الحديث متأثرا بالأدب الغربي لكنه منطلق من حيثيات اللغة فهو نتاج تتطور تاريخي للشعر العربي ".

موقع سليم بركات بين شعراء الحداثة

من خلال عرضها لأبرز الأسماء التي ظهرت في تلك الفترة مثل يوسف الخال وخليل حاوي وادونيس الأكثر غزارة قياسا الى خليل حاوي ويوسف الخال تحدد الرسالة موقع بركات بين شعراء الحداثة حيث ان سليم بركات كان من الأسماء البارزة و التي طرحت نفسهابقوة على الساحة الأدبية ،وكان على غزارة انتاجه متميز الأسلوب وغريبا،أضاف الى اللغة والشعر العربي تجربة متميزة يعتد بها.

وتنتقل سامية السلوم لفقرة أخرى لتحدد موقع الديوان في شعر الشاعر فتعرض لمجموعاته الشعرية وبعض مما تتسم به ومن خلال ذلك العرض تحدد موقع "طيش الياقوت" ديوانه الثامن في هذا الديوان يحاور الشاعر جاره الموت في أمور الحياة العامة فيساوي الأمور على اختلافها أمام الموت ويصنف النهب في الأولى وفي الثانية يكتب عن خواص ظاهر تصوغه مخيلته وفي الثالثة يستطرد في سياق مختزل في صياغة تجربته فيخطفها من الموت التقليد ،ويعطيها حياة جديدة في سياقها اللغوي المتميز.

البنية العامة المماثلة لقصائد الديوان :

يتركز الموضوع هنا على التلاحم في البنية العامة للقصائد الثلاث وتأديتها للدور الدلالي على أكمل وجه ،لقد صاغ الشاعر سليم بركات نصوصه الثلاثة بطريقة تفيض شعرية وتبعدها عن ماضيها مستمدة مادتها من أشكال الموت والحياة ولاعتبار غلبة افعال الأمر والأفعال الدالة على المستقبل على فضاء القصائد الثلاث نجده يواجه بابداعه الموت في الحياة ولا يصرح بعدائه للرأسمالية بل يأتي بصور موحية فيعبر عن موقفه من خلال الصور والقصائد الثلاث هي "تصانيف النهب الأقفال مقالة في خواص الظاهر واستطراد في سياق مختزل".

فالشاعر سليم بركات يميل بشكل واضح إلى الغموض وعلاقته مع الكلام علاقة تمويه لا علاقة توضيح ويعلن ذلك منذ بداية القصيدة، وانتصاره للغموض والخيال معلن في نهاية القصيدة وبالتالي في نهاية الديوان فهو يعيش في الخيال الحر الذي يصوغ مكانا ادبيا يقتل الحياة المريضة في الشاعر ويعطيه حياة صحيحة معافاة في خيال حر يواجه فيه قمع الحياة.

وفي نهاية الفصل الأول تأول الرسالة عنوان الديوان طيش الياقوت :فالياقوت الذي يعبر عن الجوهر الكريم للذات يعبر عن خيال صاحبه ولغة صاحبه وهو على قيمته العالية يبقى حجرا منتظما كجزء من انتظام الطبيعة إذ يخرجه عن انتظامه التقليدي بشكل كلي فهو يجعله يطيش ويعبر عن وضع الحياة في هذا الحجر بالطيش الذي يناقض كل انتظام تقليدي.

الصورة في مواجهة الموت

قد يكون المنفى أو الغربة أحد الأسباب المباشرة التي تجعل نظرة الكائن إلى الحياة نظرة متشائمة وانطلاقا من نظرة التشاؤم هذه في الحياة يحاور الموت الذي يصبح قريبا منه ، وهذا حال سليم بركات في قصيدته حيث يواجه الموت بالموت المبتدع الذي يصبح شريكه في الابداع فيؤدي إلى الحياة من خلال الخلق الأدبي فهو لا يورد أمورا واقعية بل يصوغ من الواقع الذي يوحد الحقيقة والخيال ، يصوغ صورا شعرية يؤدي من خلالها دلالة معينة تمثل موقفه من الحياة والموت والنظام الاجتماعي قد يكون المنفى أو الغربة أحد الأسباب المباشرة التي تجعل نظرة الكائن إلى الحياة نظرة متشائمة وانطلاقا من نظرة التشاؤم هذه في الحياة يحاور الموت الذي يصبح قريبا منه ، وهذا حال سليم بركات في قصيدته حيث يواجه الموت بالموت المبتدع الذي يصبح شريكه في الابداع فيؤدي إلى الحياة من خلال الخلق الأدبي فهو لا يورد أمورا واقعية بل يصوغ من الواقع الذي يوحد الحقيقة والخيال . يصوغ صورا شعرية يؤدي من خلالها دلالة معينة تمثل موقفه من الحياة والموت والنظام الاجتماعي سليم بركات في مجموعته وعبر صوره الشعرية والقول للدارسة يحدد علاقته بالموت ويبحث عن الحقيقة ابتداء من قلق الحياة وقلق الموت ويواجه الحزن الحقيقي في الواقع بالفكاهة المبدعة كأسلوب تواصل بين الحياة والموت ويغطي وضوح فكرته بحروب الموت اللغوية

الفصل الثالث: الصورة بين الظاهر والاستطراد المختزل تتناول الرسالة في هذا الفصل القصيدة الثانية "الاقفال مقالة في خواص الظاهر" والقصيدة الثالثة "استطراد في سياق مختزل " وتتعرض فيها إلى دور الصورة في تأدية البنية العامة في كل منها في القصيدة الثانية يواجه الشاعر الواقع الغيب بلغته الشعرية المميزة ويسير الأمور ولا يعتمد على الحظ فيصوغ النبوءة بألوان الغموض وبالهامه يتحكم باقفال الحظوظ في ظاهر يقوم على النبوءة والشعوذة والتنجيم مما يؤدي إلى أن الشاعر قد وجه الخطاب إلى المخاطب "أنت" و إلى المكان الطليق كالغيب فأعلن تواصلا مع المكان ومن عليه وتؤكد أن الشاعر يعبر عن الأقفال التي تبعد المخاطب عن الواقع وعن الحاضر ليتواصل من خلال الخيال الذي يطرح الماضي كبديل عن الحاضر في المستقبل: "انها البراهين الحمى/ وانت تظللها بالحبر من تهتك اليقين /وتوقع بالكلمات لتغفو البراهين على شجارها المكان طلقة الخيال التي ترديك /لتتعافى حرا،حيث المتاه رجاء والكون بأسماله نوارج اليقين "** *مقطع من ديوان" طيش الياقوت"***

تقول الدراسة أنه على خلاف الشائع في الاستطراد من أنه توسع باللفظ على حساب المعنى يقدم الشاعر في هذه القصيدة استطرادا في المعنى على حساب اللفظ . فالسياق مختزل يوحي بكثافة دلالية استنتاجية غير نهائية وهي تضفي على النص شعرية مميزة ناتجة عن تعدد احتمالات فهم المعنى . وترى أن الشاعر في رهانه على اللغة وتجديده لها وذاك الغموض الذي يواجه غموض واقعه و خياله انما يقدم العنصر الكردي في لغة عربية قوية . وتلاحظ أن المشهد في القصيدة مركب من عناصر متباعدة متعددة الأول فيها بسيط مكون من عناصر غير متآلفة وبصيغة غير معهودة والصورة فيه قائمة على تزاوج الحسي والمجرد ويضيف إلى المشهد الكلي عنصرا بشريا "أنت" . أما بشأن الكردي فيبدو أن الشاعر يحدد لقاءه معه في دوي الطلقة في شيء غير مادي وكأنما يلتق معه من خلال ترداد الموت "الصدى" ،وأما الياقوت فهو ذات الشاعر أو خياله وهو يعبر عن الكثافة الدلالية في اسلوبه بالطيش فيجعل الديوان تحت عنوان "طيش الياقوت".

"العارفون يحملون في جيوب معاطفهم كستناء الحريق/ والحياة كي ترتق بسيول من أحشاء الغيلم / لا أن تحتمل /هيا: ناموس يهذي في توبال الحديد /فتستولد عتيقا من طالع النشأة / سهرك سهر المكان /الملك مرسل كحنين الملوك/ وبك نجوى المشكل تتقصى المكاشفات إلى مهبها/ فاعد الوليمة من أخلاط الزنبق ونفاس الرمل / كي تحضر الوحشة في أصفاد الجوهر /وانحك ما تشاء من فروق الخفي /فالمساء في خير ،والليل في خير ،والفجر في خير والصباح والظهيرة وملل الشفق كلها بمدينته الأزل من ثدييه "** من *ديوان" طش الياقوت "***

وفي خاتمة الرسالة التي لابد أن سامية السلوم استحقت درجة الماجستير عليها بجدارة تعود لتؤكد أن دراسة شعر شاعر مثل سليم بركات محفوفة بالمصاعب التي تحاول جعل الدارس قويا من خلال يقظته في دراسة اسلوب المتكلم المتميز . وقد توصلت أخيرا إلى بعض اوجه الشعرية في قصائد الديوان نذكر منها :

1- التكوين الغرائبي غير المألوف في الكلام
2- اخفاء مرجعية الضمائر مما يثير احتمالات متعددة لفهم النص
3- توحيد المتناقضات
4- الانزياح من الانساني إلى اللانساني وبالعكس
5- الجمع بين الحضور والغياب
6- عدم وضع حدود للصور أو تقطع الصور

وفي نهاية رسالتها تكتب سامية السلوم: ان الشاعر سليم بركات كان مجددا بامتياز ويستحق الدراسة المعمقة لأن له بصمته المتميزة في لغتنا الحديثة ويستحق كل التقدير *الصورة الشعرية عند سليم بركات من خلال ديوانه طيش الياقوت رسالة دبلوم الدراسات العليا في الأدب العربي اعداد: سامية السلوم اشراف: د سامي سويدان بيروت* 2001

اللغة موطن الكاتب الذي يحيا في اللامكان الكتاب: "انقاض الأزل الثاني"، رواية المؤلف: سليم بركات الناشر: "دار النهار"، 1999 كلما عاد سليم بركات بكتاب، يعيدنا معه الى لغته الغنية، تلك التي يطيعها بقدر ما يطوّعها، وتتغلب عليه بقدر ما يتغلب عليها. اعتدنا سليم بركات في تجربته الكتابية الصعبة غوصاً في اعماق الفعل الكتابي حتى الهلاك. فالكتابة لديه عمل شبيه بالموت من اجل اللغة. وشبيه باللغة من اجل ذاتها حتى الموت. لذا نراه متكاملا في صنيعه، وأريد بالتكامل ذاك الذي يحوّل العالم كله حرفا وكلمات.

وأهم ركائز الكتابة لدى بركات المكان - اللغة. تلك الثنائية الفكرية - السردية، وما يتفرع منها طبعا من معان جوهرية أخرى، تشكل لديه أساس الصوغ. والمكان يعني كذلك اللامكان الذي يعود في استمرار الى كتابات بركات، لا - مكان الشعب الكردي من ناحية لا - مكان البشرية جميعها من ناحية أخرى.

الترحال، او عدم الاستقرار في المكان الواحد، هو حال الانسان منذ كانت الخليقة. يذكرنا الكاتب به. والبحث عن الفضاء الملائم للجسد واللسان، أساس القلق الثابت. لا وجود حقيقيا، وبالتالي لا لغة ان لم يحظ المرء بحدود واضحة يتنقل في ارجائها ليمارس هذين الظرفين البديهيين على النحو الطبيعي المفترض.

لذا نرى بركات، الفاقد مكانا، والخائف على وجوده وعلى لغته، متخذا الكتابة موطنا له. اما أدق تفاصيل الحياة التي تستند اليها كتابته، فليست سوى التأكيد على وجود حقيقي، بأرضه وشعبه ولغته وعاداته، وجود بعيد كل البعد عن الوهم المدمّر (كسر الميم). لغة سليم بركات في حاجة الى تلك المحطات اليومية الصغيرة كلها لتتحقق من ذاتها ومن صاحبها.

اللغة: تخشى لغة بركات الاندثار، التواري، فينعشها بادوات العيش اليومي، بديكور الحياة العادية. إلا ان هذا الديكور يتخلى عن عاديته، ما ان تحوّله اللغة عملاً فنياً متفوقا، حيث للفعل الكتابي الدور الاكبر في منح المفردات والجمل الطاقة الايحائية والتصويرية، الضرورية لإنجاز النص الابداعي. "ان الصوت برهان بصري تحت قباب السهول اللامرئية"، هنا نقرأ نموذجا من نماذج بركات الكثيرة، حيث نجد ذلك الرابط المتين الذي يخلقه الكاتب بين الصوت والظرف المكاني. وهنا أيضا الأهمية الكبرى التي يوليها، أثناء السرد، لعنصرين اساسيين في كتابته، هما الكلمة، وتلك الارض التي يتحدث عنها. وكأن الصوت هو الذي يخلق السهول، والحرف هو الذي يخلق الارض المفقودة. لكنه يقول لنا في واقعية جارحة، ان تلك السهول تبقى غير مرئية طالما انها بعيدة المنال، ويظل هي حلم متناثر على صفحات الرواية. ويظل الكاتب محافظا على المناخ العام للترحال، موحيا للقارئ ان شخصيات الرواية في سير دائم نحو مكان ما، وان التوقف الوجيز ليس اكثر من محطة هشة معرضة للزعزعة في كل لحظة. "... ريثما يحمل النهار إليهم خطط الضوء المرسومة كرات تتدحرج من امل الانسان الى امل المكان". اذا كان بركات يرسم عبر صفحاته الصاخبة تلاوين الأمل البشري، بدءاً بالبط والأوز ولعبة المنقلة والمتاجرة بالبضاعة الأليفة المحلية، من محاصيل الزرع والأواني الداخلية، فلكي يلبث هذا الوميض متأججا وحاضرا، كبديل من فقدان المكان. واذا كان الكتاب عادة، الارض البديلة لكل كاتب، فروايات سليم بركات هي بمنزلة الوطن البديل لشخصياته. فهو يحاول، خلال السرد، الحفاظ على اللغة الكردية الخفية، وعلى اللغة العربية الظاهرة (المكتوبة)، ذاك ان اللغة، أيا تكن، تبقى الارض الوحيدة التي يمكن امتلاكها ورسم تخومها. بل هي المكان الوحيد حيث يجوز التنقل في حرية تامة، بيد انها الحرية الأصعب لانها في حاجة الى اعتناء متواصل وجدية للحؤول دون فقدان ذاك المكان.

"سلالة من النساء امام الأنوال. يولدن أمامها، ويكبرن أمامها، ويُعدن أرواحهن المعارة الى قناديل مؤجّريها الخفيين، من غير ان ترتخي قبضاتهم على خشبات رصّ الخيوط". من يوم الولادة الى اليوم الاخير، يرغم الكردي على صون لغته عبر ممارساتها المستمرة، بلا كلل، وفي اعتناء من يعيد صوغها في كل عمل، شرط ان تتوافر الارادة والمثابرة.

المصالحة: أوليست صورة الأنوال والنسيج انعكاسا للغة التي يحوكها بركات، ويعيد حياكتها، كل مرة، في دراية وشغف من يرى من الحرف والكلمة الأمل الاعظم لشعب فقد الامل؟! "عزلات نساء، اذاً، يدخلها البط والأوز مصالحا بينها وبين خيال الأنوال. هما طائران يعرفان ان آلة النول تستدرج، بخيالها النسيج الى فتنة العبث... اللون فراغ تدخله النساء، والبط، والأوز، ودجلة، والضفاف الرابضة نموراً على شغف المتاهات الأنيسة". صورة فريدة بجمالها، هائلة، يضمّنها بركات افكاره الأساسية المتعلقة باللغة ومتاهاتها وفراغ الوجود والتباساته. كيف لا يفتتن القارئ "بفتنة العبث"، تلك الصورة الفاتنة؟ كيف لا يفتتن بالبط والأوز اللذين "يصالحان" (وهما عنصران واقعيان) بين وهم اللغة (النسيج) وحقيقة العزلة؟ كيف لا يفتتن القارئ "بفراغ اللون"؟ تلك الصورة المتناقضة التي تشير الى فراغ العمل الفني الذي يكاد يقتل صاحبه، لولا تدخل الادوات الحياتية الملموسة والحقيقية، كالحيوانات التي يتكرر ذكرها، والمياه، وضفاف النهر.

لكن، بين الكتابة والحياة، يبقى الالتباس بغموضه والغازه، كي لا تتم المصالحة تماما، خاصة في غياب ارض واضحة، ثابتة، معقولة. فيعود الكاتب يرى، عند كل شفق، متاهات المكان المنسوجة بخيوط متاهات اللغة. صباح زوين نُشرت في "النهار"

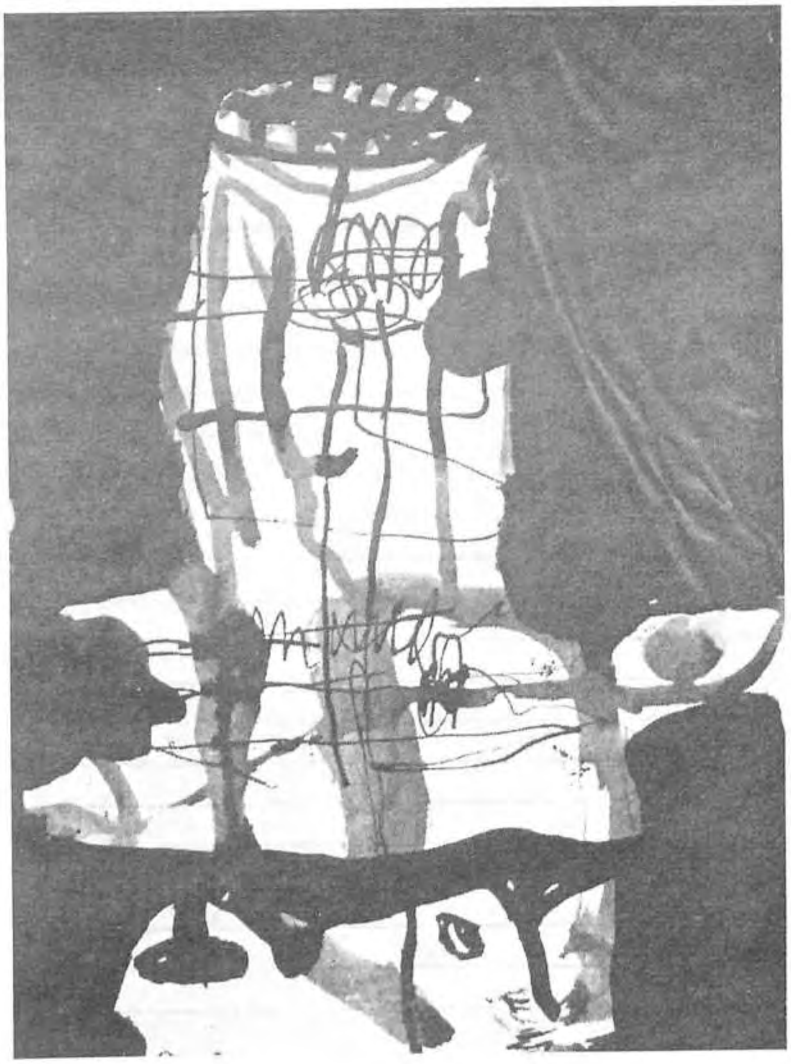

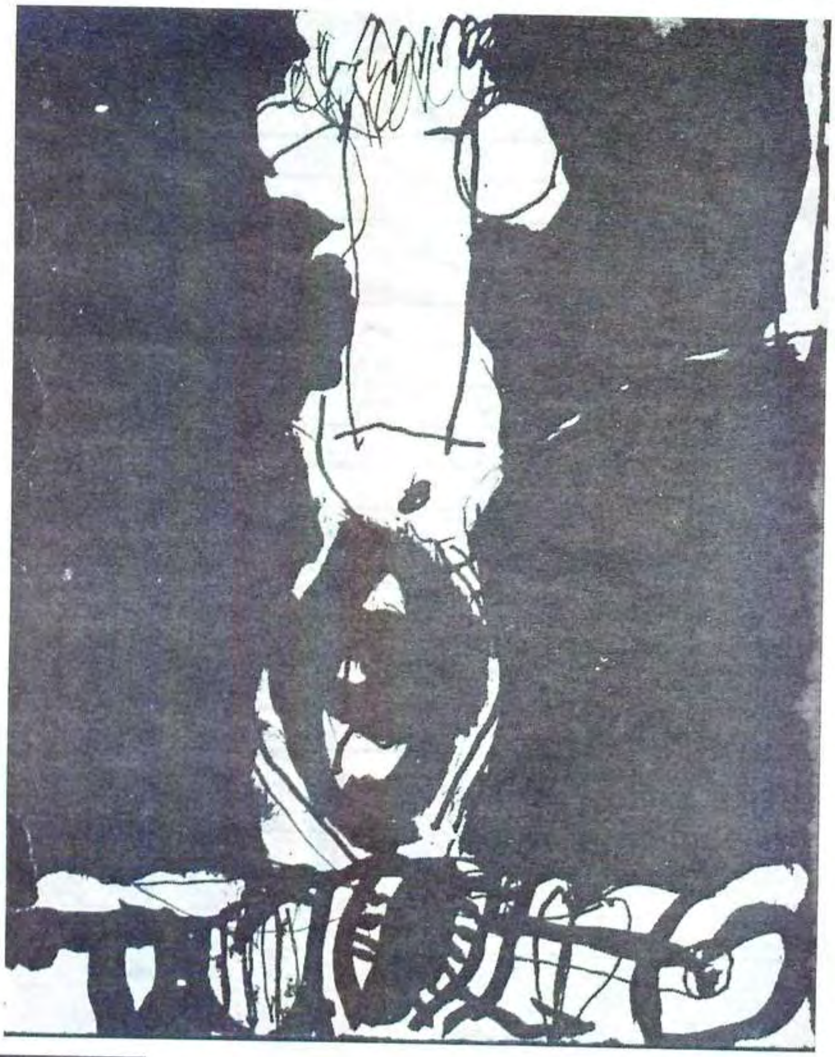

Litteraturens magiska lampa

av Ola Isacson

Den kurdiske Salim Barakat i staden Qamishli i norra Irak, vid mot Syrien och Turkiet. Han skriver arabiska. Han fyrtionio . Redan som ung tvingades han fly Syrien. Han har sedan bott i Libanon och Cypern. 1999 han av Stockholms stad till Sverige som initiativ av Sven-ska PEN och International Parliament of writers. Han tilldelades det prestigefyllda Tuchols-ky-priset av Svenska Pen. I motiveringen att Salim Barakat genom sin i Sverige och sitt , bland annat den i Sverige nyligen utkomna i g grad bidrar till den kulturella i svensk litteratur Romanen stoff i lilla staden vid Taurusbergens fot och halsbandet av byar omkring den. Det en barndomsskildring och samma en fantastisk Orienten. Romanen har inget av det vemod, den ensamhet och/eller som klassiska svenska barndomsskildringar som Lagerqvists hos verkligheten eller blomma av Harry Martinsson.

Huvudpersonen har inga identitetsproblem. Han inte ens vid namn inte i slutet av boken, han barndomen bakom sig. Han som en och som , en och utbytbar del av ett , fruktat sin att livet surt de vuxna, flickorna, djuren, och och , ja jorden den suckar under solens hetta och torka och utsugning.

Ett ger de gamla och kloka tid att historier och pojkarna m att allt tycks upprepa sej. sina till pojkar angripa allt och alla i och raseri, i sin att bli som de vuxna, i sin protest mot att tvingas dela deras tillvaro, i sitt hat mot livet, mot dammet, hettan, torkan, hyckleriet, det som det politiska. Knappast i Salim Barakats att bli hans till pojkar. Stackars dem eller det som kommer i deras !

Boken skriven arabiska och av Tetz Rooke.

Salim Barakat kurd och kan kanske sig friare om han haft arabiska som . Jag tror att han har skapat en , satir som sitt och sin publik.

Den gamla lyssnarkretsen runt den muntlige har ut men av som sig i sitt egen frizon, dit inte diktatorer och mullor kan . Men ingenting programmatiskt, bakslugt eller allt bara fram som vatten ur klippan eller honung ur . ingenting heller vid namn, vad och . Var sann? Var det verkligen ?

Det kommer naturligt att . Det , mitt barn, att a se annat vad du faktiskt sett. Vad har du sett mer gnisslande och flykt ur dammets strupgrepp,

Salim Barakats prestation kanske att han lyckats sin skildring vid historien. , utan att jag hur det till, blir fantastiska episoder och helt realistiska i sina medan de etablerades , vidmakt- av det politiska och , genom distans till stenstoder som vi endast skymtar vid horisonten. som kanske kan fritt stora .

Men Barakat balanserar, eller kanske snarare maskerar, kritikens riktning genom att knyta an till ett perspektiv. Som an ser saken tumultet och kaoset om inte den Miro och hans guldhornade ska , som myten . jorden ska till : de herdarnas rike varandra och kl sig i varandras skinn

Pojkarnas grymhet och i ett var , annars skulle Miro komma, det var vad vi fick . Sandstormarna i sin tills husen mjuknade och sig som dgrenar. husen till lera igen och stadens broar som nakna skelett efter sig. Regeringarna varandra, och tillskansa sig varandras gradbeteckningar och och ut papper regeringspalatsets med opportunisterna skanderade -darna. med opportunisterna skande-rade . med opportunisterna skanderade re. Allesammans bar de ordnar och medaljer som de stulit sina , deras och . De slog sig ner bakom samma skrivbord, pappers-prasslet tack vare i taket aldrig

Barndomen i ungdom och pojkarna dras in i sexualitetens . I Sverige har kritiken och grymheten och avsaknaden av fundamentala som och moderlighet. Det har att romanen skulle eller kvinnofientlighet. Jag vet inte om det . Mellan samma krig som annanstans i . Och den sexuella har sin givna motsvarighet i prostitutionen.

till hormarknaden var flack och grusig. I dess bortersta en handfull gamla hus, av , unkna hallar. Det var ett undanskymt rike dit de kom med hemligheter, som de kvar efter sig . De kom med tomhetens stav i och gick med tomhetens krona . Allt , den tusentals under levnadsbanor sura som gammalt vin

Jag tycker inte att Salim Barakat hyllar , snarare kritiserar han det att bana en . sugs in i och som i , som i en saga ur Tusen och en natt. Litteraturen blir en lampa, som under. beskriver en by:

Vad du Briva? Du ett knivhugg av lera. Du lerans pulsslag och dess jordiga drift. Du byarnas vingspets, Briva, ett litet moln som blygt nuddar jorden och stackar upp sig hus efter hus runt en osynlig brunn full av damm och . Men du verkligen en by? Eller du ekot av det ankrade jorden och olyckans

Jag vet inte hur jag detta avsnitt. Det vackert. Och djupt som en brunn. det inte som vibrerar i orden, till det land som Barakat tvingades redan i ungdomen? I. anar landsflyktens sorg och finns och humor, i en stark och sammantvinnad struktur.

Det som allt skiljer Barakats roman exempelvis en svensk barndomsskildring av individualism. En svensk kritiker (Lennart Bromander i Aftonbladet) kallade den en kollektivroman. Sverige konfronteras alltmer med , och den mest skiljelinjen tycks just . Kanske i sig och vill Barakats skildring eller den verklighet den vill som primitiv och/eller . att visa att Sveriges universalism allvarligt menad kan Migrationsverket ju till att med bevilja i Sverige.

Barakat, Salim, . - Tranan, 2000. - 160 s.

Salim Barakat J rngr shoppan

Romaner (Tranan) ISBN: 91-88420-38-8
Aftonbladets kulturredaktions recension:

En svart historia full av f rg

Den kurdiske Salim Barakat befinner sig sedan i fjol i Stockholm, inbjuden som " " initiativ av Svenska PEN och International Parliament of writers. riskerar han nu i enlighet med den som alltid lika outgrundliga som pinsamma svenska flyktingpolitiken att utvisas.

Barakat uppvuxen i norra delen av Irak i den staden Qamishli, fick sin utbildning i arabiska skolor, och arabiska det han skriver . Hans roman nog direkt arabiskan av Tetz Rooke, och den som saknar all om kan , att finns en annan autenticitet i de arabiska via franska eller engelska vi oftast ta del av i Sverige.

har ka men i grad en kollektivroman. Romanens vi ett pojkar i en myllrande stad fylld av , dofter, brutalitet, grymhet och mycket litet . Pojkarna inte individualiserade, vimlar det av skarpt tecknade , som objekt eller snarare offer deras intresse. Pojkarna drivs av ett verksamhetsbehov och en grymhet mot alla levande varelser, som kommer i deras , och som de kan . Deras sadism klart och nyktert skildrad, och re som brukar reagera starkt nog undvika den romanen. satt i system inte bara i det utan av alla i de kretsar av pojkarna kommer i kontakt med.

? Barakat skriver ingen politisk eller sociologisk avhandling, men mot slutet vidgar han perspektiven litet, och man ser tydligare den politiska strukturen bakom all och allt . Pojkarna, liksom de flesta i staden (utom en nomenklatura av), ett folk, som inte , som saknar all makt, och som inte har hopp. att mot minimala, och man hat, och likgiltighet mot de egna, de svagaste bland de egna, de enda man kommer . I Yasar Kemals romaner andra sidan turkiska finns likartat handlande ofta skildrat. Sedan finns i pojkarnas ett brutalt , som kulturellt och inte politiskt betingat.

skriven en prosa, som och doftar, historien vara svart, men i - och . Retorik med invokationer och emfatiska gester stilgrepp i modern prosa men inte . Det patetiska tilltalet och de stora orden hos Barakat fullkomligt naturliga och heller aldrig i mera finstilta formuleringar . Detta en roman rikt av , dofter, vrede, liv, lidelse och lidande.

Lennart Bromander
2000-06-14

31 Rovar
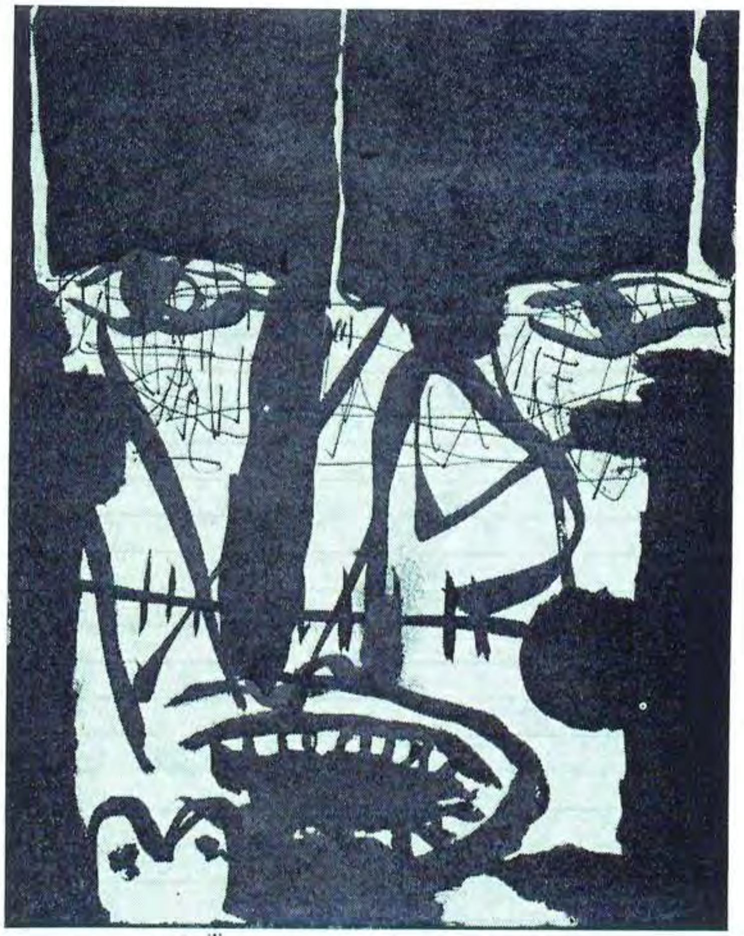
A Newspaper Size Magazine